

วารสารเซนต์จอห์น
(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

SAINT JOHN'S JOURNAL

(Journal of Humanities and Social Science)

ปีที่ 26 ฉบับที่ 39 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

Vol. 26 No. 39 July – December 2023

ISSN 0859-9432

วารสารเซนต์จอห์น

(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ปีที่ 26 ฉบับที่ 39 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

ISSN 0859-9432

Saint John's Journal

(Journal of Humanities and Social Science)

Vol. 26 No.39 July - December 2023

1110/5 Vibhavadi-Rangsit Rd., Chomphon,
Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand.

E-mail: sjujournal@stjohn.ac.th

Tel: (66-2) 513-8585, 089 965 0014, 061 323 5469

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

สำนักงาน

สำนักประกันคุณภาพและส่งเสริมการวิจัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

วารสารเซนต์จอห์นนำเสนอผลงานวิชาการของนักศึกษา คณาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้บทความมีคุณค่าทางวิชาการ ใช้ประกอบการเรียนการสอนการศึกษา ค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

กำหนดออกเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ

มกราคม - มิถุนายน

กรกฎาคม - ธันวาคม

ISSN 0859-9432

มหาวิทยาลัย บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ ไม่จำเป็นต้องเห็นชอบและรับผิดชอบในเนื้อหา ทรรศนะหรือบทความของผู้เขียน

พิสูจน์อักษร : กองบรรณาธิการ

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 0-2218-3563, 0-2218-3557, 0-2215-1991-2

<http://www.cupress.chula.ac.th>

การติดต่อกองบรรณาธิการ

วารสารเซนต์จอห์น

สำนักประกันคุณภาพและส่งเสริมการวิจัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

1110/5 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

Tel : (66-2) 02-513-8585, 089 965 0014, 061 323 5469

E-mail: sjujournal@stjohn.ac.th

Website <http://sju.ac.th/sju.journal>

ฝ่ายจัดการ

นางศุภลักษณ์ ศรีประพันธ์

วารสารเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

นายวิกร เทคน์สาลี

วารสารเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ที่ปรึกษา

อาจารย์ชัยณรงค์ มนเทียรวิเชียรฉาย

อาจารย์เทมสันที ชินะผา

บรรณาธิการอำนวยการ

อาจารย์วัชรณี ตระการสาธิต

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ดร.สวัสดี อโณทัย

วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ดร.วิณา ชุ่มบัณฑิต

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผศ. ดร.รัชฎาพร บุญเรือง

วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

บรรณาธิการ

ดร.อาทิตยา จารุจินดา

วารสารเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.วิณา ชุ่มบัณฑิต

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ดร.สวัสดี อโณทัย

วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

อาจารย์ธีระ ชินะผา

วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

อาจารย์ชานนท์ ชื่นจิตรี

วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

อาจารย์นภสร ท่าห้อง

วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รศ. ดร.จินตนา สายทองคำ

คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รศ. ดร.สุภาภรณ์ ศรีดี

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รศ. ดร.นันทิยา ดวงกุ่มเมศ	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา)
ผศ. ดร.กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
รศ. ดร.พยอม ธรรมบุตร	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา (กรุงเทพฯ)
รศ. ดร.มานพ นักการเรือน	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน	ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ. ดร.อัจศรา ประเสริฐสิน	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
รศ. ดร.จรีลักษณ์ รัตนพันธ์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รศ. ดร.นภวรรณ คมนานุรักษ์	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รศ. ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ. ดร.กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รศ.คณาธิป ทองรวีวงศ์	สถาบันนักกฎหมายสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ผศ. ดร.ขวัญใจ คงถาวร	คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผศ. ดร.มณิศา วศินารมณ	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ. ดร.สำราญ บุญเจริญ	คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยนครราชสีมา
ผศ. ดร.อนรรฆ จรรย์ยานนท์	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร.เอกราช เจริญนิตย์	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมธาร์ธย์
ผศ. ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์	นักวิชาการอิสระ
ผศ. ดร.สุพัตรา แผนวิชิต	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผศ. ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะนา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ. ดร.สิปวิชญ์ วงศ์สุวัฒน์	หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
ดร.อัครัง รัตนภรานุเดช	Lecturer of Educational Administration Programs, Graduate School, Stamford International University
ดร.กนกวรรณ แสนเมือง	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ดร.สุทธาวรรณ ชาไว้	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ. ดร.ชุติมา วัฒนศิริ	วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ
ดร.สุดาพร พงษ์พิชญ์	วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ
ดร.สมชาติ อดุลวัชรเมธ	วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ
ดร.วีณา ชุ่มบัณฑิต	วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ
ผศ. ดร.รัชฎาพร บุญเรือง	วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

บรรณาธิการแถลง

วารสารเซนต์จอห์น ฉบับเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2566 นี้ มีเนื้อหาที่หลากหลายครอบคลุมทั้งด้าน มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีบทความที่เกี่ยวข้อง ดนตรี นาฏศิลป์ ปรัชญา การท่องเที่ยว การศึกษา กฎหมาย กีฬา ฯลฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 บทความ ทุกบทความได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บทความมีคุณภาพและเกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านมากที่สุด

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาพิจารณาบทความและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่วารสารและผู้เขียนบทความ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ได้นำเสนอผลงานอันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและวงวิชาการ ขอขอบคุณท่านผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจวารสาร หากท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อติชมใด กรุณาส่งมาที่ sjujournal@stjohn.ac.th วารสารเซนต์จอห์นขอน้อมรับด้วยความขอบคุณและจะนำไปพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร. อาทิตยา จารุจินดา

บรรณาธิการ

รำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช

Ramtone Nokphithid in Nakhon Si Thammarat Province

ชวัลลักษณ์ วิเชียรแก้ว Chavalluk Wichiankaew*
มาลินี อาชายุทธการ Malinee Achayutthakan**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมา กระบวนท่า และองค์ประกอบของรำโทนนกพิทิต ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูล ผลการศึกษามีดังนี้

ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราชมีการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า “รำโทนนกพิทิต” ซึ่งได้นำเอกลักษณ์การร่ำรำโทนจากภาคกลางมาเป็นแบบอย่าง ดัดแปลงเนื้อร้องและท่ารำให้เหมาะกับบริบทของพื้นถิ่น โดยคุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ข้าราชการครูโรงเรียนวัดเป็ยน ตำบลกรุงชิง ได้รับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาเผยแพร่ เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิงจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะนั้น ซึ่งครูแนบเป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนรา จึงได้คิดท่ารำและเนื้อร้องโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิต กระบวนการรำจะมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือนการรำโนรา โดยการแสดงจะมีการร้องเพลงเชิญก่อน เปรียบเสมือนเพลงหลังฉาก ตามด้วยเพลงไหว้ครูเปิดโรง และจบด้วยเพลงลาเสมอ การรำมีแบบท่ารำมาจากโนรา 12 ท่า เครื่องดนตรีมี 3 ชิ้น คือ โทน ฉิ่งและฉาบ ผู้แสดงประกอบด้วยชายและหญิง การแต่งกายแต่เดิมหญิงสวมเสื้อแขนกระบอกหรือเสื้อคอกระเช้า นุ่งผ้าถุงยาวหรือโจงกระเบน ชายสวมเสื้อและกางเกง มีผ้าขาวม้าคาดเอว ต่อมามีการปรับปรุงการแต่งกายให้มีเอกลักษณ์ของภาคได้ตามท้องถิ่น ในการรำโทนนกพิทิตจะแต่งกายให้ตกลงขบขัน ทาแป้งหน้าขาว สวมหัวนกพิทิต

คำสำคัญ: รำโทนนกพิทิต

* นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษา

นิยมแสดงกันในโอกาส งานบวช หรืองานวัด งานแต่งงาน เป็นต้น ในสมัยก่อนมีการถ่ายทอดหรือสืบทอดการรำเฉพาะหมู่เครือญาติหรือคนในตระกูลเดียวกันเท่านั้น รำโทนนกพิทิดมาจากชื่อเพลงนกพิทิด เป็นเพลงเอก เน้นความตลกขบขัน ไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิทิดตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย จึงเรียกการละเล่นนี้ว่า “รำโทนนกพิทิด”

Abstract

This article is a partial fulfillment for the requirements of the thesis titled “RamTone Nokphithid in Nakhon Si Thammarat Province.” Its objective is to study the background of RamTone Nokphithid performance. A qualitative research method is applied, focusing mainly on field research, participatory and non-participatory observation, interviews and document study so as to gain insight information of the data for analysis and synthesis.

The research results revealed the followings:

In Krung Ching Sub-district, Nakhon Si Thammarat Province, there is a folk game called “RamTone Nokphithid” which has taken on the style of singing and dancing of “RamTone” from the central region as a model, modifying the lyrics and dance moves to suit the local context by Kru Nab Luengluerit, a government teacher at Wat Pien, Krung Ching Sub-district, who adopted the RamTone from the city of Nakhon Si Thammarat and publicized it for entertainment and relief of the villagers in the Krung Ching during the events of World War II at that time. Kru Nab had basic skills in Manorah dance so he initiated the dance moves and lyrics, basing on the nature and the local way of life. The dancing has its uniqueness and beliefs like the Manorah dance: The show would start with an invitation song as an accompanying song behind the scene, followed by a Wai Kru song and always ended with a goodbye song. There are 12 dance moves from Nora and three musical instruments, namely a Tone, a couple of small cup-shaped Cymbals and big traditional Cymbals. The cast consist of men and women. Originally, women wear the “khaenkrabok” blouse or “khorkrachao” blouse, and long sarong or Jongkraben. Man wears shirt and pants with a loincloth girded around the waist. Later on, the dress has been adjusted to have a unique identity of the southern region to suit the local area. In Nok Phithid show, the dresses must look funny, and the characters have white powder on their faces and wear the Nok Phithid heads. The show is

popularly performed on special occasions such as novice or monk ordinations, temple fairs, etc. In the past, the Nok Phithid dance would only be passed on or inherited among relatives or people of the same family. Nok Phithid dance derived from the name of Nok Phithid song, a main song, emphasizing on comedy, and not focusing on beauty. It represents the courtship of a male Phithid bird toward a female, so this play is called “RamTone Nokphithid”

Keywords: RamTone Nokphithid

บทนำ

ในประเทศไทยการร้องเพลงและการแสดงท่าทางของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่าการรำ มีมาอย่างยาวนานไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นในยุคสมัยใด แต่การเปลี่ยนแปลงการร้องรำได้เกิดขึ้นตลอดเวลาเหมือนการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะทางดนตรีของทุกวัฒนธรรมทั่วโลกเช่นเดียวกับการร้องรำเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการควบคู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ซึ่งการรวมกลุ่มร้องรำของชาวบ้านตามชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทย พบว่ามีการละเล่นชนิดหนึ่งแพร่หลายคือ รำโทน (ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์, 2552: 111)

รำโทน นิยมเล่นกันทั่วไปทุกภาคของประเทศไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยตกอยู่ในภาวะจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองในเวลานั้นมีทหารญี่ปุ่นและชาวต่างชาติเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงต้องดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เพื่อสนองนโยบายปลูกฝังความรักชาติ จึงได้นำเอารำโทนซึ่งเป็นศิลปะท้องถิ่นที่นิยมละเล่นกันทั่วไปให้สอดคล้องกับนโยบายการสร้างชาติของรัฐบาล ถือเป็นการปฏิวัติวัฒนธรรมไทยครั้งสำคัญ โดยการส่งเสริมการละเล่นรำโทนและยกให้เป็นศิลปะวัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่ง เพื่อให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในมุมมองของต่างชาติเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ส่งผลให้รำโทนได้รับความนิยมสูงสุดในสมัยนั้น

เช่นเดียวกับในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามี การละเล่นพื้นบ้านเรียกว่า “รำโทนนกพิทิด” ที่ได้นำเอาลักษณะการร้องรำโทนจากภาคกลางมาเป็นแบบอย่าง ดัดแปลงเนื้อร้องและท่ารำให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่ โดยคุณครูเนบ ล่องสี่ฤทธิ์ ข้าราชการครูโรงเรียนวัดเปียน ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาเผยแพร่ เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิงจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะนั้นซึ่งครูเนบเป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนราและเคยแสดงหนังตะลุงมาก่อน จึงได้คิดท่ารำและเนื้อร้องโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบล

กรุงชิง กระบวนการรำจะมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือนการรำโนรา โดยการแสดงจะมีการร้องเพลงเชิญก่อน เปรียบเหมือนเพลงหลังฉากก่อนการรำโนรา แล้วตามด้วยเพลงไหว้ครูเปิดโรงและจบด้วยเพลงลาเสมอ การรำมีแบบทำรำมาจากโนรา 12 ท่า เนื้อเพลงอิงมาจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ การหยอกล้อเกี้ยวพาราสีกัน โดยการสืบทอดและรำมีความเชื่อกันว่า การรำไทนอกพืทิด ในสมัยก่อนจะมีการถ่ายทอดหรือสืบทอดการรำเฉพาะหมู่เครือญาติหรือคนในตระกูลเดียวกันเท่านั้น

รำไทนอกพืทิดมาจากชื่อเพลงนกกพืทิด เพลงเอกที่ได้รับความนิยมความสนใจของผู้ชมเพราะมีเนื้อร้องและท่ารำที่สนุกสนาน เน้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี้ยวพาราสีของนกกพืทิดตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย โดยมีตำนานเล่ากันมาว่า มีนกกพืทิดตัวเมียคู่หนึ่งทำรังอยู่บนยอดไม้ทั้งสองตัวออกมาจากรังแล้วส่งเสียงตอบโต้กัน โดยตัวผู้ร้องว่า “พืทิด พืทิด พืทิด” ตัวเมียร้องตอบว่า “ค่าคีนนี้ กี่ทีละพืทิด” ร้องตอบโต้กันเสมือนว่าเป็นชายหญิงจีบกัน จึงนำมาแต่งเนื้อร้องเป็นเพลงและมีความโดดเด่นมากจึงเรียกการละเล่นนี้ว่า “รำไทนอกพืทิด”

ตำบลกรุงชิง เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้อันเกิดจากความขัดแย้งในด้านความคิด ในการปกครองพื้นที่ผืนป่า โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2517 และยังคงมีหลักฐานร่องรอยหลงเหลืออยู่ เช่น สนามบาสเกตบอล หรือถ้าที่ใช้เป็นเสปียงกรัง (คะนิงนิตย์ สุขขาว, 2564:5) จากเหตุการณ์ ในพื้นที่กรุงชิงที่มีพรรคคอมมิวนิสต์แฝงตัวมาอยู่ร่วมกับชาวบ้าน ทำให้ผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ต้องแยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านรำไทนอกพืทิดชบเซาลงไม่ได้ทำการละเล่นกันอีก โดยเหตุการณ์ที่มีพรรคคอมมิวนิสต์อาศัยในพื้นที่กรุงชิงทหารได้เข้าปราบปรามอย่างหนัก เป็นเหตุให้คุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เสียชีวิตใน พ.ศ. 2520 (จรินทร์ แก้วมี, 7 มีนาคม 2566: สัมภาษณ์) ต่อมาฝ่ายรัฐบาลสามารถยึดพื้นที่คืนได้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แตกพ่ายไปใน พ.ศ. 2524 เมื่อพื้นที่ในตำบลกรุงชิงเกิดความสงบสุข ผู้คนก็กลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดิมและมีกลุ่มลูกศิษย์ของคุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้นำเอาการละเล่นพื้นบ้านรำไทนอกพืทิดกลับมาละเล่นอีกครั้งเพื่อความบันเทิงและคลายเครียดจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำไทนอกพืทิดกลับมามีชีวิตชีวาและปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีกครั้ง

หากแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำไทนอกพืทิด กำลังเลือนหายไปด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็ว จนน่าเป็นห่วงว่าสถานภาพของการละเล่นพื้นบ้านรำไทนอกพืทิดจะเป็นอย่างไรในอนาคตข้างหน้า เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการสืบทอด มีเพียงแต่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลักไม่มีศิลปินรุ่นใหม่มาทดแทนและได้รับความนิยมลดน้อยลงเพราะความนิยมดนตรีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ อีกทั้งสมาชิกในคณะรำไทนอกพืทิดไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการแสดงรำไทนอกพืทิดเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้รำไทนอกพืทิดค่อย ๆ สูญสิ้นไปจากท้องถิ่นอย่างน่าเสียดาย ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชุมชนส่งผลกระทบต่อการละเล่น

พื้นบ้านรำโทนนกพิทิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นับวันการละเล่นชนิดนี้หากไม่ได้รับการสืบสานต่อไปก็จะเลือนหายไปจากความทรงจำของคนในชุมชน จากการสัมภาษณ์คนรุ่นเก่ากับผู้นำชุมชนต่างมีความกังวลและเกรงว่าการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตจะเลือนหายไปจากชุมชนในไม่ช้า ด้วยความกังวลดังกล่าวจึงเป็นที่มาในการสานต่อการละเล่นชนิดนี้ไปสู่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ภายใต้การนำของผู้นำชุมชนและกลุ่มนักแสดงนกพิทิตที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน รวมถึงกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น โดยมีการศึกษาและนำรำโทนนกพิทิตไปใช้ในเชิงการท่องเที่ยว ผลักดันให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตเข้าสู่โรงเรียนบ้านพิต้า สร้างกลุ่มมัคคุเทศก์น้อยใช้แสดงรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน แต่ถึงกระนั้นทางชุมชนก็ยังคงต้องการให้มีการอนุรักษ์ เผยแพร่การละเล่นดังกล่าวให้เป็นมรดกวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านที่อยู่คู่กับชุมชนต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์รำโทนในรูปแบบของภาคใต้ที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ บ่งบอกถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งเป็นที่รู้จักกันเฉพาะกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการศึกษาวิจัยเรื่องรำโทนนกพิทิตจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมที่มีประวัติความเป็นมาที่ถูกต้อง กระบวนท่าและองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักรำโทนนกพิทิต และมองเห็นภาพสะท้อนของสังคมไทยในอดีตที่บ่งบอกผ่านการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต โดยผ่านกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจไม่ให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านรำโทน นกพิทิตสูญหายไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมในปัจจุบันให้เป็นมรดกของชาวภาคใต้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของรำโทนนกพิทิต
2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนท่าและองค์ประกอบของรำโทนนกพิทิต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลและศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร

การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์ เช่น บทความทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานวิจัย วารสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์นั้นประกอบด้วยการค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต การศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหลายรูปแบบเพื่อให้ได้มา

ซึ่งข้อมูลเชิงลึกนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูล โดยทำการศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหนุ่ย
- องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง อำเภอнопิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- โรงเรียนบ้านพิตำ ตำบลกรุงชิง อำเภอнопิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- สำนักงานวิทยทรัพยากร หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การสังเกตการณ์

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยเข้าเรียนรู้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยสังเกตและฝึกฝนการรำการถ่ายทอดการแสดงรำโกนบกพิทิต เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติ กลวิธีในการรำ การร้อง และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการสังเกตรูปภาพและรูปแบบการแสดง ทั้งจากการแสดงในวิดีโอทัศน์ การแสดงจริงของชาวบ้าน

3. การศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอнопิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การสนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้านในการรำโกนบกพิทิต ที่มีการจัดตั้งเป็นชมรมเป็นคณะรำโกนบกพิทิต ณ ศูนย์เรียนรู้คุ้มตาหนุ่ย 40/12 หมู่ที่ 2 ตำบลกรุงชิง อำเภอнопิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วย 21 ท่าน ดังนี้

ตำแหน่ง อดีตข้าราชการ	นายนิเวส วนคุณากร อายุ 80 ปี
ตำแหน่ง อดีตผู้ใหญ่บ้าน	นายบุญลภ รักษ์สุวรรณ อายุ 88 ปี
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเป็ยน	พระครูปลัดนาทกร สุจิณโณ อายุ 37 ปี
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพิตำ	นางดารณี เสียมไหม อายุ 52 ปี
ตำแหน่ง คุณครูโรงเรียนบ้านพิตำ	นางฉวีวรรณ สุประดิษฐ์ อายุ 60 ปี
ตำแหน่ง เจ้าพนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว อบต.กรุงชิง	นางเบญจวรรณ ทินรงค์ อายุ 40 ปี
ตำแหน่ง คนทำเสื้อผ้า	นางวิลาวัลย์ จรรยาดี อายุ 44 ปี
ตำแหน่ง ผู้นำชุมชนศูนย์เรียนรู้คุ้มตาหนุ่ย	นางรุ่งไพลิน รอดบุญ อายุ 57 ปี
ตำแหน่ง หัวหน้าคณะ	นางอารี แก้ว อายุ 71 ปี
ตำแหน่ง นักร้อง	นางวรรณมา เทพณรงค์ อายุ 68 ปี

ตำแหน่ง นางรำ

นางสมเจตน์ ล่องลือฤทธิ์ อายุ 70 ปี

นางวรรณิ ล่องลือฤทธิ์ อายุ 78 ปี

นางจรริน มณีรัตน์ อายุ 69 ปี

นางสมเจียด เล็กเลิศ อายุ 56 ปี

นางสายใจ ล่องลือฤทธิ์ อายุ 67 ปี

นางสาวเกษร สิทธิภูมิ อายุ 70 ปี

นางจินตนา สุขมี อายุ 60 ปี

นางบุญชู สีสาช อายุ 67 ปี

ตำแหน่ง นักดนตรี

นางจรี แก้วเกิด อายุ 72 ปี

นายประเทือง มะค่อม อายุ 70 ปี

นายจรินทร์ แก้วมี อายุ 77 ปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย วิดีทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้นมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย วิดีทัศน์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์จัดการแสดงนำมาประมวลผลเพื่อสร้างกรอบแนวคิด

4.4 นำข้อมูลทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่แล้วมาแปลความหมายข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยศึกษา โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การตรวจทานข้อมูลการวิเคราะห์กับผู้เชี่ยวชาญ

6. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมารำโทนนภพิต

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ญี่ปุ่นยกทัพมาขึ้นที่ท่าแพในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตอนนั้นประชาชนทุกข์เข็ญจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงหาวิธีคลายความเครียดและความทุกข์ของประชาชนเน้นความบันเทิง โดยนำรำโทนแบบภาคกลางเข้ามาเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทหารและประชาชน คุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ จึงได้รับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาเผยแพร่เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิงขณะนั้น จึงจัดให้มีการร่ำวงพื้นบ้านในชุมชน (บุญลาก รักษ์สุวรรณ, 8 มีนาคม 2566:

สัมภาษณ์) ซึ่งครูแบบเป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนรา จึงได้คิดทำรำและเนื้อร้องโดยอิงจาก
ธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบลทุ่งซิง กระบวนการรำจะมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือน
การรำโนรา รำโขนนกกพิทมาจากชื่อเพลงนกกพิท เพลงเอกที่ได้รับความนิยมและผู้ชม
เป็นอย่างมาก เพราะมีเนื้อร้องและท่ารำที่สนุกสนาน เน้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงาม
เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกกพิทตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย (นกกพิทหรือนกเถิดที่อยู่
ตระกูลนกฮูก เป็นนกขนาดใหญ่ อาศัยชุกชุมในพื้นที่ทุ่งซิง)

ภาพที่ 1 การแสดงเพลงนกกพิท
ที่มา: นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2. รูปแบบกระบวนการทำและองค์ประกอบของรำโขนนกกพิท

ลักษณะการรำโขนนกกพิท

คนร้องคนเล่นดนตรีต้องร้องรำและเล่นอย่างสอดคล้องกัน มีเพลงร้องสั้น ๆ ที่จำกันได้
ประมาณ 20-30 เพลง มักร้องเป็นสำเนียงทองแดง โดยการแสดงจะมีการร้องเพลงเชิญก่อนเปรียบ
เหมือนเพลงหลังฉากก่อนการรำโนรา แล้วตามด้วยเพลงไหว้ครูเปิดโรง และจบด้วยเพลงลาเสมอ
การรำมีประมาณ 12 ท่า ตามแบบท่าของการรำโนรา เนื้อเพลงมาจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ
การหยอกล้อเกี่ยวพาราสีกัน การรำโขนในชื่อเพลงนกกพิทจะมีความพิเศษกว่าเพลงอื่น ๆ ตรงที่จะ
ต้องมีนักแสดงแสดงเป็นตัวผู้ตัวเมีย รำแบบเกี่ยวพาราสีกันไป เน้นความสนุกสนานตลกขบขัน
ไม่เน้นความสวยงาม

การรำโขนนกกพิทจะมีรูปแบบการรำโดยนักแสดงจะออกมายืนหน้ากระดานในเพลงไหว้
ครูและเริ่มเข้าวงในเพลงทั่วไป และเมื่อจบด้วยเพลงลานักแสดงก็จะกลับมาขึ้นเป็นแถวหน้ากระดาน

อีกครั้ง สำหรับเพลงนกพิทิตซึ่งเป็นเพลงเอกจะมีนักแสดงเพียงแค่ 2 คนเท่านั้นสวมใส่หัวนกพิทิต รำเกี่ยวพาราสีกันเลียนแบบพฤติกรรมของนกพิทิต นักแสดงคนอื่นก็จะไปช่วยกันร้องเพลง สำหรับท่ารำจะรำประกอบเพลงสั้น ๆ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละเพลงโดยสอดคล้องกับเนื้อร้องของเพลงนั้น ๆ ท่ารำมีลักษณะคล้ายการรำโนรา การร้องจะร้องเพลงละ 2 รอบ มีสำเนียงร้องเป็นทองแดงแบบคนภาคใต้

ภาพที่ 2 นกพิทิต

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki>

ความเชื่อของรำโทนนกพิทิต

ความเชื่อของการรำโทนนกพิทิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการไหว้ครูเป็นลำดับแรกก่อนการรำโทนนกพิทิต เชื่อกันว่าหากไม่ปฏิบัติมักจะมีอุปสรรคในแสดงโดยใช้เหล่า 1 ขวด เงิน 109 บาท บุหรี่ 1 ซอง ดอกไม้ 3 ดอก หมากพลู 3 คำ เทียน 1 เล่ม รูป 3 ดอก แป้งทาหน้า และเครื่องดนตรีประกอบด้วย โทน ฉิ่ง และฉาบ (วรรณ เทพณรงค์, 7 มีนาคม 2566: สัมภาษณ์) มีขั้นตอนการไหว้ครูคือนำของทุกอย่าง ใส่จาน เทเหล้าใส่แก้ว จุดธูปเทียน ตั้งนะโม 3 จบ กล่าวถึงครูบาอาจารย์ เจ้าที่เจ้าทางตามสถานที่การแสดง หลังจากทำพิธีเสร็จก็จะนำแป้งทาหน้าโทนและให้นางรำทาหน้า เหล้าที่เทใส่แก้วก็ให้นางรำและนักดนตรี นักร้องดื่ม ในสมัยก่อนการสืบทอดและการรำมีความเชื่อกันว่า จะมีการถ่ายทอดการรำกันในเฉพาะหมู่เครือญาติหรือคนในตระกูลเดียวกันเท่านั้น

ภาพที่ 3 การไหว้ครูรำโกนบกพิทิด
ที่มา: นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

เนื้อร้อง

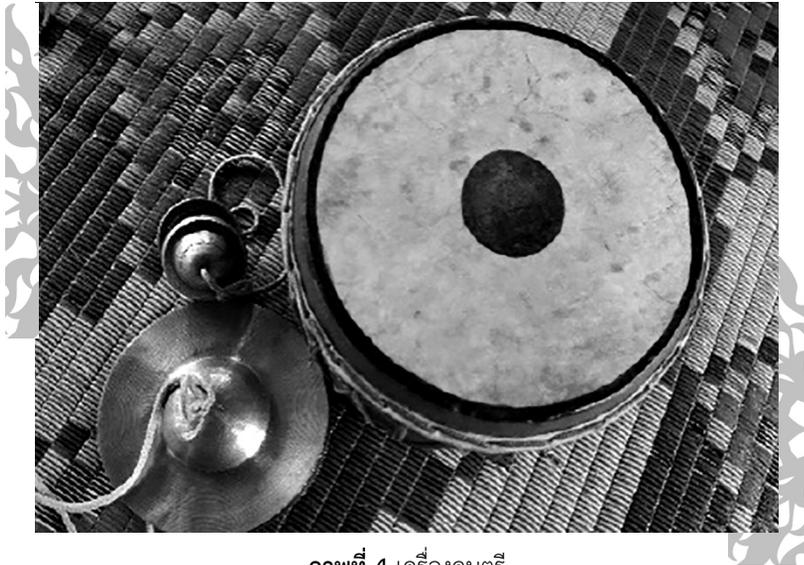
จะมีเนื้อร้องและเพลงสั้น ๆ ประมาณ 20-30 เพลง โดยบทเพลงของรำโกนบกพิทิดสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย บทเพลงที่เกี่ยวกับความเชื่อ ธรรมชาติ และวิถีชีวิต ลำดับการร้องเพลงขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู ตามด้วยเพลงสับนิ้วอกร และจะปิดท้ายด้วยเพลงลาเสมอ แต่ในกระบวนการร้องเพลงอื่น ๆ มักจะไม่มีรูปแบบหรือลำดับการร้องที่กำหนดชัดเจน จะร้องเล่นไปตามคนร้อง เพื่อความสนุกสนานอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาของบทเพลงก็มักจะสะท้อนเรื่องราวของคนในตำบลกรุงชิงได้อย่างชัดเจน จึงเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์อย่างหนึ่งของการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้ ตัวอย่างเพลงนกพิทิดซึ่งเป็นเพลงเอกของการละเล่นชนิดนี้และเป็นที่มาของชื่อการละเล่นชนิดนี้

พิทิดพิทิดพิทิดพิทิดพิทิดพิทิด	คำปานี้ก็ทีละพิทิด
ตะลั่นแล่นแตนติดตะลั่นแล่นแตนติด	นกพิทิดละร้องดังฮึดมอฮึดมอฮึดมอ
(หญิง) พิทิดรักน้องตรงไหน (ซ้ำ)	(ชาย) พิทิดรักน้องที่หน้าผาก
หน้าผาก หน้าผากก็ไม่ได้	หยับลงได้สักหิดก่อนที
พิทิดพิทิดพิทิดพิทิดพิทิดพิทิด	คำปานี้ก็ทีละพิทิด
ตะลั่นแล่นแตนติดตะลั่นแล่นแตนติด	นกพิทิดละร้องดังฮึดมอฮึดมอฮึดมอ
(หญิง) พิทิดรักน้องตรงไหน (ซ้ำ)	(ชาย) พิทิดรักน้องที่หน้าอก
หน้าอก หน้าอกก็ไม่ได้	หยับลงได้สักหิดก่อนที

พีทิดพิทิดพีทิดพิทิดพิทิดพีทิด	คำปานี้ก็ทีละพิทิด
ตะลั่นแฉ่นแฉ่นติดตะลั่นแฉ่นแฉ่นติด	นกพิทิดละร้องดังฮึดมอฮึดมอฮึดมอ
(หญิง) พิทิดรักน้องตรงไหน (ซำ)	(ชาย) พิทิดรักน้องทีละตือ
ละตือ ละตือก็ไม่ได้	หยับลงได้สักทีดก่อนที

เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของการรำโทนนกพิทิด ประกอบไปด้วยดนตรี 3 ชิ้น ได้แก่ โทณ ฉิ่ง และฉาบ โดยโทนถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญ ผู้ตีโทนจะต้องแม่นยำเรื่องจังหวะจึงจะทำให้ผู้ร้องและผู้รำสามารถแสดงได้อย่างสนุกสนาน

ภาพที่ 4 เครื่องดนตรี
ที่มา: นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

เครื่องแต่งกาย

ในอดีตการแต่งกายเพื่อแสดงรำโทนนกพิทิด ไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกหรือเสื้อคอกระเช้า ใส่โจงกระเบนหรือผ้าถุงแล้วแต่ความถนัดของผู้แสดง ผู้ชายสวมกางเกงและมีผ้าขาวม้าคาดเอว โดยเฉพาะเพลงนกพิทิดจะแต่งกายตลกขบขันเลียนแบบนกพิทิดโดยทาแป้งหน้าขาว แล้วสวมศีรษะเป็นนกพิทิด

ภาพที่ 5 หัวนกพิทิต
ที่มา: นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการแต่งกายขึ้นโดยดัดแปลงให้มีเอกลักษณ์ของภาคใต้ โดยการสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุง และมีผ้าสไบคล้องคอ และได้นำ “ต้นประ” พิษเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองปีดมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง แล้วมีการพัฒนาส่วนหัวนกพิทิตให้มีลักษณะเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6 การแต่งกายในอดีต
ที่มา: ศูนย์การเรียนรู้คู่มดาหนุ่ย

ภาพที่ 7 การแต่งกายในปัจจุบัน
ที่มา: นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

โอกาสในการรำโขนนกพิทิต

โอกาสในการรำนั้นมีหลายโอกาสด้วยกัน ได้แก่ รำต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง รำในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ แต่ปัจจุบันการแสดงรำโขนนกพิทิตได้นำมาใช้ในเชิงท่องเที่ยว ต้อนรับผู้ที่มาเยี่ยมชมท้องถิ่น

สรุป

ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ราโมนได้รับการประดิษฐ์ และเผยแพร่ไปทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจในยามที่ประเทศประสบปัญหา เศรษฐกิจฝืดเคือง ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ครูโรงเรียนวัดเป็ยน ตำบลกรุงชิง ได้รับวัฒนธรรมการละเล่น นี้จากในเมืองนครศรีธรรมราช แล้วนำมาเผยแพร่ในตำบลกรุงชิง และในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองจึงใช้ราโมนมาสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกรุงชิง โดยครูแนบมีพื้นฐานด้านการ ราโมนราและหนังตะลุง จึงได้คิดทำราและเนื้อร้องขึ้นมาหลายเพลงโดยอิงธรรมชาติและวิถีชีวิต

ทำราจะมีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อร้อง ลักษณะเนื้อร้องจะสั้น ๆ ผู้ร้องมักร้องเป็นทำนอง ท่องแดง โดยการแสดงจะมีการร้องเพลงเชยก่อน เปรียบเหมือนเพลงหลังฉากก่อนการราโมนรา แล้ว ตามด้วยเพลงไหว้ครูเปิดโรงและจบด้วยเพลงลาเสมอ การรามีประมาณ 12 ท่า ตามแบบท่าของการ ราโมนราโดยเฉพาะเพลงนกพิทิตที่จะมีท่าราและเนื้อร้องที่สนุกสนานในลักษณะเกี่ยวพาราสิ ระหว่างนกพิทิตตัวผู้ตัวเมีย เปรียบได้กับผู้ชายและผู้หญิงที่เกี่ยวข้องพาราสิกัน เพลงนกพิทิตจึงมักใช้ ร้องและรำในทุก ๆ งานจนทำให้การละเล่นนี้ได้รับชื่อเรียกขานว่า “ราโมนนกพิทิต”

สำหรับความเชื่อที่ผู้ราโมนนกพิทิตเชื่อถือมาก คือ การไหว้ครูก่อนการแสดงทุกครั้ง คล้ายคลึงกับการราโมนรา โดยหากมีการไหว้ครูก็จะมีเครื่องไหว้ เช่น หมากพลู เหล้า เงิน ฯลฯ ประกอบ ด้วย ซึ่งหากไม่มีการไหว้ครูเป็นเพลงแรกก่อนการแสดง เชื่อว่าจะทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติ และ ในการสืบทอดเชื้อสายการราก็จะมีความคล้ายกับการราโมนรากล่าวคือมักจะสืบทอดในเครือญาติ ตระกูลเดียวกัน

ดนตรีที่ใช้ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี 3 ชิ้น ได้แก่ โทนที่จะเป็นเครื่องดนตรีควบคุมจังหวะ และสร้างความสนุกสนาน ฉิ่ง และฉาบ

เครื่องแต่งกาย ในปัจจุบันได้มีการ พัฒนาการแต่งกายขึ้นโดยดัดแปลงให้มี เอกลักษณ์ของภาคใต้ และได้นำ “ต้นประ” พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองพิตำมาเป็น องค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง และมีการพัฒนาส่วนหัวนกพิทิตให้มีลักษณะ เหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 8 ลูกประ

ที่มา: <https://www.facebook.com/sarakadeemag>

ภาพที่ 9 ลูกประที่เขียนลงลายผ้าถุง

ที่มา: <https://www.facebook.com/sarakadeemag>

อภิปรายผล

การเล่นพื้นบ้านรำโทนบกพิทิตของตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ถือเป็นการเล่นพื้นบ้านที่อยู่ในรูปแบบรำโทนภาคใต้ มีรูปแบบท่ารำ การร้องที่บ่งบอกถึงความ เป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนตามความหมายของทฤษฎีศิลปะพื้นบ้านว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ เกิดขึ้นในท้องถิ่นใดก็ตามมักจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติและสังคมมักถูกถ่ายทอดออกมาในการแสดงนั้น ๆ ซึ่งลักษณะและรูปแบบการ แสดง ก็เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2556: 184)

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า การแสดงพื้นบ้านรำโทนบกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน สร้างความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมกัน ในชุมชน แต่ปัจจุบันเริ่มเลือนหายและได้รับความนิยมลดน้อยลง เนื่องจากผู้คนมีความนิยมใน วัฒนธรรมต่างชาติที่ทำให้รู้สึกทันสมัยไม่ล้าหลัง ตามแนวความคิดของปีเตอร์ เบอร์เกอร์ ชาวอเมริกัน ที่กล่าวถึงสังคมสมัยใหม่ว่าเป็นการเกิดวิวัฒนาการและมีการก่อตัวบนระบบเศรษฐกิจที่ใช้เหตุผล และใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อดูลักษณะประเทศไทยที่เป็นสังคมที่ทันสมัยเรียกว่าเป็นสังคม โลกาภิวัตน์ นั้นแสดงถึงการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เมื่อการเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็วค่านิยม คนไทยค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 56) ดังนั้นท้องถิ่นจึงต้องม ีการร่วมมือกันกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมยังคงอยู่ไม่สูญหายไป โดยใช้สื่อเข้ามาช่วย มีการพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้นทั้งยังเลือกใช้ศิลปะการแสดงท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง และยังคงสืบทอด เผยแพร่ อนุรักษ์ ศิลปะพื้นถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ชัดเจนไว้อยู่คู่สังคมต่อไป สอดคล้องกับผล การศึกษาของอัศวิน เนตรโพธิ์แก้วเกี่ยวกับการสื่อสารวัฒนธรรม (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2561) ซึ่งเมื่อศึกษาความหมายของวัฒนธรรมในทางวิชาการสามารถสรุปลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมได้ 3 ประการดังนี้

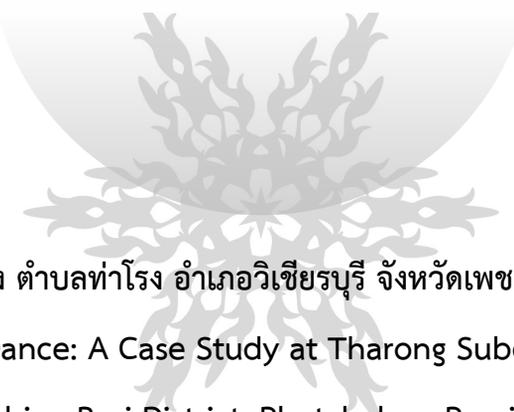
1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญา ธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ ฯลฯ ในที่นี้ คือ การแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิติดถือเป็น วัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่สะท้อนภูมิปัญญา ความคิด ความเชื่อของคนในท้องถิ่น

2. ผลผลิตที่สร้างขึ้นจะกลายเป็นมรดกของสังคมนั้น จึงต้องมีกระบวนการถ่ายทอดและ สืบทอด วัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จากการวิจัยพบว่า การแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิติดจะสูญหายหรือ ไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเยาวชนผู้ได้รับการสืบทอด ฉะนั้นปราชญ์ชาวบ้านคือผู้ถ่ายทอด เยาวชนคนรุ่นใหม่ คือผู้สืบทอดหลัก ถือเป็นปัจจัยตัวบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับและสืบทอด การแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิติดให้อยู่คู่สังคมต่อไป

3. การดัดแปลงเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป วัฒนธรรมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับ บริบทใหม่ที่ต่างจากเดิม หากดัดแปลงปรับเปลี่ยนได้ วัฒนธรรมจะไม่เกิดการสูญสลายหายไป จาก การวิจัยพบว่ามีกรร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นโดยมีการศึกษาและนำรำโทนนกพิติด ไปใช้ในเชิงการท่องเที่ยว ผลักดันให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดเข้าสู่โรงเรียนบ้านพิต่า สร้าง กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยใช้แสดงรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม มีการทำสื่อออนไลน์ในลักษณะคลิปวิดีโอ เผยแพร่สู่สาธารณชน มีศูนย์การเรียนรู้และสื่อแผ่นพับประชาสัมพันธ์

รายการอ้างอิง

- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). *เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง.
- คะนิงนิตย์ สุขขาว. (2564). *รำโทนนกพิติดกรุงชิง นครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์.
- ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์. (2551-2552, ตุลาคม-มีนาคม). “รายงานผลการวิจัย เรื่อง รำโทนคณะแม่ตะเคียน เทียนศรี ตำบลบ้านพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่* 10, (1):111.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). *สื่อศาสตร์ หลักการ แนวคิด และนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- จรินทร์ แก้วมี. สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2566.
- บุญลาภ รักษ์สุวรรณ. สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2566.
- วรรณภา เทพณรงค์. สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2566.

รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
Jong Dance: A Case Study at Tharong Subdistrict,
Wichian Buri District, Phetchabun Province

นิตากานต์ ช่อม Nisakan chaaum*

อนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์ Anukoon Rotjanasuksomboon**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษารูปแบบของท่ารำโจ่ง และองค์ประกอบของรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษามีดังนี้

รำโจ่ง เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในสมัยนั้นชาวเมืองวิเชียรบุรีมักติดต่อกับชาวยุโรปกับชาวกุรุงศรีอยุธยา จึงได้รับวัฒนธรรมทางด้านดนตรี ประเภท กลองโทน ฆ้องโหม่ง รวมทั้งท่วงท่ารำจากการละเล่นร่ำวง หรือรำโทนมาด้วย แล้วคิดดัดแปลงท่วงท่ารำใหม่ตามภูมิปัญญา ประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน กระบวนการรำจะมีเอกลักษณ์รำโจ่ง ซึ่งมีท่ารำง่าย ๆ รำท่าซ้ำ ๆ มีกระบวนการท่ารำ 1 ท่า เท่านั้น เพลงรำโจ่งไม่มีเนื้อเพลง ท่ารำเลียนแบบมาจากธรรมชาติในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ ท่าต่อนัว ไล่วัว และการย่างก้าว ในสมัยก่อนการสืบทอดการรำจะสืบทอดเฉพาะผู้สูงอายุในชุมชนเท่านั้น รำโจ่งนั้น เป็นเอกลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ในวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรม

คำสำคัญ: รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

* นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ที่ปรึกษา

Abstract

This article is part of a thesis titled “Jong Dance, Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province,” with the aim of studying the history of the Jong Dance in Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province, as well as the form of the Jong Dance posture and components in Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province. The focus of this qualitative research methodology was mostly on field data. The study’s techniques included interview forms and data gathering from a sample group of elders in the local communities.

The study’s results are as follows:

Jong Dancing has been practiced since Ayutthaya’s period. During that time, the residents of Wichian Buri frequently traded with the people of Ayutthaya. As a result, Ramwong’s music culture has been received, including drum tones, gongs, and dancing postures. Later on new dance postures have been adapted by local wisdom and applied to daily life. The dance process has the identity of Jong Dance with simple repetitive dance moves, having only one dance posture. There are no lyrics in the Jong Dancing song. The dance imitates the natural daily life activities, that is, cow herding, pursuing the cows, and the stepping. Formerly, only the elders in the community inherited the Jong Dancing. The Jong Dancing used to reflect the abundant way of life of an agricultural society.

Keyword: Jong Dance, Tharong Subdistrict, Wichian Buri District, Phetchabun Province.

บทนำ

รำโจ่ง เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ถือกำเนิดมากกว่า 300 ปี ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้ที่คิดค้นขึ้นแต่พอมีเค้าว่าเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นกันมาแต่อดีตในแถบอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการรำรำที่มีความสนุกสนาน นิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ตอนเวลาเย็นหรือในเวลาค่ำ ลักษณะของการละเล่นรำโจ่ง จะแบ่งผู้รำออกเป็น 2 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยสมมติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนวัว ในการแสดงให้ฝ่ายหญิงต้อนฝ่ายชาย ให้เข้ามารวมตัวกันในวงที่กำหนดไว้ เมื่อได้จนครบแล้ว จึงชวนกันออกมารำโดยให้ผู้ชายอยู่ในวง ในที่ท่าเหมือนกำลังล้อมคอก ระหว่างการต้อนและรำนี้จะใช้โพนตีให้จังหวะประกอบ

การรำ ดัง “โจ่ง จะโจ่ง ครีม ๆ” จากเสียงของโทนที่ตั้งเป็นจังหวะนี้เอง จึงเรียกการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้ว่า “รำโจ่ง” ลักษณะการแต่งกายฝ่ายหญิงนุ่งผ้าโจ่งกระเบนสวมเสื้อแขนกระบอกและห่มสไบ ฝ่ายชายนุ่งผ้าโจ่งกระเบน สวมเสื้อคอกลมผ้าสไบคล้องคอ

เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองโทน 2-4 ลูก ซ้องโหม่ง 1 ใบ เดิมหุ่นกลองโทน ทำจากเครื่องปั้นดินเผา สำหรับหน้าหน้าโทน สมัยก่อนจะนำหวายมาสานชิงด้วยหนังตะกวดหรือหนังตัวแลนให้แน่นติดกับ หุ่นดินเผา แต่ปัจจุบันทำด้วยหนังงูเหลือม

ปัจจุบันชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็นเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอด ทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไป เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้งผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทน และการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้น มีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึงจะสืบทอดมาได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่นในที่สุด

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับรำโจ่งที่เป็นวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากการแสดงพื้นบ้านรำโจ่ง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอจังหวัด ความสัมพันธ์ของชุมชนและบันทึกองค์ความรู้และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งนอกจากเป็นการช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นข้อมูลในการศึกษาด้านดนตรีและนาฏศิลป์ สำหรับผู้สนใจต่อไป ตลอดจนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ศึกษารูปแบบของท่ารำโจ่งและองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านซึ่งจัดว่าเป็นผลงานวิจัยที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนและสังคมไทย
2. ผลการวิจัยสามารถประยุกต์ใช้กับงานนาฏศิลป์พื้นบ้านในภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป

3. เป็นการเผยแพร่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านดั้งเดิมให้เป็นที่รู้จักในรูปแบบงานวิชาการซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านเหล่านี้มิให้สูญหายไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาความเป็นมาของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ศึกษารูปแบบท่ารำและองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2565

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการสืบสานอนุรักษ์ และเผยแพร่การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งนี้ไว้

นิยามศัพท์เฉพาะ

รำโจ่ง หมายถึง การรำรูปแบบหนึ่งที่มีการคิด ตัดแปลงท่วงท่ารำใหม่ตามภูมิปัญญาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันโดยใช้วิถีชีวิตการทำมาหากิน ในเรื่องการต้อนวัว ไส้วัว ก้าว่างในการเข้าคอก ประกอบกับความไพเราะของเสียงกลองโทน และฆ้องโหม่ง จึงทำให้เกิดความกลมกลืน ทั้งท่วงท่ารำ และเสียงดนตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านและทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) เป็นกรอบในการวิเคราะห์และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร (Review Data) ประชากรที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญ และผู้ที่สืบทอด การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

อำเภอวิเชียรบุรีเป็นหนึ่งใน 15 อำเภอของจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาข้อมูลประวัติอำเภอวิเชียรบุรี ทำให้ทราบว่าแต่เดิม ชื่อว่า “เมืองท่าโรง” ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

เจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองวิเชียรบุรีเรียกฐานะเป็นเมืองตรี ได้รวบรวมเมืองชัยบาดาล และเมืองบัวชุม ขึ้นตรงต่อเมืองวิเชียรบุรี จนกระทั่งเมื่อตั้งมณฑลเพชรบูรณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยยกฐานะเมืองวิเชียรบุรีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2441 ต่อมาเมื่อพระราชาคณะฯ ลงวันที่ 17 เมษายน 2482 เปลี่ยนชื่ออำเภอวิเชียรบุรีเป็นอำเภอท่าโรง จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2487 จึงได้กลับมาใช้ชื่ออำเภอวิเชียรบุรีจนถึงปัจจุบัน ชาวอำเภอวิเชียรบุรีในอดีตนั้นมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย ชาวบ้านในอำเภอส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย ทำไร่ ทำนา ผู้คนในอำเภอมักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเครือญาติเดียวกัน จึงได้เกิดการละเล่นขึ้นมา การละเล่นรำโทน หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า “รำโจ่ง” เป็นการเล่นที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใดเป็นผู้คิดค้นขึ้นแต่พอมีเค้าว่า ในสมัยก่อนนั้น ชาวเมืองวิเชียรบุรี มักติดต่อกับกรุงศรีอยุธยาหรือเมืองต่าง ๆ แลกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยอาศัยเส้นทางคมนาคม ทางลำน้ำป่าสักอยู่ตลอด จึงได้มีการนำเอาเครื่องดนตรีประเภทกลองโทนและฆ้อง รวมทั้งท่วงทำรำจากการละเล่นรำวง การแสดงกลองยาวหรือลิเกของพื้นภาคกลาง แล้วนำมาคิดดัดแปลงท่วงทำรำใหม่ตามภูมิปัญญา ประยุกต์เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนที่เมื่อยามหน้าแล้ง ยามว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา เด็ก ๆ หนุ่มและสาว ๆ ในช่วงยามเช้า หรือบ่าย มักต้อนวัวและไถ่วัวจากคอกปล่อยออกไปและเล็มกินหญ้ากินน้ำตามทุ่งไร่ทุ่งนา ส่วนคนเลี้ยงบ้างก็พากันไปคุยกัน เล่นกันอยู่ตามร่มไม้ใหญ่ บ้างก็ลงลำห้วยขึงแม่น้ำ หรือเข้าไปในชายป่าที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อหาเก็บผักหักพิน พอวัวควายอิมพีแล้วจึงแยกย้ายกันตอนกลับคืนบ้านของตนทำให้เกิดทำรำโย่งอย่างช้า ๆ มีกลองโทนและฆ้องคอยตีเพื่อกำกับจังหวะ

รำโจ่ง มีลักษณะการละเล่นพื้นบ้านที่ไม่มีเนื้อเพลง เป็นการรำเกี่ยวระหว่างฝ่ายหญิงและฝ่ายชายแต่ในปัจจุบันการละเล่นรำโจ่งถูกปรับปรุงให้เปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้ชม ทำให้การละเล่นรำโจ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตในอดีตถูกลบเลือนไป เนื่องจากในยุคปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์ไม่มีเยาวชนสืบสาน และต่อยอด จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งไม่เป็นที่รู้จักในปัจจุบัน การแสดงและการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งนั้น ในอดีตอำเภอวิเชียรบุรีกับอำเภอศรีเทพเป็นเมืองเดียวกัน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเป็นอยู่ที่เหมือนกัน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ลดฐานะวิเชียรบุรี เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแยกเมืองวิเชียรบุรี ออกเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอศรีเทพ อำเภอหนองไผ่ อำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี

ดังนั้นลักษณะการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่งของชาวบ้านท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงเหมือนกับรำโทนของชาวบ้านนาตะกรุด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์มาก คือ จะเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือว่าเป็นเวลาพักผ่อน ชาวบ้านจะเล่นสงกรานต์กันในหมู่บ้านของตน โดยตอนกลางวัน

จะมีการรดน้ำดำหัวกัน เมื่อถึงช่วงเย็นก็จะตีกลองเรียกกันมาเล่น เช่น วิ่งวัว นางสุ่ม นางควาย ลิงลม นางช้าง รำวง และรำโจ่ง รำโจ่งกับรำโทนเป็นการรำอย่างเดียวกันเหตุที่ชาวบ้านท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์เรียกว่า “รำโจ่ง” เพราะคำว่า โจ่ง มาจากเสียงโทนที่ตั้งโจ่ง จะโจ่งครึ้ม ๆ จากเสียงจังหวะของกลองโทนนั่นเองชาวบ้านจึงเรียกรำโทนว่ารำโจ่ง เป็นต้นมา

การละเล่นรำโจ่งเป็นรำที่สนุกสนาน นิยมเล่นกันตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงกลางคืน สถานที่เล่นไม่นิยมเล่นในบริเวณวัด การเล่นรำโจ่งของชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่มีเนื้อร้องประกอบทำรำจะมีเพียงแต่จังหวะโทนเท่านั้น โดยผู้รำชายหญิงจะออกมารำกันเป็นคู่เดินรำเป็นวงกลม ซึ่งลักษณะเหล่านี้ก็จะคล้ายกับการรำโทนที่บ้านนาตะกวด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ลีลาการก้าวเท้าและกระทบเท้าไม่เหมือนกัน เพราะชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จะก้าวไปข้างหน้าทีละก้าว และย่อหม่อเข้าตามจังหวะ แต่ลีลาของมือตั้งวงเหมือนกันเท่านั้น

ต่อมา ชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ร่วมกันสร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น ซึ่งในประวัติศาสตร์นั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยยกทัพมาพักแรมที่เมืองวิเชียรบุรี ชาวบ้านได้สร้างศาล เพื่อสักการะบูชาดวงวิญญาณของท่าน เมื่อสร้างเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรขัตติยราชนารี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถเสด็จแทนพระองค์ทรงประกอบพิธีเปิดศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2526 ดังนั้นชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงแยกตัวจากชาวบ้านนาตะกวด อำเภอศรีเทพ ที่จะไปรำโทนในงานพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อศรีเทพ มาจัดพิธีบวงสรวงและรำโจ่งถวายดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในอำเภอของตนเอง

ภาพที่ 1 รำโจ่ง

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อป (25 มกราคม พ.ศ. 2566)

2. องค์ประกอบของการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

ลักษณะการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง

ท่วงท่าเลียนแบบมาจากลักษณะการต้อนวัว ไล่วัว และการย่างก้าว ซึ่งแบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย สมมุติให้ฝ่ายชายเป็นวัว ส่วนฝ่ายหญิงเป็นคนต้อนและไล่วัว โดยฝ่ายหญิงจะไปต้อนฝ่ายชายออกมาทีละคน ในขณะที่ไล่ต้อนจับกันอยู่นั้น จะมีสัญญาณกลองโชนตีจังหวะเสียงดัง ครึม ครึม ครึม เมื่อจับได้แล้วฝ่ายหญิงจะควมคุมไว้ แล้วไล่ต้อนจับฝ่ายชายคนต่อไปจนหมด แล้วจึงชวนกันออกมารำ ฝ่ายหญิงจะรำเป็นวงกลมอยู่รอบนอก ฝ่ายชายจะรำอยู่วงใน ทำให้เหมือนถูกล้อมคอก ทำรำท่อนนี้จะเปลี่ยนไปตามจังหวะการตีของกลองโชน เสียงดัง “โจ่ง จะโจ่ง ครึม ๆ” จำนวน 7 เที้ยว แล้วเปลี่ยนเป็น “ครึม” 1 เที้ยว ในขณะนี้ฝ่ายชายจะเปลี่ยนคู่รำ อาจจะไปยังข้างหน้า หรือถอยมารำกับคนข้างหลังก็ได้ รำโจ่งไม่มีเนื้อร้อง มีเพียงเครื่องดนตรี 2 ชนิด คือ กลองโชน และฆ้องโหม่งในการควบคุมจังหวะการรำเท่านั้น พอรำรำกันจนเหนื่อยแล้ว จึงพักพูดคุยกันหรือแยกย้ายกันกลับบ้านเรือนของตน ครั้นเมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้มีผู้นำเอาการเล่นรำโจ่งไปประยุกต์เป็นการละเล่นต่าง ๆ เช่น รำเท็งบ่อง รำวงประยุกต์

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการละเล่นพื้นบ้าน

ลักษณะการเล่นดนตรีประกอบรำโจ่งจะเป็นจังหวะท่วงทำนองง่าย ๆ ซ้ำ ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัด ท่วงทำนองรำโจ่งจะมีเพียงทำนองเดียวเท่านั้น ไม่มีเนื้อเพลงประกอบการรำ และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง มีดังนี้

1. กลองโชน

ใช้กลองโชนตีประกอบจังหวะ จำนวน 2-4 ลูก กลองโชนทำจากเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งหนึ่งหน้าเดียวตีให้ดังด้วยหวาย หนึ่งที่ใช้คือ หน้าแลน หรือหน้าตะกวด ในการตั้งเสียงนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์อาศัยประสบการณ์ และการฟังเสียงเท่านั้น ปัจจุบันได้นำหนังงูเหลือมมาซึ่งแทนหน้าแลน และหน้าตะกวด เพราะหายากมาก

วิธีการตีกลองโชน ลักษณะการตี ไม่มีกำหนดว่าจะนั่งที่ที่จัดไว้ เช่น แก้อี้ หรือนั่งเสื่อ โดยใช้กลองโชนวางไว้ที่ตัก ใช้มือตีทั้ง 2 มือ

2. ฆ้องโหม่ง

ใช้ฆ้องโหม่งเพียง 1 ใบเท่านั้น ลักษณะของฆ้องโหม่งเป็นโลหะ ลงรัก สวยงาม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-8 นิ้ว การตีฆ้องโหม่ง จะใช้ไม้กลึงสวยงาม หัวของไม้ตีจะพันด้วยผ้าให้แน่น ทำให้เสียงนุ่ม

วิธีการตีฆ้องโหม่ง ลักษณะการตี มือหนึ่งถือฆ้อง อีกมือหนึ่งตี การตีฆ้องจะต้องให้ผิวของฆ้องลอยตัว เพื่อให้เสียงกังวาน ในการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ทั้งผู้แสดง และนักดนตรี จะเป็นศิลปินกลุ่มเดียวกัน เวลาแสดงจะอยู่ใกล้ ๆ กัน

ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีรำโจ่ง

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อม (10 ตุลาคม พ.ศ. 2565)

การแต่งกายการละเล่นพื้นบ้าน

การแต่งกายการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ในอดีตการแต่งกายไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้แสดงเป็นผู้จัดสรรมาตามความสามารถของตนเองที่ทำมาได้ ทำให้เครื่องแต่งกายมีหลากหลายแบบ และหลากหลายสี ต่อมาทางกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอำเภอวิเชียรบุรีได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ที่พยายามให้การสนับสนุน นำมาพัฒนาในเรื่องเครื่องแต่งกายให้มีสีสันสวยงามและรูปแบบเดียวกัน การแต่งกายของผู้ชาย เสื้อคอกลมนุ่งผ้าโจ่งกระเบน ผ้าขาวม้าคาดเอว การแต่งกายของผู้หญิงนุ่งผ้าโจ่งกระเบนสวมเสื้อแขนกระบอกและห่มสไบ ทำให้ปัจจุบันมีแบบแผนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะการแต่งกายพื้นบ้านภาคกลาง

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกาย

ที่มา: ผู้วิจัย นิศากานต์ ช่อม (25 มกราคม พ.ศ. 2566)

ภาพที่ 4 QR-Code เทปบันทึกการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ปี 2564

ที่มา: <https://youtube/nQ9B2mdljk>

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้ รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจุบันชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบล ท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็นเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีโดยมีการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่ เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอด ทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไป เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้ง ผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทน และการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้นมีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นก็ต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึงจะสืบทอดมาได้อย่างลึกล้ำ ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่นในที่สุด แต่เมื่อกระแสอนุรักษ์วัฒนธรรมกลับมาอีกครั้งด้วยนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มและนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรีเกิดความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่สูญหายไปจึงเกิดเป็นความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่างผู้วิจัย ชุมชน และสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ต้องการหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์การแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้นำการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มาศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่ให้กับนักเรียนในโรงเรียนสัมพันธวิทยา ตำบลท่าโรงอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้นักเรียนได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในอำเภอของตนเองเพิ่มมากขึ้น และยังสามารถสืบทอด อนุรักษ์ส่งผลให้ในอนาคต

สังคมวัฒนธรรมจะทำหน้าที่อนุรักษ์สืบต่อไป จากผลการศึกษาความเป็นมาและศึกษารูปแบบท่ารำ และองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อให้ได้คำตอบวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์ บุกเบิกการประดิษฐ์คิดค้นวิจัยและพัฒนาทางวัฒนธรรม เมื่อกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในชุมชน จนถึงขั้นตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่กำลังสูญหาย ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดคำถามว่า จะอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนได้อย่างไร ต้องยอมรับว่าการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมถ้าจะให้เกิดความยั่งยืนได้ต้องนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าในมิติทางเศรษฐกิจให้แก่ ตำบล อำเภอ จังหวัดได้ด้วยการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานการใช้ องค์ความรู้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอ วิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่นิยมเล่นในสังคมอดีตและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเรื่องราวเชื่อมโยง กับประวัติศาสตร์ชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี การจัดกิจกรรมข้างต้นเป็น เพียงโมเดลของการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในตำบล และอำเภอมาสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจสู่ชุมชนโดยการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การค่อย ๆ เล่าตำนาน ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น เหตุการณ์และสถานที่สำคัญในอำเภอเพื่อนำมาโยงเรื่องราวการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่ขาดการสืบทอดต่อ ถือเป็นกระบวนการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในอำเภอวิเชียรบุรี และนักเรียนในสถานศึกษาของอำเภอวิเชียรบุรีเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของคำว่า “รากเหง้าวัฒนธรรม”

2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือการจัดกิจกรรมและดำเนินการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนให้นำมาพัฒนาในเรื่องเครื่องแต่งกายให้มีสีสันสวยงามและรูปแบบเดียวกัน มีแบบแผนมากขึ้น จึงช่วย ให้นักบริหาร หรือนักวิชาการหรือภาครัฐเอกชนสามารถดำเนินวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมในวาระต่าง ๆ กระบวนการ ทำงานที่จะทำให้ทิศทางการปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมนั้น จะประสบความสำเร็จได้ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาและบริหารงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาชน (ชุมชน) บูรณาการร่วมกับหน่วยงาน ท้องถิ่น หรือภาควิชาการ ที่มีแนวทางร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น อำเภอจัดทำโครงการ จัดอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สู่เยาวชน แต่ใน ขณะเดียวกันภาควิชาการควรมีความสามารถในการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ และมีแนวทางในการต่อยอดสู่ชุมชนได้

3. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบเมื่อตำบล อำเภอ จังหวัดมีการสร้างสรรค์กิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในอำเภอเป็นผู้คิดจัดทำพิธีภัณฑ์แสดงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง โดยยึดการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองเป็นหลัก ผสมกับการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่มีแนวร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่สุดในยุค Social media คือ การนำวิดีโอการแสดงการละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ที่จะเป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก ใช้ต้นทุนน้อยแต่กระจายการรับรู้ไปได้กว้างไร้ขีดจำกัดสร้างการบอกต่อได้ดีที่สุด และต่อยอดเป็นบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชน คนในชุมชน ได้เรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง สิ่งเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความตระหนักให้เกิดเป็นสำนึกรักบ้านเกิด สร้างความสามัคคี นำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืน

4. การจัดการวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้สัมผัสกับวัฒนธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจความซาบซึ้ง การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น ทางตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้หยิบยกประเด็นการละเล่นพื้นบ้าน “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผ่านเรื่องราวประเพณีในรอบปีกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวิถีการดำเนินชีวิตในอดีตและกลุ่มผู้นำ ผู้อาวุโส ได้ร่วมกันเสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการละเล่นรำโจ่ง โดยเริ่มจากการสอดแทรกเข้าไปในประเพณีที่อำเภอจัดขึ้น อาจเริ่มจากประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา งานบวงสรวงสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และจัดกิจกรรมโครงการอบรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านรำโจ่ง สู่วัยรุ่น อำเภอวิเชียรบุรี ในรูปแบบการแสดงโชว์ และการเผยแพร่ โดยเริ่มจากการประสานงานกับกลุ่มชุมชน และโรงเรียนให้ตั้งชมรม “รำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีวัดและหอประชุมอำเภอเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เนื่องจากสะดวกต่อผู้อาวุโสที่ถือเป็นปราชญ์ท้องถิ่นเพียงไม่กี่คนในตำบล รวมกลุ่มดำเนินการเผยแพร่กิจกรรมถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ และผู้วิจัยได้เสนอว่าจะนำการแสดงพื้นบ้านรำโจ่งตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เข้ามาถ่ายทอด และเผยแพร่ให้แก่นักเรียน โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่งเสริมและสอดแทรกความรู้เข้าไปในรายวิชานาฏศิลป์ไทย และชุมนุมนาฏศิลป์ ให้นักเรียนได้ทราบถึงความสำคัญ และประวัติความเป็นมา รวมทั้งรูปแบบองค์ประกอบของการละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อยู่คู่บ้านเรามาเนิ่นนาน และความรู้ที่นักเรียนได้รับจะทำให้นักเรียนสามารถที่จะอนุรักษ์ ถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อไปในอนาคตได้ด้วย

อภิปรายผล

การละเล่นรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการละเล่นที่สนุกสนาน นิยมเล่นกันตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงกลางคืน สถานที่เล่น ไม่นิยมเล่นในบริเวณวัด การเล่นรำโจ่ง ของชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่มีเนื้อร้องประกอบทำรำจะมีเพียงแต่ จังหวะโทนเท่านั้น โดยผู้รำชายหญิงจะออกมารำกันเป็นคู่ เดินรำเป็นวงกลมซึ่งลักษณะเหล่านี้ก็จะ คล้ายกับการรำโทนที่บ้านนาตะกวด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ลีลาการก้าวเท้า และกระทบเท้าไม่เหมือนกัน เพราะชาวบ้านตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จะก้าวไปข้างหน้าทีละก้าว และย่อหมัดเข้า ตามจังหวะ แต่ลีลาของมือตั่งวงเหมือนกันเท่านั้น (วิไลพร บุญอินทร์ และ อัญญา ไทรวรรณ, 2538: 19-20)

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานของคนเลี้ยงบ้างก็พากันไปคุยกัน เล่นกันอยู่ตามร่มไม้ใหญ่ บ้างก็ลงล้าห้วยบึงแม่น้ำ หรือเข้าไปในชายป่าที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อหาเก็บ ผักหักพื้น สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนปัจจุบันชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุในตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ยังสืบทอดการละเล่นรำโจ่งกันอยู่บ้าง มักจะรำกันในโอกาสที่เป็น เทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนเท่านั้นเนื่องจากมีความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีการแสดงดนตรี และนาฏศิลป์ในรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่เกิดการสิ้นไหลทางวัฒนธรรมประกอบกับสภาพเศรษฐกิจ ที่ผู้คนต้องดิ้นรนทำงานแข่งกับเวลาเพื่อความอยู่รอดทำให้สภาพสังคมในชุมชนเปลี่ยนไปเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง อีกทั้งผู้ที่สามารถจดจำรูปแบบการตีโทนและการรำโจ่งนั้น จะเป็นผู้สูงอายุเท่านั้นมีผู้สืบทอดรำโจ่งเพียงส่วนน้อย เนื่องจากผู้ที่สืบทอดมาได้นั้นก็ต้องมีพรสวรรค์อยู่ด้วยจึง จะสืบทอดมาได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วนในรูปแบบดั้งเดิม ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโจ่ง เริ่มเลือนหายไปจากสังคมของท้องถิ่น ซึ่งเมื่อศึกษาสามารถสรุปลักษณะสำคัญได้ ดังนี้

1. ความเจริญด้านเทคโนโลยีและสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการแสดงพื้นบ้าน จากเดิมเป็นการแสดงที่ศิลปินแสดงความสามารถเฉพาะตนกลายเป็นการฝึกซ้อมเป็นหมู่คณะ ขาดอัตลักษณ์เฉพาะตนของนักแสดง ทำให้ผู้คนสนใจศิลปะสมัยใหม่ส่งผลให้ขาดผู้สืบทอดนาฏศิลป์พื้นบ้านดั้งเดิม

2. การสื่อสารความคิดหรือการปลูกฝังคติความเชื่อต่าง ๆ สื่อพื้นบ้านยังคงเป็นช่องทางที่ดี เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องควรมีการถอดบทเรียนในอำเภอด้านต่าง ๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อท้องถิ่น วิถีชีวิต ภาษา ประชาชนท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่กล่าวขานกันถูกเก็บด้วยความทรงจำของคนรุ่นเก่า โดยถ่ายทอดจากคำบอกเล่า ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจัดทำเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย เช่น วิกิพีเดีย แล้วจึงต่อยอดเป็นบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง รวมทั้งมีการนำไปเผยแพร่ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในอำเภอทั้งหมดนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความตระหนักให้รักบ้านของตนเอง สร้างความสามัคคี และนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคม

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). *วัฒนธรรม คุณค่าสู่มูลค่า*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- นวลรวี จันทร์ลน. (2548). *พัฒนาการและนาฏยลักษณ์ของรำไท่น จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขานาฏยศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์. (2552). *ข้อมูลสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม (กลุ่มอำเภอที่ 1)*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์.
- วิไลพร บุญอินทร์ และอัญญา ไทวรรณ. (2538) “อำเภอวิเชียรบุรี” *หนังสือนาฏยประดิษฐ์* (มปท). หน้า 19-20.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *รำไท่น ศิลปะพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สัมภาษณ์

- น้อย ตะกุดแก้ว. (นางตีไท่น 5 หมู่ 3 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565.
- ภัทรธิรา เพ็ชรวงศ์. (อดีตนักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ 901 หมู่ 13 ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2565.

แบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยว
บนแอปพลิเคชันยูทูป

Communication Management Success Model of Travel Programs
on YouTube Application

ปีติมนัส บรรลือ Pitimanus Bunlue*
กฤษณะ เชื้อชัชนาท Krisana Chueachainat**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและคันท้องค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป สู่การสร้างแบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง พัฒนาช่องหรือรายการท่องเที่ยวสำหรับเผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูป โดยการเก็บข้อมูลรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปของประเทศไทยที่มีผู้ติดตามหนึ่งแสนคนขึ้นไป ร่วมกับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ผลิตรายการ 8 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้รับชมรายการ 18 คน

ผลการวิจัยพบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1 แสนคน จำนวน 28 รายการ ยุติการเผยแพร่รายการแล้ว 2 ช่อง เป็นรายการท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ 3 ช่อง รายการนำเสนอมืออาชีพ 4 ช่อง และรายการอาหาร 5 ช่อง ไม่มีรายการใดอยู่ในกลุ่ม Diamond Button (ผู้ติดตามมากกว่า 10 ล้านคน) มี 2 รายการที่อยู่ในกลุ่ม Gold Button (ผู้ติดตามมากกว่า 1 ล้านคน) และมี 12 รายการที่อยู่ในกลุ่ม Silver Button (ผู้ติดตามมากกว่า 1 แสนคน) และองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) “ความยาวนาน” ทำให้รายการเป็นที่

* นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

** อาจารย์ที่ปรึกษา

รู้จักและมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก (2) “เผยแพร่รายการร่วมกับการใช้โซเชียลมีเดียอื่น ๆ” ในลักษณะคู่ขนาน (3) “ความมีวินัย ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ” ในการผลิตและเผยแพร่วิดีโอคลิปสู่ผู้รับชม (4) “หน้าปกคลิป” ที่ประกอบไปด้วยภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพเจ้าของรายการหรือผู้ดำเนินรายการ และกราฟิกตัวอักษรอธิบายสถานที่ รายละเอียดของคลิปเล็กน้อย (5) “เนื้อหารายการ” เป็นสถานที่แปลกใหม่ไม่มีช่องอื่นเผยแพร่มาก่อน รวมถึงสถานที่ที่คนทั่วไปไม่สามารถเดินทางไปได้โดยง่าย (6) “ผู้ดำเนินรายการ” สร้างความแตกต่างและเป็นเสน่ห์ให้รายการมีความเฉพาะเจาะจง ด้วยรูปแบบการนำเสนอรายการที่นำเสนอตัวตนของผู้ดำเนินรายการ ผ่านการใช้ภาษาพูดหรือภาษาถิ่นในการบรรยาย (7) “จำนวนการดู” คลิปที่มียอดการดูหลักหมื่นขึ้นไปจนถึงหลักแสนเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมกรับชมคลิปนั้น ๆ มากกว่าคลิปที่มียอดการดูน้อยในหลักร้อยหรือหลักพัน (8) “ระยะเวลาที่เผยแพร่” ความใหม่ของวิดีโอคลิปมีความสำคัญต่อการเลือกรับชม คลิปที่เผยแพร่ใหม่แสดงระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ หรือเดือน เป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมกรับชมมากกว่าคลิปที่เผยแพร่มานานกว่า (9) “ความยาวคลิป” วิดีโอคลิปที่มีความยาวระหว่าง 6 ถึง 30 นาที เป็นช่วงเวลาและผู้ชมเลือกรับชมมากกว่าคลิปที่มีความยาวตั้งแต่ 30 นาทีขึ้นไป ผู้รับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษามักรับชมระหว่างรอทำกิจกรรมหลักซึ่งใช้เวลาไม่เกิน 30 นาทีเป็นส่วนใหญ่ เมื่อสิ้นสุดการรอแม้การรับชมคลิปจะยังไม่สิ้นสุดส่วนใหญ่จะไม่มี การเข้ามาชมต่อหรือชมซ้ำ (10) “การตอบกลับ” รูปแบบการกดถูกใจหรือการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ช่องหรือผู้ดำเนินรายการกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์และความสัมพันธ์นี้สามารถพัฒนาหรือยกระดับความสัมพันธ์ให้สูงยิ่งขึ้นได้ เป็นส่วนสำคัญในการรักษากลุ่มผู้ชมรายการหรือผู้ติดตามรายการให้คงอยู่และพัฒนาความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้น นำไปสู่การสมัครสมาชิกช่องหรือสนับสนุนผู้ผลิตรายการในที่สุด

คำสำคัญ: แบบจำลองความสำเร็จ, การจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยว, แอปพลิเคชันยูทูบ, วิดีโอสตรีมมิ่ง

Abstract

The objectives of this research are 1) to look for communication elements in tourism program on YouTube application, 2) to analyze the key elements which make a program successful, and 3) to use it as a guideline to create a role model for tourism program on YouTube application. This research uses data collected from 14 programs on YouTube gold and silver channels together with in-depth interviews with eight producers and 18 program viewers.

Research results disclose that currently, Thailand has 28 travel programs on the YouTube application with more than 100,000 subscribers, two channels have been discontinued, while three channels are travel programs specific to the areas, four channels are lifestyle presentations, and five channels are for food variety. There are none of the listings in the Diamond Button (10,000,000 subscribers), two channels in the Gold Button (1,000,000 subscribers), and 12 channels in the Silver Button (100,000 subscribers). The 10 key communication elements that affect the success rate on the YouTube application are as follows: 1) “Period of time” makes a program well-known with a large number of followers. 2) “Co-published with other social media platforms” is essential, 3) “Consistency and regularity of publishing new video clips” is also necessary, 4) “YouTube thumbnails” contains images of tourist attractions, moderators and key explanation for the places, 5) “Content” should include exotic places that are hard to access, 6) “Moderator” creates a distinction of the shows with individual personalities and languages, 7) “Number of views”, clips hitting 10,000-100,000 views will urge viewers to click and watch more than a clip with only 100-1,000 views, 8) “Duration released” is very important because freshly released clips attract more viewers, 9) “Length of clips”: clips with length between 6-30 minutes are more readily received than clips that are longer than 30 minutes. Most of YouTube application viewers are students, mostly spending their time watching clips during breaks (waiting for a bus, or a friend or during meals) which usually take no longer than 30 minutes and they usually tend to not re-visit the clips afterwards, 10) “Feedback” is a response from viewers in the form of clicking “like” or comments in chat form, it serves as an interaction between viewers and the channel or moderator. This helps keep a relationship to continue, with viewers to continue following and watching the program. This is an important part of maintaining the viewership of the program or the program’s followers and developing a strong relationship which eventually leads to channel subscriptions or sponsoring the program producers.

Keywords: Success Model, Communication Management of Tour programs, YouTube Application, VIDEO Streaming

บทนำ

ด้วยระบบการสื่อสารที่เชื่อมโยงเครือข่ายมากมายทั่วโลกเอาไว้ด้วยกัน อุปกรณ์การสื่อสารขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัวสูงได้เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารของมวลมนุษยชาติ จากรายงาน Digital Thailand 2020 โดย We Are Social ในค.ศ. 2019-2020 พบว่าประเทศไทย มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่า 94% เป็นแบบ Smartphone มีโทรทัศน์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรือ Smart TV เพิ่มขึ้นมากกว่า 8 เท่า จาก 1% กลายเป็น 8.3% ในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี การเข้าเว็บไซต์ผ่านคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นสูงมากถึง 56% และคนไทยส่วนใหญ่ หันมาใช้งานโซเชียลมีเดียผ่านมือถือเพิ่มขึ้นสูงมากจาก 71% ในปี 2019 กลายเป็น 99% ในปี 2020 การใช้งานโทรศัพท์มือถือของคนไทย อันดับหนึ่ง คือ การใช้งาน Chat Apps อันดับสอง คือ การใช้งาน Social media อันดับสาม คือ การดูวิดีโอผ่านมือถือ อันดับสี่ คือ การเล่นเกม และอันดับห้า คือ การใช้ Shopping Apps

นับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 หลายคนต้องยกเลิกแผนการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเทศกาล หลายคนต้องเปลี่ยนแผนการท่องเที่ยวจาก “ทริปเที่ยว” มาเป็น “เที่ยวทิพย์” ผ่านการโพสต์รูปท่องเที่ยวจากทริปเก่า ๆ จนกลายเป็นแฮชแท็กมาแรง #เที่ยวทิพย์ เป็นกิจกรรมของผู้คนจำนวนมากเมื่อต้องกักตัวในช่วงวันหยุดยาว จนเกิดวลียอดฮิตบนโซเชียลมีเดียสะท้อนให้เห็นถึงความอัดอั้นของผู้คนที่ต้องการออกเดินทางท่องเที่ยว จากรายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ประจำปี 2560 โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รายงานภาพรวมการท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย ในช่วงปี 2556 ถึง 2560 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.75 ต่อปี โดยในปี 2556 จำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จาก 94 ล้านคน เป็น 229 ล้านคน ในปี 2562 แม้ว่าในปี 2563 จะมีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยลดลงจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 เมื่อต้นปี 2563 ต่อเนื่องถึงปี 2564 และภายหลังการประกาศคลายล็อกดาวน์ เปิดประเทศเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 จำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยเพิ่มขึ้นในปี 2565 เป็น 202 ล้านคน การขยายตัวที่เพิ่มขึ้นของผู้เยี่ยมเยือนในทุกภูมิภาคมาจากหลายปัจจัย อาทิ สภาพอากาศที่หนาวเย็นในช่วงปลายปีต่อเนื่องถึงต้นปี การกระตุ้นการท่องเที่ยวตามแคมเปญการท่องเที่ยววิถีไทยและการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดต่อเนื่อง การท่องเที่ยวจึงเป็นธุรกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างความเจริญรุ่งเรืองสู่ท้องถิ่น และชุมชน ด้วยประโยชน์มหาศาลจากการท่องเที่ยว รัฐบาลได้เห็นความสำคัญจึงให้การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวให้คิดค้นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยได้รับการคัดเลือกเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับ 1 ที่ผู้คนชื่นชอบที่สุดในเอเชียแปซิฟิก (จากการสำรวจความคิดเห็นและลงคะแนนของ Travel Agents แคนาดา)

ผู้วิจัยในฐานะนักการสื่อสารจึงมีความสนใจที่จะค้นหา องค์ประกอบ กระบวนการหรือวิธีการในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นแบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนารายการในรูปแบบ VDO Streaming ให้เกิดศักยภาพ ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและเหมาะสมในบริบทของสังคมไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศ ภายหลังจากสิ้นสุดการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 โดยอาศัยการท่องเที่ยวของคนไทย ผ่านการรับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปที่กระตุ้นให้ผู้คนออกมาเดินทางท่องเที่ยว ดึงดูดผู้ชมด้วยรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์รายการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์หรือผู้ที่ต้องการสร้างช่องหรือรายการในรูปแบบ VDO Streaming ของตนเองในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป
2. เพื่อค้นหาลักษณะองค์ประกอบของความสำเร็จ ในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป
3. เพื่อสร้างแบบจำลองความสำเร็จ ในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคม ทฤษฎีการเปิดรับสื่อและพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสาร ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องแบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชัน ยูทูป ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มรายการท่องเที่ยวที่เผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปในประเทศไทย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลรายละเอียดของรายการโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในรายการที่ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในกลุ่ม Silver Button, Gold Button หรือ Diamond Button ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 รายการ

2. กลุ่มผู้ผลิตรายการหรือเจ้าของรายการท่องเที่ยวที่เผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปในประเทศไทย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มผู้ผลิตรายการหรือเจ้าของรายการท่องเที่ยวที่ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในกลุ่มรายการ Silver Button, Gold Button หรือ Diamond Button นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย และเป็นรายการส่วนบุคคลไม่ได้ผลิตโดยองค์กรหรืออยู่ในรูปแบบสถานีโทรทัศน์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. กลุ่มผู้รับชมรายการท่องเที่ยวที่เผยแพร่ผ่านแอปพลิเคชันยูทูปในประเทศไทย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มผู้ที่แสดงความคิดเห็นสามลำดับแรกเมื่อรับชมวิดีโอคลิปล่าสุดของรายการท่องเที่ยวที่ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในกลุ่มรายการ Silver Button, Gold Button และ Diamond Button ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลรายการและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้ผลิตรายการหรือเจ้าของรายการและกลุ่มผู้รับชมรายการ นำมาสรุปประเด็นสำคัญ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหาตีความปรากฏการณ์ สกัดหาองค์ประกอบความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปและอภิปรายผลโดยวิธีรังสรรค์วิทยา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปในประเทศไทย

จากรายงาน Digital Thailand 2020 โดย We Are Social ในค.ศ. 2019-2020 พบว่าประเทศไทยมีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบ Smartphone มากกว่า 94% อันดับหนึ่ง คือ การใช้งาน Chat Apps อันดับสอง คือ การใช้งาน Social media อันดับสาม คือ การดูวิดีโอผ่านมือถือ อันดับสี่ คือ การเล่นเกม และอันดับห้า คือ การใช้ Shopping Apps ในด้านการรับชมเนื้อหาออนไลน์ ในปี 2020 พบว่าคนไทยดูวิดีโอออนไลน์สูงถึง 99% และดู Vlogs 53% คนไทยใช้ยูทูปมากกว่า 37.3 ล้านคน

สำหรับสถิติการใช้งานยูทูปในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่ค.ศ. 2017 ถึงค.ศ. 2021 แต่ในปี 2020 จะพบว่าสถิติการใช้ยูทูปและเฟชบุ๊กอยู่ที่ 94% เท่ากัน และในปี 2021 ยูทูปจะนำเฟชบุ๊กอยู่ที่ 94.2% ส่วนเฟชบุ๊ก ได้รับความนิยมนลดลงเหลือ 93.3% ซึ่งแตกต่างจากผลการสำรวจของผู้คนทั่วโลกที่เฟชบุ๊กได้รับความนิยมนมากกว่า

จากการเก็บข้อมูลรายการยูทูปในประเทศไทย กลุ่มรายการท่องเที่ยวที่มีผู้ติดตามมากกว่า 1 แสนคน พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 28 ช่อง แต่ยุติการเผยแพร่แล้ว 2 ช่อง เป็นรายการท่องเที่ยวเฉพาะประเทศญี่ปุ่น 1 ช่อง และสหรัฐอเมริกา 1 ช่อง เป็นรายการท่องเที่ยวเฉพาะในพื้นที่ 1 ช่อง รายการนำเสนอวิถีชีวิต 4 ช่อง และเป็นรายการนำเสนอเกี่ยวกับอาหาร 5 ช่อง จึงมีรายการที่ต้องทำการศึกษาทั้งสิ้น 14 ช่อง ได้รับการจัดอันดับโดยยูทูปให้อยู่ในกลุ่ม Gold Button (มีผู้ติดตามมากกว่า 1,000,000 คน) จำนวน 2 รายการ และรายการที่ได้รับการจัดอันดับโดยยูทูปให้อยู่ในกลุ่ม Silver Button (มีผู้ติดตามมากกว่า 100,000 คน) จำนวน 12 รายการ และยังไม่มียูทูปใดที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม Diamond button (ผู้ติดตามมากกว่า 10,000,000 คน) สำหรับรายการที่มีจำนวนผู้ติดตามมากกว่า 100,000 คน ทุกรายการเผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปรวมกับการเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียรูปแบบอื่น ๆ อย่างน้อย 1 ช่องทางและมากที่สุด 5 ช่องทาง โซเชียลมีเดียที่นิยมใช้มากเป็นลำดับที่ 1 คือ Facebook มีการใช้ทั้งหมด 14 รายการ คิดเป็น 100% และมี 1 รายการใช้ Facebook ถึง 2 ช่องทางโดยเป็น Facebook Fanpage ของรายการและ Facebook ของผู้ดำเนินรายการ ลำดับที่ 2 คือ Instagram ซึ่งมีการใช้ 10 รายการจากทั้งหมด 14 รายการ คิดเป็น 71.42% และมี 1 รายการใช้ Instagram ถึง 2 ช่องทาง โดยเป็น Instagram ของรายการและ Instagram ของผู้ดำเนินรายการ คิดเป็น 7.14% ลำดับที่ 3 คือ Twitter ซึ่งมีการใช้ 6 รายการจากทั้งหมด 14 รายการ คิดเป็น 42.85% ลำดับที่ 4 คือเว็บไซต์ ซึ่งมีการใช้ 5 รายการจากทั้งหมด 14 รายการ คิดเป็น 35.71% ลำดับที่ 5 คือ Blog กับ Tiktok มีการใช้เท่ากัน คือ ช่องทางละ 1 รายการ คิดเป็น 7.14%

2. องค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป

จากการวิเคราะห์ แยกรายละเอียดรูปแบบการสื่อสาร พบว่ารูปแบบการสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูป จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการสื่อสารจากแอปพลิเคชันยูทูปไปยังผู้ชม (2) รูปแบบการสื่อสารจากรายการไปยังผู้ชม (3) รูปแบบการสื่อสารจากผู้ชมไปยังช่อง/รายการ (4) รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ชมรายการด้วยกัน และพบว่าใน 4 รูปแบบการสื่อสารข้างต้น ยังมี 10 องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรายการ ดังนี้ (1) “ความยาวนาน” (2) “เผยแพร่รายการร่วมกับการใช้โซเชียลมีเดีย อื่น ๆ” (3) “ความมีวินัยต่อเนื่องและสม่ำเสมอ” (4) “หน้าปกคลิป” ที่ประกอบไปด้วยภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพผู้ดำเนินรายการและกราฟิกตัวอักษร (5) “เนื้อหารายการ” เป็นสถานที่แปลกใหม่ไม่มีช่องอื่นเผยแพร่มาก่อน (6) “ผู้ดำเนินรายการ” สร้างความแตกต่างและเป็นเสน่ห์ให้กับรายการ (7) “จำนวนการดู” (8) “ระยะเวลาเผยแพร่” ความใหม่ของวิดีโอคลิป (9) “ความยาวคลิป” วิดีโอคลิปที่มีความยาว

ระหว่าง 6 ถึง 30 นาที เป็นช่วงเวลาที่ถูกเลือกชมมากกว่าคลิปที่มีความยาว ตั้งแต่ 30 นาทีขึ้นไป (10) “การตอบกลับ” ในรูปแบบการกดถูกใจหรือการแสดงความคิดเห็น เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ช่องหรือผู้ดำเนินรายการกระทำเพื่อรักษาความสัมพันธ์ให้คงอยู่และความสัมพันธ์นี้สามารถพัฒนาหรือยกระดับความสัมพันธ์ได้ เป็นส่วนสำคัญในการรักษากลุ่มผู้ชมรายการหรือผู้ติดตามรายการให้คงอยู่และพัฒนาความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นซึ่งนำไปสู่การสมัครสมาชิกช่องหรือสนับสนุนผู้ผลิตรายการ

(1) รูปแบบการสื่อสารจากแอปพลิเคชันยูทูบไปยังผู้ชมที่ส่งผลต่อการเลือกรับชม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้รับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบ พบว่า “จำนวนการดู” มีความสำคัญต่อการเลือกรับชมเป็นลำดับแรก หากคลิปใดมียอดการดูมากหลักหมื่นขึ้นไปจนถึงหลักแสน ก็จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมกดรับชมคลิปนั้น ๆ มากกว่าคลิปที่มียอดการดูในหลักร้อยหรือหลักพัน “ระยะเวลาที่เผยแพร่” มีความสำคัญต่อการเลือกรับชมเป็นลำดับที่สอง ความใหม่ของคลิป คลิปที่เผยแพร่ใหม่ในระยะเวลาวัน สัปดาห์ หรือไม่เกินหนึ่งเดือน ก็จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมกดรับชมคลิปนั้น ๆ มากกว่าคลิปที่เผยแพร่มานานกว่า “ความยาวคลิป” มีความสำคัญต่อการเลือกรับชมเป็นลำดับที่สาม คลิปที่มีความยาวไม่เกิน 30 นาทีหรืออยู่ระหว่าง 6 ถึง 30 นาทีจะเป็นช่วงเวลาที่ถูกเลือกชมมากกว่าคลิปที่มีความยาว ตั้งแต่ 30 นาทีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะรับชมเพียงคนเดียว ขณะอยู่ที่บ้านหรือที่ที่พักอาศัยและชมเพียงหนึ่งคลิปหรือต่อเนื่องไม่เกินสามคลิป ไม่เกิน 30 นาทีในการรับชมต่อครั้ง “ผู้ติดตาม” มีความสำคัญต่อการเลือกรับชมเป็นลำดับที่สี่ แม้ว่าจำนวนผู้ติดตามช่อง/รายการจะไม่ถูกแสดงในหน้าค้นหาแต่จะแสดงเมื่อเรากดเข้าชมคลิปนั้นแล้ว ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้รับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบ พบว่ารายการท่องเที่ยวที่เผยแพร่มานานจะมียอดกดติดตามสูง เพราะเมื่อผู้รับชมกดติดตามรายการแล้วแทบไม่มีใครเข้าไปกดยกเลิกการกดติดตามเลย แม้แต่รายการท่องเที่ยวที่ยุติการผลิตไปแล้วก็ยังคงมียอดการรับชมเพิ่มขึ้นรวมถึงการแสดงความคิดเห็น และพบว่าบางรายการที่ยุติการผลิตไปแล้วกลับมาผลิตรายการต่อ เพื่อดึงผู้ติดตามให้กลับมารับชมรายการและใช้ประโยชน์จากผู้ติดตามรายการของตนเองอีกครั้ง

(2) รูปแบบการสื่อสารจากรายการไปยังผู้ชมที่ส่งผลต่อการเลือกรับชม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้รับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบ พบว่า “ปกคลิป” มีความสำคัญต่อการเลือกรับชมเป็นลำดับที่หนึ่ง ผู้ผลิตรายการและผู้รับชมเห็นพ้องว่าหน้าปกคลิปที่ประกอบไปด้วยภาพวิวทิวทัศน์สถานที่ ภาพผู้ดำเนินรายการ และกราฟิกตัวอักษรบอกสถานที่หรือรายละเอียดของคลิปเล็กน้อยสร้างแรงดึงดูดอย่างมากในการกดรับชม “ผู้ดำเนินรายการและรูปแบบการนำเสนอรายการ” สองสิ่งนี้ผู้ชมมองว่าเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้

เปรียบดั่งตัวตนของรายการที่สร้างความแตกต่างและเป็นเสน่ห์อย่างยิ่งในการดึงดูดผู้ชมและสร้างรายการนั้น ๆ ให้มีความเฉพาะเจาะจง “เนื้อหารายการ” การเลือกเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่กำหนดโดยเจ้าของรายการเอง มาจากการพูดคุยหรือการหาข้อมูลด้วยตนเองมากกว่าการนำประเด็นหรือเนื้อหาที่มีการเผยแพร่มาก่อน เนื้อหาหรือสถานที่ถ่ายทำมีความสัมพันธ์กับปริมาณการรับชม หากเป็นสถานที่ใหม่ ๆ ไม่มีใครหรือช่องไหนเคยไปมาก่อน หรือสถานที่ที่ไม่สามารถเดินทางไปได้โดยง่าย จะทำให้ผู้รับชมเลือกกดเข้าชมเป็นลำดับต้น ๆ

(3) รูปแบบการสื่อสารจากผู้ชมไปยังช่อง/รายการ

“การกดดูวิดีโอคลิป” ส่งผลต่อจำนวนการดูรวมของวิดีโอคลิปนั้น ๆ ซึ่งจะปรากฏอยู่ที่วิดีโอคลิป “การกดถูกใจวิดีโอคลิป” ส่งผลต่อจำนวนการถูกใจรวมของวิดีโอคลิปนั้น ๆ ซึ่งจำนวนการกดถูกใจจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในหน้าแรกแต่จะปรากฏเมื่อกดเข้าชมวิดีโอคลิป “การกดติดตาม” ส่งผลต่อจำนวนผู้ติดตามรวมของช่องหรือรายการ ซึ่งจำนวนผู้ติดตามจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในหน้าแรกแต่จะปรากฏเมื่อกดเข้าชมวิดีโอคลิป สำหรับการกดติดตามผู้รับชมรายการให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า “ช่วงที่เริ่มใช้งานแอปพลิเคชันยูทูปใหม่ ๆ ผู้ผลิตรายการเผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปยังมีน้อย เมื่อผู้รับชมรายการเห็นรายการที่ตนเองสนใจแม้เพียงเล็กน้อยก็จะกดติดตามทันที” ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 การประกาศ Lockdown ทำให้มีการกดติดตามรายการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะรายการในกลุ่มท่องเที่ยว ปัจจุบันสถานการณ์กลับสู่สภาวะปกติ ผู้รับชมไม่เห็นความจำเป็นของการกดติดตามรายการเนื่องจากมีรายการใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อีกทั้งแอปพลิเคชันยูทูปได้เพิ่มเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการค้นหาหลายรูปแบบ อาทิ แถบค้นหาแบบป้อนคำทั้งการพิมพ์ปกติหรือการพิมพ์ด้วยเสียง การแบ่งหมวดหมู่วิดีโอคลิปตามประเภทของรายการหรือเนื้อหา หน้าปกคลิปของรายการที่เผยแพร่ใหม่หรือคลิปที่มียอดรับชมสูงและคลิป shorts การแสดงรายการที่มีเนื้อหาเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาให้เลือกรับชมอย่างต่อเนื่อง ตัวช่วยค้นหาเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับชมเป็นอย่างมากจึงไม่มีความจำเป็นต้องกดติดตามเหมือนแต่ก่อนสามารถค้นหารายการหรือเนื้อหาที่ต้องการรับชมได้ง่ายดายและรวดเร็ว “การกดแชร์” การกดแชร์จะไม่ได้ปรากฏให้ผู้รับชมรายการเห็นแต่จะแสดงให้เห็นเฉพาะผู้ผลิตรายการ “การแสดงความคิดเห็น” จำนวนการแสดงความคิดเห็นจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในหน้าแรกแต่จะปรากฏเมื่อกดเข้าชมวิดีโอคลิป จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ผลิตรายการระบุว่า ช่องหรือรายการให้ความสำคัญกับการอ่านความคิดเห็นจากผู้ชม โดยทุกรายการอ่านความคิดเห็นทั้งหมดแต่มีระยะเวลาในการอ่านและการตอบกลับที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความสะดวกของช่องหรือผู้ดำเนินรายการ กลุ่มผู้รับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูปส่วนใหญ่เห็นว่า การกดถูกใจ การกดแชร์หรือการแสดงความคิดเห็น เสมือนเป็นการให้กำลังใจ ขอบคุ่มหรือชื่นชมในฐานะผู้รับชม มีจำนวนน้อยที่เห็นว่า

การแสดงความคิดเห็นจะเป็นการแนะนำหรือให้ข้อเสนอแนะ จึงไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกับการผลิตรายการในตอนต่อ ๆ ไป แต่อย่างไรก็ดี การแสดงความคิดเห็นแม้ไม่มีผลใด ๆ ต่อรายการก็ไม่ได้เป็นปัญหาในกลุ่มผู้รับชมรายการเพราะไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์หลักในการแสดงความคิดเห็น แต่เป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์หรือความรู้สึกที่ดีระหว่างผู้ผลิตรายการกับกลุ่มผู้รับชมรายการ ผ่านการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบระหว่างกัน เป็นเหมือนการรักษาจำนวนผู้ติดตามและจำนวนการรับชมให้คงอยู่ รักษากลุ่มผู้รับชมรายการที่ชื่นชอบรายการหรือผู้ดำเนินรายการให้ยังคงติดตามรับชมวิดีโอคลิปใหม่ ๆ ของรายการและพร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นต่อเนื่องต่อไป

(4) รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ชมรายการด้วยกัน

การสื่อสารระหว่างผู้รับชมรายการด้วยกันเป็นเหมือนการสื่อสารของคนที่ชอบสิ่งคล้าย ๆ กัน ชอบเดินทางท่องเที่ยว ชอบการพักผ่อน ที่สำคัญคือชอบรายการและชอบผู้ดำเนินรายการคนเดียวกันไม่ว่าจะเป็นการกดถูกใจความคิดเห็นของผู้ชมรายการด้วยกันหรือการตอบกลับความคิดเห็นของผู้ชมรายการด้วยกันเหมือนเป็นการทักทายของผู้ที่ชื่นชอบในสิ่งเหมือนกัน การสื่อสารระหว่างผู้รับชมรายการจึงเป็นการรักษาจำนวนผู้ติดตามและจำนวนการรับชมให้คงอยู่เพื่อรับชมวิดีโอคลิปใหม่ ๆ ของรายการและพร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นต่อเนื่องต่อไป

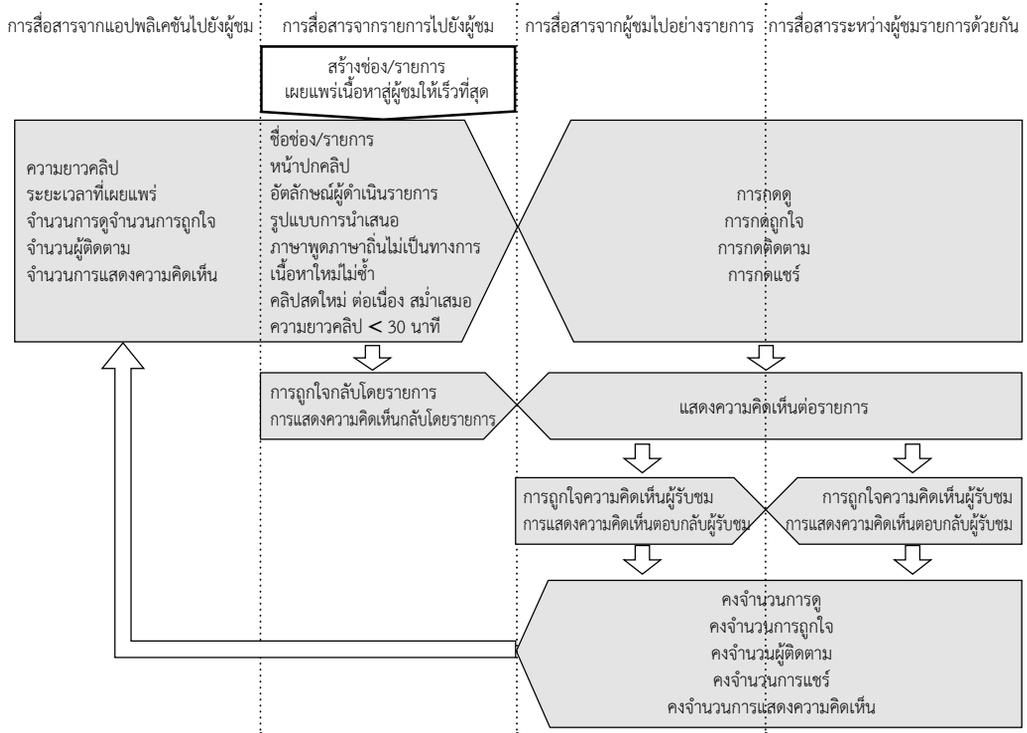
พฤติกรรมการรับชมรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบในประเทศไทย พบว่าการรับชมในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาและวัยทำงานเป็นการรับชมเพื่อความรู้และวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเมื่อมีโอกาส สำหรับการรับชมในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นการรับชมเพื่อผ่อนคลายโดยให้เหตุผลว่าการรับชมรายการท่องเที่ยวบน แอปพลิเคชันยูทูบเสมือนกับว่าตนเองได้ร่วมเดินทางไปเที่ยวในสถานที่แห่งนั้นโดยไม่ต้องเดินทางไปเอง ไม่ลำบากลูกหลานและไม่เสียค่าใช้จ่าย ส่วนมากเป็นการรับชมผ่าน Smart TV และรับชมต่อเนื่องจนจบคลิป สอดคล้องกับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวตามช่วงอายุและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวตามอาชีพ ซึ่งสำรวจโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

โดยสรุปจากรูปแบบการสื่อสาร 4 รูปแบบข้างต้น พบว่ามีองค์ประกอบความสำเร็จ ได้แก่ ความยาวนาน, การเผยแพร่รายการร่วมกับ Social Media อื่น ๆ ในลักษณะคู่ขนาน, ความมีวินัยต่อเนื่องและสม่ำเสมอในการเผยแพร่วิดีโอคลิป, หน้าปกคลิป, เนื้อหารายการ, ผู้ดำเนินรายการ, จำนวนการดู, ระยะเวลาที่เผยแพร่, ความยาวคลิป, และการตอบกลับ

3. แบบจำลองความสำเร็จ ในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบ

จากรูปแบบการสื่อสารทั้ง 4 รูปแบบ (1) รูปแบบการสื่อสารจากแอปพลิเคชันยูทูบไปยัง

ผู้ชม (2) รูปแบบการสื่อสารจากรายการไปยังผู้ชม (3) รูปแบบการสื่อสารจากผู้ชมไปยังช่อง/รายการ (4) รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้ชมรายการด้วยกัน และยังประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยของการสื่อสาร 10 องค์ประกอบ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันและส่งผลต่อการเติบโตของช่องหรือรายการทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาสรุปและแสดงในรูปแบบของแบบจำลอง ดังต่อไปนี้

รูปที่ 1 แบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชันยูทูบ

อภิปรายผล

จากพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันยูทูบของคนไทยที่เพิ่มสูงขึ้นจากการใช้สมาร์ทโฟน ทำให้ผู้คนดูวิดีโอออนไลน์มากเป็นอันดับที่ 3 รองจากการแชทและใช้โซเชียลมีเดีย (รายงาน Digital Thailand 2020 โดย We Are Social 2020) สอดคล้องกับทฤษฎีการเปิดรับสื่อของ Assael (Assael, 1998) ในด้านการเลือกรับสื่อที่มีอยู่และไม่ต้องใช้ความพยายามมากนักสามารถจัดหามาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ และการเลือกรับสื่อที่สะดวกกับตัวเองและเป็นที่ยอมรับนั่นก็คือแอปพลิเคชันยูทูบบนสมาร์ทโฟน ที่สามารถใช้งานได้สะดวก รวดเร็วและไม่มีค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ทำให้มีการกดติดตามรายการเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะรายการในกลุ่มท่องเที่ยว การประกาศ Lockdown ทำให้ผู้คนไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้รวมถึงรายการ

ไม่สามารถออกเดินทางเพื่อผลิตเนื้อหาใหม่ ๆ ได้ การกตัตตามเพื่อดูการท่องเที่ยวของผู้คนที่ผ่านมา จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดขณะนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ ที่ Katz, Blumler & Gurevitch ได้อธิบายว่าบุคคลจะแสวงหาสื่อและเนื้อหาอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อนำไปสู่ความพึงพอใจหรือผลลัพธ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นความพึงพอใจในช่องทาง ความพึงพอใจในรายการ หรือความพึงพอใจส่วนตัวและการเลือกใช้สื่อของพวกเขาเป็นไปตามเป้าหมายที่พวกเขาต้องการ และความต้องการทางจิตใจสามารถกำหนดเหตุผลของผู้คนในการใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้อย่างไร (Rubin, 2002) อีกทั้งความต้องการเหล่านี้ทำให้เกิดการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง (Sangwang, 2005) ซึ่งการใช้ประโยชน์และความ พึงพอใจนี้เป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดในมุมมองของ เอเวอร์เรต โรเจอร์ ที่มีต่อสื่อสมัยใหม่ ในลักษณะ interactivity และ individualize และ คำกล่าวของ มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) “เทคโนโลยีใด ๆ ที่ใหม่และทันสมัย เมื่อเปิดตัวผู้คนในสังคมจะกระหายพร้อมจะเปิดรับ ทดลองใช้ และยอมรับเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสาร” จึงไม่น่าแปลกใจในพฤติกรรมการใช้งานโซเชียลมีเดียการถ่ายโอนแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างแพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ตความสำเร็จของรายการที่มีผู้ติดตามเกินหนึ่งแสนคน ซึ่งทุกรายการเผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปพร้อมกับการเผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กในลักษณะคู่ขนาน และจากรูปแบบ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในรายการที่เผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูปแม้ว่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับรายการโทรทัศน์ คือ ปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งมีส่วนร่วมทางสังคม Parasocial interaction (PSI) แต่จากการวิจัยเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นบนสื่อออนไลน์โดย Rubin และ McHugh แสดงถึงความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือของผู้ดำเนินรายการ การเปิดเผยตนเองและตอบกลับความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อผู้ชมและทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าเขามีความสำคัญ เป็นความสัมพันธ์แบบ Parasocial Relationships (PSR) มาจากความใกล้ชิดซึ่งและความสัมพันธ์ทางจิตใจ เมื่อผู้ชมเชื่อและเข้าใจความสัมพันธ์จึงถูกสร้างขึ้นจากความใกล้ชิดที่พัฒนาผ่านสื่อ มิตรภาพสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในแนวนอนระหว่างคนสองคนที่คาดหวังที่จะแบ่งปันค่าใช้จ่ายโดยมองว่ามิตรภาพนั้นเท่าเทียมกัน ไม่มีลำดับชั้นและต่างตอบแทน เป็นแรงจูงใจสูงสุดสำหรับผู้ชมในการติดต่อกับผู้ดำเนินรายการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิจัยเรื่องแบบจำลองความสำเร็จในการจัดการการสื่อสารของรายการท่องเที่ยวบนแอปพลิเคชัน ยูทูป สามารถนำไปใช้ในการสร้างหรือพัฒนารายการท่องเที่ยวที่เผยแพร่บนแอปพลิเคชันยูทูป รวมถึงการนำไปปรับใช้ในรายการที่มีเนื้อหาอื่น ๆ บนแอปพลิเคชันยูทูปหรือ

รายการที่เผยแพร่ผ่านแอปพลิเคชันอื่น ๆ เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารและองค์ประกอบของรายการที่เผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดียที่มีความคล้ายคลึงกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในรายการบนแอปพลิเคชันยูทูปอาจนำมาพัฒนารูปแบบการสื่อสารของรายการโทรทัศน์ การจัดองค์ประกอบการสื่อสารที่เหมาะสมอาจดึงดูดผู้คนที่ให้กลับมาชมรายการโทรทัศน์ได้อีกครั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นคง อาจเป็นโอกาสในการพัฒนารายการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ สืบเนื่องไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2560 สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. จาก https://mots.go.th/download/article/article_20190516131031
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580): ราชกิจจานุเบกษา*. จาก [https://www.onde.go.th/assets/portals/1/files/620425 - Government%20Gazette.PDF](https://www.onde.go.th/assets/portals/1/files/620425-Government%20Gazette.PDF)
- ANET Internet. (2019). *วิวัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. จาก <https://www.anet.net.th/a/43608>
- Assael, H. (1998). *Consumer behavior and market action* (6th ed.). Ohio: South Western College.
- Blumler, J. G. & McQuail, D. (1969). *Television in politics: Its uses and influences*. Chicago: University of Chicago Press.
- Chin-Lung Hsu, Judy Chuan-Chuan Lin, and Yi-Feng Miao. (2020). *Why Are People Loyal to Live Stream Channels? The Perspectives of Uses and Gratifications and Media Richness Theories: Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, May 2020, Vol.23, No.5. 351-356. from <http://doi.org/10.1089/cyber.2019.0547>

- Cunningham, S., Craig, D., and Lv, J. (2019). *China's livestreaming industry: Platforms, politics, and precarity*. International Journal of Cultural Studies 22, 6 , 719-736. from <https://doi.org/10.1177/1367877919834942>.
- Evan Lybrand. (2019). *Community in the Crowd: Motivations for commenting on Twitch.tv Live streams*. The Requirements for the Degree Master of Arts Communication, Technology, and Society. Clemson University.
- Hootsuite & We Are Social. (2019), *Digital 2019 Global Digital Overview*, retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2019-global-digital-overview>.
- Hootsuite & We Are Social. (2020), *Digital 2020 Thailand*, retrieved. from <https://datareportal.com/reports/digital-2020-thailand>
- Hootsuite & We Are Social. (2020), *Digital 2020 April Global Statshot Report*, retrieved. from [https://datareportal.com/reports/Digital 2020 April Global Statshot Report](https://datareportal.com/reports/Digital%20April%20Global%20Statshot%20Report)
- Hou, F., Guan, Z., Li, B. and Chong, A.Y.L. (2019). *Factors influencing people's continuous watching intention and consumption intention in live streaming: Evidence from China*. Internet Research, Vol.30 No.1, 141-163. from <https://doi.org/10.1108/INTR-04-2018-0177>
- Jo Silvester. (2019). *Leading in the Digital Era. BizEd december 2020*. retrieved from <https://bized.aacsb.edu/articles/2019/april/leading-in-the-digital-era>
- John Tang, Gina Venolia, Kori Inkpen, Charles Parker, Robert Gruen, and Alicia Pelton. (2017). *Crowdcasting: Remotely Participating in Live Events Through Multiple Live Streams*. Proc. ACM
- Hum.-Comput. Interact. 1, CSCW, Article 98 (Dec. 2017), 18 pages. from <https://doi.org/10.1145/3134733>
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of Mass Communication by the Individual. In J. G. Blumler, & E. Katz (Eds.), *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research*. (pp. 19-31). Beverly Hills: Sage Publications.
- Katherine Ray. (2019). *Uses and Gratifications of Watching Youtube Beauty Vlogs*. A Thesis for The Master of Science degree, Rochester Institute.

- Leslie E. Thomson. (2018). *“Doing’ Youtube”*: Information Creating in the Context of Serious Beauty and Lifestyle YouTube. A dissertation for The Doctor of Philosophy degree, University of North Carolina at Chapel Hill.
- Lu, Z., Annett, M., Fan, M., and Wigdor, D. (2019). *“I feel it is my responsibility to stream”*: Streaming and engaging with intangible cultural heritage through live streaming. Proc. of the 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. ACM, New York, 2019, 1-14. from <https://doi.org/10.1145/3290605.3300459>
- Lu, Z., Heo, S., and Wigdor, D. (2018). StreamWiki: Enabling viewers of knowledge sharing live streams to collaboratively generate archival documentation for effective in-stream and post-hoc learning. Proc. of the ACM on Human-Computer Interaction 2, CSCW, Article 12. from <https://doi.org/10.1145/3274381>
- Lu, Z., Xia, H., Heo, S., and Wigdor, D.(2018). *You watch, you give, and you engage: A study of live streaming practices in China*. Proc. of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. ACM, New York, 2018, Paper 466. from <https://doi.org/10.1145/3173574.3174040>
- McLuhan, M. (2013). *Understanding Media: The Extensions of Man*. [Kindle Version]. California: GINGKO Press. from <http://www.amazon.com>
- Oliver L. Haimson and John C. Tang. (2017). *What Makes Live Events Engaging on Facebook Live, Periscope, and Snapchat*. In Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '17), 48-60. from DOI:<https://doi.org/10.1145/3025453.3025642>
- Philip A. van Haaster. (2020). *Embracing Live Stream Video: A Virtual Conundrum*. A Dissertation Submitted in partial fulfillment of the Requirements for the degree Doctor of Business Administration, California Baptist University.
- Rebecca B. Rubin & Michael P. McHugh. (1987). *Development of parasocial interaction relationships*, Journal of Broadcasting & Electronic Media, 31(3), 279-292. from <https://doi: 10.1080/08838158709386664>
- Rubin, A. M. (2002). *The uses-and-gratifications perspective of media effects*. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), LEA’s communication series. Media effects: Advances in theory and research, 525-548. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Sunanda Sangwan. (2005). *Virtual Community Success: A Uses and Gratifications Perspective*. Conference: 38th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS-38 2005), Abstracts Proceedings, 2005, 54. from <https://doi.org/10.1109/HICSS.2005.673>
- Todd, P.R. and Melancon, J. (2018). *Gender and live-streaming: source credibility and motivation*. *Journal of Research in Interactive Marketing*, Vol.12 No.1, 79-93. from <https://doi.org/10.1108/JRIM-05-2017-0035>
- Wang M, Li D. (2020). *What motivates audience comments on live streaming platforms?* *PLoS ONE* 15(4): Harbin Institute of Technology, Harbin, China. from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231255>
- Yuan Sun, Xiang Shao, Xiaotong Li, Yue Guo, Kun Nie. (2020). *A 2020 perspective on How live streaming influences purchase intentions in social commerce: An IT affordance perspective*. *Electronic Commerce Research and Applications*, March-April 2020, Vol.40. from <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2020.100958>

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชา
และศิลปะออร์วิล

Marketing Mixed Factors in Making Decision to Study
at Orawin and Art Tutorials School

ลลิตทิพย์ กীরตือร์ญกุล Lalintip Keeratirunkul*
ธนีนาฏ ณ สุนทร Taneenart Na-soontorn**
มนัญ โต้ะอาจ Manoon Tho-ard***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองที่ตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล และ 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำนวน 92 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41-50 ปี ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล พบว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับด้านบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.58$) รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$) ด้านการให้บริการ ($\bar{x} = 4.36$) ด้านสถานที่ตั้ง ($\bar{x} = 4.28$) ด้านราคา ($\bar{x} = 4.23$) ด้านอาคารสถานที่ ($\bar{x} = 4.17$) และด้านการส่งเสริม ($\bar{x} = 3.86$) ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล ในทุกด้านแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ผู้ปกครองเพศชายมีการตัดสินใจมากกว่าเพศหญิง ($\bar{x} = 4.52$) ผู้ปกครองที่มีอายุ 21-30 ปี มีการตัดสินใจมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.38$) ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพข้าราชการมีการตัดสินใจมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.49$) และผู้ปกครองที่มีรายได้ 30,001-40,000 บาท มีการตัดสินใจมากกว่ารายได้ช่วงอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.53$)

คำสำคัญ: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครอง, การตัดสินใจเลือกโรงเรียน, ส่วนผสมทางการตลาด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the personal information of parents who chose the studying at Orawin and Art Tutorial School. 2) to study the marketing mix in the decision for choosing to study at Orawin and Art Tutorial School, and 3) to compare the parents' marketing mix in the decision for choosing to study at Orawin and Art Tutorial School classified by gender, age, occupation, and income. A questionnaire was used as an instrument to collect data from research population, namely parents of 92 students studying at Orawin and Art Tutorial School. The statistics used in the study were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results showed that 1) most of the parents were female, between 41-50 years old, worked as company employees and earned less than 10,000 baht, 2) as for the parents' marketing mix in the decision for choosing to study at Orawin and Art Tutorial School, it was found that parents gave the staff the highest important level with the average ($\bar{x} = 4.58$), followed by the aspect of the curriculum at a high level ($\bar{x} = 4.37$), the service ($\bar{x} = 4.36$), the location ($\bar{x} = 4.28$), the price ($\bar{x} = 4.23$), the building ($\bar{x} = 4.17$), and the promotion ($\bar{x} = 3.86$) respectively, 3) The results of the comparison of the marketing mix in the decision for choosing to study at Orawin and Art Tutorial School were different in all aspects. By gender, male parents were more decisive than female parents ($\bar{x} = 4.52$). Parents, aged 21-30, made more decisions than other age groups ($\bar{x} = 4.38$). Civil servants made more decisions than other occupational groups ($\bar{x} = 4.49$). And parents, with income of 30,001-40,000 baht, made more decisions than other income groups ($\bar{x} = 4.53$).

Keywords: Parents' Personal Information, Decision-making for Choosing to Study, Marketing Mix

จึงทำให้ผู้เรียนมีข้อเปรียบเทียบกับ การเรียนการสอนกวดวิชาในรูปแบบอื่น ๆ ทำให้จำนวนผู้เรียนลดลง จากสภาวะการแข่งขันสูงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยในการเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาของผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบการและพัฒนารูทกิจโรงเรียนกวดวิชาต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองที่ตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนกวดวิชาศิลปะออร์วิล ปีการศึกษา 2562 จำนวน 120 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนกวดวิชาศิลปะออร์วิล ปีการศึกษา 2562 จำนวน 92 คน จากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan และทำการสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย

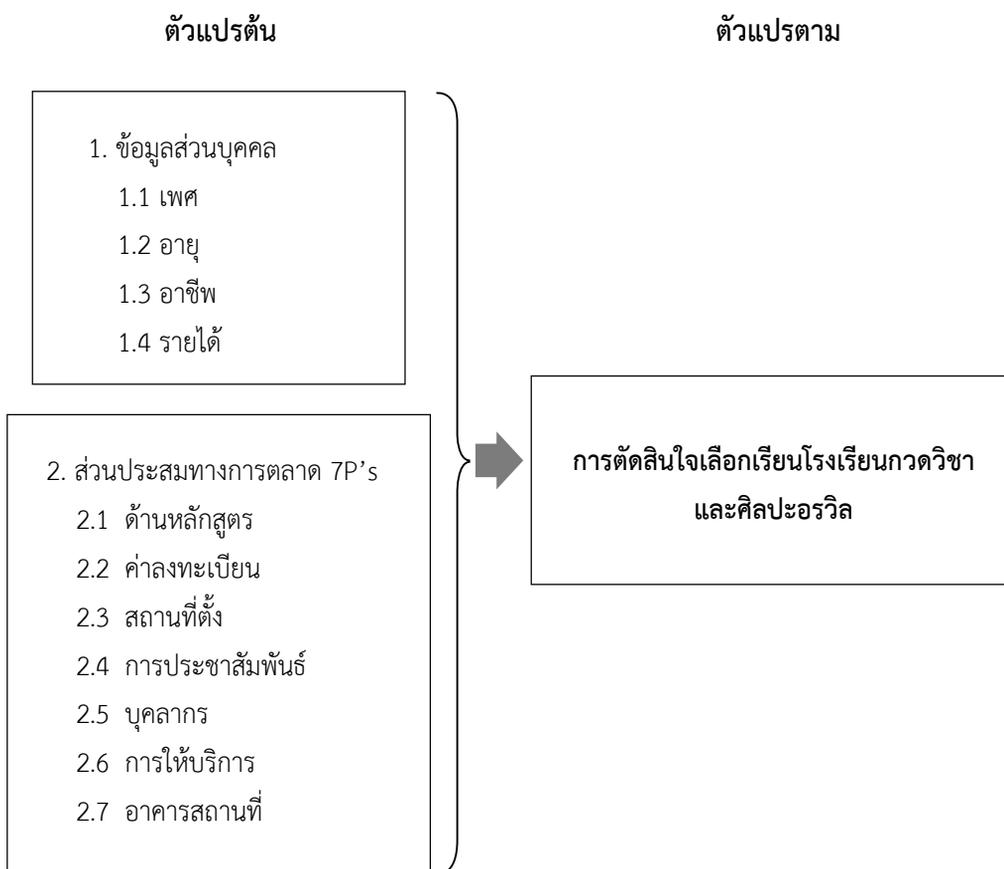
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ เกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7P's (Kotler, P.2003) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล โดยให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น ประกอบไปด้วย หลักสูตร ค่าลงทะเบียน สถานที่ตั้ง การประชาสัมพันธ์ บุคลากร การให้บริการ และอาคารสถานที่ โดยมีข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 92 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 83.70 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 43.50 อาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 31.50 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 21.70

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล ในภาพรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านหลักสูตร	4.37	0.451	มาก	2
2. ด้านค่าลงทะเบียน	4.23	0.595	มาก	5
3. ด้านสถานที่ตั้ง	4.28	0.626	มาก	4
4. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.89	0.581	มาก	7
5. ด้านบุคลากร	4.58	0.501	มากที่สุด	1
6. ด้านอาคารสถานที่	4.17	0.648	มาก	6
7. ด้านการให้บริการ	4.36	0.586	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม	4.27	0.570	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และหลักสูตรที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

3.1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองเพศชาย มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิลมากกว่าผู้ปกครองเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52

3.2 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุ 21-30 ปี มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิลมากกว่าผู้ปกครองที่มีช่วงอายุอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ส่วนช่วงอายุที่มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิลน้อยกว่าช่วงอายุอื่น ๆ คือ ผู้ปกครองที่มีอายุ 31-40 ปีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

3.3 จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพข้าราชการ มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะอริวิลามากกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนช่วงอาชีพที่มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะอริวิลน้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ คือ ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

3.4 จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม พบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้ 30,001-40,000 บาท มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะอริวิลมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ในช่วงอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ส่วนช่วงรายได้ที่มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชา และศิลปะอริวิลน้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ คือ ผู้ปกครองที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาทมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะอริวิล มีรายละเอียดในการอภิปราย ดังนี้

1. ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะอริวิลในภาพรวม จากผลการวิจัยพบว่า มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากโดยสามารถอภิปรายในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับหลักสูตรที่มีการทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 เนื่องจากพื้นฐานการเรียนที่โรงเรียนของผู้เรียนแต่ละคนไม่เท่ากันการเรียนในระดับชั้นเดียวกันที่โรงเรียนไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกันในระดับชั้นนั้น ๆ จึงมีความต้องการที่จะทดสอบวัดความรู้พื้นฐานที่แท้จริงของผู้เรียนเพื่อให้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามความสามารถและสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับคัทลียา จิโนเชียว (2556) ที่เห็นว่าการเริ่มพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับความรู้ความสามารถที่แท้จริงจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเรียนได้ตามหลักสูตรที่วางแผนไว้

1.2 ด้านค่าลงทะเบียน ผู้ปกครองให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่าลงทะเบียน ในประเด็นมีการแจ้งรายละเอียดค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่งผลให้ผู้ปกครองมีการเปรียบเทียบการตัดสินใจว่าค่าเล่าเรียนครอบคลุมระยะเวลาเรียนเนื้อหาในระดับไหน ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้พัฒนาก้าวหน้าอย่างไรบ้างกับค่าเล่าเรียนที่ชำระไป ส่งผลให้สามารถวางแผนจัดสรรการชำระค่าเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้อง

การตัดสินใจเลือกสถาบันกวดวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันกวดวิชามากที่สุด เพราะผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการสอนให้เข้าใจง่าย และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถให้คำแนะนำในการเลือกหลักสูตรให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

1.6 ด้านอาคารสถานที่ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับ ประเด็น ห้องพักผู้ปกครองมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 เพราะอาคารสถานที่คือภาพลักษณ์แรกที่ย่อมเห็นและสะท้อนถึงคุณภาพของสินค้าได้ โดยห้องพักผู้ปกครองที่มีความสะดวกครบครันทำให้ผู้ปกครองเห็นถึงความใส่ใจรายละเอียดในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิวิมล งามจรัส (2555) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านกายภาพ เป็นการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้กับลูกค้าเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า

1.7 ด้านการให้บริการ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการติดต่อขอรับบริการสะดวกหลากหลายช่องทางทั้ง online และ on-site มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนและการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีข้อจำกัดในด้านความปลอดภัยทางสาธารณสุข หรือโรคระบาด ทางสถาบันจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการเข้ารับบริการที่หลากหลายช่องทางมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถรองรับและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครองได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ Suwatno et al (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเรียนของนักเรียนมัธยมปลายในการเลือกสถาบันกวดวิชา เมืองปาดัง ประเทศอินโดนีเซีย โดยศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7P's พบว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ที่มีความหลากหลายและรวดเร็ว สามารถได้ตอบกับผู้เรียนหรือผู้ปกครองได้อย่างทันที่รวมทั้งมีรูปแบบการเรียนให้เลือกหลากหลายช่องทางทั้งการเรียนแบบ ตัวต่อตัว วิดีโอคอล หรือการเรียนผ่านเทปที่บันทึกไว้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้เรียนเลือกเรียนสถาบันกวดวิชา

2. ด้านผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ สามารถอธิบายได้ดังนี้ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ปกครองเพศชาย ($\bar{x} = 4.52$) มีการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล มากกว่าผู้ปกครองเพศหญิง ($\bar{x} = 4.22$) เนื่องจากผู้ปกครองเพศชายมีการตัดสินใจที่ง่ายและรวดเร็วกว่า รวมทั้งผู้ปกครองเพศชายให้ความสำคัญ ด้านหลักสูตร ด้านค่าลงทะเบียน ด้านสถานที่ตั้ง ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านอาคารสถานที่มากกว่าผู้ปกครองเพศหญิง

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิลจากการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลในแต่ละด้าน โรงเรียนควรส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองได้สังเกตเห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนและตัดสินใจให้ผู้เรียนลงเรียนมากกว่า 1 วิชา เช่น ด้านเพศ พบว่าเพศชายตัดสินใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนรวดเร็วกว่าเพศหญิง ดังนั้น โรงเรียนอาจจัดกิจกรรม เพื่อดึงดูดความสนใจให้เพศหญิงเพื่อตัดสินใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการตัดสินใจเลือกโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7P's เท่านั้น สำหรับการทำให้วิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อการวิจัยที่ควรมีการดำเนินการ ได้แก่

1. ควรศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกรูปแบบ online กับ on-site ในโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเรียนโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เพื่อนำไปสู่การจัดรูปแบบการสอนต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจการเลือกเรียนวิชาที่สอง ของโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เพื่อศึกษาถึงความพร้อมของผู้ปกครองในการตัดสินใจส่งบุตรหลานลงเรียนหลักสูตรเพิ่มเติมของโรงเรียนกวดวิชาและศิลปะออร์วิล เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

รายการอ้างอิง

- กลุ่มงานจัดการฐานข้อมูลกลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศศูนย์สารสนเทศ สป.ศธ. (2542). *สถิติและหน้าที่ทางการศึกษา*. สืบค้นจาก <https://nfe.opec.go.th/setup/> 1. rule ministry 2. Advice.
- คัทลียา จิโนเชียว. (2556). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของสถาบันสอนภาษาอังกฤษ ในจังหวัดปทุมธานี*. การค้นคว้าอิสระ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทปอ. (ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย) *ได้มีการประชุมปรับกระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งทำให้เด็กตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นไป ต้องปรับมาใช้ระบบการเข้ามหาวิทยาลัย แบบใหม่ โดยย้ำว่าวิธีการสมัคร 5 รอบ เด็กจะต้องอยู่ในห้องเรียนจนจบ ม.6 ทุกคนมี 1 สิทธิ เพื่อความเสมอภาค*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563 จาก <https://www.ondemand.in.th/dek61>.

- ณิชาภา มะรินทร์. (2556). การตัดสินใจเลือกเรียนกวดวิชาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอเมืองระยอง. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2565. จาก <http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2212/1/leelanuch.aray.pdf>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). ธุรกิจ 'กวดวิชา' หมิ่นล้านระล่ำปิดพันแห่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.prachachat.net/prachachat-top-story/news-641796>
- ศศิวิมล งามจรัส. (2555). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการทางการแพทย์เกี่ยวกับโรคหัวใจในประเทศไทย : กรณีศึกษา ผู้ป่วยชาวยุโรปและตะวันออกกลาง. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมศักดิ์ หงส์สุวรรณ. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันสอนภาษาต่างประเทศ อพเกรด อะคาเดมี่ จังหวัดเชียงใหม่ สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2565. จาก <http://cmruir.cmru.ac.th/bitstream/>
- สวนีย์ กลิปิยวงศ์. (2555). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันกวดวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- อรพินธ์ น้อยพิชัย. (2554). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในการตัดสินใจเลือกสถาบันกวดวิชาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2565. จาก cms.lib.nu.ac.th/dcms/TDC2555/BKK/0396/
- Kotler, P. (2003). *Marketing management: Analyzing consumer marketing and Buyerbehavior (The Millennium)*. New Jersey: Prentice Hall.
- Suwatno, S., Rino, R., &Anggara, R. (2019, January). *High Schools Students' Decision in Choosing Tutoring Institution*. In 1st International Conference on Innovation in Education (ICoIE2018) (pp. 257-262). Atlantis Press.

แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ
อย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
A Strategic Plan for Integrated Sustainable Creative Tourism
Development in Bangkok Thailand

เทพิน ไคร์วานิช Tepin Craivanich*
พยอม ธรรมบุตร Payom Dhamabutra**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ 1) ศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแบบบูรณาการของกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน มีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นหลัก และมีงานวิจัยเชิงปริมาณสนับสนุน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบตรวจสอบชุมชนศึกษา แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย ข้อมูลเชิงคุณภาพรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 32 คน จากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ตอบภาค เอกชน ประชาชน นักท่องเที่ยว รวม 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่ากรุงเทพมหานครมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านบริการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านการมีกิจกรรมปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาจิตใจ ในส่วนที่เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน พบว่า วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนากรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่น ระดับนานาชาติ โดยการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครที่มีอัตลักษณ์ และจุดขาย ตำแหน่งทางการตลาด (position) ในรูปแบบของแบรนด์ย่อย ดังนี้ แบรนด์ที่ 1 แบรนด์เที่ยวกรุงเทพมหานครอัจฉริยะ สีเขียวที่น่าอยู่ แห่งอนาคตเนย์ แบรนด์

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

** อาจารย์ที่ปรึกษา

ที่ 2 เยือนกรุงเทพมหานคร เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมืองธุรกิจ มหกรรมบันเทิง ดนตรี กีฬา สุขภาพ การแพทย์ แปรนด์ที่ 3 เทียวกรุงเทพฯ เป็นหนึ่งกับสังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา 24 ชั่วโมง แปรนด์ที่ 4 เยือนกรุงเทพมหานครแห่งทวยเทพ เพื่อดื่มด่ำความงดงามของศิลปวัฒนธรรมอ่อนคลาย จังหวะชีวิตสู่ความเนิบช้า และความสงบแห่งจิตใจ

คำสำคัญ: แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the potential of Bangkok metropolis in developing integrated sustainable creative tourism, and 2) to create strategic plan to develop creative tourism in Bangkok. The research uses mixed strategies-the qualitative as the main research while the quantitative as a supporting one. The qualitative research tools are: community-study checklist, tourism-resource audit checklist and structure, in-depth interview and focus group. Qualitative data are collected from 32 key informants coming from public sector, private sector, general public as well as the tourist sector. Data are verified and analyzed with triangulation and content analysis. A questionnaire is used to collect data from 400 respondents. The statistics used in this research are percentage, mean and standard deviation.

The findings reveal that 1) the 4 potentials of Bangkok are diverse tourism resources, sustainable management, people participation and green awareness activities to develop sustainability. 2) The vision of this strategic plan is to develop Bangkok to become a world outstanding creative tourism destination with 4 unique selling points (positions) in 4 brands, namely Brand No.1: visit Bangkok, a smart green city of South East Asia; Brand No.2: visit Bangkok, a city of creative economy, business center, entertainment, arts, music, sport, food, health and medical hub; Brand No.3: visit Bangkok, a 24-hour vibrant multi-cultural city and Brand No.4: visit Bangkok, “the City of Angels”

Key words: Creative tourism, Strategic plan.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดในโลก โดยองค์การท่องเที่ยวโลก ได้พยากรณ์ ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกถึง 1,800 ล้านคน (World Tourism Organization, 2015) โดยเอเชียตะวันออกเฉียง และแปซิฟิก เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่เป็นจุดหมายปลายทาง ของการท่องเที่ยว และมีผู้เดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว มีการผสมผสานความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมจากจีน และวัฒนธรรมอินเดีย นำมารวมกันเป็นอารยธรรมของภูมิภาคสุวรรณภูมิ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ทั้งสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทาง มาเพื่อการพักผ่อน และเพื่อการศึกษา (กรมการท่องเที่ยว, 2556) และหนึ่งในประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทาง ที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว และมีทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สืบเกิดได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี 2562 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย 37.9 ล้านคน สร้างรายได้ 1.98 ล้านล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2562) แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย ที่นำเงินตราเข้าประเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้หลักเข้าประเทศ แต่การดำเนินการที่มุ่งเน้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยมองข้ามปัญหาสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางจิตใจ ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ขาดการบูรณาการ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2556) นอกจากนี้ UNWTO ได้ตั้งเป้าในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในปี 2573 ประเทศต่าง ๆ ต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้เริ่มมีการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นครั้งแรกโดยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ที่เน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อวางรากฐานในการพัฒนาประเทศ และในปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยมีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

กรุงเทพมหานครจัดเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีที่ตั้งอยู่กลางพื้นที่ จึงเป็น Hub และ Gateway สู่การท่องเที่ยวในทวีปเอเชียในภาพรวม กรุงเทพมหานครเป็นมหานครที่มีประวัติความเป็นมาถึง 238 ปี เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยม มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจากทั่วโลก เพื่อลิ้มรสอาหารไทยในสตรีทฟู้ดในกรุงเทพมหานคร และเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงดงามอย่างยิ่ง เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม และวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร

กรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดกรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2575 ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร โดยมีชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยกันระดมความคิดเห็นและแนวทางร่วมกัน เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกรุงเทพฯ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแบบบูรณาการของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอการวิจัยในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการดำเนินการวิจัยในเล่มหลัก (Main Research) ไปแล้ว โดยการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยสนับสนุน (Supporting Research) โดยผู้วิจัยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพในส่วนก่อนหน้ามาสร้างแบบสอบถามเพื่อนำผลจากการวิจัยไปสนับสนุนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มประชากร

ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก 32 คน จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน ได้แก่ จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของคอคแรน (Cochran) (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีความถี่จำนวนมาก และต้องการประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มประชากร โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 5% และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน และเพิ่มจำนวนไป 5% เพื่อป้องกันความคาดเคลื่อนของข้อมูลจึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่คลาดเคลื่อนเท่ากับ 400 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม ในสัดส่วนโควตาร้อยละ 25 และทดสอบค่าความแตกต่างของกลุ่มประชากรทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อหาความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ One Way ANOVA เพื่อตรวจสอบว่าค่าคะแนนของการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม ว่าไม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติและสามารถรวมกันได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยใช้ผลของการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อคำถามและตัวเลือกคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร โดยแบบสอบถามเป็นคำถามให้ตัดสินใจเพื่อสอบถามความคิดเห็นด้วยเกณฑ์การตอบจากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด โดยแบ่งหัวข้อ แบบสอบถามออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List)

ตอนที่ 2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรด้านกิจกรรม และทรัพยากรด้านบริการ

ตอนที่ 3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 5 วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การตรวจสอบชุมชนศึกษา แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการประชุมกลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 400 ชุดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง จำแนกข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ และนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่

1. การหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้แปลความหมายของข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

$$P = \frac{n}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
 n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน ขนาดของประชากร

2. การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้แปลความหมายความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ระดับศักยภาพในการพัฒนาวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

$$SD = \sqrt{\frac{\sum(x - \bar{x})^2}{N - 1}}$$

SD แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนกลุ่มตัวอย่าง
 X แทน คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มตัวอย่าง
 \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 N - 1 แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์เชิงสถิติดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อภิปรายผล และนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.85 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เห็นได้จากการตรวจสอบทรัพยากร ด้านบริการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.75 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นจากการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหรหรรรมและปรากฏการณ์สำคัญ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.73 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นจากการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวด้านกิจกรรม โดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.60 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นจากการตรวจสอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.55 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ตารางทรัพยากรการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร

ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	3.85	0.84	มาก
2. ด้านบริการ	3.75	0.74	มาก
3. ด้านมหรหรรรมและปรากฏการณ์สำคัญ	3.73	0.80	มาก
4. ด้านกิจกรรมและปรากฏการณ์สำคัญ	3.73	0.61	มาก
5. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	3.55	0.74	มาก

ผลการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ การพัฒนาจิตใจ และการปลูกจิตสำนึก โดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.86 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของพื้นที่โดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.80 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.75 ปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.25 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัจจัยบ่งชี้ด้านการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านกิจกรรม การเรียนรู้ การพัฒนาจิตใจ และการปลูกจิตสำนึก โดยรวม	3.86	0.75	มาก
2. ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของพื้นที่	3.80	0.82	มาก
3. ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	3.75	0.77	มาก
4. ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน	3.25	0.72	ปานกลาง

ผลความคิดเห็นด้านวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.78 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ตารางวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาจิตใจ และ กรุงเทพมหานครจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ศูนย์กลางเศรษฐกิจ ธุรกิจแห่งอาเซียน ซอปปิงในศูนย์ Shopping Corridor”	3.78	0.80	มาก

ด้านยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาตามประเด็นยุทธศาสตร์ พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 4.38 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชน แบบบูรณาการ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.32 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการพัฒนาสินค้าทาง

วัฒนธรรม สินค้าพื้นบ้าน เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืนมีค่าเฉลี่ย 3.31 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.26 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ตารางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
ในกรุงเทพมหานคร

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน	4.38	0.77	มากที่สุด
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนแบบบูรณาการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	3.32	0.78	ปานกลาง
3. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาค้าทางวัฒนธรรม สินค้าพื้นบ้าน เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน	3.31	0.78	มาก
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน	3.26	0.81	ปานกลาง

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กลยุทธ์ที่ 1.1 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย 3.64 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการพบว่า โครงการยกระดับกรุงเทพมหานครเป็นมหานครชอปปิงแห่งอาเซียน บริเวณย่านสุขุมวิท สีลม สาทร ไอคอนสยาม มีค่าเฉลี่ย 4.45 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการจัดรถ Shuttle Bus วิ่งรอบแหล่งท่องเที่ยวสำคัญบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ โดยมีบริการสื่อความหมาย ไทย อังกฤษ จีน มีค่าเฉลี่ย 4.23 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกลยุทธ์ที่ 1.2 กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.63 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการพบว่า โครงการจัดการขยะของ กทม. ด้วยระบบจัดการขยะแบบหมุนเวียนขยะอินทรีย์อย่างยั่งยืน (Bio circular Green Management) มีค่าเฉลี่ย 4.37 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมและขยะในแต่ละเขต ในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย 4.28 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 1.1 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร	3.64	0.77	มาก
1. โครงการยกระดับกรุงเทพมหานครเป็นมหานครชอปปิงแห่งอาเซียน บริเวณย่านสุขุมวิท สีลม สาทร ไอคอนสยาม	4.45	0.73	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 1.2 กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3.63	0.77	มาก
1. โครงการจัดการขยะของกรุงเทพมหานครด้วยระบบจัดการขยะแบบหมุนเวียนขยะอินทรีย์อย่างยั่งยืน (Bio circular Green Management)	4.37	0.76	มากที่สุด
2. โครงการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมและขยะในแต่ละเขต ในกรุงเทพมหานคร	4.28	0.94	มากที่สุด

ด้านยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น กลยุทธ์ที่ 2.1 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.68 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โครงการพัฒนาแบรนด์ “กรุงเทพมหานคร ศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับโลก มหานครแห่งเศรษฐกิจโลก ประตูลู่การท่องเที่ยวไร้พรมแดนในอาเซียน” มีค่าเฉลี่ย 4.39 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการสร้างแผนการตลาดของการท่องเที่ยว กทม. มีค่าเฉลี่ย 4.29 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกลยุทธ์ที่ 2.2 กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มีค่าเฉลี่ย 3.57 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว “บางกอก มหานครแห่งครัวโลก Gastronomies City ของหลากหลายอาหาร บน Street Food” มีค่าเฉลี่ย 4.40 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว “เที่ยวบางกอก มหานคร” แต่งานเทศกาลงานประเพณี ด้านท่องเที่ยวอาหาร ผลไม้อาหารทะเล สุขภาพ ดนตรี กีฬา และบันเทิง มีค่าเฉลี่ย 3.18 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปรผล
กลยุทธ์ที่ 2.1 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน	3.68	0.79	มาก
1. โครงการพัฒนาแบรนด์ “กรุงเทพมหานคร ศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับโลก มหานครแห่งเศรษฐกิจโลก ประตูด่านการท่องเที่ยวไร้พรมแดนในอาเซียน”	4.39	0.74	มากที่สุด
2. โครงการสร้างแผนการตลาดของการท่องเที่ยว	4.29	0.92	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2.2 กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ	3.57	0.86	มาก
1. โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว “บางกอก มหานครแห่งครัวโลก Gastronomie City ของหลากหลายอาหาร บน Street Food”	4.40	0.76	มากที่สุด
2. โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยว “เที่ยวบางกอก มหานคร” แต่งงานเทศกาลงานประเพณี ด้านท่องเที่ยวอาหาร ผลไม้อาหารทะเล สุขภาพ ดนตรี กีฬา และบันเทิง	3.18	0.93	ปานกลาง

ด้านยุทธศาสตร์ที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3.1 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.70 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการพบว่า โครงการอบรมทักษะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต พหุวัฒนธรรม แก่ชุมชน 50 เขต มีค่าเฉลี่ย 4.33 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน 50 เขตของกรุงเทพมหานครแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน พร้อมคณะกรรมการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 4.29 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกลยุทธ์ที่ 3.2 กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกระจายรายได้ มีค่าเฉลี่ย 3.82 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก พบว่า โครงการสร้างเครือข่ายพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนใน กทม. มีค่าเฉลี่ย 4.40 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา โครงการสร้างเครือข่าย สมาคมวิชาชีพด้านการท่องเที่ยว ในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย 4.26 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 3.1 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์ การพัฒนากองเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน อย่างยั่งยืน	3.70	0.79	มาก
1. โครงการอบรมทักษะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต พหุวัฒนธรรม แก่ชุมชน 50 เขต	4.33	0.82	มากที่สุด
2. โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนากองเที่ยวใน 50 เขต ของกรุงเทพมหานครแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	4.29	0.88	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3.2 กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกระจายรายได้	3.82	0.83	มาก
1. โครงการสร้างเครือข่ายพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนในกรุงเทพมหานคร	4.40	0.71	มากที่สุด
2. โครงการสร้างเครือข่าย สมาคมวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวใน กรุงเทพมหานคร	4.26	1.02	มากที่สุด

ด้านยุทธศาสตร์ที่ 4 กลยุทธ์ที่ 4.1 กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.83 มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการพบว่า โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวมทรรมกรุงเทพมหานครตลอดปี ด้านศิลปะ วัฒนธรรม อาหาร กีฬา ดนตรี บ้านเทิง ประเพณีสิบสองเดือนของพหุวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย 4.40 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารไทย ภูมิปัญญาด้านแพทย์ทางเลือกแผนไทย การนวด การใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.23 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านกลยุทธ์ที่ 4.2 กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ และปลูกจิตสำนึกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.49 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายโครงการพบว่า โครงการท่องเที่ยวอุโบสถนั่งสมาธิ 5 นาที แก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.46 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการฝึกปฏิบัติจิต ฝึกสติ ฝึกสมาธิ แก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว ใน 50 เขตในกทม. มีค่าเฉลี่ย 3.39 มีค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 4.1 กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง			
1. โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวมหกรรมกรุงเทพมหานคร ตลอดปี ด้านศิลปะ วัฒนธรรม อาหาร กีฬา ดนตรี บันเทิง ประเพณี สิบสองเดือนของพหุวัฒนธรรม ในกรุงเทพมหานคร	4.40	0.87	มากที่สุด
2. โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารไทย ภูมิปัญญาด้านแพทย์ทางเลือกแผนไทย การนวด การใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพ	4.23	0.96	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4.2 กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ และปลูกจิตสำนึกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน			
1. โครงการท่องเที่ยวอุโบสถนั่งสมาธิ 5 นาที แก่นักท่องเที่ยวโครงการฝึกปฏิบัติจิต ฝึกสติ ฝึกสมาธิ แก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว ใน 50 เขต ในกรุงเทพมหานคร	4.46 3.39	0.74 0.58	มาก ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 งานวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 ที่ตั้งไว้โดยได้มีการศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร งานวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ประจำปีงบประมาณ 2561-2564 (กรุงเทพมหานคร, 2560, สื่อออนไลน์) โดยได้มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกำหนดโครงการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการสัมพันธ์กับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) มากที่สุด โดยมีหลักการด้านการกระจายอำนาจในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละเขตใน 50 เขต ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำให้ชุมชนในแต่ละเขตมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการนำเสนอความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละเขตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยอม ธรรมบุตร (2562) ซึ่งทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 ในเขตชุมชนบางกอกใหญ่ค้นพบศักยภาพและความพร้อมของตนเองในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเขตและพัฒนาเขตบางกอกใหญ่ให้เป็น

จุดหมายปลายทาง (Destination) ระดับนานาชาติ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับการวิจัยของ รัตติยา พรหมกำลป์, พระเทพปริยัติเมธี และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 งานวิจัยนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 2 ที่ตั้งไว้ โดยได้มีการสร้างแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกรุงเทพมหานคร แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีวิสัยทัศน์ ที่จะพัฒนากรุงเทพมหานคร เป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่น ระดับนานาชาติ ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า โดยมีการนำวิสัยทัศน์ดังกล่าวมาสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครที่มีความโดดเด่น ของอัตลักษณ์ และตำแหน่งทางการตลาด (Position) 4 ด้าน ได้แก่ 1) ตำแหน่งทางการตลาดของกรุงเทพมหานครเมืองอัจฉริยะ (Smart City) นครสีเขียว (Green City) ที่ที่น่าอยู่แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2) ตำแหน่งของการตลาดของกรุงเทพมหานคร นครแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นครแห่งธุรกิจ มหกรรม บันเทิง ดนตรี กีฬา การท่องเที่ยวทางการแพทย์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3) ตำแหน่งทางการตลาดของกรุงเทพมหานคร มหานครแห่งสังคมพหุวัฒนธรรมของคนหลากหลายเชื้อชาติ และชาติพันธุ์ ที่มีชีวิตชีวาอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง 4) ด้านตำแหน่งทางการตลาดของกรุงเทพมหานคร มหานครแห่งทวยเทพ (City of Angels) ที่มีศิลปะวัฒนธรรมอันงดงาม วิถีชีวิตที่เนิบช้า และผ่อนคลาย การปฏิบัติจิตที่นำไปสู่ความสงบภายในและปัญญา วิสัยทัศน์ในรูปของแบรนด์ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ที่มีตำแหน่งทางการตลาดที่โดดเด่น 4 ด้านดังกล่าว ทำให้กรุงเทพมหานครมีแผนที่นำทาง ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต 10 ปี โดยการนำเป้าหมายของการพัฒนา คือ วิสัยทัศน์ และการสร้างแบรนด์กรุงเทพมหานครดังกล่าวมาแปลงเป็น ยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ที่ชัดเจน ครอบคลุมกลยุทธ์ 8 ด้านตอบโจทย์โครงการที่ต้องการพัฒนาเดิมโดยแปลงเป้าหมายเป็นการกระทำ (Translate good in action) และผู้วิจัยได้นำเสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของ กทม. โดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมไทยและการพัฒนาจิตใจเข้าไปในแผนเดียวกัน โดยนำนโยบายของ Thailand 4.0 ในภาพรวม ได้แก่ การสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของกรุงเทพมหานครให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ 4 ด้านดังกล่าวไปพร้อมกัน และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) ที่ต้องการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่วิสัยทัศน์กรุงเทพมหานคร 2575 คือ เป็นมหานครแห่งเอเชีย ซึ่งรวมถึงมหานครแห่งความปลอดภัย มหานครสีเขียว สะดวกสบาย มหานครสำหรับทุกคน มหานครแห่งเศรษฐกิจ มหานคร

กะทัดรัด มีระเบียบ มหานครประชาธิปไตย และมหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียน งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้เศรษฐกิจเติบโตได้ตามศักยภาพ ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2561-2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

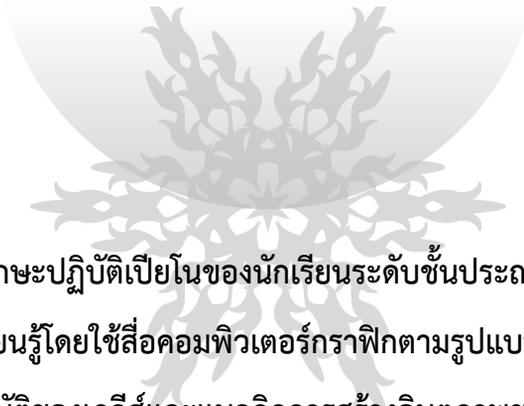
ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยในการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับกลุ่มตลาดเป้าหมายทางการท่องเที่ยว อาทิ ตลาดจีน อินเดีย อาเซียน ตลาดผู้มีฐานะ ตลาดผู้สูงอายุ ตลาดออนไลน์ และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดอื่น

รายการอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ (2560). *เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2558-2560. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2559, จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114.
- _____ (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรีนธ์ ชิมโชติ. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 9(1): 250-268.
- เพชรรัตน์ เพ็ชรภักดี (2563). *การท่องเที่ยวในเขตเมืองและการพัฒนา*. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง. 2(2) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563 จาก <http://So02.tei-thaijo.org/index.php>

- พยอม ธรรมบุตร (2562). “แนวทางการพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 ในชุมชน บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 13(2): 84-101.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต (2556). *ยุทธศาสตร์การพัฒนา: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยการ.
- รัตติยา พรหมกัลป์ และพระเทพปริยัติเมธี และคณะ. (2562). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(1): 13-28.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ประเทศไทย ฉบับที่ 2. (2562). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564)*. กรุงเทพฯ: ภารกิจการเผยแพร่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการท่องเที่ยว.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 2. (2561-2565). ยุทธศาสตร์ที่ 6*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000130/planing/developemnt2.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2562, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422

การศึกษาทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอน
ทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส
A Study of Piano Practice Skills Grade 5 with Learning Management
using Computer Graphics Media According to the Teaching Style
Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain
and Horowitz's Theory of Imagery

อดิสรณ์ คัมภีร์ญาณ Adison Kumperayan*
สุพจน์ เกิดสุวรรณ Suphot Koedsuwan**
ทองปาน บุญกุศล Thongpan Boonkusol***
ปณัฏฐา ศรีเดช Panatta Sordej****

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วย

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

**** นักวิชาการอิสระ

ในการสุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย แผนการสอนเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส จำนวน 15 ชั่วโมง สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส แบบวัดทักษะปฏิบัติเปียโน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติ One-Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะปฏิบัติเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 2) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจมากต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

คำสำคัญ: ทักษะปฏิบัติเปียโน, สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิก, ทักษะปฏิบัติของเดวิส, แนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

Abstract

The purposes of this study were 1) to compare piano practice skills of Grade 5 students by managing the learning through using computer graphics based on Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery with the criteria of 70 percent, and 2) to study the satisfaction of Grade 5 students towards the learning management in using computer graphics media for piano practice skills according to Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery. The sampling group in this study was 30 Grade 5 students at Sarasas Witaed Suksa School selected through simple random sampling with classrooms as units in random. The tools used in this research consisted of the 15-hour piano teaching plan by managing the learning through using computer graphics media according to Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery, computer graphic materials for piano practice skills based on Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery, piano practice skills test form and a satisfaction questionnaire.

The statistics used for analysis were mean, percentage, standard deviation and One-Sample t-test.

The research findings were as follows 1) piano practice skills of Grade 5 students by managing the learning through using computer graphics media based on Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery was higher than the criteria of 70 percent, 2) Grade 5 students were very satisfied with the computer graphics learning of piano practice skills according to Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain and Horowitz's Theory of Imagery.

Keywords: Piano Practice Skills, Computer Graphics Media, Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain, Horowitz's Theory of Imagery

บทนำ

ดนตรี เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยสร้างสรรค์จากการเลียนแบบเสียงจากธรรมชาติและการสร้างสรรค์จากจินตนาการของตนเอง ดนตรีนอกจากจะใช้เพื่อความบันเทิงแล้วยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กรมศิลปากร, 2565) การเรียนรู้วิชาดนตรีจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ มีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 164) ซึ่งการเรียนเปียโนช่วยให้ผู้เล่นได้รับความผ่อนคลายไม่ว่าจะจากการฟังหรือเล่นด้วยตัวเอง ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจและสุขภาพ เพิ่มพูนทักษะการแก้ปัญหาและความอดทน ช่วยฝึกสมาธิ ฝึกความมีระเบียบวินัย รวมถึงมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างบุคลิกภาพ (Thai Pianist, 2565)

การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีในปัจจุบัน จะมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาสาระดนตรีเท่านั้น จึงทำให้นักเรียนขาดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติทางดนตรี อีกทั้งครูยังขาดเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย

กิจกรรมไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะดนตรี (มนัสพงษ์ ภูบาลชื่น, 2557: 352) ซึ่งทักษะการปฏิบัติทางดนตรีจัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรี ทักษะดนตรีแต่ละประเภทย่อมมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีควรมีการเสนอทักษะดนตรีต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทักษะดนตรีประกอบไปด้วย การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน (ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์, 2540: 8-10) อีกทั้งการเรียนรู้ทางดนตรีนั้นเป็นทักษะการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องการปฏิบัตินักเรียนจึงจะต้องฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ จึงสามารถเข้าใจและเกิดทักษะในการปฏิบัติทางดนตรีได้อย่างถูกต้อง (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565)

การเรียนเปียโนเป็นการเรียนที่เน้นเรื่องการปฏิบัติแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน ผู้เรียนควรมีการจินตนาการถึงความหมายของบทเพลงระหว่างการฝึกปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจและซาบซึ้งถึงสุนทรียภาพของบทเพลง และช่วยให้สามารถฝึกฝนและปฏิบัติซ้ำ ๆ ได้เป็นเวลานาน จนเกิดเป็นทักษะปฏิบัติเปียโนที่ดี จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสมีแนวทางการสอนโดยให้ผู้เรียนเริ่มจากการฝึกปฏิบัติทักษะย่อยจนผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อย ๆ นั้นได้ แล้วจึงเชื่อมโยงต่อกันไปเป็นทักษะใหญ่และจากแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสที่เชื่อว่าการสร้างจินตภาพสามารถนำมาใช้ควบคุมความคิดที่มีผลต่อการตอบสนองของร่างกายได้ เพราะการสร้างจินตภาพจะทำให้เกิดการเชื่อมต่อของภาวะอารมณ์กระตุ้นความคิดที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของร่างกาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่สามารถสังเกตได้ (เกติณี รัตนเปสละ, 2563)

จากสถิติผลการทดสอบทักษะปฏิบัติเปียโนในปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา จำนวน 4 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 120 คน ที่เรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้หนังสือเรียนประกอบการปฏิบัติเปียโนเพียงอย่างเดียว พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทักษะปฏิบัติเปียโนอยู่ที่ร้อยละ 65 (โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา, 2565)

จากการวิเคราะห์ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกับการเรียนการสอนเปียโน พบว่าเนื่องจากวิธีการสอนและอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาเปียโนมีหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งหนังสือเรียนมีลักษณะเป็นตัวโน้ตไล่เรียงกันตามเส้นบรรทัด พิมพ์ด้วยสีขาว-ดำ ไม่มีภาพประกอบ รวมถึงไม่มีเสียงเพลงประกอบระหว่างการฝึกปฏิบัติด้วย โดยวิธีการสอนจะให้ผู้เรียนกดตามโน้ตที่ปรากฏในแต่ละบรรทัดไปเรื่อย ๆ ฝึกจนซ้ำ ๆ เป็นเวลานาน ซึ่งการฝึกปฏิบัติเปียโนนั้นต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ และฝึกปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จึงจะเกิดเป็นทักษะปฏิบัติเปียโนที่ดีได้ เมื่อผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติเปียโนผ่านสื่อหนังสือเรียนซ้ำ ๆ อยู่บ่อยครั้ง ทำให้ผู้เรียน

เกิดความเบื่อหน่ายระหว่างการฝึกปฏิบัติอันเป็นผลมาจากการที่สื่อการเรียนการสอนไม่สามารถสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการปฏิบัติเปียโน สื่อขาดความน่าสนใจ ไม่สามารถสร้างจินตนาการระหว่างฝึกปฏิบัติได้ ผู้เรียนขาดความเข้าใจและมีสมาธิอยู่กับการฝึกปฏิบัติได้ไม่นาน จึงทำให้ผลการทดสอบทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา ในปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 อยู่ที่ร้อยละ 65 และจากที่กล่าวมาแล้วว่าการเรียนเปียโนต้องอาศัยการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน และต้องฝึกฝนเป็นประจำและสม่ำเสมอ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดการเรียนรู้เปียโนโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกที่สร้างขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติเปียโนได้อย่างเป็นขั้นตอน สามารถสร้างจินตนาการซึ่งจะช่วยให้สามารถฝึกปฏิบัติเปียโนได้เป็นเวลานานขึ้นอันจะส่งผลให้มีทักษะปฏิบัติเปียโนที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานงานวิจัย

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสพัฒนาทักษะปฏิบัติเปียโนสูงขึ้นโดยมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส ดังนี้

ตัวแปรต้น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

ตัวแปรตาม

- ทักษะปฏิบัติเปียโน ประกอบด้วย
1. ความถูกต้องตามโน้ตของมือซ้าย
 2. ความถูกต้องตามโน้ตของมือขวา
 3. ความถูกต้องตามจังหวะของมือซ้าย
 4. ความถูกต้องตามจังหวะของมือขวา
 5. ระดับเสียงความดังเบาของโน้ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการกำหนดแผนการสอนเปียโน สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิก แบบวัดทักษะปฏิบัติเปียโน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

2. ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 กำหนดแผนการสอนเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส จำนวน 15 ชั่วโมง

2.2 สร้างสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส จำนวน 1 ชุด

2.3 สร้างแบบวัดทักษะปฏิบัติเปียโน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามการประเมินระดับค่า (Rating) ที่มีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยหัวข้อในการประเมิน 5 หัวข้อ คือ ความถูกต้องตามโน้ตของมือซ้าย ความถูกต้องตามโน้ตของมือขวา ความถูกต้องตามจังหวะของมือซ้าย ความถูกต้องตามจังหวะของมือขวา และระดับเสียงความดังเบาของโน้ต

2.4 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยสอบถามความพึงพอใจในด้านความน่าสนใจและด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งลักษณะของรูปแบบการวัดเป็นแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีระดับคะแนน 5 ระดับ

3. นำสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส แบบวัดทักษะปฏิบัติเปียโน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกและสื่อการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเปียโนและการจัดการหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านเปียโนและการวัดและประเมินผล ตรวจสอบให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างหัวข้อ การประเมินกับพฤติกรรมที่จะวัด และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.66-1.00 ตามเกณฑ์ ที่กำหนด

4. ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนก่อนเรียน แล้วจึงดำเนินการสอน ตามแผนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบ การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส จำนวน 15 ชั่วโมง และดำเนินการ ดังนี้

4.1 วัดทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิด การสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

4.2 วัดความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส และแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส และแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ใช้เวลา ในการทดลอง 15 ชั่วโมง มีดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติหลังเรียนเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อ คอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้าง จินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 มีผลการเปรียบเทียบทักษะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะ ปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของ

ฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 แปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์และแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเปียโนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์และแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 มีผลการเปรียบเทียบทักษะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 21.236$, $Sig = .01$) โดยผู้วิจัยวางแผนการสอนเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะ ระดับเสียง การประสานงานกันระหว่างสองมือ ซึ่งสอดคล้องกับนิกุล เปียมาลัย (2560) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบทักษะปฏิบัติของเดวีส์ที่ส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานช่างในบ้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่า ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จากขั้นตอนย่อย ๆ เชื่อมโยงไปสู่ขั้นตอนที่สมบูรณ์ นักเรียนเขียนในสิ่งที่ตนสนใจที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

ในด้านการนำคอมพิวเตอร์กราฟิกเข้ามาช่วยออกแบบสื่อการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับสินินาฏ ภูน้อย (2562) ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการปฏิบัติเปียโนเบื้องต้น โดยใช้โน้ตดนตรีสากลแบบกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ว่าทักษะการปฏิบัติเปียโนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะการปฏิบัติเปียโนเบื้องต้นโดยใช้โน้ตดนตรีสากลแบบกราฟิก พบว่าทักษะการปฏิบัติเปียโนในด้านความคล่องแคล่ว ด้านทำนอง และด้านจังหวะของผู้เรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยในแนวโน้มที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนใช้การรับรู้ด้วยการมองเห็นตำแหน่งในการปฏิบัติทำนองและจังหวะจากสื่อมัลติมีเดียที่แสดงภาพกราฟิกแบบเคลื่อนไหว พร้อมทั้งได้ยินเสียงของบทเพลงในขณะเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจวิธีการปฏิบัติได้ง่าย และสามารถมุ่งฝึกปฏิบัติบทเพลงจนเกิดความชำนาญได้

ผู้วิจัยวัดทักษะปฏิบัติเปียโนจากแบบวัดที่เป็นการเน้นผลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยต้องสังเกตจากการปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติเปียโนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวัดทักษะปฏิบัติเปียโนในด้านต่าง ๆ

รายการ	โน้ตของ มือซ้าย	โน้ตของ มือขวา	จังหวะของมือ ซ้าย	จังหวะของ มือขวา	ความดังเบา ของโน้ต
คะแนนร้อยละ	85.33	83.33	81.33	86.00	86.67

ทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องตามโน้ตของมือซ้าย ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากโน้ตที่ใช้ในการเล่นมีรูปแบบที่ซ้ำกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ง่าย และมีระดับเสียงสูงต่ำคงที่เป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดี

ทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องตามโน้ตของมือขวา ผู้วิจัยพบว่าโน้ตที่ใช้เล่นมีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงระดับเสียงสูงต่ำอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนจะใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่าการปฏิบัติด้วยมือซ้าย

ทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องตามจังหวะของมือซ้าย ผู้วิจัยพบว่าเมื่อผู้เรียนฝึกปฏิบัติมือซ้ายอย่างเดียวโดยไม่ปฏิบัติมือขวา ผู้เรียนจะปฏิบัติได้ง่ายและรวดเร็ว เพราะเป็นจังหวะที่ซ้ำ ๆ แต่เมื่อปฏิบัติพร้อมกับมือขวาจะเกิดความผิดพลาดมากขึ้น เพราะจังหวะมือขวาเป็นจังหวะหลักของเพลง Jingle Bell ทำให้ความสนใจของผู้เรียนมุ่งไปทางความถูกต้องของจังหวะมือขวา

ทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องตามจังหวะของมือขวา ผู้วิจัยพบว่าเมื่อผู้เรียนฝึกปฏิบัติจังหวะมือขวารู้จักได้ซ้ำกว่าจังหวะมือซ้าย เนื่องจากมือขวาเป็นการปฏิบัติในจังหวะที่ไม่ซ้ำกัน มีการเปลี่ยนแปลงจังหวะอยู่ตลอด ผู้เรียนจึงต้องใช้เวลาฝึกจังหวะนานกว่ามือซ้าย แต่เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติพร้อมกันทั้งสองมือพบว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติเปียโนในจังหวะมือขวาได้ดีกว่า เนื่องจากใช้เวลาในการฝึกฝนนานกว่ามือซ้าย และในการปฏิบัติต้องเน้นมือขวาซึ่งเป็นจังหวะหลักของเพลง Jingle Bell

ทักษะปฏิบัติเปียโนด้านระดับเสียงความดังเบาของโน้ต ผู้วิจัยพบว่าเมื่อผู้เรียนกำลังเริ่มต้นฝึกปฏิบัติเปียโนทีละมือ จะมีความดังเบาที่แตกต่างกันมาก แต่เมื่อผู้เรียนฝึกปฏิบัติเปียโนเป็นเวลานานจะพบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้การควบคุมความดังเบาของโน้ตได้ดีขึ้น ความดังเบาของโน้ตมีความคงที่มากขึ้น จึงทำให้คะแนนจากแบบวัดทักษะปฏิบัติในด้านความดังเบาของโน้ตมีค่าร้อยละสูงที่สุด

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องของโน้ตมือซ้ายกับด้านความถูกต้องของโน้ตมือขวา พบว่าความถูกต้องของโน้ตมือซ้ายมีคะแนนสูงกว่าความถูกต้องของโน้ตมือขวานั้นหมายความว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติโน้ตมือซ้ายได้ดีกว่า เพราะโน้ตของมือซ้ายเป็นโน้ตที่อยู่ในตำแหน่งเดิมซ้ำกันหลายครั้ง ต่างกับโน้ตของมือขวาที่มีการเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนมีคะแนนการปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องโน้ตของมือขวาน้อยกว่ามือซ้าย

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเปียโนด้านความถูกต้องจังหวะของมือซ้ายกับด้านความถูกต้องจังหวะของมือขวาพบว่า ความถูกต้องจังหวะของมือซ้ายมีคะแนนน้อยกว่าความถูกต้องจังหวะของมือขวา เนื่องจากจังหวะของมือขวาเป็นโน้ตหลัก ผู้เรียนจึงมุ่งเน้นที่จะให้ความสำคัญมากกว่า ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการฝึกฝนจังหวะของโน้ตมือขวานานกว่า จึงเกิดเป็นความเคยชินและทำให้ผู้เรียนถนัดในการเล่นตามจังหวะของมือขวามากกว่ามือซ้าย ส่วนจังหวะโน้ตของมือซ้ายนั้นทำหน้าที่เป็นจังหวะพื้นหลังเท่านั้น

ผลคะแนนทักษะปฏิบัติเปียโนด้านระดับเสียงความดังเบาของโน้ต ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ดีที่สุด จึงมีคะแนนร้อยละสูงที่สุดจากการวัดทักษะปฏิบัติเปียโนทั้ง 5 ด้าน เนื่องจากระดับเสียงความดังเบาของโน้ตขึ้นอยู่กับความแรงในการกดคีย์เปียโน หากผู้เรียนกดคีย์เปียโนด้วยแรงที่น้อย เสียงที่เกิดขึ้นจะเป็นเสียงเบา และหากผู้เรียนกดคีย์เปียโนด้วยแรงที่มากเสียงที่ได้ก็จะออกมาดังตามแรงที่กดลงไป ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะควบคุมความแรงในการกดคีย์เปียโนให้มีความคงที่ได้นั้น ต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ใช้เวลาในการฝึกเป็นเวลานานและสม่ำเสมอ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหานี้จึงออกแบบสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกประกอบการเรียนวิชาเปียโนให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน สื่อมีความน่าสนใจมากขึ้น ตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส เพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเปียโนอย่างเป็นขั้นตอนสามารถสร้างจินตนาการร่วมระหว่างการฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับบทเพลง ซึ่งการสร้างจินตภาพสามารถนำมาใช้ควบคุมความคิดที่มีผลต่อการตอบสนองของร่างกายได้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$ จากคะแนนเต็ม 5) โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิก โดยการนำเอาภาพที่ผู้เรียนจินตนาการถึงบทเพลง Jingle Bells ในเทศกาลคริสต์มาส เช่น ต้นคริสต์มาส ตุ๊กตาซานตาคลอส กวางเรนเดียร์ กลองของขวัญ หิมะมาประกอบสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิก เพื่อให้ผู้เรียนมีการสร้างจินตนาการระหว่างการบรรเลงเพลง ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความคิดที่ควบคุมอวัยวะที่มีผลต่อการตอบสนองของนิ้วมือกดบรรเลงเปียโน

อย่างเพลิดเพลิน สนุกสนาน ซึ่งช่วยให้มีทักษะในการปฏิบัติเปียโนได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุจิตรัตน์
ทิพย์ธารัตน์ (2558) ศึกษาการพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียรูปแบบการ์ตูน วิชา ดนตรีสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าในส่วนของการทูนนั้น เข้ามามีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
มากขึ้น เพราะการทูนสร้างความสนใจให้อยากรู้ อยากเห็น อยากเรียน และยังช่วยให้เกิดความสนุกสนาน
ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ลดความเบื่อหน่ายได้ดี

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทักษะปฏิบัติเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจั
ดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและ
แนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส สามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ทักษะปฏิบัติเปียโนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกตามรูปแบบ
การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิสของนักเรียนระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจมากต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้
สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกทักษะปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและ
แนวคิดการสร้างจินตภาพของฮอโรวิส

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป
 - 1.1 เนื่องจากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน ผู้เรียนบางคนมีประสบการณ์
โดยตรงในการเข้าร่วมงานเฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาส บางคนอาจเคยเห็นภาพบรรยากาศเทศกาล
เฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาสจากสื่อต่าง ๆ หรือบางคนอาจไม่เคยสัมผัสหรือทราบถึงบรรยากาศ
การเฉลิมฉลองเนื่องในเทศกาลคริสต์มาสเลย ซึ่งทำให้ผู้เรียนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์หรือนึกภาพ
เกี่ยวกับการเฉลิมฉลองเนื่องในเทศกาลคริสต์มาสไม่ออกมีปัญหาในการสร้างจินตนาการระหว่าง
การฝึกปฏิบัติเปียโนเพลง Jingle Bells ที่ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมและเชื่อมโยง
สื่อตัวการ์ตูนต่าง ๆ กับบทเพลงนานกว่าผู้เรียนคนอื่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถช่วยผู้เรียนที่ยังไม่เคยมี
ประสบการณ์เกี่ยวกับเทศกาลคริสต์มาสได้ในกระบวนการเบื้องต้นโดยการสร้างบรรยากาศเทศกาล
คริสต์มาสขึ้นมา หรืออาจให้ผู้เรียนร่วมชั้นช่วยกันบรรยายหรือเล่าประสบการณ์ตรงให้ฟัง

1.2 ในช่วงแรกของการเรียนการสอน ผู้เรียนใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นด้วยวิธีออนไลน์ ซึ่งผู้เรียนบางคนมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เกิดความล่าช้าในการเรียนการสอน ทั้งนี้ สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกแบบออฟไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกบทเพลงสำหรับเรียน เพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยอยู่ในความควบคุมดูแลและการให้คำแนะนำถึงความเหมาะสมจากผู้สอน

2.2 ควรมีการสร้างจินตภาพก่อนการเข้าสู่บทเรียน จินตภาพเป็นเรื่องนามธรรมจึงต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงให้ผู้เรียนสามารถสร้างจินตนาการเบื้องต้นกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนนึกถึง หรือเคยสัมผัสประสบการณ์นั้นออกมาเป็นภาพในใจให้ได้ก่อน การสร้างจินตนาการจึงต้องเริ่มจากการฝึกในระดับง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไป และอาจต้องทำหลายครั้ง เพื่อให้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ด้านถูกกระตุ้น ซึ่งบุคคลทุกคนสามารถสร้างจินตภาพได้

2.3 การจัดการเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสอนผู้เรียนพร้อมกัน 30 คน ซึ่งการวัดทักษะปฏิบัติเปียนเป็นการวัดโดยใช้วิธีการสังเกต ทำให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผู้เรียนได้ไม่ทั่วถึง การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ 15 คน

2.4 ตัวโน้ตในสื่อคอมพิวเตอร์กราฟิกควรมีสัญลักษณ์ดัง เบา เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการเล่นแบบดัง เบา และควรมีขนาดใหญ่ขึ้น เนื่องจากผู้เรียนบางคนใช้โทรศัพท์ที่มีหน้าจอขนาดเล็กในการเรียน

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2565). *ราชสดุดี คีตมหาราชา*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2565. จาก <http://royalmusic.tkpark.or.th/dumrhi.htm>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *เยาวชน-ผู้ปกครอง-บุคลากรทางการศึกษา หนุนส่งเสริมเด็กไทยเล่นดนตรีไทยอย่างน้อย 1 อย่าง*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2565. จาก <https://goo.gl/L5GGYD>.

เกศิณี รัตนแปสละ. (2563). *ผลการประยุกต์ใช้จินตภาพประกอบดนตรีบรรเลงร่วมกับสุนทรียบำบัด ที่มีผลต่อการคลายตัวของกล้ามเนื้อต้นขา และอัตราการเต้นของหัวใจในนักกีฬามหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2540). *สาระดนตรีศึกษาแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

※ การศึกษากิจกรรมเปียโนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์กราฟิก
ตามรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสและแนวคิดการสร้างจินตภาพของโฮไรส ※

- ณัฐพงศ์ สอนสุภาพ. (2557). “การสร้างชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการ
จินตภาพ”. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 6(2): 175-194.
- นิกุล เปียมาลัย. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ
ทักษะปฏิบัติของเดวิส ที่ส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานช่างในบ้าน สำหรับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1*. สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนัสพงศ์ ภูบาลชื่น. (2557). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ดนตรี
พื้นบ้านอีสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวความคิดของโซลตาน โคดาเย*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา. (2565). *คะแนนสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 วิชา
เปียโน*
- สินีนานู ภูน้อย. (2562). *การพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนตามรูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติ
เปียโนเบื้องต้น โดยใช้โน้ตดนตรีสากลแบบกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุจิตรัตน์ ทิพย์ธารถัน. (2558). *การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียรูปแบบการ์ตูน วิชาดนตรีสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Thai Pianist. (2565). *การเรียนเปียโน มีส่วนช่วยด้านพัฒนาการเด็กอย่างไร*. สืบค้นเมื่อ
28 เมษายน 2565. จาก <https://www.thaipianist.com/how-piano-benefit-your-kids/>

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง ด้วยเทคนิค EOQ Model
และ Silver-Meal: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมยานยนต์
Increase Efficiency of Inventory Management By EOQ Model
and Silver-Meal: Case Study of Automotive Industry

รัชฎาพร บุญเรือง Rachadaporn Boonruang*
บุญฤทธิ์ ผ่องเมฆินทร์ Boonyarit Phongmekhin**
อำนาจ เกิดอนันต์ Amnaj Kerdanan***
ธิปไตย โสติฉิรธรรม Tipat Sottiwat****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการสั่งซื้อที่เหมาะสมกับบริษัทกรณีศึกษา 2) วิเคราะห์หาปริมาณการสั่งซื้อสินค้าที่เหมาะสม สำหรับการลดต้นทุนในการสั่งซื้อสินค้า 3) เปรียบเทียบต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนและหลังการนำเทคนิค EOQ Model และวิธี Silver-Meal มาประยุกต์ใช้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาทั้งประชากร ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรมประเภทอุปกรณ์และอะไหล่รถยนต์ ทั้งหมด 200 รายการ ของบริษัทกรณีศึกษา (ไม่สามารถเปิดเผยชื่อบริษัท) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ เทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal โดยมีการจัดกลุ่มสินค้าตามลำดับความสำคัญของแต่ละรายการโดยใช้ข้อมูล 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 โดยใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis ได้สินค้าทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่ม A จำนวน 54 รายการ กลุ่ม B จำนวน 65 รายการ และกลุ่ม C จำนวน 81 รายการ หลังจากนั้นนำสินค้าคงคลังเฉพาะกลุ่ม A มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Variability Coefficient: VC) พบว่า มีสินค้าคงคลังจำนวน 53 รายการที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน < 0.20 แสดงว่า รูปแบบความต้องการสินค้ามีลักษณะคงที่ สม่าเสมอ จึงเหมาะกับเทคนิค EOQ Model และมีสินค้าคงคลังอีก 1 รายการ ที่มี

*.*** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ

**** อาจารย์ประจำ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน > 0.20 แสดงว่า รูปแบบความต้องการสินค้ามีลักษณะไม่คงที่
ไม่สม่ำเสมอ จึงเหมาะกับเทคนิค Silver-Meal

ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้เทคนิค EOQ Model ทำให้ลดต้นทุนรวมสินค้าคงคลัง
ลดลงได้ มากถึง 919,190.50 บาท และจากการประยุกต์ใช้เทคนิค Silver-Meal ทำให้ลดต้นทุน
รวมสินค้าคงคลังลดลงได้ มากถึง 6,851.50 บาท ซึ่งจากการประยุกต์ใช้ทั้งสองเทคนิค สามารถ
ลดต้นทุนสินค้าคงคลังไปได้ถึง 925,562.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.32 ของต้นทุนแบบปัจจุบัน

คำสำคัญ : สินค้าคงคลัง, ABC Classification Analysis

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the suitable purchase method of the studied company. 2) To analyze the proper amount of orders for the products in order to reduce the cost of ordering products. 3) To compare the inventory costs before and after applying EOQ Model and Silver-Meal techniques.

In the research process, the researchers have studied 200 items of industrial equipment and auto parts of the studied company (Unable to disclose company name). The tools used for analysis are the EOQ Model and Silver-Meal techniques. The researchers have used the ABC Classification Analysis theory to categorize the product group according to the priority of each item using data from 1 January 2021 to 31 December 2021. According to the theory, there are 3 groups of inventories, namely Group A: 54 items, Group B: 65 items, and Group C: 81 items. After that, the researchers have taken the inventory of group A to calculate the Variability of Coefficient (Variability Coefficient: VC) and have found that there are 53 items that have Variability of Coefficient < 0.20 which show that the product demand pattern is consistently stable. Therefore, they are suitable for EOQ Model technique. However, there is one item from the inventory that has Variability of Coefficient > 0.20 which shows that the product demand pattern is unstable. Therefore, it is suitable for Silver-Meal technique.

By applying the EOQ Model technique, we could reduce the total cost of inventory to 919,190.50 baht and by applying the Silver-Meal technique, we could

reduce the total cost of inventory to 6,851.50 baht. If we apply both techniques, we could reduce the inventory cost up to 925,562.88 baht equivalent to 52.32 percent of the current cost.

Keywords: Inventory, ABC Classification Analysis

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง จากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ให้เป็นนักรบเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Warrior: NEW) และกำหนดให้ประเทศไทยเป็นพื้นที่เปิดสำหรับการเติบโตของอาเซียน โดยมุ่งเน้นให้เป็นนักรบทางเศรษฐกิจที่สามารถใช้ทรัพยากรของประเทศในการผลิตสินค้าและบริการ มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มก่อให้เกิดอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศ (กระทรวง วิจารณ์ พูชนผล, 2559) ดังนั้น รัฐบาลจึงมุ่งเน้นถึงการสร้างธุรกิจเริ่มต้นที่มองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีผลต่อการแข่งขันและการเพิ่มความสามารถในการทำกำไร

เป้าหมายหลักของการดำเนินธุรกิจคือลดต้นทุนต่าง ๆ เพื่อให้กำไรสูงขึ้น โดยการผลิตสินค้าที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิต ให้สินค้าตรงตามคุณลักษณะที่ลูกค้าต้องการ และการจัดส่งสินค้าก็เป็นประเด็นสำคัญที่มีเรื่องต้นทุนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะการจัดส่งสินค้าเป็นเรื่องที่สำคัญต้องมีการควบคุมการไหลของวัตถุดิบจากสภาพวัตถุดิบจนเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้าย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมการผลิตด้วย โดยเริ่มตั้งแต่การจัดซื้อวัตถุดิบ ส่งไปโรงงานเข้ากระบวนการผลิต ประกอบชิ้นส่วนเป็นผลิตภัณฑ์ และการจัดส่งไปยังลูกค้า จึงต้องมีการวางแผนปริมาณวัตถุดิบที่เหมาะสมทุกขั้นตอน ซึ่งก็คือการจัดการสินค้าคงคลัง เนื่องจากสินค้าคงคลังเป็นองค์ประกอบที่ใหญ่ที่สุดของต้นทุนการผลิต จะต้องลงเงินทุนเป็นจำนวนมากเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าคงคลัง โดยต้นทุนด้านสินค้าคงคลังมีสัดส่วน ตั้งแต่ร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 60 ของต้นทุนธุรกิจ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามประเภทของอุตสาหกรรมหรือประเภทธุรกิจ ดังนั้นการจัดการสินค้าคงคลังจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจ เพราะนอกจากจะควบคุมให้สามารถจัดส่งสินค้าได้ตรงเวลาแล้ว การมีสินค้าคงคลังมากเกินไปยังส่งผลต่อเงินทุนของบริษัทด้วย

จากการศึกษาข้อมูลของบริษัทกรณีศึกษาซึ่งเป็นบริษัทด้านอุตสาหกรรมประเภทอุปกรณ์และอะไหล่รถยนต์แห่งหนึ่ง ซึ่งพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการสินค้าคงคลัง ที่มีปริมาณสินค้าคงคลังบางชนิดในปริมาณมาก และชนิดปริมาณน้อยเกินไป บางชนิดถูกเก็บรักษาไว้เป็นเวลานาน เนื่องจากสินค้านี้มีมากเกินกว่าความจำเป็นทำให้ต้นทุนในการเก็บรักษาสูงขึ้นด้วย บางชนิดเกิดภาวะสินค้าขาดมือ ส่งผลให้บริษัทเสียโอกาสทางการค้า และเสียลูกค้าไปเนื่องมาจากไม่มีการกำหนด

ปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสมและทำให้ต้นทุนรวมสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลสินค้าคงคลังของบริษัทกรณีศึกษา เพื่อนำมาแบ่งประเภทจัดลำดับความสำคัญของสินค้าคงคลังด้วยทฤษฎี ABC เทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal มาประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนสินค้าคงคลัง อีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางการบริหารสินค้าคงคลังให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสั่งซื้อที่เหมาะสมกับบริษัทกรณีศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณการสั่งซื้อสินค้าที่เหมาะสม สำหรับการลดต้นทุนในการสั่งซื้อสินค้า
3. เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนและหลังการนำเทคนิค EOQ Model และวิธี Silver-Meal มาประยุกต์ใช้

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการสินค้าคงคลัง

Muller (2011) กล่าวว่า สินค้าคงคลังคือสิ่งของทุกอย่างที่จับต้องได้ (Tangible) ซึ่งมีไว้เพื่อขายหรือบริโภคหรือมีไว้เพื่อความต้องการในอนาคตที่เก็บไว้ในโรงงาน (Real Life or Shelf Count) และแบบที่ไม่สามารถจับต้องและมองเห็นได้ (Intangible) เป็นวัตถุดิบที่เก็บและมีอยู่ในโรงงานและบันทึก

Toomey (2012) ให้ความหมายว่า สินค้าคงคลัง คือ รายการที่เหมาะสมที่เป็นเหมือนสินทรัพย์ เนื่องจากบริษัทเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น ๆ นั่นเอง

คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2556:66) อธิบายว่า สินค้าคงคลังจัดเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนชนิดหนึ่ง ซึ่งกิจการต้องมีไว้ขายหรือผลิตได้แก่ วัตถุดิบ งานระหว่างกระบวนการผลิต วัสดุซ่อมบำรุง สินค้าสำเร็จรูป แรงงาน เงินลงทุน รวมถึง เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ เป็นต้น

สมเดช โรจน์ศรีเสถียร (2557:348) ได้ให้ความหมายว่า สินค้าคงเหลือ (Inventory) หมายถึงสินทรัพย์ที่มีตัวตนที่มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจปกติของกิจการ หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อแปรสภาพเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย หรืออยู่ในรูปของวัตถุดิบหรือวัสดุที่มีไว้เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อขาย

ดังนั้น สินค้าคงคลังหรือสินค้าคงเหลือ หมายถึง สินค้าคงคลัง ซึ่งเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนของกิจการ มีไว้ผลิตตามลักษณะของกิจการหรืออยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อแปรสภาพทำให้เกิดราคาของสินค้านั้น โดยสามารถจับต้องและมองเห็นได้

การจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management)

วิชย รุ่งเรืองอนันต์ (2550:2) อธิบายว่า การจัดการสินค้าคงคลังซึ่งอาจจะเป็นวัตถุดิบ สินค้าสำเร็จรูป งานระหว่างผลิต สินค้าที่เป็นส่วนประกอบ วัสดุสิ้นเปลือง ให้มีต้นทุนและมีระดับความพึงพอใจของลูกค้าที่เหมาะสมและให้มีความสมดุลกันระหว่างอุปสงค์กับอุปทาน

พิภพ ลลิตาภรณ์ (2552:13) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) หมายถึง การดูแลการเก็บสินค้าคงคลังให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมไปจนถึงการขนส่งทั้งภายในและภายนอกสถานที่ การจัดการสินค้าคงคลังที่เหมาะสมจะส่งผลให้สามารถลดต้นทุนรวมและต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยสินค้าและส่งผลกระทบต่อลดต้นทุนในด้านการขนส่ง ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บสินค้าดอกเบี้ย ค่าเสียโอกาส และลดต้นทุนที่เกิดจากสินค้าเสื่อมสภาพและเสียหายอันเกิดจากการเก็บสินค้า

สรุปการจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) หมายถึง การบริหารงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการสินค้าหรือสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ การจดบันทึกรวมไปถึงการควบคุมสินค้าคงคลังให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับธุรกิจ และยังรวมไปถึงการควบคุมดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

เทคนิคการหาปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัด (Economic order quantity; EOQ)

เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง (2549) ได้อธิบายไว้ว่าปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัดเป็นจุดที่ต้นทุนการเก็บรักษาและต้นทุนการสั่งซื้อมีค่าเท่ากัน และต้นทุนวัสดุคงเหลือทั้งหมดมีค่าต่ำที่สุด ซึ่งเป็นจำนวนคงที่ของปริมาณในคำสั่งซื้อและอยู่ในนโยบายของจุดสั่งซื้อ เป็นเทคนิคที่นิยมใช้มากที่สุดเนื่องจากสามารถทำความเข้าใจและนำไปใช้ได้ง่าย อย่างไรก็ตามการนำไปประยุกต์ใช้ จะต้องอยู่ภายใต้สมมุติฐาน ดังต่อไปนี้ 1) ปริมาณความต้องการของลูกค้ามีความแน่นอนเกิดขึ้นสม่ำเสมอและมีความเป็นอิสระ 2) เวลานำ (Lead time) หรือเวลาระหว่างการออกไปสั่งซื้อจนกระทั่งได้รับสินค้ามีความคงที่และแน่นอน 3) รอบเวลาของการรับสินค้ามีความแน่นอน 4) จำนวนที่สั่งซื้อมีค่าคงที่ 5) ต้นทุนแปรผันและต้นทุนคงที่มีค่าคงที่ 6) ไม่มีภาวะขาดแคลนสินค้าจากผู้ขาย

ทฤษฎีการจัดการสินค้าโดยระบบจำแนกสินค้าคงคลัง (ABC Classification Analysis)

การควบคุมสินค้าคงคลังเป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อให้ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการจัดให้มีสินค้าคงคลังต่ำที่สุด แต่อย่างไรก็ตามบริษัทยังคงมีสินค้าคงคลังอยู่มากมายหลายชนิด ถ้าจะให้ความสนใจในทุกรายการ ก็จะทำให้เสียเวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ดังนั้น นอกจากนโยบายของ

บริษัทแล้ว การควบคุมสินค้าคงคลังควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของชนิดสินค้าคงคลังด้วยความเหมาะสมคือควรจำแนกแยกประเภทของสินค้าคงคลังออกเป็นชนิดที่มีความสำคัญมาก และมีความสำคัญรองลงมา ซึ่งเรียกว่า ABC Analysis (พรพรณี จิณณธรรมพงษ์, 2552)

เทคนิค Silver - Meal

เป็นวิธีที่ใช้ในการกำหนดปริมาณการสั่งซื้อโดยจะพิจารณาจากการสั่งซื้อตามความต้องการในแต่ละงวดเวลาล่วงหน้า (m) เพื่อหาปริมาณการสั่งซื้อที่มีต้นทุนต่ำสุดในงวดเวลารวมที่ได้ทำการสั่งซื้อล่วงหน้า โดยต้นทุนที่ทำการพิจารณาจะเป็นต้นทุนผันแปร ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนการสั่งซื้อและต้นทุนการเก็บรักษา เมื่อปริมาณความต้องการสินค้าในแต่ละงวดเวลาในอนาคตเท่ากับ D_1, D_2, \dots, D_n และ $K(m)$ เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยของต้นทุนผันแปรในงวดเวลารวมที่ทำการสั่งซื้อล่วงหน้า โดยสมมติฐานให้ต้นทุนการเก็บรักษาจะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดแต่ละงวดเวลา และปริมาณสินค้าที่ต้องการในแต่ละงวดเวลาจะเริ่มใช้ไปตั้งแต่ต้นของงวดเวลา (Silver และ Meal, 1973) โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$K(1) = A$$

$$K(2) = \frac{1}{2}(A + hD_2)$$

$$K(3) = \frac{1}{3}(A + hD_2 + 2hD_3)$$

$$K(m) = \frac{1}{m}(A + hD_2 + 2hD_3 + \dots + (m - 1)hD_m)$$

โดยมีเงื่อนไขว่า จะหยุดการคำนวณเมื่อ $K(m+1) > K(m)$ หมายความว่า จะหยุดการคำนวณเมื่อต้นทุนเฉลี่ยของงวดเวลาปัจจุบันมากกว่าต้นทุนเฉลี่ยงวดเวลาก่อนหน้า

โดยที่	$K(m)$	=	ต้นทุนเฉลี่ยของต้นทุนผันแปร
	A	=	ต้นทุนการสั่งซื้อ (บาท/ครั้ง)
	h	=	ต้นทุนการเก็บรักษา (บาท/หน่วย/เดือน)
	D	=	ปริมาณความต้องการสินค้า
	M	=	งวดเวลา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สินค้าคงคลังของบริษัทกรณีศึกษา

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือสินค้าคงคลังที่ได้จากการแบ่งประเภทจัดลำดับ

ความสำคัญ โดยจะเลือกสินค้าคงคลังแค่กลุ่ม A เท่านั้นเพราะมีมูลค่ามากและมีความสำคัญต่อบริษัทมากที่สุด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลที่ได้จากเทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal มาประยุกต์ใช้ โดยเปรียบเทียบต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนและหลัง โดยไม่นำอัตราแลกเปลี่ยนของค่าเงินมาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าของสินค้าคงคลัง

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยเริ่มทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2564 และเก็บรวบรวมข้อมูลจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

ในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลของบริษัทกรณีศึกษา ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ราคาซื้อขายวัตถุดิบมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ราคาวัตถุดิบของสินค้าแต่ละรายการจะใช้ราคาเฉลี่ยจากการซื้อสินค้าในพ.ศ. 2564

2. การศึกษาครั้งนี้ บริษัทกรณีศึกษาไม่ต้องการเปิดเผยรายชื่อบริษัท รวมทั้งรายการของสินค้า ผู้ศึกษาจึงเรียกชื่อบริษัทว่า “บริษัทกรณีศึกษา” รายการสินค้า ใช้อักษรภาษาอังกฤษแทนชื่อรายการจริงและสินค้าหน่วยเป็นเครื่อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สินค้าคงคลัง หมายถึง สินค้าอุตสาหกรรมประเภทอุปกรณ์และอะไหล่รถยนต์
2. ABC Analysis หมายถึง การจัดลำดับความสำคัญโดยเกี่ยวข้องกับการใช้ปัจจัยค่าใช้จ่ายแบบถ่วงน้ำหนัก โดยใช้ค่าใช้จ่ายของสินค้าคงคลังรวมต่อปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค EOQ Model และ Silver-Meal จึงได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สินค้าคงคลังบริษัทกรณีศึกษา ซึ่งแบ่งประเภทจัดลำดับความสำคัญแบบถ่วงน้ำหนัก โดยจะเลือกเฉพาะกลุ่ม A ซึ่งมีจำนวน 54 รายการ จากสินค้า

คงคลังทั้งหมด 200 รายการ เนื่องจากสินค้าคงคลังกลุ่ม A เป็นกลุ่มที่มีมูลค่าสูงสุดและมีความสำคัญของธุรกิจเป็นอย่างมาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ทฤษฎี ABC Classification Analysis มาแบ่งใช้ประเภทจัดลำดับความสำคัญของสินค้าคงคลังออกเป็น 3 กลุ่ม A, B และ C ตามลำดับ แต่ผู้วิจัยจะสนใจแค่กลุ่ม A เท่านั้น

2.2 สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (VC) Peterson and Silver (1979) ได้เสนอวิธีวัดความแปรปรวนของระดับความต้องการด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของข้อมูลสินค้าคงคลังที่ใช้ในการวิจัย เพราะในการเลือกใช้เทคนิคในการจัดการสินค้าคงคลัง จำเป็นต้องทราบถึงความแปรปรวนของข้อมูลสินค้าคงคลัง ถ้า $VC < 0.20$ แสดงถึงลักษณะคงที่ สม่่าเสมอ เหมาะสมกับ EOQ แต่ถ้า $VC > 0.20$ แสดงถึงลักษณะไม่คงที่ ไม่สม่่าเสมอ จึงเหมาะสมกับ Silver-Meal

2.3 เทคนิค EOQ Model การหาขนาดการสั่งซื้อประหยัด (EOQ) และต้นทุนรวม (TC)

2.4 เทคนิค Silver-Meal เป็นการหาต้นทุนการสั่งซื้อของช่วงเวลาการสั่งซื้อล่วงหน้า และหาจำนวนช่วงเวลาการสั่งซื้อที่ทำให้ต้นทุนเฉลี่ยของการสั่งซื้อและต้นทุนการเก็บรักษาที่ต่ำที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลรวบรวม ได้ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลของบริษัทระหว่างเดือน มกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564 ดังนี้

3.1.1 ต้นทุนในการสั่งซื้อต่อครั้ง

3.1.2 ปริมาณความต้องการสินค้าหรือการใช้สินค้าต่อปี

3.1.3 ต้นทุนหรือมูลค่าของสินค้าเฉลี่ยต่อหน่วย

3.1.4 ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าต่อปี คิดตามร้อยละของต้นทุนหรือมูลค่าสินค้า

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าคงคลัง โดยสืบค้นข้อมูลจากวารสารวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมินั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการนำรูปแบบการจัดการสินค้าคงคลังที่กำหนดไว้มาประยุกต์ใช้

4.1 ใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis มาแบ่งใช้ประเภทจัดลำดับความสำคัญของสินค้าคงคลังออกเป็น 3 กลุ่ม A, B และ C ตามลำดับ ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้ใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2016 เข้ามาช่วยในการประมวลผล

4.2 หาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (VC) ถ้า $(VC) < 0.20$ เหมาะสมกับเทคนิค EOQ Model แต่ถ้า $(VC) > 0.20$ เหมาะสมกับเทคนิค Silver-Meal

4.3 นำสินค้าที่ได้จากการซื้อ 2 มาคำนวณด้วยเทคนิค EOQ Model และ Silver-Meal

4.4 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนการประยุกต์ใช้ในเทคนิคดังกล่าวว่าสามารถลดต้นทุนสินค้าคงคลังได้หรือไม่ และลดได้กี่บาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลตัวเลข แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis ด้วยเทคนิค EOQ Model และ Silver-Meal เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสินค้าคงคลังของบริษัทกรณีศึกษา ซึ่งผลการวิจัยสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ABC Classification

การจัดประเภทสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญเกิดจากการนำข้อมูลปริมาณการขาย และราคาขายของสินค้าตัวอย่าง จำนวน 200 รายการ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2564 ถึง ธันวาคม พ.ศ.2564 นำมาคิดคำนวณเป็นร้อยละค่าใช้จ่ายสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Expenditure), ร้อยละกำไรจากสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Profit Value) ร้อยละอัตราส่วนผลตอบแทนที่ได้รับจากต้นทุนสินค้าต่อปี (Annual Return On Cost) และร้อยละปัจจัยเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (% Weighted) ของสินค้าคงคลังแต่ละรายการ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ในสัดส่วนที่ให้ความสำคัญของน้ำหนักในแต่ละปัจจัยแตกต่างกัน คือ 1) ค่าใช้จ่ายของสินค้าคงคลังรวมต่อปี (Annual Expenditure) ให้น้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 1 ส่วน 2) กำไรของสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Profit Value) ให้น้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 3 ส่วน 3) อัตราส่วนผลตอบแทนที่ได้รับจากต้นทุนสินค้าต่อปี (Annual Return On Cost) ให้น้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 2 ส่วน ซึ่งค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยนี้จะนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดประเภทสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญด้วยวิธี ABC Classification โดยเปอร์เซ็นต์ของค่าน้ำหนักต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สามารถคำนวณได้จากสมการดังที่แสดงในบทที่ 3 และจากนั้นจึงทำการแบ่งสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม A B และ C แต่เนื่องจากข้อมูลจำนวนสินค้าทั้งหมดมีจำนวนมาก จึงจะขอยกตัวอย่างข้อมูลร้อยละต่าง ๆ ของสินค้าบางส่วน มาแสดงไว้ในตารางที่ 1. ส่วนตารางแสดงเปอร์เซ็นต์ต่าง ๆ ของสินค้าคงคลังทั้งหมด และตารางแสดงการจัดแบ่งประเภทสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญ ทั้ง 3 ประเภท คือกลุ่ม A B และ C จะนำเสนอในภาคผนวกของงานวิจัย

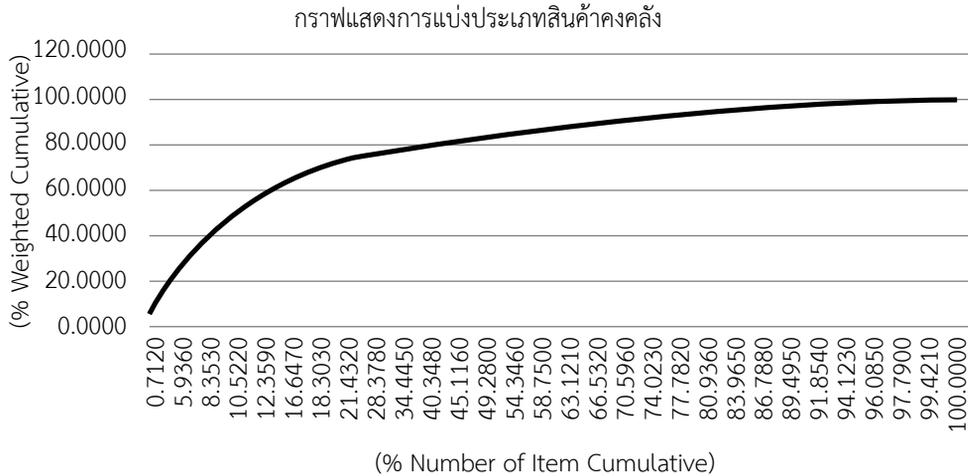
ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างร้อยละต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดประเภทสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญ โดยวิธี ABC Classification Analysis ของสินค้าคงคลังตัวอย่าง

ลำดับ	รายการ (Code)	ยอดขายต่อปี (หน่วย)	% Annual Expenditure(1)	% Annual Profit(3)	% Return on cost(2)	% Weighted
1	AA	100	6.1402	6.4701	1.1857	4.6537
2	AB	78	5.5435	5.8413	1.0064	4.1800
3	AC	148	3.0382	3.2014	2.2059	2.8424
4	AD	80	3.6275	3.8224	0.8962	2.8145
5	AE	90	3.3374	3.5167	0.8410	2.5949
6	AF	52	3.2619	3.4371	0.7996	2.5288
7	AG	120	2.4420	2.5732	2.0129	2.3646
8	AH	69	2.8261	2.9780	0.9375	2.2725
9	AI	65	2.8575	3.0110	0.6618	2.2023
200	HR	18	0.0156	0.0082	0.1310	0.0504

จากตารางที่ 1 แสดงว่าสินค้าตัวอย่าง AA มียอดขายตลอดทั้งปีเท่ากับ 100 หน่วย มีค่าใช้จ่ายสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Expenditure) เท่ากับ 6.1402 % มีกำไรจากสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Profit Value) เท่ากับ 6.4701 % มีอัตราส่วนผลตอบแทนที่ได้รับจากต้นทุนสินค้าต่อปี (Annual Return On Cost) เท่ากับ 1.1857 % และปัจจัยเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (% Weighted) มากที่สุดในจำนวนสินค้าทั้งหมด คือ เท่ากับ 4.6537 %

สินค้าตัวอย่าง HR มียอดขายตลอดทั้งปีเท่ากับ 18 หน่วย มีค่าใช้จ่ายสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Expenditure) เท่ากับ 0.0156 % มีกำไรจากสินค้าคงคลังต่อปี (Annual Profit Value) เท่ากับ 0.0082 % มีอัตราส่วนผลตอบแทนที่ได้รับจากต้นทุนสินค้าต่อปี (Annual Return On Cost) เท่ากับ 0.1310 % และปัจจัยเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (% Weighted) น้อยที่สุดในจำนวนสินค้าทั้งหมด คือ เท่ากับ 0.0504 %

ในขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis เมื่อคำนวณร้อยละปัจจัยเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของสินค้าคงคลังแต่ละรายการ และเรียงลำดับจากมากไปน้อย ในขั้นตอนต่อไปคือการคำนวณหาค่าร้อยละของค่าปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสม (% Weighted Cumulative) และร้อยละจำนวนรายการสินค้าสะสม (% Number of Item Cumulative) ของสินค้าคงคลังทั้งหมด จากนั้นนำค่าที่ได้มาสร้างกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสม กับร้อยละจำนวนรายการสินค้าสะสม ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสมกับร้อยละจำนวนรายการสินค้าสะสม

และขั้นตอนสุดท้ายจัดประเภทสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ A, B และ C ตามวิธี ABC Classification Analysis ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการแบ่งลำดับความสำคัญโดยการประยุกต์ใช้ ABC Classification Analysis

ประเภทสินค้าคงคลัง	จำนวนรายการ	(% Weighted Cumulative)	(% Number of Item Cumulative)
Class A	54	75.087	25.546
Class B	65	14.954	44.429
Class C	81	9.960	30.025
Total	200	100.00	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า รายการสินค้ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 200 รายการ โดยรายการสินค้ากลุ่ม A มีรายการสินค้า 54 รายการ คิดเป็นร้อยละ 25.546 จากรายการทั้งหมด มีปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสมร้อยละ 75.087 กลุ่ม B มีจำนวนรายการสินค้า 65 รายการ คิดเป็นร้อยละ 44.429 จากรายการทั้งหมด มีปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสมร้อยละ 14.954 กลุ่ม C มีจำนวนรายการสินค้า 81 รายการ คิดเป็น ร้อยละ 30.025 จากรายการทั้งหมด มีปัจจัยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสะสมร้อยละ 9.960

4.2 การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (VC)

เมื่อได้ผลจากการแบ่งประเภทจัดลำดับความสำคัญโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่ม A เท่านั้นซึ่งเป็นกลุ่มที่มีมูลค่าสูงสุดและมีความสำคัญมากที่สุด จำนวน 54 รายการ มาทำการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (VC) จากการนำรายการสินค้าเฉพาะกลุ่ม A จำนวน 54 รายการ มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน มีรายการที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน น้อยกว่า 0.20 ทั้งหมด 53 รายการ แสดงถึงรูปแบบความต้องการสินค้าที่มีลักษณะคงที่ สม่ำเสมอ จึงเหมาะสมกับเทคนิค EOQ Model (การหาปริมาณการสั่งซื้อแบบประหยัด) และมีรายการที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน มากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 ทั้งหมด 1 รายการ แสดงถึงรูปแบบความต้องการสินค้าที่มีลักษณะที่ไม่คงที่ไม่สม่ำเสมอ จึงเหมาะสมกับเทคนิค Silver - Meal (การหาปริมาณการสั่งซื้อที่ทำให้ต้นทุนรวมต่อช่วงเวลาต่ำที่สุด)

4.3 ผลการวิเคราะห์ประยุกต์ใช้เทคนิค EOQ Model

การวิเคราะห์ปริมาณการสั่งซื้อแบบประหยัด (Economic order quantity: EOQ) และเหมาะสมสำหรับสินค้า เพื่อให้เกิดต้นทุนรวมในการสั่งซื้อที่ต่ำที่สุด จะพิจารณาข้อมูลจากการคำนวณของค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อต่อครั้ง (Ordering cost) และค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บรักษาสินค้าคงคลังต่อปี (Carrying cost)

1) ค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อ (Ordering cost)

ค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการสั่งซื้อของบริษัทกรณีศึกษาตลอดปี 2560 ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากค่าแรงพนักงานที่ทำงานในกระบวนการต่าง ๆ โดยคำนวณได้จากอัตราค่าแรงงานของเวลาที่ใช้ทำงานนั้น ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับเป็นการประเมินโดยผู้บริหารและหัวหน้างานในส่วนที่เกี่ยวข้องของบริษัทกรณีศึกษาที่คิดจากชั่วโมงการทำงานและค่าแรงงาน

2) ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง (Inventory Carrying Cost)

จากการรวบรวมข้อมูลของบริษัทกรณีศึกษา ต้นทุนในการจัดเก็บ (Carrying Cost) ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ และค่าเฉลี่ยมูลค่าสินค้าคงคลังที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการ

4.4 ผลการวิเคราะห์ประยุกต์ใช้เทคนิค Silver-Meal

เทคนิค Silver-Meal เป็นการหาต้นทุนการสั่งซื้อของช่วงเวลาการสั่งซื้อล่วงหน้าและหาจำนวนช่วงเวลาการสั่งซื้อที่ทำให้ต้นทุนเฉลี่ยของการสั่งซื้อและต้นทุนการเก็บรักษาที่ต่ำที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนและหลังการใช้เทคนิค Silver - Meal

ลำดับ	ข้อเปรียบเทียบ	ปัจจุบัน	Silver-Meal	ผลต่าง
1	ต้นทุนการสั่งซื้อต่อปี	3,072.00	1,854.00	1,218.00
2	ต้นทุนการเก็บรักษาต่อปี	28,500.00	22,866.50	5,633.50
3	ต้นทุนรวมต่ำสุด	31,572.00	24,720.50	6,851.50

จากตารางที่ 3 สรุป จากการเปรียบเทียบต้นทุนสินค้าคงคลังก่อนและหลังการประยุกต์ใช้เทคนิค Silver-Meal พบว่า ต้นทุนในการสั่งซื้อต่อปี ลดลง 1,218 บาท ซึ่งทำให้ต้นทุนในการเก็บรักษาต่อปีลดลง 5,633.50 บาท และทำให้ต้นทุนรวมต่ำสุดถึง 6,851.50 บาท

4.5 ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้เทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการจัดการสินค้าคงคลังแบบก่อนและหลังการใช้เทคนิค EOQ Model

ลำดับ	ข้อเปรียบเทียบ	แบบปัจจุบัน	EOQ Model	ผลต่าง
1	ปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้ง	262.58	93.69	168.89
2	จำนวนครั้งที่ซื้อต่อปี	1,755.76	2,649.69	-893.93
3	ต้นทุนในการสั่งซื้อต่อปี (บาท)	271,264.78	409,377.69	-138,112.91
4	ปริมาณสินค้าคงคลังเฉลี่ย	131.29	46.85	84.44
5	มูลค่าเฉลี่ยสินค้าคงคลัง (บาท)	7,085,413.76	1,977,669.98	5,107,743.77
6	ต้นทุนในการจัดเก็บรักษาต่อปี (บาท)	1,466,680.65	409,377.69	1,057,302.96
7	ต้นทุนรวมสินค้าคงคลัง (บาท)	1,737,945.43	818,755.37	919,190.05

จากตารางที่ 4 สรุป จากการเปรียบเทียบต้นทุนต่าง ๆ ของสินค้ากลุ่ม A ที่เหมาะสมกับเทคนิค EOQ Model ทั้งหมด 53 รายการ พบว่า สามารถลดปริมาณการสั่งซื้อต่อครั้งได้ถึง 168.89 ครั้งต่อปี แต่จะทำให้จำนวนครั้งที่ซื้อต่อปี เพิ่มขึ้น 893.93 ครั้ง ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนในการสั่งซื้อต่อปีเพิ่มขึ้น 138,112.91 บาท แต่ปริมาณเฉลี่ยสินค้าคงคลังลดลง 84.44 หน่วย ซึ่งมูลค่าเฉลี่ยสินค้าคงคลังลดลงด้วย 5,107,743.77 บาท และต้นทุนในการจัดเก็บรักษาต่อปีลดลง 1,057,302.96 บาท จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะทำให้ต้นทุนรวมสินค้าคงคลังลดลงได้มากถึง 919,190.05 บาท

จากการวิเคราะห์ต้นทุนของสินค้าคงคลังก่อนและหลังการใช้เทคนิค EOQ Model จำนวน 53 รายการและเทคนิค Silver-Meal จำนวน 1 รายการ รวมทั้งหมด 54 รายการ สรุปต้นทุนรวมทั้งหมดได้ตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้เทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal

ข้อเปรียบเทียบ	ก่อนการประยุกต์	หลังการประยุกต์	ผลต่าง	ร้อยละ
ต้นทุนรวม	1,769,038.75	843,475.87	925,562.88	52.32

จากตาราง 5 จะเห็นได้ว่า ต้นทุนสินค้าคงคลังหลังการใช้เทคนิค EOQ Model และเทคนิค Silver-Meal มีมูลค่าลดลงถึง 925,562.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.32 ของต้นทุนทั้งหมดของกลุ่ม A

อภิปรายผล

1. การจัดการสินค้าคงคลังโดยใช้ ABC Classification Analysis เพื่อแบ่งการจัดลำดับความสำคัญให้กับสินค้าคงคลังออกเป็นกลุ่ม ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าสินค้ามีความสำคัญและความสนใจของสินอยู่มากน้อยเพียงใด จากการนำการแบ่งกลุ่มมาใช้ สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าคงคลังได้ดังนี้ กลุ่ม A จำนวน 54 รายการโดยมูลค่ารวมคิดเป็นร้อยละ 75.09 ของรายการทั้งหมด กลุ่ม B จำนวน 65 รายการมูลค่ารวมคิดเป็นร้อยละ 14.95 ส่วนกลุ่ม C จำนวน 81 รายการมูลค่ารวมคิดเป็นร้อยละ 9.96 ของรายการทั้งหมด ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับทฤษฎี ABC Classification Analysis กำหนดให้กลุ่ม A มีมูลค่ารวมร้อยละ 75 ถึง 80 ของมูลค่าทั้งหมด กลุ่ม B มีมูลค่ารวมร้อยละ 15 ถึง 25 ของมูลค่าทั้งหมดและกลุ่ม C มีมูลค่าการรวมร้อยละ 5 ถึง 10 ของมูลค่าทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะเลือกเฉพาะกลุ่ม A มาทำการคำนวณเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมลศรี สุทธานนท์กุล (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลังกรณีศึกษา บริษัท แอร์ฟูลอิต จำกัด ได้นำการแบ่งกลุ่ม ABC มาใช้แล้วทำการเลือกเฉพาะเพียงกลุ่ม A ที่มีมูลค่ารวมของสินค้าคงคลังมากที่สุดเพียงกลุ่มเดียว เช่นเดียวกับ จีรวดี มือนันต์ (2556) ได้ทำการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้าวัตถุดิบกรณีศึกษา บริษัท ตัวอย่างผู้ผลิตเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ ได้นำทฤษฎีการแบ่งกลุ่มลำดับความสำคัญโดยเลือกแค่เฉพาะกลุ่ม A เช่นเดียวกัน ซึ่งจะแตกต่างกับงานวิจัยของ อชิระ เมธาร์ชตกุล (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้า กรณีศึกษา บริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ได้นำทฤษฎี ABC Classification Analysis แต่เลือกที่จะเลือกทั้งกลุ่ม A B และ C มาใช้ในการแบ่งกลุ่มจัดลำดับความสำคัญ

2. การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Variability Coefficient: VC) ของระดับตามความต้องการของสินค้าด้วย Peterson-Silver Rule จำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลปริมาณความต้องการในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งปริมาณความต้องการสินค้ารวมทั้งปี โดยจะคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน ถ้าค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนมีค่าน้อยกว่า 0.20 จะเหมาะกับเทคนิค EOQ Model แต่ถ้าค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนมีค่ามากกว่า 0.20 จะเหมาะกับเทคนิค Silver - Meal

3. การหาปริมาณการสั่งซื้อแบบประหยัด (EOQ Model) สามารถใช้ได้กับสินค้าที่มีลักษณะความต้องการสินค้าคงที่สม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้ทำการหาต้นทุนรวมที่ต่ำที่สุด โดยจะต้องนำไปทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน พบว่า มีสินค้าจำนวน 53 รายการที่ใช้เทคนิค EOQ Model โดยสามารถลดต้นทุนไปได้ถึง 919,190.05 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.89 แสดงให้เห็นว่าเทคนิค EOQ Model สามารถลดต้นทุนได้เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย ทิพย์สุดา จันทรโคตร(2560) เรื่องการจัดการสินค้าคงคลังด้วยแบบจำลองปริมาณการสั่งซื้อแบบประหยัด พบว่าการประยุกต์ใช้ EOQ สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและค่าเก็บรักษาลงไปถึง 1,048,644.72 บาท ซึ่งเช่นเดียวกับปฐมพงษ์ หอมศรี และ จักรพรรณ คงธนะ (2557) ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาระบบการจัดการสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัทติดตั้งและบำรุงรักษาเครื่องจักรของโรงงาน SME โดยนำทฤษฎี EOQ มาใช้แก้ปัญหาด้านการจัดการสินค้าคงคลังในการลดต้นทุนรวมได้ 671,700 บาท และยังสอดคล้องกับ พิมลศรี สุทธานนท์กุล (2552) ได้ทำการวิจัยทดสอบแนวทางในการจัดการสินค้าคงคลังโดยมี 3 แบบ คือ เทคนิค EOQ วิธีการ Newsboy และวิธีการ Silver-Meal มาคำนวณในการหาปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุดโดยพบว่า เทคนิค EOQ มีต้นทุนในการใช้จ่ายรวมน้อยที่สุดคือ 916,758 ซึ่งทำให้น้อยกว่าการใช้จ่ายปัจจุบันประมาณ 838,591 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 47.77 ต่อปี

4. การหาปริมาณการสั่งซื้อด้วยเทคนิค Silver-Meal เหมาะกับสินค้าคงคลังที่มีลักษณะความต้องการสินค้าไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการหาปริมาณการสั่งซื้อตามความต้องการในแต่ละงวดเวลาล่วงหน้า เพื่อหาปริมาณการสั่งซื้อโดยมีต้นทุนรวมต่ำที่สุด โดยการนำข้อมูลไปทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน ได้ 1 รายการ ผลที่ได้จากการใช้เทคนิค Silver-Meal พบว่าสามารถลดต้นทุนมูลค่าสินค้าคงคลังได้ถึง 6,851.50 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ 21.7 ของมูลค่าสินค้านั้นสอดคล้องกับผลงานวิจัย จีร์รัตน์ อ้วนเสมอ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการพัสดุคงคลังเคมีในอุตสาหกรรมการผลิตผ้าใบไทรคอร์ด โดยการประยุกต์ใช้ Lot Sizing กับวัตถุดิบประเภทสารเคมี 12 ชนิด พบว่า วัตถุดิบส่วนใหญ่เหมาะกับเทคนิค Silver-Meal ซึ่งทำให้ต้นทุนรวมต่ำที่สุด เช่นเดียวกับกัญญาลักษณ์ คำซัง และ วิมลสิน เหล่าศิริถาวร. (2557). งานวิจัยเรื่อง การจัดการสินค้าคงคลังสำหรับการผลิตส่วนประกอบชุดชั้นในสตรี ได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูล 2 ข้อมูล โดยมีเทคนิค EOQ กับ POQ และเทคนิค EOQ กับเทคนิค Silver-Meal ซึ่งผลที่ได้ การใช้ EOQ กับ Silver-Meal สามารถลดต้นทุนที่เกี่ยวข้องลงได้ 331,039.25 บาทหรือร้อยละ 8.90 เมื่อเปรียบเทียบกับอีกกลุ่มข้อมูล

สรุป

ในงานวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแบ่งกลุ่มเฉพาะกลุ่ม A เท่านั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีมูลค่าสูงที่สุดของมูลค่าทั้งหมด โดยมูลค่าสูงถึงร้อยละ 75.09 จะเห็นได้ว่าการแบ่งกลุ่มสินค้าแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแบ่งกลุ่มข้อมูล เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับปรุงและหาแนวทางที่เหมาะสมเพิ่มมากยิ่งขึ้น การประยุกต์ใช้เทคนิค EOQ Model ทำให้ลดต้นทุนรวมสินค้าคงคลังลดลงได้ มากถึง 919,190.05 บาท และจากการประยุกต์ใช้เทคนิค Silver-Meal ทำให้ลดต้นทุนรวมสินค้าคงคลังลดลงได้ มากถึง 6,851.50 บาท ซึ่งจากการประยุกต์ใช้ทั้งสองเทคนิคสามารถลดต้นทุนสินค้าคงคลังไปได้ถึง 925,562.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.32 ของต้นทุนแบบปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานทางด้านวางแผนการจัดซื้อ จัดหาวัตถุดิบ และผู้บริหารที่ต้องการหารูปแบบในการจัดการสินค้าคงคลังที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถลดต้นทุนด้านการจัดการสินค้าคงคลังและต้นทุนด้านการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบหรือสินค้าอื่น ๆ ที่อยู่ในคลัง ผู้สนใจสามารถนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ เพื่อสร้างกำไรให้กับธุรกิจตนเองเพิ่มมากยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความมั่งคั่ง
2. ในการจัดประเภทสินค้าคงคลังตามลำดับความสำคัญ ด้วยวิธี ABC Analysis นั้น สามารถที่จะปรับเปลี่ยนปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาความสำคัญของสินค้าคงคลังตามความเหมาะสมและนโยบายขององค์กรหรือบริษัทใด ๆ ได้ตามความต้องการ ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปตามแต่สถานภาพของบริษัท รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการตัดสินใจของผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มระยะเวลาในการนำข้อมูลสินค้าคงคลังมาคิดเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะช่วยในการลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและยืนยันว่าผลที่ได้จะเป็นไปตามผลการวิจัยหรือไม่
2. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นแค่กลุ่ม A เท่านั้น ซึ่งเป็นมูลค่าสูงสุดและมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก จึงไม่ได้เน้นกลุ่ม B และ C มาวิเคราะห์ด้วย ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรนำมาคำนวณด้วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสินค้าคงคลังให้มากยิ่งขึ้น
3. ในงานวิจัยครั้งนี้ได้นำเทคนิคมาใช้แค่ EOQ Model และ Silver-Meal เพื่อให้ได้ปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสม แต่ยังมีวิธีการสั่งซื้ออื่น ๆ ที่นิยมในอุตสาหกรรมอีกจำนวนมากที่สามารถ

ลดต้นทุนสินค้าคงคลังได้ ยกตัวอย่างเช่นเทคนิค Least Unit Cost (LUC) เป็นการหาปริมาณการสั่งซื้อในช่วงเวลารวมที่ทำให้ค่าใช้จ่ายรวมต่อหน่วยต่ำสุด เทคนิค Part Period Balancing (PPB) เป็นการกำหนดปริมาณการสั่งซื้อโดยพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายแปรผันรวมทุกช่วงเวลาให้เหลือน้อยที่สุด

4. ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรนำเทคนิคการพยากรณ์ (Forecast) มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการวางแผนสำหรับการสั่งซื้อในอนาคตให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการของลูกค้าและอาจเป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทิง เรืองโรจน์ พูนผล. (2559). การเติบโตของ Startup ไทยในสายตา. สืบค้นจาก <http://www.smethailandclub.com/knowledges-view.php?id=814>. Accessed January 30, 2019
- กัญญาลักษณ์ คำขั่ง และ วิมลีน เหล่าศิริถาวร. (2557). การจัดการสินค้าคงคลังสำหรับการผลิตส่วนประกอบชุดชั้นในสตรี. ม.ป.ท. สืบค้นจาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:48938>
- เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง. (2549). การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: วิตตี้กรุ๊ป.
- ค่านายอภิปรัชญากุล. (2556). การจัดการคลังสินค้าและการกระจายสินค้า. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทไฟกัสมิเดีย แอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- จิรวดี มีอนันต์. (2556). การเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้าวัตถุดิบกรณีศึกษาบริษัทตัวอย่าง ผู้ผลิตเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรีรัตน์ อ้วนเสมอ และ โอบาร กิตติธีรพรชัย. (2557). “การจัดการพัสดุคงคลังเคมีในอุตสาหกรรมการผลิตผ้าใบไทร์คอร์ดด้วยวิธีการกำหนดการสั่งซื้อ”. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2557.
- ปฐมพงษ์ หอมศรี และ จักรพรรณ คงธนะ. (2557). “การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าคงคลังกรณีศึกษา บริษัทติดตั้งและบำรุงรักษาเครื่องจักรของโรงงาน SME”. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพวงศ์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2557-ธันวาคม 2557.
- พรรณี จินณธรรมพงษ์. (2552). การประยุกต์ใช้ระบบบริหารสินค้าคงคลังสำหรับวัตถุดิบที่เน่าเสียได้. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พิภพ ลลิตาภรณ์. (2552). *การบริหารพัสดุคงคลัง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พิมลศรี สุทธานนท์กุล. (2552). *การศึกษาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงคลัง กรณีศึกษา บริษัท แอโรพลอติด์ จำกัด*. รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย รุ่งเรืองอนันต์. (2550). *การบริหารสินค้าคงคลัง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- สมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2557). *ปัญหาในการจัดทำบัญชีและภาษีอากรของสินค้าคงเหลือ รายงานสินค้าและวัตถุดิบ*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส, 348 หน้า.
- อชิระ เมธารัตตกุล. (2557). *การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Muller., M. (2011). *Essentials of Inventory Management*, 2nd Ed., American Management Association, USA.
- Peterson, R. and Silver, E.A. (1979). *Decision Systems for Inventory Management and Production Planning*. New York: Wiley.
- Silver E.A., Meal, H.C. (1973). *A heuristic for selecting lot size quantities for the case of a deterministic time-varying demand rate and discrete opportunities for replenishment, Production and inventory management*, n.p.

การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทอง
ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ
PLC (Professional Learning Community)
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัส Covid-19
The Development of On-line Learning and Teaching Among
Ang Thong Province Teachers by Building School Network
Through the Professional Learning Community Process During
the Pandemic Covid-19

อติคุณ สินธนาปัญญา Atikhun Sintanapanya^{*}
ดารุณี เหลืองวรกิจ Darunee Luengworakit^{**}
อรณี ฤทัยผ่อง Oranee Ruetaiphong^{***}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 1) แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ 2) คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดฝึกอบรม 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test

^{*}ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

^{**} อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจ วิทยาลัยศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัย
เซนต์จอห์น

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายมีปัญหาหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย 2) ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 3) การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้าน ICT ของครูยังไม่หลากหลาย 4) ปัจจุบันสื่อการสอนออนไลน์ ด้าน ICT จำเป็นมากต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ

2. สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายมีปัญหาหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย 2) ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 3) การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้าน ICT ของครูยังไม่หลากหลาย 4) ปัจจุบันสื่อการสอนออนไลน์ ด้าน ICT จำเป็นมากต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ

3. ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกเชิงปฏิบัติการ พบว่า ค่าเฉลี่ยของก่อนการอบรมมีค่า 20.89 และค่าเฉลี่ยหลังการอบรมมีค่าเฉลี่ย 27.28 ค่าเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม และผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC ได้ค่าเฉลี่ยรวม 9.19 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80

4. ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย 4.56 (ความพึงพอใจมากที่สุด) สูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 4.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครู, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problems of learning management for on-line teaching of small school teachers in Ang Thong Province 2) to study the achievement results for on-line teaching of small school teachers in Ang Thong Province by building learning network of schools through PLC (Professional Learning Community) process. 3) to study the satisfaction for the development of on-line teaching of small school teachers, Ang Thong Province by building learning network of schools through PLC (Professional Learning Community) process. The research population consisted of 66 teachers from 4 small schools in

Ang Thong Province. The research tools were 1) the local potential analysis interviews 2) the development handbook of on-line teaching 3) the results of achievement before and after the training and 4) the satisfaction form. The statistics used in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research results showed that:

1. The problems and needs of schools in the network were 1) the learning management of schools was not up-to-date 2) the teachers lacked the knowledge in measurement and evaluation 3) the production of teaching materials in ICT needed more variety 4) the on-line teaching materials in ICT were essential to learning management during the pandemic.

2. The achievement results of workshop training showed that the average before the training was at 20.89 but after the training it was at 27.28 higher than before the training, and the achievement results of workshop, the development of teaching materials video for learning management to promote learning among schools in the network through PLC process had a combined average at 9.19, passing the benchmark of 80 percent.

3. The satisfaction average was at 4.56 (the highest satisfaction) higher than the benchmark 4.21 at the statistically significant level of .01

Keywords: Development of Teacher's On-line Learning and Teaching, Professional Learning Community.

บทนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกคน ส่งผลต่อการดำเนินงานของภาครัฐกิจ ภาครัฐ และภาคประชาสังคมทุก ๆ องค์กร แต่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาและยากต่อการคาดเดาในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องตระหนักและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการนำไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุน (Enabling Technology) การพัฒนาประเทศมาโดยตลอด (กระทรวง

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 : 2) สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการเตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์, 2562 : 5) ดังนั้นระบบการศึกษาจึงเร่งปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก ซึ่งส่งผลให้ภาครัฐของประเทศต่าง ๆ ได้ออกมาตรการหลายประการ เช่น การให้ประชาชนหยุดกิจกรรมต่าง ๆ การทำงานที่บ้าน (Work Form Home) การลดการเดินทางไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการรณรงค์เว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อป้องกันและลดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการศึกษาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศนโยบายการจัดการเรียนรู้ช่วงการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยการวางแนวทางการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤต โควิด-19 ให้มีความยืดหยุ่นในหลายลักษณะให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ โดยมีการเรียนรู้แบบ Onsite การจัดการเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ On-air การจัดการเรียนรู้โดยการเยี่ยมบ้าน มีเอกสาร ใบงาน และให้คำแนะนำ (On hand) และแบบออนไลน์ (On-line) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

จากสถานการณ์ดังกล่าวครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนขณะที่ไม่สามารถเข้ามาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารและใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงกระบวนการจัดการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักพัฒนาครู และบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2560 : 25) ดังนั้นการจัดการในรูปแบบ PLC จึงเป็นกระบวนการที่ส่งผลดีทั้งวิชาชีพครูและผู้เรียน ที่มุ่งพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัย ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของผู้เรียนในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.805 (กันตธร หิรัญลักษณ์,

2564 : 109) จากสภาพปัญหาและความสำคัญข้างต้น จึงได้ดำเนินการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูจังหวัดอ่างทองด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทองด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 4 โรงเรียน ดังนี้ โรงเรียน A ครูจำนวน 12 คน โรงเรียน B จำนวน 19 คน โรงเรียน C จำนวน 16 คน และโรงเรียน D จำนวน 19 คน รวมทั้งสิ้น 66 คน ได้มาโดยการสมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนา ระยะเวลาในการดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม-สิงหาคม 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูจังหวัดอ่างทองด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) มีกระบวนการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และความต้องการของการจัดการศึกษาโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์มีขั้นตอน ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษา สภาพปัญหาในการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อและเทคโนโลยี

1.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ ฉบับร่าง ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ มีลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ และส่วนที่ 3 ความต้องการของการจัดการศึกษา มีลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

1.3 เสนอแบบสัมภาษณ์แก่ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 1 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยทางการศึกษา จำนวน 1 คน 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านการวัดและประเมินผล แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปจึงถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ โดยผลการพิจารณาความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

1.4 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ แก้ไขคำให้ถูกต้องตามหลักอักขระของไทย แก้ไขคำซ้ำ คำฟุ่มเฟือย การสื่อความที่ไม่ชัดเจน

2. คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทองด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ วิเคราะห์เนื้อหา ระยะเวลา และความเหมาะสมในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาในช่วงสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 จำนวน 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย 3 หน่วย ดังนี้ 1) การวัด และประเมินการจัดการเรียนรู้ 2) การสร้างแบบวัดผลและประเมินผลรูปแบบออนไลน์ 3) การสร้างสื่อการผลิตสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์ และได้ทำการเสนอคู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมในการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดการเรียนการสอน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดฝึกอบรม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ การสอนเชิงรุก (Active Learning) การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้ การสร้างแบบวัดผลและประเมินผลรูปแบบออนไลน์ การผลิตสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์เพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ฉบับร่าง เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

จำนวน 2 ฉบับ แบบทดสอบชนิดปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก (Multiple Choices) ฉบับที่ 1 จำนวน 30 ข้อ เรื่อง การสอนเชิงรุก (Active Learning) และการวัดผล ประเมินผลรูปแบบออนไลน์ ฉบับที่ 2 เรื่อง การผลิตสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์ จำนวน 10 ข้อ และนำแบบทดสอบไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านการวัดและประเมินผล สื่อ และเทคโนโลยี แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของโครงการ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ การวัดและประเมินความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบออนไลน์ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ส่วนที่ 2 การสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 7 ด้าน ทั้งหมด 38 ข้อ ดังนี้ ด้านที่ 1 รูปแบบการฝึกอบรม จำนวน 5 ข้อ ด้านที่ 2 หัวข้อในการฝึกอบรม จำนวน 4 ข้อ ด้านที่ 3 ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม จำนวน 4 ข้อ ด้านที่ 4 ด้านวิทยากร จำนวน 6 ข้อ ด้านที่ 5 ด้านการบริหารโครงการ จำนวน 11 ข้อ ด้านที่ 6 ด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 4 ข้อ และด้านที่ 7 ด้านการใช้ประโยชน์ จำนวน 4 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ ระดับ 5 คือ พึงพอใจมากที่สุด ระดับ 4 คือ พึงพอใจมาก ระดับ 3 คือ พึงพอใจปานกลาง ระดับ 2 คือ พึงพอใจน้อย และระดับ 1 คือ พึงพอใจน้อยที่สุด และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด หลังจากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านการวัดและประเมินผล แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษารูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอน โรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn) ดำเนินการเก็บเป็นระยะตามกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหา ความต้องการและพัฒนาความร่วมมือด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ บริบทของสถานศึกษาซึ่งเป็นการบูรณาการเข้าไปภายในกิจกรรมให้ชัดเจน เกี่ยวกับผลการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมด้วยประสบการณ์ที่ผู้ซึ่งเป็นหน่วยรับการพัฒนาศาสนาสามารถ ถ่ายโอนความรู้เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ได้ โดยอาศัยหน่วยรับการพัฒนาศาสนาเป็นฐาน โดยการทำ การสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูของโรงเรียนที่เข้าร่วมจำนวน 4 คน และศึกษานิเทศก์

ของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองจำนวน 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นที่ 2 การออกแบบหลักสูตร กิจกรรม PLC (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการจัดการประสบการณ์ตามสภาพปัญหา ความต้องการของหน่วยรับการพัฒนาโดยประชุมหารืออย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยพัฒนาและหน่วยรับการพัฒนา

ขั้นที่ 3 การพัฒนาองค์ความรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะการสอนออนไลน์ ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูผู้เข้ารับการอบรม ผ่านระบบออนไลน์ และทำการวัดผล ประเมินผลหลังจากอบรมเสร็จสิ้น

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ครูทำการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา รวมถึงการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติการเรียนการสอนจริงกับผู้เรียน หลังจากนั้นทำการคัดเลือกตัวแทนของแต่ละสถานศึกษาเข้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ในเครือข่ายด้วยกระบวนการออนไลน์

ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาเครือข่าย กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) การประกวดแข่งขัน การจัดทำสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์เพื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ (PLC : Professional Learning Community) โดยหลังจากการจัดกิจกรรมมีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของโครงการจากครูจำนวน 66 คน (ผ่านระบบออนไลน์)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ผลการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เพื่อการเรียน จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพัฒนาการ

2. การวิเคราะห์ผลการสอบถามความพึงพอใจการให้บริการความรู้สู่สังคมในรูปแบบออนไลน์ เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์โดยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) จากการสัมภาษณ์โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเครือข่าย พบว่าสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายมีปัญหาหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน 2) พื้นฐานกระบวนการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนมีน้อยส่งผลต่อความคลาดเคลื่อนในการแปลผลทางการเรียนและการทำผลงานวิชาการของครู 3) การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้าน ICT ของครูยังไม่หลากหลาย โดยมีสาเหตุสำคัญ คือ ครูยังขาดทักษะการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นทักษะที่สลับซับซ้อน จำเป็นที่ต้องให้ความรู้พื้นฐานกับบุคลากรครู 4) ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ ด้าน ICT จำเป็นมากต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ดังนั้น สถาบันพี่เลี้ยงจึงได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาครูให้ได้รับการฝึกอบรม เรียนรู้เทคนิคกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และการประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ครูจะต้องเป็นผู้ที่แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ และหมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับกระบวนการที่ค้นพบใหม่ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างการสอนแบบออนไลน์ และการสอนในชั้นเรียนปกติ

2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)

2.1 ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้ แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้าง
ศักยภาพการจัดการเรียนรู้

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ก่อนอบรม	ค่าเฉลี่ย หลังอบรม	พัฒนาการ
1	โรงเรียน A	12 คน	30	18.83	24.83	6.00
2	โรงเรียน B	19 คน	30	21.74	28.74	7.00
3	โรงเรียน C	16 คน	30	21.94	28.19	6.25
4	โรงเรียน D	19 คน	30	21.05	27.37	6.32
รวม		66 คน	30	20.89	27.28	6.39

จากตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยของก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 20.89 และ ค่าเฉลี่ยหลังการอบรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.28 ค่าเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม

2.2. ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) โดยมีเกณฑ์ในผ่านคิดเป็นร้อยละ 80 คือ 8 คะแนน

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียน
การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC
(Professional Learning Community)

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย หลังอบรม
1	โรงเรียน A	12 คน	10	9.58
2	โรงเรียน B	18 คน	10	9.44
3	โรงเรียน C	11 คน	10	9.36
4	โรงเรียน D	18 คน	10	9.44
รวมเฉลี่ย		58 คน	10	9.19

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์จากการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อ การเรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) พบว่าสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน 58 คน ผ่านทางออนไลน์ จากจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 87.87 ได้ค่าเฉลี่ยรวม 9.19 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80

3. การสอบถามความพึงพอใจการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) พบว่า สามารถเก็บข้อมูล จำนวน 66 คน ผ่านทาง ออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้รับการอบรม เชิงปฏิบัติการ เพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.52 เพศหญิง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 81.12 และ ในด้านระดับการศึกษา พบว่า ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 84.85 ระดับปริญญาโท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 15.15

ผลการทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติความพึงพอใจการเรียนการสอนออนไลน์ ของครู ผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง โรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) มีการวัดความพึงพอใจ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ

5 คะแนน	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3 คะแนน	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1 คะแนน	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

และทำการกำหนดเกณฑ์ในการแจกแจงคะแนนดังต่อไปนี้

1.00 - 1.80	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	พึงพอใจมาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 9)

ตารางที่ 4 การทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติความพึงพอใจการเรียนรู้การออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community)

การทดสอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ	เกณฑ์	t	P
ความพึงพอใจ	4.56	0.41	มากที่สุด	4.21	8.79**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 การทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติความพึงพอใจการเรียนรู้การออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 4.56 (ความพึงพอใจมากที่สุด) สูงกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 4.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทองด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายมีปัญหาหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน 2) พื้นฐานกระบวนการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนมีน้อยส่งผลต่อความคลาดเคลื่อนในการแปลผลทางการเรียนและการทำผลงานวิชาการของครู 3) การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้าน ICT ของครูยังไม่หลากหลาย โดยมีสาเหตุสำคัญ คือ ครูยังขาดทักษะการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นทักษะที่สลับซับซ้อน จำเป็น ที่ต้องให้ความรู้พื้นฐานกับบุคลากรครู 4) ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนด้าน ICT จำเป็นมากต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัส COVID-19 การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนจึงต้องสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัส COVID-19 รวมถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครูผู้สอนทำการพัฒนาความรู้ ทักษะ ทาง

เทคโนโลยี สารสนเทศ และสื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการปรับกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชญาน์ แก้วโพนทอง และ ประชาบดี แยมสุนทร (2564 : 183-184) ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ COVID-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า อาจารย์ผู้สอนจะต้องมี 4 ทักษะในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge), 2) ทักษะ (Skill), 3) เทคโนโลยี (Technology), 4) ปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และจะต้องออกแบบหลักสูตรให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีคุณภาพสามารถประเมินและวัดผลได้

2. ผลสัมฤทธิ์จากการอบรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยของก่อนการอบรมมีค่า 20.89 และ ค่าเฉลี่ยหลังการอบรมมีค่าเฉลี่ย 27.28 ค่าเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม และผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ได้ค่าเฉลี่ยรวม 9.19 ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 ซึ่งเกิดจากครูผู้สอนเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยกระบวนการสอนออนไลน์ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์หลังจากการอบรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้มีผลสูงกว่าเกณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา วาโย อภิรดี เจริญนุกูล ฉัตรสุตา กานกายนต์ และ จรรยา คนใหญ่ (2563) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน พบว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 (Coronavirus Disease 2019 : COVID-19) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง การเรียนการสอนแบบออนไลน์ มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและการประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี

3. ความพึงพอใจการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learn Community) พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 4.56 (ความพึงพอใจมากที่สุด) สูงกว่าเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 4.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากกระบวนการจัดโครงการเป็นกระบวนการที่ให้ครูมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการจัดการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional

Learning Community : PLC) ที่ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิทยากร ครูผู้สอนในสถานศึกษา และครูผู้สอนระหว่างเครือข่ายของสถานศึกษา จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) สอดคล้องกับแนวทางคิดของทิพย์วิมล วังแก้วศิริญา ปริญา มีสุข และ อังคัรรา วงษ์รักษา (2564 : 196) ที่ได้อธิบายในบทความวิชาการ เรื่อง กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่ได้อธิบายว่ากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพด้วยกระบวนการ PLC นั้นมีหัวใจสำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุขของทีมเรียนรู้ เป็นบรรยากาศที่เปิดพื้นที่การเรียนรู้แบบนำตนเอง ของกลุ่มครูเพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า PLC เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการ ดำเนินงานเชิงรุกร่วมกัน

การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เป็นสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดการเรียนรู้ ได้ตามปกติ แต่กระบวนการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่ แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ทางสถานศึกษาจึงได้ออกมาตรการด้านการเรียนรู้อาจรองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การเรียนการสอนออนไลน์ ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) จึงเป็นแนวทางที่จะพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปราณี นาคทอง (2565 : 69) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ว่ามีแนวทาง ดังนี้ 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหา 3) ระดมความคิด 4) ทดลองใช้วิธีแก้ปัญหา 5) สรุปผลวิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนกล่าวถึง แนวทางในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ได้แก่ 1) กระทบหลักสูตร 2) เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน 3) ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสม 4) ยกกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา 5) การประเมินเพื่อรับผิตรีบชอบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ของครูจังหวัดอ่างทอง ด้วยกระบวนการการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งนักวิจัยสามารถพัฒนางานวิจัยในครั้งต่อไปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ของครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการสอนออนไลน์ด้วยกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)
3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการการจัดการเรียนรู้ลักษณะออนไลน์กับวิธีการสอนแบบปกติ

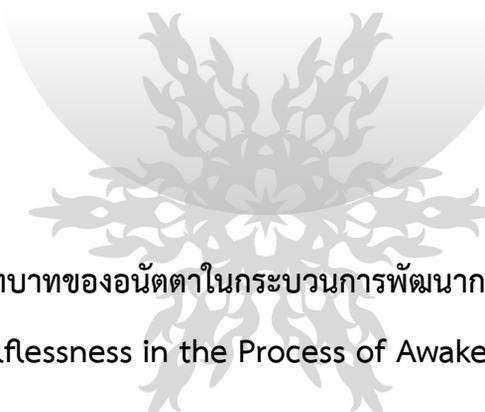
รายการอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการก่อนเปิดภาคเรียน สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก : <https://moe360.blog>
- กันต์ธร หิรัญลักษณ์. (2564) *ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี*. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพย์วิมล วงแก้วหิรัญ ปรินญา มีสุข และ อังค์วรา วงษ์รักษา (2564, มกราคม-มิถุนายน). “กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในประเทศไทยและต่างประเทศ” *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*. 8 (ฉบับที่ 1). 180-199.
- ปราณี นาคทอง (2565, มกราคม-มิถุนายน). “การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์ โควิด 19”. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*. 3 (ฉบับที่ 1). 63-69.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์-มีนาคม). “ค่าเฉลี่ยการแปลความ: เรื่องง่าย ๆ บางครั้งก็พลาดได้ที่บางครั้ง ก็พลาดได้”. *ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา*. 18(3): 8-11.
- วิทยา วาโย อภิรตี เจริญนุกูล ฉัตรสุตา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563, พฤษภาคม-สิงหาคม). “การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน”. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*. 14 (ฉบับที่ 34). 285-298.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์. (2562). *วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2560). *คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่อสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุพิชญ์ญาณ์ แก้วโพหนอง และ ปชชาติ แย้มสุนทร. (2564, กรกฎาคม-กันยายน). “กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี”. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*. 8 (ฉบับที่ 3). 175-186.

บทบาทของอนัตตาในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้

The Role of Selflessness in the Process of Awakening Development

สวัสดี อโนทัย Sawat Anothai^{*}

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมคโปสยานนท์)^{**}

Phra Chaninsit Sutthicitto (Phumetposayanon)

เดโช แสงจันทร์ Decho Saengchan^{***}

พระครูวิจิตรสาธุรส (นพดล แก้วมณี)^{****}

Phrakru Wichitsadhuros (Nobphadon Kaeomani)

นภสร ท่าทอง Napasorn Thahong^{*****}

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งค้นหาคำตอบของข้อสงสัยที่ว่า หากมนุษย์กระทำตามกิเลสอันประกอบด้วยอำนาจแห่งโลภะ โทสะและโมหะ ย่อมนำไปสู่การทำให้เกิดปัญหาหรือความทุกข์ จะทำอย่างไรไม่ให้ก่อคุณมูลครอบงำได้ และทำให้มนุษย์มีการตื่นรู้ บทบาทของอนัตตาสามารถนำมาอธิบายเพื่อนำไปสู่กระบวนการการตื่นรู้ที่นั่นได้หรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า อนัตตาเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อพิจารณาให้เกิดสัมมาปัญญา ความเข้าใจยังรู้้อย่างแจ่มแจ้งในสังขารทั้งปวงอย่างถึงที่สุด (ปรมาตถธรรม) จนเกิดนิพพิทาญาณ กล่าวคือ เกิดปัญญาจากการตื่นรู้ เห็นตามความเป็นจริงในการถอนรากถอนโคนของอวิชชา จึงเกิดความเบื่อหน่าย เกิดความคลายกำหนัด ไม่อยากด้วยตัณหาในสังขารหรือสิ่งต่าง ๆ หรือไม่ยึดไว้ด้วยอุปาทานในสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นตัวตน หรือของตัวของตนอย่างยึดมั่นถือมั่นด้วยกิเลส เมื่อเข้าไปอยากด้วยตัณหาหรือไปยึดด้วยอุปาทาน ย่อมเป็นทุกข์ อุปาทานอันเราร้อนเผาผลาญทั้งกายและใจ และแม้จะสมหวังตั้งใจปรารถนาในบางครั้งก็ตาม ก็ยังทำให้เกิดทุกข์ขึ้นเป็นที่สุดอยู่นั่นเอง หากพิจารณาด้วยอนัตตตามองเห็นถึงสภาวะที่มีตัวตนขณะนั้นก็ล้วนไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้อย่างแท้จริง เพราะสรรพสิ่งล้วนเกิดแต่เหตุปัจจัยมาประชุมปรุงแต่งกันระยะหนึ่งเท่านั้น เมื่อเหตุปัจจัยเหล่านั้นมีการแปรปรวนด้วยอาการใด ๆ สังขารเหล่านั้นจึงย่อมต้อง

^{*} อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

^{**} อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{****} อาจารย์ประจำ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

แปรปรวนดับไปตามเหตุปัจจัยเหล่านั้นเช่นกัน หากได้เข้าใจอนัตตาทั้งในฐานะที่เป็นสังขารและที่เป็นศาสนธรรมแล้ว บทบาทของอนัตตาจึงเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: บทบาท อนัตตา กระบวนการพัฒนา การตื่นรู้

Abstract

This academic paper aims to find answers to the questions about how to prevent the unwholesome roots from dominating humans and make possible for humans to be awakening when they follow their defilements (greed, hatred and delusion) that lead to problems or suffering, and whether the role of selflessness can be explained so as to lead to the awakening process. The study findings have showed that the selflessness (Anattā) is the principle that the Lord Buddha preached, this should be constantly reviewed to bring about Right Wisdom (Sammāpaññā), meaning that to clearly understand to the utmost of all component things (Paramatthadhamma) to bring about knowledge of contemplation on dispassion (Nibbidāññā); that is to say, wisdom is caused by awakening, seeing things as they really are; to exterminate ignorance leads to boredom of and relief from desires, not having craving in the component things, or being under such things as ego-consciousness and selfish attachment. Whenever humans give in to the craving or attachment, they suffer; the attachment usually impassions bodily and mentally, fulfilling their wishes sometime but it causes suffering in the end. Whenever we consider the selflessness as seeing the ego-existential state based on impermanence, being oppressed with reasoning of all things that happen for a cause and condition in a certain period of time; when those factors have fluctuating symptoms, the compounded things would follow suit. When the selflessness is understood through the way of truth and the religious teaching, the role of selflessness is truly the core in the process of awakening development.

Keywords: The Role, Selflessness, The Process of Development, Awakening

1. บทนำ

มนุษย์กับปัญหาเป็นสิ่งที่คู่กัน หากมนุษย์ไม่มีปัญหา มนุษย์จะไม่มีโอกาสในการรู้จักตัวเอง แต่เพราะมนุษย์มีปัญหา มนุษย์จึงดิ้นรนในการแสวงหาหนทางในการแก้ปัญหา สิ่งแรกที่เกิดขึ้นในกระบวนการการแก้ปัญหา คือ การใช้ปัญญาในการขบคิดหาหนทางในการแก้ปัญหา กล่าวได้ว่า ปัญญาจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากปัญหา และเพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปัญญา มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่มีปรัชญา และปรัชญานั้นเองทำให้มนุษย์มีเหตุผล อริสโตเติล (Aristotle ก.ค.ศ. 384-322) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Man is rational animal) (อ้างใน กิรีติ บุญเจือ, 2546ก: 35) เพราะความมีเหตุผลจึงทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน ความมีเหตุผลของมนุษย์ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความมีปรัชญา เมื่อมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปรัชญา ปรัชญาทำให้มนุษย์เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นทำให้เกิดปัญหา อริสโตเติลได้แสดงลักษณะปัญหาที่สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ พิสูจน์และหยั่งรู้ได้ ถ้าอยู่ในระดับน่ายกย่องเรียกว่า ปรัชญา (wisdom) ถ้าสามารถใช้การหยั่งรู้สร้างสรรค์สิ่งที่น่าสนใจ เรียกว่า ศิลปะ ถ้ารู้แต่เพียงลอกเลียนแบบที่ผู้อื่นได้ทำไว้ให้และทำได้ดี รู้จักแก้ปัญหาได้ เรียกว่า เทคนิค แต่ถ้ารู้จักทำตามแบบแผนเดิมจนคล่องแคล่ว ไม่แก้ปัญหาคือใหม่ ไม่รู้จักปรับปรุงวิธีทำ เรียกว่า ทักษะ (กิรีติ บุญเจือ, 2546ก: 184) วิทย์ วิศวแพทย์ (2547: 173-176) ได้แสดงลักษณะทั่วไปของปรัชญาที่มีอยู่ในมนุษย์อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. มีลักษณะวิพากษ์ เนื่องจากปรัชญาเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้คิด แต่บางทีความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์เกิดขึ้น เพราะมนุษย์ต้องการหาความรู้เพื่อการชักใช้ไล่เลียงไปเรื่อยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และนั่นคือ ปรัชญาที่ไม่จบสิ้นของมนุษย์

2. ปัญหาปรัชญาเป็นปัญหาพื้นฐาน ถ้าเรากล่าวว่า ปัญหาที่หนึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานระหว่างปัญหาที่สอง หมายความว่า มติหรือทฤษฎีที่เราใช้ต่อปัญหาที่หนึ่งนั้น ส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ มากกว่าปัญหาที่สอง สมมุติเราถามปัญหาที่สองว่า คนเราควรแสวงหาอะไรในชีวิต ปัญหานี้เป็นปัญหาพื้นฐาน เพราะทฤษฎีที่เราใช้ต่อปัญหานี้ จะเป็นตัวกำหนดการศึกษาของเรา แต่ปัญหานี้ยังมีลักษณะพื้นฐานน้อยกว่าปัญหาที่หนึ่ง เช่น ปัญหาว่าจิต หรือวิญญาณของมนุษย์มีอยู่จริงหรือไม่

3. มีการแสวงหาโลกทัศน์ การโต้แย้งกันเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานนั้น เราไม่สามารถตัดสินใจให้เด็ดขาดลงไปได้ว่า ฝ่ายใดผิด ฝ่ายใดถูก แต่ปัญหาเหล่านี้ก็เป็นปัญหาสำคัญ ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีที่เราใช้ต่อปัญหาเหล่านั้นจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้ทฤษฎีของเราในเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอีกแนวหนึ่ง หรือเพิ่มพูนการแสวงหาความรู้

หากย้อนมองปรัชญาจากความคิดแบบกรีกซึ่งได้เปลี่ยนโฉมหน้าการเรียนรู้ของมนุษยชาติ ความรู้วิชาการจะต้องมาจากการใช้วิจารณ์ญาณที่รู้กฎเกณฑ์ ซึ่งกฎเกณฑ์ทั้งหมดอยู่รวมกันอย่างเป็นระบบเครือข่ายโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่หลักการหนึ่งอันเป็นหลักการแม่บท (the first principle)

(กิริติ บุญเจือ, 2546ก: 83) ควบคุมกฎอื่น ๆ ทั้งหมดซึ่ง ธาเลส (Thales ก.ค.ศ. 640-545) ได้เสนอไว้ ต่อมาได้มีปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่หลายท่านเช่น โสกราตีส (Socrates ก.ค.ศ.470-399) เพลโต (Plato ก.ค.ศ. 428-348) หรือแม้แต่อาริสโตเติล ได้มีความเห็นร่วมกันว่า หลักการแม่บทของความคิดแบบกรีกนั้น ไม่ใช่อยู่ที่ว่าความเป็นจริงคืออะไร แต่อยู่ที่ว่าเราเข้าใจความเป็นจริงอย่างไร เพราะพวกเขาสมัยนั้นเชื่อเหมือนกันทุกคนโดยสามัญสำนึกอยู่แล้วว่า ทุกสิ่งที่พวกเขาารู้โดยประสบการณ์เป็นสิ่งมีอยู่จริง (to on = the being) ซึ่งเป็นคำสามัญที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันในความหมายว่า “สิ่ง” อยู่แล้วเมื่อกำหนดได้แล้วจึงค่อยกำหนดว่ามีความเป็นจริงอะไรอยู่เบื้องหลังอีกหรือไม่ ถ้ามีมันคืออะไรเมื่อใช้วิธีคิดที่ถูกต้องแล้ว ความรู้ก็จะเพิ่มได้เรื่อย ๆ จนกว่าจะสมบูรณ์ นักปรัชญากรีกได้มีความเชื่อร่วมกันว่า (กิริติ บุญเจือ, 2546ข: 103-104) การเรียนรู้ถูกต้องจะช่วยให้สมองได้ความจริงถูกต้องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความเห็นแตกต่างยังมีอยู่เพราะไม่มีใครรู้หมด การรู้ไม่หมดทำให้ต้องเดาต่อความแตกต่างจึงอาจจะมาจากความรู้ที่มีอยู่ยังไม่ถูกต้องตามเกณฑ์ หรือการเดายังไม่แม่นยำหรือยังรู้ไม่หมด การวิภาษวิธี (dialectic) จะขัดเกลากันและกันให้ได้ความจริงตรงกับความเป็นจริงเร็วขึ้น ดังนั้น การให้เหตุผลจึงได้แก่การจัดระบบให้ความรู้และฝึกฝนอย่างมีประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้ของมนุษยชาติ ดังตัวอย่างของโสกราตีสที่ให้หลักการว่า คุณธรรม คือ ความรู้ (virtue is knowledge) ท่านได้อธิบายว่า ผู้มีความรู้จริงย่อมจะไม่ทำผิดต่อความรู้ของตน จากหลักการนี้แสดงว่า ความรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคามยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยชาติ นักปราชญ์ต่างเห็นความสำคัญของความรู้และชี้ชัดว่ามนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้ ต่อมาในยุคกลาง ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon, 1561-1625) เป็นหนึ่งในผู้สถาปนาระบบเครือข่ายซึ่งบุกเบิกกระบวนการตรรกศาสตร์นวยุคเชื่อว่า ความรู้คือพลัง (knowledge is power) และสอนให้มุ่งแสวงหาความรู้ที่แน่นอนเพื่อควบคุมธรรมชาติให้ตอบสนองตามความต้องการของเราเป็นเกณฑ์เพราะนั่นคือ ความรู้และพลังของมนุษย์ (อ้างใน กิริติ บุญเจือ, 2546ก : 21) ขณะที่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault ค.ศ.1926-1984) ได้ยืนยันแย้งว่า ความรู้คืออำนาจ เพราะความรู้เป็นพลังของนักการเมืองที่ใช้ลวงประชาชนเพื่ออ้างอำนาจการปกครอง (อ้างใน กิริติ บุญเจือ, 2546ก: 19) การตื่นรู้ของมนุษย์จึงมีความสำคัญแตกต่างกันไปขึ้นกับพัฒนาการตามกระบวนการตรรกศาสตร์

หากย้อนกลับมามองสิ่งที่เป็นปัญหาของการตื่นรู้ อะไรคือตัวก่อกำเนิดหรือรากเหง้าของอุปสรรคของการตื่นรู้ คำตอบอาจจะมีหลากหลาย สำหรับพุทธปรัชญาแล้ว ยอมรับว่าสิ่งที่เป็นรากเหง้าของอุปสรรคของการตื่นรู้ทั้งหลายนั้นมาจากตัวอภิสถมม 3 อย่าง (ที.ปา. (ไทย) 11/393/291) อันประกอบด้วย 1. โลภะ ความอยากได้ ความอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตน อยากให้ตนมีเหมือนคนอื่น หรือมีมากกว่าผู้อื่น ความอยากมีหลายรูปแบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดรากเหง้าของความชั่วทั้งปวง เช่น อิจฉา ความอยาก ปาปิจฉา ความอยากอย่างชั่วช้าลามก มหิจฉา ความอยากรุนแรง อภิชฌาวิสมโลภะ ความอยากได้ถึงขั้นฟุ้งเฟ้อ เมื่อไรก็ตามที่ความอยากเกิดมากขึ้น จะก่อให้เกิด

ความชั่วในตัวเอง 2. โทสะ ความคิดประทุษร้าย การอยากฆ่า การอยากทำลายผู้อื่น ความคิดประทุษร้ายเป็นรากเหง้าให้เกิดกิเลสได้หลายอย่าง เช่น ปฏิฆะ ความหงุดหงิด โกรธ ความโกรธอุปนาหะ ความผูกโกรธ พยาบาท ความคิดบงร้าย ถ้าบุคคลปล่อยให้มีโทสะมาก ผู้นั้นจะเป็นคนชั่วคนพาล และเป็นภัยต่อสังคม 3. โมหะ ความหลงไม่รู้จักจริง ความไม่รู้ไม่เข้าใจ ความมัวเมา ความประมาท เป็นรากเหง้าให้เกิดกิเลสได้ต่าง ๆ มากมาย เช่น มกษะ ลบหลู่คุณท่าน ปลาสะ ตีเสมอมานะ ถือตัว มหะ มัวเมา ปมาทะ เลินเล่อ โมหะทำให้ขาดสติ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี มีความร้ายแรงกว่า โลภะ และโทสะ รวมทั้งส่งเสริมให้โลภะและโทสะมีกำลังมากขึ้นอีกด้วย อุกุศลมูลทั้ง 3 อย่างนี้ได้เป็นสิ่งที่มียอยู่ในจิตใจของมนุษย์ สภาวะของมันจะทำให้เคลิบเคลิ้มหลับไหลและหลงใหลไปตามอำนาจสิ่งที่ยั่วยวนทั้งที่เป็นกิเลสกาัม และวัตถุกาัม หากมนุษย์กระทำตามกิเลสเหล่านั้นด้วยอำนาจแห่งโลภะ โทสะและโมหะ ย่อมนำไปสู่การทำให้เกิดปัญหาหรือความทุกข์ ประเด็นคำถามคือ จะทำอย่างไรไม่ให้อกุศลมูลครอบงำได้ แนวทางหนึ่งก็คือ ต้องทำให้มนุษย์มีการตื่นรู้ (Awakening) อะไรคือการตื่นรู้ ในกระบวนการการตื่นรู้ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เขียนมีความสงสัยว่า บทบาทของอนาคตสามารถนำมาอธิบายเพื่อนำไปสู่กระบวนการการตื่นรู้นี้ได้หรือไม่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการตื่นรู้

การตื่นรู้เป็นการมีสติรู้ตัว เตรียมพร้อมรับมือกับภาวะปกติใหม่ (New Normal) และสภาพการณ์ผันผวนของโลกแบบ VUCA ที่กำลังเผชิญอยู่คือ มีความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความกำกวม (Ambiguity) สูง ภาวะตื่นรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เรารู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง และเกิดปัญญา สามารถมุ่งสู่การสร้างความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อการปรับตัวให้พร้อมการเผชิญโลกแห่งความเป็นจริง (Real world) อย่างที่กำลังเผชิญในยุคสังคมหลังโควิด-19 (Postcovid-19) ประเวศ วสี (2565: ออนไลน์) ได้ปาฐกถาพิเศษหัวข้อ “การตื่นรู้ : อนาคตของมนุษยชาติที่กำลังผุดบังเกิด” (Awakening: The Emerging Future of Mankind) โดยใจความสรุปว่า อนาคตของมนุษยชาติไม่ใช่แบบที่พูดกันว่า ประเทศไทย 4.0 หรือเป็นสังคมดิจิทัล อนาคตของมนุษยชาติต้องไปไกลกว่านั้น เป็นสังคมแห่งการตื่นรู้ หรือ สังคมจิตสำนึกใหม่ จึงจะเกิดความลงตัวของการทำงานร่วมกันด้วยสันติ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ เป็นสิ่งสูงสุดของความเป็นมนุษย์ ซึ่งขณะนี้ เรายังไม่สามารถมีการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ที่กำลังมีวิกฤติการณ์ทั่วโลก เป็นวิกฤติการณ์ของการอยู่ร่วมกัน ระหว่างคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม และไม่มีทางจะเกิดขึ้นด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างที่พยายามพูดกัน แม้เราจะพยายามพัฒนาประชาธิปไตย พัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งเกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า เรื่องโลกร้อน นำไปสู่หายนะภัยต่าง ๆ มีความขัดแย้ง เช่น ในตะวันออกกลาง มีการก่อการร้ายสากล มีความ

ขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกและโลกอิสลาม และ “ป่น” ออกไปเป็นเรื่องราวต่าง ๆ สารพัด ไม่มีวิธีการอื่นจะแก้ได้ นอกจากมนุษย์เกิดจิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) สมองของมนุษย์มีศักยภาพที่ตรงนี้ และรอให้ใช้มาประมาณสองแสนปีแล้ว แต่การเรียนรู้ต่าง ๆ ในปัจจุบันไปไม่ถึงการใช้ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์ที่กำลังผุดบังเกิดเห็นชัดเจน เป็นกระแสใหญ่ (Megatrends) ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ การเกิดขึ้นของจิตสำนึกใหม่ หรือจะเรียกว่า การตื่นรู้ก็ได้ อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในที่สุด เพราะฉะนั้น เราไม่ควรมองเฉพาะสิ่งที่พูดกันว่า ประเทศไทย 4.0 ควรจะมองเลยไปให้ไกล การตื่นรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของความเป็นมนุษย์

สาระัตถะของการตื่นรู้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. “การตื่นรู้” เป็นประสบการณ์ไม่ใช่วิชาการหรือการคิดคำนวณ ต้องประสบเอง ต้องรู้เอง ประสบการณ์มีความสำคัญเพราะเป็นของจริง

2. มนุษย์บางคนเกิดประสบการณ์แปลกประหลาดขึ้นในตัวเอง คือ เกิดความแจ่มแจ้งเบาเนื้อเบาตัว มีปีติสุขอย่างลึกล้ำ ซาบซ่านทั่วสรรพางค์กาย ประสบความงามทุกทิศทุกทาง เกิดมิตรภาพอันไพศาลต่อคนทั้งหมดและสรรพสิ่ง ความมหัศจรรย์ในตัวเองเช่นนี้ ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง อาจเรียกว่า สภาวะอันเป็นทิพย์ การเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าของ การเข้าถึงปรมาตมัน การตื่นรู้ การเข้าถึงสิ่งสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม การเข้าถึงความว่างจากตัวตน

3. ธรรมชาติมี 2 อย่าง คือ ธรรมชาติอันไม่ปรุงแต่ง สงบ เป็นอนันตกาล ต่อมาเอกภพเริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิด Big Bang เมื่อประมาณ 6 พันล้านปี เกิดจักรวาล เกิดดวงดาว ดวงอาทิตย์ ธรรมชาติเกิดการปรุงแต่ง เกิดเป็นต้นไม้ เป็นสัตว์ เป็นมนุษย์ เป็นอะไรต่าง ๆ ธรรมชาติที่ปรุงแต่ง ภาษาบาลีเรียกว่า สังขาร เป็นเบญจขันธ์ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) เกิดความคิดปรุงแต่ง เข้าไม่ถึงธรรมชาติที่แท้จริง จะจมอยู่ในความคิด ถูกความคิดบีบคั้น ไม่เป็นอิสระ ถ้าจิตสงบ จะไปสัมผัสความจริงตามธรรมชาติ เกิดการตื่นรู้ รู้ความจริง

จากแนวความคิดการตื่นรู้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีความเชื่อมโยงกับหลักการทางพุทธปรัชญา โดยเฉพาะหลักอนัตตาในพุทธอภิปรัชญา กระบวนการสร้างปัญญาในพุทธญาณวิทยาและที่สำคัญนำไปสู่การลงมือสู่การพัฒนาด้วยแนวทางพุทธจริยศาสตร์ โดยการตื่นรู้ด้วยการมีสติ การพัฒนาตนด้วยการแสดงออกต่อเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายอย่างมีความเมตตากรุณา ผู้เขียนจะขออภิปรายพุทธอภิปรัชญาในอนัตตา ในฐานะความเข้าใจพื้นฐานของจักรวาลและมารวมลงที่สถานะความเป็นตัวตนเพื่อเป็นรากฐานการตื่นรู้ในการถอนโมหะ

3. ความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของอนัตตาในหลักไตรลักษณ์

พุทธอภิปรัชญาว่าด้วยอนัตตาเป็นหลักการสำคัญสูงสุดที่จะพัฒนาการตื่นรู้ของมนุษย์ ดังที่ พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับโมฆราชมาณพ (ขุ.สุ. (ไทย) 25/1126/591) ว่า “ดูก่อนโมฆราช ท่านจงเป็นผู้มีสติพิจารณาเห็นโลกโดยความเป็นของว่างเปล่า ถอนความเห็นว่ามีตัวตนเสีย พึงข้ามพ้นมัจจุราชได้ด้วยอุบายอย่างนี้” จากหลักการนี้ แสดงถึงในแง่หลักสัจธรรมที่ว่า สรรพสิ่งไร้แก่นแท้ของตัวตน และในแง่ศาสนธรรมที่ว่า รับรู้โลกนี้โดยความเป็นอนัตตา คือ ปราศจากการยึดมั่นถือมั่นว่า เป็นเรา เป็นของเรา และเป็นตัวตนของเรา การตื่นรู้ด้วยแนวทางอนัตตานี้จะนำไปสู่อิสระสุขให้แก่ตนเอง และสันติสุข ประโยชน์สุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ชาติ

ในธรรมนิยามสูตร (อัง.ติก. (ไทย) 20/1062/368) ได้มีพุทธพจน์ว่า สพเพ ธมฺมา อนตฺตา สรรพสิ่งเป็นอนัตตา ตามหลักความคิดพื้นฐานและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพุทธอภิปรัชญานี้ให้ คำตอบสุดท้ายว่า ไม่มีสิ่งใด ๆ ที่มีตัวตน ที่คงอยู่ ข้อสรุปนี้เหมือนกำลังจะบอกว่า ย่อมไม่มีสิ่งใดที่จะคงเป็นความมีอยู่จริง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสสารหรือวิญญาณก็ตาม หรือแม้แต่ธรรมชาติที่ปราศจากการปรุงแต่ง อย่างเช่น พระนิพพาน กล่าวได้ว่า หลักอนัตตานี้เป็นหลักสัจธรรมที่สำคัญยิ่งของพุทธปรัชญา ประการแรกสุด เป็นการแสดงถึงความจริงทางอภิปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ เป็นการล้มล้างระบบความเชื่อทั้งหมดที่เคยมีมา เพราะหลักอภิปรัชญาโดยทั่วไปมุ่งไปที่การแสวงหาความมีอยู่พื้นฐาน ในฐานะเป็นสิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute) ของจักรวาล แต่หลักอนัตตาเริ่มต้นด้วยการปฏิเสธความมีตัวตนของสรรพสิ่ง ประการที่สอง เป็นหลักที่ก่อผลในเชิงปฏิบัติ อันเป็นการรับรู้โลกนี้โดยปราศจากอัตตา ในประการหลังนี้ หลักอนัตตาได้แปรเปลี่ยนตัวเองเป็นหลักการไม่ยึดมั่น หรือภายใต้หลักการที่ว่า “นั่นไม่ใช่เรา เราไม่เป็นนั่น นั่นไม่ใช่ตัวตนของเรา” (สัง.สพ. (ไทย) 18/1/1)

อนัตตตาหรืออนัตตลักษณะ (Soullessness) หมายถึง ไม่มีตัวตนที่แท้จริงในคัมภีร์ ปฏิสัมภีทามรรคแสดงอรรถของอนัตตตาไว้อย่างเดียวว่า “ชื่อว่าอนัตตตาโดยความหมายว่า หาแก่นสารมิได้” (ขุ.ป. (ไทย) 31/79/27) ที่ว่า หาแก่นสารมิได้ ก็คือ ไม่มีสสาร ไม่มีแก่นหรือไม่มีแก่น หมายความว่าไม่มีสิ่งซึ่งเป็นตัวแท้ที่ยั่งยืนคงตัวอยู่ตลอดไป โดยความหมายคือไม่มีตัวตน คัมภีร์ อรรถกถา ปฐมปาราชิกวรรณา แสดงความหมายของอนัตตตาว่า “ชื่อว่าอนัตตตาโดยความหมายว่าไม่เป็นไปในอำนาจ” (ขุ.สุ. (ไทย) 47/983) นั้นหมายความว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงปรากฏเป็นไปโดยอาการต่าง ๆ เมื่อวิเคราะห์ตามสภาวะถึงที่สุดแล้วหาใช่มีตัวแท้ตัวจริงที่คงที่คงตัวไม่ ที่เรียกชื่อกันอย่างนั้นอย่างนี้เป็นแต่เพียงกระบวนการหรือกระบวนการแห่งรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ มาประชุมหรือประมวลกันเข้า และองค์ประกอบเหล่านั้นแต่ละอย่าง ๆ ล้วนมีการเกิดขึ้น และความเสื่อมสลายไปโดยอาการที่สัมพันธ์สืบเนื่องส่งทอดเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันทั้งภายในกระบวนการที่กำหนดแยกกว่าเป็นกระบวนการหนึ่ง ๆ และระหว่างกระบวนการ

ธรรมต่างกระบวนการทั้งหลาย ต่างดำเนินไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ จะปรากฏภาพและกลายไปอย่างไรก็สุดแต่องค์ประกอบและความเป็นเหตุปัจจัยแก่กันเป็นเรื่องที่สำเร็จเสร็จสิ้นครบกระบวนการ เช่น คน รถมอเตอร์ไซด์ บ้าน ชื่อเหล่านั้น เป็นคำเรียกขานที่สมมติกันขึ้น เพื่อสะดวกในการสื่อสาร ให้อรรถาธิบายที่แท้จริงไม่ ถ้ายกส่วนประกอบทั้งหลายออกจากกัน ก็เป็นเพียงแต่ละหน่วยที่เรียกชื่อเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง เมื่อแยกย่อยละเอียดลงไปอีก ก็จะไม่พบสิ่งที่เคยสมมติกันไว้ในองค์ประกอบรวมแต่เดิมแม้แต่น้อยเลย ความหมายของอนาคตที่ว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ มาประชุมกันเข้า สัมพันธ์กันเป็นไปตามเหตุปัจจัย วางเปล่าจากตัวตนที่เป็นแก่นอันยืนยงคงตัว ปราศจากตัวการที่สร้างสรรค์บันดาลใด ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

4. บทบาทของอนาคตในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้

จากความเป็นเหตุเป็นผลของอนาคตในหลักไตรลักษณ์ข้างต้น สามารถทำให้เห็นบทบาทของอนาคตในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้โดยผู้เขียนขอแยกเป็น 2 ระดับ คือ 1. บทบาทอนาคตในฐานะเป็นตัวสังขธรรม และ 2. บทบาทอนาคตในฐานะเป็นตัวศาสนธรรม ดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทอนาคตในฐานะเป็นตัวสังขธรรม

การตื่นรู้ในฐานะเป็นตัวสังขธรรมนี้ เป็นการแยกให้เห็นความจริงที่เป็นปรมาตถสังขและความจริงที่เป็นสมมติสังข โดยเริ่มจากความเข้าใจความหมายของอนาคตที่ว่า ไม่ใช่อดีต ไม่ใช่ตัวตน หรือไม่มีตัวตน อย่างเป็นแก่นสาระแท้จริง ตัวตนเป็นเพียงกลุ่มก้อน (ขณะ) กล่าวคือ มีตัวตนแต่ตัวตนนั้นไม่มีแก่นสาระอย่างแท้จริง ตัวตนที่เห็น หรือความรู้สึกว่าเป็นตัวตนที่ผัสสะได้ด้วยอายตนะใด ๆ ก็ตามนั้น ล้วนเป็นเพียงกลุ่มก้อนหรือมวลรวมหรือก้อน (ขณะ) ของเหตุต่าง ๆ ที่มาเป็นปัจจัยกัน หรือมาประชุมกันขึ้นนั่นเอง ถ้ามองว่า ตัวตนนั้น ๆ มีอยู่จริงหรือไม่ แท้จริงตัวตนนั้น ๆ อิงหรือขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่ปรุงแต่งกันขึ้นมานั้น ๆ จึงไม่ได้อิงหรือขึ้นกับตัวตนที่หมายถึง “ของเราเอง ของตนเอง” เมื่อมองอย่างนี้ จึงไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง แม้แต่ตัวเราเองซึ่งไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาให้เป็นไปในอำนาจที่ตัวเราต้องการหรือปรารถนานั้นได้ มันเป็นไปตามสภาพที่มันเป็น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสภาวะแห่งปรมาตถสังข เพราะไม่มีตัวไม่มีตนหรือไม่ใช่ตัวตน เพราะแม้ในสภาวะที่มีตัวตนหรือแสดงราวกับว่าเป็นตัวตนอยู่นั้น ก็ล้วนเป็นเพียงขณะ กล่าวคือ เป็นเพียงภาพเป็นมายาของความเป็นกลุ่ม เป็นก้อน เป็นมวลเดียวกัน เป็นเนื้อเดียวกัน เป็นชิ้นเดียวเท่านั้นเอง กล่าวคือ จึงทำให้เรามองไม่เห็นความเกิดขึ้นมา แต่การที่มีเหตุ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มาประชุมปรุงแต่งประกอบกันหรือเป็นปัจจัยกันขึ้นนั่นเอง ที่ทำให้เกิดการรวมเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นตัวเป็นตน แต่ล้วนเป็นมายา กล่าวคือ เป็นได้เพียงชั่วขณะหนึ่ง ๆ เท่านั้น ซึ่งเพียงแลดูประหนึ่งว่าเป็นมวลรวม หรือสิ่ง ๆ เดียวอย่างแท้จริง แต่ตามความเป็นจริงอย่างยิ่งหรือระดับปรมาตถสังขยังคงล้วนเป็นเพียงก้อนกลุ่มที่เกิดขึ้นแต่เหตุปัจจัยประกอบกันขึ้นเพียงชั่วขณะระยะหนึ่ง ๆ เท่านั้น

จึงไม่ใช่ตัวตนกลุ่มก้อนแท้จริงถาวร ยังเป็นตัวตนที่เป็นเพียงโดยสมมติ หรือที่เรียกกันว่าโดยสมมติ สัจจะ ดังเช่น ตัวตนของผู้เขียนนี้ ตัวตนร่างกายของท่าน ที่เป็นเพียงกลุ่มก้อนร่างกายหรือตัวตนให้ แลเห็นกันอยู่นี้ ต่างล้วนเกิดแต่การประกอบกัน หรือเกิดจากเหตุปัจจัยของเบญจขันธ์ที่ได้มาประชุม ประชุมแต่งกันขึ้นในช่วงขณะเพียงระยะหนึ่ง ๆ เท่านั้นเอง จึงไม่ใช่มวล หรือสิ่ง ๆ เดียวกันอย่างแท้จริง ถาวรอีกด้วย แต่เกิดแรงบีบเค้นปรุงแต่งขึ้นมา เมื่อแรงเหล่านั้น หมดกำลังลงในที่สุด สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก็พยายามคืนสู่สภาพเดิม ๆ ของมันโดยธรรมหรือธรรมชาติ (ประเวศ อินทองปาน, 2553: 175-176)

ในกระบวนการการพัฒนาตื่นรู้ในความเข้าใจความไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวตัวตน ไม่ใช่ของ ตัวของตนหรือไม่มีตัวมีตนนี้ ทั้ง ๆ ที่อาจผัสสะหรือแลเห็นตัวตนอยู่ อันจักเป็นการมองเห็นได้ด้วย ปัญญาจักขุเท่านั้น ตัวตนหรือธรรมทั้งมวลล้วนเป็นตัวตนของเหตุที่มาเป็นปัจจัยกัน จึงล้วนไม่ใช่ ตัวตัวตน ที่หมายถึงเราหรือของเราสิ่งทั้งปวงนั้นจึงไม่ใช่เรา เราจึงไม่ใช่ นั่น นั่นจึงไม่ใช่ตัวตัวตนของเรา อย่างแท้จริง (พุทธทาสภิกขุ, 2560) นั่นคือ ตัวตนของตนนั้นไม่ใช่ตัวตัวตนแท้จริงเป็นเพียง การประชุมปรุงแต่งกันชั่วคราวของเหตุปัจจัยต่าง ๆ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา อันเป็นไปทั้ง สังขตธรรมและอสังขตธรรม การตื่นรู้ในสังขตธรรมให้เห็นว่าธรรมชาติหรือธรรม (สิ่ง) ที่เกิดขึ้นมา จากมีเหตุปัจจัยมาประชุมปรุงแต่งกันเกิดขึ้น หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าสังขารนั่นเอง เช่น รูปขันธ์หรือ ตัวตน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จิต ความคิด การพูด การกระทำสิ่งของ วัตถุ ธาตุต่างๆ ที่แม้แต่ อะตอมๆ หนึ่งของ วัตถุธาตุทุกชนิดเพราะต่างล้วนเกิดขึ้นมาแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งของเหล่า อิเล็กตรอน ที่ล้วนต้องมีอาการแปรปรวนแสดงความไม่เที่ยงด้วยอาการการวิงวอนเวียนไปโดยรอบ ๆ ตัวเองและเหล่าโปรตอนและนิวตรอน โดยไม่เคยหยุดหย่อน ฯลฯ อันพึงมีข้อยกเว้นแต่เพียง อสังขตธรรม คือธรรม (สิ่ง) ที่ไม่ได้เกิดแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งเท่านั้นเองคือ บรรดาสภาวะธรรม ดังเช่น พระนิพพานฯ ขอยกตัวอย่างสังขตธรรม เช่น ข้าวผัด ก็เป็นสังขาร เกิดแต่เหตุอันมี ข้าว น้ำมัน เนื้อต่าง ๆ ไข่ กระทียม กรรมหรือผู้ลงมือกระทำ ฯลฯ มาเป็นปัจจัยปรุงแต่งกันขึ้นนั่นเอง แก้วอิ ก็เป็นสังขาร เพราะเกิดแต่การปรุงแต่งขึ้นของเหตุปัจจัย ดังเช่น ไม้ ตะปู กาว ผู้กระทำ เลื่อย สิว ค้อน ฯลฯ และถ้าพิจารณาโดยแยกคายก็จะเห็นอีกว่า เหตุต่าง ๆ ที่มาประชุมกันเหล่านี้ เช่น ไม้ ตะปู กาว เลื่อย สิว ฯลฯ เหล่านี้ทั้งปวงก็ล้วนเป็นสังขารอีกด้วยเช่นกัน ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่เราผัสสะ โดยอายตนะทางใดทางหนึ่งก็ตามที่ ร่ำรวย-ยากจนเงินทอง ดี-ชั่ว สุข-ทุกข์ โกรธ-เกลียด ชอบ-ชัง บาป-บุญ สวย-อัปลักษณ์ หอม-เหม็น ฯลฯ ก็ล้วนเป็นสังขารที่ปรุงแต่งขึ้นทั้งสิ้น ส่วนอสังขตธรรม นั้นเป็นธรรมหรือธรรมชาติ ชนิดที่ยังไม่ได้มีการปรุงแต่งกันขึ้น จึงหมายถึง กระบวนธรรมหรือ สภาวะธรรมของเหล่าธรรมชาติที่ยังไม่ได้ถูกปรุงแต่งขึ้นนั่นเอง เช่น นิพพานธรรม สภาวะธรรมของฝน สภาวะธรรมของโลก สภาวะธรรมของพระอาทิตย์ สภาวะธรรมของ ชีวิต... กล่าวคือ สภาวะธรรมหรือ ธรรมชาติล้วน ๆ ทั้งหลายทั้งปวงที่ยังไม่เกิดปรากฏการณ์ขึ้นนั่นเอง จึงไม่ใช่แต่พระนิพพานเท่านั้น

จึงกล่าวสรุปได้ดังนี้ว่า สังขารหรือสังขตธรรม เป็นสิ่งที่เกิดแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งกันขึ้น แต่ถ้าแม้มีตัวมีตน ก็ไม่ใช่ตัวใช่ตนที่เป็นแก่นอย่างแท้จริง เพราะความเป็นสูญ หรือดับสูญสลายไปเป็นที่สุด อสังขตธรรม เป็นกระบวนการ หรือสภาวะธรรม หรือธรรมชาติที่เป็นไปเยี่ยงนี้เอง แต่ยังไม่ได้ปรุงแต่งกันขึ้น จึงย่อมไม่มีตัวไม่มีตน หรือมีสภาวะเป็นสูญโดยสภาวะของมันอยู่แล้ว

กระบวนการการตื่นรู้ในสรรพสิ่งเป็นอนัตตานี้ ประเวศ อินทองปาน (2553: 178-180) ได้ยกตัวอย่างเงา ถ้าถามว่ามีเงาไหม ก็ต้องตอบกันว่ามี ก็เพราะเห็นกันอยู่อย่างตำตาจึงตำใจ ซึ่งถึงจะมีก็จริงอยู่ แต่ก็อยู่ในสภาวะอนัตตาที่ไม่มีตัวตน ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่เป็นแก่นอย่างแท้จริง เป็นไปตามกฎ พระไตรลักษณ์อีกนั่นเอง เพราะเงาทั้งปวงล้วนเกิดขึ้นมาแต่เหตุต่าง ๆ มาเป็นปัจจัยกัน หรือเป็นไปตามปฏิจางสมุပ္บันธรรม กล่าวคือ เมื่อมีเหตุมาเป็นปัจจัยกันก็เกิดขึ้น เมื่อเหตุดับไปเงาก็ดับไปเงา นั้นก็ไม่มีในวัตถุที่บดแสง เงา นั้นก็ไม่มีในแสงหรือแสงแดด และเงา นั้นก็ไม่มีในพื้นที่รับแสง แต่เมื่อเหตุทั้ง 3 มาเป็นปัจจัยแก่กันและกัน กล่าวคือ เมื่อวัตถุที่บดแสง มาบังกันแสง ตกกระทบบนพื้นที่รับแสง ย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สิ่งที่ถูกเหตุดังกล่าวปรุงแต่งขึ้น ที่เรียกกันว่า เงาขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมหรือธรรมชาติเช่นนี้เองเป็นธรรมดา กล่าวคือ เมื่อเหตุปัจจัยแล้วจะไปห้ามไม่ให้เกิดไม่ห้ามก็ไม่ได้ โยนิโสมนสิการโดยแยกคายต่อไปก็จะพบว่า เมื่อเหตุต่าง ๆ คือวัตถุที่บดแสง แสง พื้นที่รับแสง ที่เป็นเหตุมาเป็นปัจจัยแก่กันและกันชั่วขณะหรือในระยะหนึ่งเท่านั้น เมื่อเหตุสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอาการแปรปรวนอันใด หรือดับหรือสูญไป เช่น แสง หรือวัตถุที่บดแสง หรือพื้นที่รับแสงก็ตาม เงาที่เกิดขึ้นมานั้นย่อมต้องเกิดอาการไม่เที่ยง แปรปรวนหรือดับไปตามเหตุนั้น ๆ ด้วย อันเป็นไปตามหลักปฏิจางสมุပ္บันธรรม เงาเป็นผลเกิดการปรุงแต่งเป็นสังขาร จึงย่อมต้องมีการแปรปรวน หรือแม้แต่การเกิดดับ ๆ ๆ...เป็นไปตามเหตุปัจจัย ดังกล่าว ภายใต้อินจัจ ทุกขังอนัตตา ไม่เที่ยงแปรปรวน จึงทนอยู่ไม่ได้และดับไปเป็นที่สุด ไม่มี ตัวตนแท้จริง ทั้ง ๆ ที่เห็นตัวตนอยู่ สังขารทั้งหลายก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน จึงก่อให้เกิดทุกข์แก่ผู้ไปอยากในสังขารด้วยตัณหา หรือผู้ไปยึดสังขารว่าเป็นของตนด้วยอุปาทาน เมื่อเห็นเงา พึงนำเงามาพิจารณาโดยแยกคายเสมอ ๆ ว่าเป็นสังขารสิ่งที่ถูกเหตุปัจจัย ปรุงแต่งขึ้นชนิดหนึ่งดังกล่าวข้างต้น จึงต้องเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ เกิดแต่เหตุมาเป็นปัจจัย มาเนื่องสัมพันธ์กัน ชั่วขณะหรือระยะหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อมีเหตุมาเป็นปัจจัยกันก็เกิดขึ้นเป็นธรรมดา จึงมีความไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้ ต้องดับไปเป็นที่สุด และเป็นอนัตตาไม่เป็นแก่นอย่างแท้จริง เพราะคงทนอยู่ไม่ได้ และควบคุมบังคับบัญชาไม่ได้ตามใจปรารถนา ล้วนเกิดขึ้นและเป็นไปตามหลักเหตุและผลที่ปัจจัยตา หรือหลักปฏิจางสมุပ္บันธรรม สังขารทั้งปวงจึงก่อทุกข์ถ้าไปอยากหรือไม่อยากด้วยตัณหาหรือยึดไว้ว่าเป็นของตนด้วย อุปาทาน ก็เนื่องมาจากการเสื่อม การแปรเป็นอื่น การสูญเสีย ตลอดจนความอาลัยความอาวรณ์ ความคำนึงถึงต่าง ๆ อันเป็นอาสวะกิเลส

เมื่อกล่าวถึงเงาในฐานะอสังขตธรรม กล่าวคือ สภาวะธรรมหรือธรรมหรือธรรมชาติของการเกิดขึ้นของเงา กล่าวคือ ถ้าเมื่อใดที่มีสภาวะของเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้นขึ้น ย่อมต้องเกิดสังขารสิ่งปรุงแต่งของเงาขึ้นเป็นธรรมดา ไม่เป็นอื่นไปได้ กล่าวได้ว่า เทียงอย่างยิ่งหรือเป็นจริง เป็นอย่างยิ่ง สภาวะธรรมนี้คงทนเที่ยงนี้อยู่ในทุกกาล (อกาลิโก) แต่ก็เป็นอนัตตา กล่าวคือ เป็นเพียงธรรมหรือสภาวะธรรม อันยังไม่ได้เกิดปรากฏการณ์ของความเป็นเหตุปัจจัยจนเป็นตัวตนขึ้น โยนิโสมนสิการโดยแยกคาย ก็จะได้ความรู้ความเข้าใจต่อไปว่า สังขตธรรม (สังขาร) แสดงสภาพที่มีตัวมีตน และสภาพที่ไม่มีตัวมีตน แต่ก็ต่างล้วนเป็นอนัตตา คือ ความที่ไม่เป็นแก่นหรือสาระอย่างแท้จริง เพราะแม้ในสภาวะที่มีตัวตนนั้นก็เข้าไปแบบไม่ถาวรนั่นเองมีเพียงขณะที่เหตุปัจจัยยังประชุมหรือเป็นปัจจัยกันอยู่ ดังนั้น เมื่อกล่าวอย่างปรมาตต์ตามเป็นจริงอย่างที่สุด จึงต้องกล่าวว่าไม่มีตัวไม่มีตนแท้จริง

4.2 บทบาทอนัตตาในฐานะเป็นตัวศาสนธรรม

จากบทบาทของอนัตตาในฐานะสังขธรรมข้างต้นได้ยืนยันให้เห็นแล้วว่า พุทธอภิปรัชญาในความเป็นอนัตตานั้น (1) เป็นของศุนย์ โดยไม่อยู่ในอำนาจ เป็นเพียงการประชุมเข้าขององค์ประกอบที่เป็นส่วนย่อย วางเปล่าจากความเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา หรือการสมมติเป็นต่าง ๆ เป็นสภาพธรรมที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย ขึ้นต่อเหตุปัจจัย ไม่มีอยู่โดยลำพัง แต่เป็นไปโดยสัมพันธ์และอิงอาศัยอยู่กับสิ่งอื่น (2) เป็นสภาพหาเจ้าของมิได้ ไม่เป็นของของใครอย่างแท้จริง (3) ไม่อยู่ในอำนาจ ไม่เป็นไปตามความปรารถนา ไม่ขึ้นต่อการบังคับบัญชาของใคร ๆ (4) โดยสภาวะของมันเองก็แย้งหรือค้านต่อความเป็นอัตตา มีภาวะที่ตรงข้ามกับความเป็นอัตตา (พระมหาอุทัย ญาณธโร, 2539: 36) เหตุผลทางสังขธรรมที่ยืนยันว่า สรรพสิ่งไม่มีตัวตน ซึ่งสิ่งนี้นำไปสู่ข้อสรุปทางศาสนธรรมที่อาจเห็นได้ง่ายกว่าและสามารถเห็นได้ชัดเจนจากการปฏิบัติของเราเอง อย่างไรก็ตาม อนัตตาในแง่ศาสนธรรมมุ่งเน้นไปที่หลักการของการไม่ยึดมั่นถือมั่น ด้วยการไม่ควรเข้าไปถือมั่นสิ่งใด ๆ หรือที่เป็นหลักการของการรับรู้โลกนี้ด้วยความว่าง ในประเด็นนี้ ผู้เขียนขอขยายความว่า ความหมายของการไม่ยึดมั่นถือมั่นไม่ใช่เกิดเพราะเราเลือกทางที่จะทำให้ไม่ยึดมั่น แต่ในความเป็นจริงเป็นเพราะธรรมชาติของสรรพสิ่งเป็นเช่นนั้น แม้ว่าสิ่งนั้นจะมีอยู่ก็ตาม ความหมายของการไม่ยึดมั่นถือมั่นนี้จึงเกิดมาจากรากฐานทางอภิปรัชญาที่เกิดจากการตื่นรู้อย่างแท้จริง เพราะไม่มีสิ่งใดที่เราจะยึดมั่นถือมั่นได้อย่างแท้จริง ความไม่ยึดมั่นถือมั่นจึงไม่ใช่เกิดจากการที่เราไม่ต้องการให้ยึดมั่น แต่เพราะความยึดมั่นของเราขัดแย้งกับสังขธรรมของการอ้างว่าเป็นของเรา ในกรณีนี้ ถ้าเราจะยึดมั่นความมีอยู่พื้นฐานทางพุทธอภิปรัชญาว่าเป็นอัตตา การยึดของเราก็เป็นสิ่งเหลวไหลอยู่ดี เพราะอัตตาเช่นนั้น มีค่าเท่ากับการไม่มีอัตตา (สุนทร ฌ รังษี, 2543)

ในแง่ศาสนธรรม อนัตตาเป็นหลักการที่ทำให้มนุษย์ได้ตื่นรู้เห็นสิ่งที่มีความทุกข์เกิดขึ้นเพียงเพราะการเข้าไปยึดในสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นของเรา กล่าวได้ว่า อัตตาจึงเป็นการเริ่มของคำว่า

เรา และของเรา คำว่า เรา เป็นเพียงสมมติบัญญัติที่ไม่มีความเป็นจริง คำว่า เรา จึงเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการผลิตความบีบคั้นและความทุกข์ ทางออกจากความเป็นเราด้วยการรับรู้โลกด้วยความว่าง ไม่ใช่การหมกมุ่นและปล่อยปลงละเลยหรือไม่รับผิดชอบใด ๆ แต่เป็นการรับรู้ด้วยการตื่นรู้และมองเห็นตนเป็นส่วนหนึ่งของโลกนี้อย่างมีปัญญา ด้วยการตื่นรู้เท่าทันสภาวะของตนในแต่ละขณะ การตื่นรู้ในความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งนั้น นับแต่หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และสภาพสิ่งแวดล้อมในฐานะกระบวนการของธรรมชาติร่วมกันด้วยการดำรงตนอยู่ด้วยความว่างซึ่งมี 4 หลักการ (พระมหากุญฑ ญาณธโร, 2539: 39) คือ (1) รับรู้โลกนี้ และสรรพสิ่ง โดยที่ไม่มี “เรา” เข้าไปเกี่ยวข้อง ความเป็นไปของโลกจึงเป็นไปตามกระแสที่มันเป็น โดยการรับรู้ “ตัวเรา” ในฐานะเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของจักรวาล (2) การดำรงตนและเชื่อมสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้างอย่างรู้เท่าทัน (3) กระทำให้เหมาะสมกับเหตุผลที่มันเกิดขึ้น (4) ดำรงอยู่ด้วยการรู้และเข้าใจวิถีสรรพสิ่ง ไม่ใช่จากการยึดและสร้างสรรค์ของเรา สิ่งทั้งหมดนี้ ผู้เขียนมองว่า บทบาทของอนัตตาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้ และนั่นคือ ความเป็นพุทธะที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลและอิสสรสุขอย่างแท้จริง

5. บทสรุป

จากประเด็นคำถามที่ว่า บทบาทของอนัตตาสามารถนำมาอธิบายเพื่อนำไปสู่กระบวนการการตื่นรู้มันได้หรือไม่ นั้น ได้พบว่า อนัตตาเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อให้พิจารณาหรือวิปัสสนา ให้เกิดสัมมาญาณ ความเข้าใจที่ยังรู้อย่างแจ่มแจ้งในสังขารทั้งปวงอย่างถึงที่สุด (ปรมาตถ์) จนเกิดนิพพิทาญาณ กล่าวคือ เกิดปัญญาจากการไปตื่นรู้เห็นตามความเป็นจริงในการถอนรากถอนโคนของอวิชชา จึงเกิดความเบื่อหน่าย เกิดความคลายกำหนด ไม่อยากด้วยตัณหาในสังขารหรือสิ่งต่าง ๆ หรือไม่ยึดไว้ด้วยอุปาทานในสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นตัวตน หรือของตัวของตนอย่างยึดมั่นถือมั่นด้วยกิเลส หรือให้คลายจากการยึดอยากลงเสียบ้าง เมื่อเล็งเห็นว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงอันหมายถึงสังขาร ล้วนมีความไม่เที่ยงเป็นธรรมดา เป็นทุกข์เพราะความคงทนอยู่ไม่ได้ (ทุกขัง) เป็นธรรมดาดังนั้น เมื่อไปอยากด้วยตัณหาหรือไปยึดด้วยอุปาทาน ย่อมเป็นทุกข์ อุปาทานอันเรารื้อนเผาผลาญทั้งกายและใจ และแม้จะสมหวังตั้งใจปรารถนาในบางครั้งก็ตามที ก็ยังให้เกิดทุกข์ขึ้นเป็นที่สุดอยู่นั่นเอง เพราะอัสวะกิเลส จึงล้วนเกิดขึ้นเป็นไปตามปฏิจจสมุปปาท นอกจากนั้นแล้วยังไม่มีตัวไม่มีตนที่ถาวร เป็นแก่นแท้จริงให้ควบคุมบังคับเป็นธรรมดา กล่าวคือ ถ้าในสภาวะมีตัวตนขณะนั้นก็ล้วนไม่เที่ยงคงทนอยู่ไม่ได้อย่างแท้จริง เพราะเกิดแต่เหตุปัจจัยมาประชุมปรุงแต่งกันระยะหนึ่งเท่านั้น เมื่อเหตุปัจจัย เหล่านั้นมีอาการแปรปรวนด้วยอาการใด ๆ สังขารเหล่านั้นจึงย่อมต้องแปรปรวนดับไปตามเหตุปัจจัยเหล่านั้นเช่นกัน ยิ่งในอสังขตธรรมอันเป็นเพียงสภาวะหรือสภาวะธรรมไม่มีตัวไม่มีตนอยู่แล้ว เมื่อไปอยากไปยึดไปควบคุมในอสังขตธรรมเหล่านั้น ซึ่งไม่มีตัวไม่มีตนให้บังคับ

บัญชาได้ จึงยอมไม่มีทางสมปรารถนาจึงยังไม่สามารถไปควบคุมบังคับบัญชาให้เป็นไปตามปรารถนาได้ เมื่อไปยึดหรืออยากจึงเป็นทุกข์ในที่สุดอยู่ร่ำไป ในทางกลับกัน หากได้เข้าใจอนัตตาทั้งในฐานะที่เป็นสังขารและเป็นศาสนธรรมแล้ว บทบาทของอนัตตาจึงเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาการตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2546ก). *เริ่มรู้จักปรัชญา เล่ม 1 ในชุด ปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- _____. (2546ข). *ย้อนอ่านปรัชญาโบราณของมนุษยชาติ เล่ม 2 ในชุด ปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ประเวศ วสี. (2565) *การตื่นรู้*. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2565. จาก www.ruchareka.wordpress.com/tag/
- ประเวศ อินทองปาน. (2553). *พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระมหาอุทัย ญาณธโร. (2539). *วิถีแห่งกลไกแบบพุทธ อภิปรัชญาของพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2560). *ตัวกู ของกู*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. เล่มที่ 11, 18, 20, 25, 31. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2547). *ปรัชญาทั่วไป: มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สุนทร ณ รั้งซี. (2543). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
An Evaluation of Graduate Diploma Program in Teacher Profession,
Saint John's University

ชานนท์ ชื่นจิตร Chanon Chuenchit*
ชุตินา วัฒนาศรี Chutima Vatanakhiri**
วีณา ชุ่มบัณฑิต Weena Sumbandit***
ปณัฏฐา ศรเดช Panatta Sordej****
เชาวฤทธิ์ สาสาย Chaowarit Sasal*****

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของหลักสูตร เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิต และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เก็บข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 403 คน ได้แก่ บัณฑิตประกาศนียบัตรวิชาชีพครูที่จบการศึกษาในปีการศึกษา 2564 จำนวน 169 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 65 คน และครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู จำนวน 169 คน จากโรงเรียนที่บัณฑิตประกาศนียบัตรวิชาชีพครูเป็นผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินและสอบถามความคิดเห็นจำนวน 4 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของบัณฑิตต่อการดำเนินงานรวม 12 รายวิชา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=0.66$) 2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\mu=4.26$, $\sigma=0.86$) ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ (1) การประเมินตนเองจากบัณฑิต ระดับมากที่สุด ($\mu=4.32$, $\sigma=0.79$) (2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตร

***** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

**** นักวิชาการอิสระ

ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมาก ($\mu=4.16$, $\sigma=0.89$) และ (3) ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู ระดับมากที่สุด ($\mu=4.29$, $\sigma=0.89$)

3) **ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะพบว่า** ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู และบัณฑิตประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มีความคิดเห็นว่า บัณฑิตมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความเป็นผู้นำ มั่นใจในตนเองต่อการประกอบอาชีพครูมากขึ้น มีพัฒนาการด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่ดีขึ้น สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้เท่าทันในศตวรรษที่ 21 และมีจิตอาสา รับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this research are 1) to evaluate the level of satisfaction with the operation of the curriculum, 2) to evaluate the satisfaction level regarding the professional behavior of graduates, and 3) to provide recommendations related to the Diploma in Teaching Profession program at Saint John's University. Data have been collected from three groups of population, a total of 403 individuals, consisting of 169 graduates with professional teacher certification who completed their studies in the academic year 2021, 65 educational administrators, and 169 mentor teachers/colleagues from schools where graduates of the Diploma in Teaching Profession program work as instructors. The research tools used are four evaluation and opinion questionnaires. The statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings are as follows:

1) Graduates' satisfaction in 12 subjects is at the highest level ($\mu=4.40$, $\sigma=0.66$),

2) Graduates' satisfaction with their work practices is also at the highest level, both from self-assessment ($\mu=4.62$, $\sigma=0.86$). The data have been gathered from three groups: (1) Self-assessment by graduates, the highest level ($\mu=4.32$, $\sigma=0.79$),

(2) Satisfaction regarding the professional behavior of graduates in the Diploma in Teaching Profession program from school administrators, at a high level ($\mu=4.16$, $\sigma=0.89$), and (3) Satisfaction concerning the professional behavior of graduates in the Diploma in Teaching Profession program from mentor teachers/colleagues, at the highest level ($\mu=4.29$, $\sigma=0.89$).

3) Opinions and recommendations show that educational administrators, mentor teachers/colleagues and former graduates believe that the graduates have a positive attitude toward the teaching profession, are more confident in their role as teachers because they have improved their techniques and teaching skills, and they would continuously apply their knowledge, keep up with the 21st-century education with a sense of volunteerism and social responsibility.

Keywords: Curriculum Evaluation, Graduate Diploma Program in Teaching Profession.

บทนำ

หน้าที่ของการศึกษา คือ การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (กฎหมายกำหนดไว้ในร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคล ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตให้สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก มีโอกาส พัฒนาความถนัดของตนให้เกิดความเชี่ยวชาญได้ และมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างผาสุก (กิตติ์ธเนศ, 2566: ออนไลน์)

ดังนั้นในการจัดการศึกษา หลักสูตร จึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตการศึกษาของสังคมนั้น ๆ โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการตามหลักสูตร เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนที่มุ่งสู่การพัฒนาและความเจริญของประเทศ

ครูสภาในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ได้จัดทำแผนปฏิบัติงาน 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริม สนับสนุนเชื่อมโยง การผลิต การคัดกรอง และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างกลไกการพัฒนากระบวนการผลิตครู เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ (พิชญานา ยืนยาว และคณะ, 2563) นอกจากนี้ยังคงต้องรอบรู้เท่าทันต่อทักษะการเรียนรู้ของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการผลิตผลงาน ความมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ความรู้ความสามารถทางดิจิทัล และความคิดประดิษฐ์ที่มีทักษะชีวิตเกี่ยวข้องกับการปรับตัวและจัดการความสลับซับซ้อน การชี้นำตนเอง ความใฝ่รู้ การคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเสี่ยง และการคิดขั้นสูงอย่างมีความเป็นเหตุผล

การปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครูเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในมาตราที่ 52 ที่กล่าวว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการพัฒนา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545: 30) โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ โดยพัฒนาบุคลากรประจำการต่อเนื่อง วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเป็นการเฉพาะ ไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพอื่น เป็นวิชาชีพที่มีผลกระทบต่อผู้รับบริการและสาธารณชน จึงต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2554 ดังนั้น ผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพทางการศึกษาจะต้องผ่านการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้มีความรู้ ความชำนาญเป็นระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้สามารถประกอบวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดยมีสถาบันวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548: 32) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 จึงกำหนดแนวทางในการดำเนินงานกำกับดูแลรักษาและพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา องค์กรวิชาชีพครูได้กำหนดให้ครูมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง คือ คุณสมบัติของผู้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ต้องมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาและกำหนดให้รัฐจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีวุฒิตามเกณฑ์คุณสมบัติของการรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามมาตรฐานความรู้ 11 ด้าน มาตรฐานการปฏิบัติงาน 12 ด้าน และมาตรฐานการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นความสำคัญของครู เพื่อให้ได้รับวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ในการรับใบประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพชั้นสูง

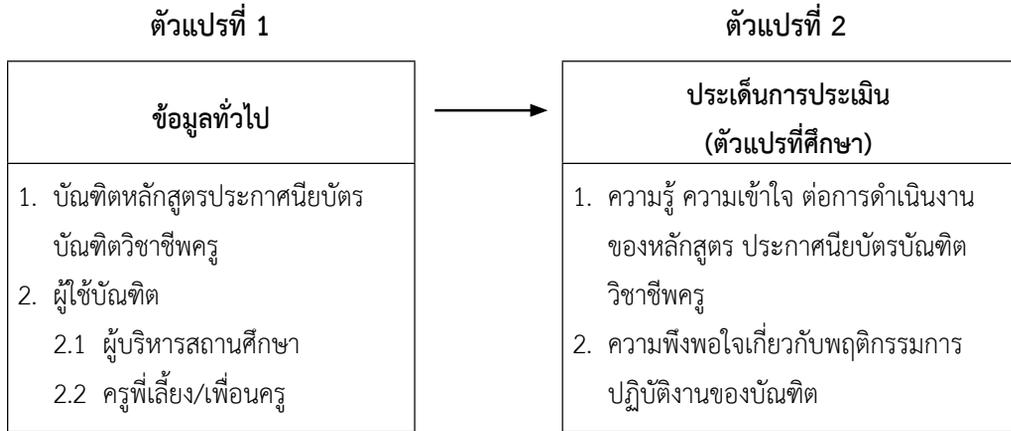
หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เป็นหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้ประสบความสำเร็จในการเข้าสู่วิชาชีพตามสาขาวิชาที่สำเร็จออกมา เสริมสร้างความรู้ทางวิชาการ ส่งเสริมประสบการณ์ พัฒนาคุณภาพ คุณธรรมแก่บัณฑิตซึ่งวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุมจึงได้เปิดและดำเนินการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยได้รับการรับรองจากคุรุสภาตามมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ ให้เป็นครูผู้ที่มีความสามารถสอดคล้องตามนโยบาย การผลิตและพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการ โดยในแต่ละปีการศึกษาแม้จะมีจำนวนนักศึกษาเข้ามาศึกษาเป็นไปตามแผนในหลักสูตรที่กำหนดไว้ แต่ตามหลักการบริหารจัดการหลักสูตร จะต้องปรับปรุงหลักสูตร ภายในระยะเวลา 5 ปี ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและจะได้มีข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง หลักสูตร พ.ศ. 2565 ที่สอดคล้องตามตัวชี้ข้อของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Quality Framework for Higher Education: TQF) สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและทันสมัยตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ และเปิดรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2565 ต่อไป จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการทุกภาคส่วน จึงสมควรประเมินเพื่อจะนำข้อมูลไปสู่กระบวนการพัฒนาและปรับปรุง ทั้งด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ ต่อการดำเนินงานของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
2. เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในงานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 403 คน ประกอบด้วย บัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูปีการศึกษา 2564 มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น จำนวน 169 คน ผู้บริหารสถานศึกษาของบัณฑิตจำนวน 65 คน และครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู จำนวน 169 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินและสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2564

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2564 ซึ่งประเมินโดยตัวบัณฑิต

ฉบับที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2564 ซึ่งประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษาของบัณฑิตที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเดียวกับบัณฑิต

ฉบับที่ 4 แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2564 ซึ่งประเมินโดย ครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครูของบัณฑิตที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเดียวกับบัณฑิต

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร รูปแบบการติดตาม และการประเมินหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา ได้ประมวลและสรุปข้อมูลให้ตรงตามความต้องการในการประเมินหลักสูตร ซึ่งได้ทำการปรับปรุงมาจากแบบสอบถามการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น พ.ศ. 2561

2. สร้างแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert's Scales) ได้แก่ 1) ระดับ 1 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด 2) ระดับ 2 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย 3) ระดับ 3 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง 4) ระดับ 4 หมายถึง ความพึงพอใจมาก และ 5) ระดับ 5 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด

3. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Item-Objective Congruence Index) โดยแยกแต่ละชุดแบบประเมิน ซึ่งผลการทดสอบ IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด ตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. สำหรับบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2564 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. สำหรับผู้ใช้บัณฑิต คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู ผู้วิจัยได้มีหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของบัณฑิต โดยฝากบัณฑิตนำส่งทุกสถานศึกษาที่บัณฑิตสังกัดอยู่และผู้วิจัยได้ติดตามรับกลับมาด้วยตนเอง

3. ติดตามและตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับคืนมาเพื่อดูความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งได้รับคืนมาร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป นำมาวิเคราะห์หาความถี่และร้อยละ
2. ข้อมูลจากแบบประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ ต่อการดำเนินงานของหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูทั้ง 12 รายวิชา โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ข้อมูลจากระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อการดำเนินการของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูและผู้ใช้บัณฑิตนำมาวิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจในการดำเนินงานหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากทั้ง 12 รายวิชา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=0.66$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกรายวิชา โดย 3 อันดับแรกที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่วิชา GDT 4202 คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมายทางการศึกษา ($\mu=4.56$, $\sigma=0.62$) วิชา GDT 4201 ปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร ($\mu=4.53$, $\sigma=0.67$) และวิชา GDT 4206 การวัดและประเมินผลทางการศึกษา ($\mu=4.50$, $\sigma=0.64$) และรายวิชาที่บัณฑิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดมีเพียง 1 รายวิชาเท่านั้น คือ วิชาจิตวิทยาสำหรับครู ($\mu=4.19$, $\sigma=0.71$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของงานของหลักสูตรทั้ง 6 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านผู้สอน ($\mu=4.49$, $\sigma=0.62$) ด้านเนื้อหา ($\mu=4.74$, $\sigma=0.26$) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ($\mu=4.42$, $\sigma=0.64$) ตามลำดับ ความพึงพอใจในรายชื่อที่มีอยู่ในระดับมากที่สุดในแต่ละด้านปรากฏดังนี้ 1) ด้านผู้สอน คือ จัดกิจกรรมเรียนรู้ครบถ้วนตามเนื้อหา ($\mu=4.51$, $\sigma=0.60$) 2) ด้านเนื้อหาคือ เนื้อหาวิชาครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ($\mu=4.56$, $\sigma=0.57$) 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดแนวคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์ ($\mu=4.45$, $\sigma=0.67$) และมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ระหว่างการเรียนการสอน ($\mu=4.45$, $\sigma=0.61$) 4) ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน คือ ความเหมาะสมของเอกสาร สื่อที่ใช้ประกอบการศึกษา ($\mu=4.41$, $\sigma=0.62$) 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน คือ มีหลักเกณฑ์การประเมินผลเที่ยงธรรม โปร่งใส ($\mu=4.43$, $\sigma=0.62$) และ 6) ด้านสถานที่และระยะเวลา คือ ความเหมาะสมของสถานที่ ($\mu=4.40$, $\sigma=0.69$)

2. ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\mu=4.26$, $\sigma=0.86$) ประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การประเมินตนเองจากบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.32$, $\sigma=0.79$) 2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.16$, $\sigma=0.89$) และ 3) ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จากครูพี่เลี้ยง/เพื่อนครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.29$, $\sigma=0.89$)

ผลประเมินความพึงพอใจพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ปรากฏดังนี้ 1) คุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมต่อวิชาชีพครู ($\mu=4.47$, $\sigma=0.51$) 2) สุขนิสัยที่ส่งเสริมสุขภาพทางกาย วาจา และใจ ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ($\mu=4.39$, $\sigma=0.51$) 3) ความรู้ ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\mu=4.38$, $\sigma=0.51$) 4) ความรู้ความเข้าใจการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu=4.37$, $\sigma=0.64$) 5) ความรักในเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ ($\mu=4.37$, $\sigma=0.55$) 6) ทักษะการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ($\mu=4.36$, $\sigma=0.64$) 7) ความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและงานให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตั้งใจ ($\mu=4.36$, $\sigma=0.54$) 8) จิตสำนึกในการพัฒนาสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ($\mu=4.35$, $\sigma=0.56$) 9) เจตคติที่ดีต่อการเป็นครู ($\mu=4.35$, $\sigma=0.64$) 10) ความรู้ความเข้าใจการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ($\mu=4.31$, $\sigma=0.52$) 11) ความรู้ ความเข้าใจกระบวนการทางจิตวิทยาสำหรับครู สำหรับการพัฒนาการศึกษา แก้ไข และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายกรณี ($\mu=4.31$, $\sigma=0.58$) 12) จิตใจเป็นประชาธิปไตย กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตย ($\mu=4.30$, $\sigma=0.58$) 13) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการเรียนการสอน ($\mu=4.28$, $\sigma=0.55$) 14) ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นครู ($\mu=4.27$, $\sigma=0.61$) 15) คุณลักษณะโดยรวมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\mu=4.27$, $\sigma=0.64$) 16) ความรู้ความเข้าใจการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu=4.26$, $\sigma=0.61$) 17) ความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู ($\mu=4.24$, $\sigma=0.64$) ตามลำดับ และด้านที่มีความพึงพอใจมากจำนวน 5 ข้อ เรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ($\mu=4.20$, $\sigma=0.52$) 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ($\mu=4.14$, $\sigma=0.52$) 3) ทักษะการส่งเสริมผู้เรียนให้มุ่งสู่ความเป็นนวัตกรรม ($\mu=4.12$, $\sigma=0.49$) 4) ทักษะการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีวิจารณญาณ ($\mu=4.06$, $\sigma=0.46$) และ 5) ทักษะการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข ($\mu=4.05$, $\sigma=0.52$)

ผลการศึกษาคำคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) จากบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาวิชาชีพครู สรุปได้ว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคณาจารย์ประจำหลักสูตรว่ามีความเมตตาเป็นกันเอง ตั้งใจให้ความรู้ ดูแลนักศึกษาเป็นอย่างดีทั่วถึง ปลูกฝังคุณภาพและความเป็นครูที่ดีให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลืออย่างเต็มใจ มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการสอนอย่างยอดเยี่ยม มีประสิทธิภาพ เป็นครूमืออาชีพ ทุ่มเทการทำงาน ให้ความรู้อย่างชัดเจน สามารถนำไปใช้สอนและทำงานได้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีทำให้บัณฑิตได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้าใจการสอนมากขึ้น กล้าแสดงออก และสามารถนำไปพัฒนาวิชาชีพได้มากขึ้น 2) ผลการศึกษาคำคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนครู/ครูพี่เลี้ยงสรุปได้ดังนี้ บัณฑิตมีความเป็นครุมากขึ้น มีความกระตือรือร้นสอนหนังสือได้ดี มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความเป็นผู้นำ มั่นใจในตนเองต่อการประกอบอาชีพครุมากขึ้น มีพัฒนาการด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่ดีขึ้น สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้เท่าทันในศตวรรษที่ 21 และมีจิตอาสา รับผิดชอบต่อสังคม

อภิปรายผล

การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาวิชาชีพครู

บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาวิชาชีพครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการของหลักสูตรผ่านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 12 รายวิชา โดยรายวิชาที่อยู่ในระดับสูงสุด 3 ได้แก่ วิชา GDT 4202 คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมายทางการศึกษา ,วิชา GDT 4201 ปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร และวิชา GDT 4206 การวัดและประเมินผลทางการศึกษา พิจารณาผ่านการดำเนินงานของหลักสูตรทั้ง 6 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย คุณภาพดี และคณะ (2563 : 139) การวิจัยประเมิน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เหมาะสมกับบุคลิกและความสามารถ ความเหมาะสมในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาส ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ความเหมาะสมของการจัดชั่วโมงสอนของอาจารย์ผู้สอน การปรับเปลี่ยนเนื้อหาใหม่ ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากหลักสูตรระบุไว้ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนเหมาะสม การจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์สอนเพื่อเพิ่มประสบการณ์

มีความเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม ความเหมาะสมในการใช้สื่อและจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาดูงานนอกสถานที่ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ซุติมา วัฒนศิริ (2564) ได้ทำการวิจัย การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่าบัณฑิตมีความพอใจกับผลการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านผู้สอนที่ทำให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระของรายวิชา เห็นประโยชน์และความสำคัญ ความจำเป็นที่จะนำไปปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ ในการเปิดโอกาสให้มีใบประกอบวิชาชีพครู ประกอบกับคณาจารย์ในหลักสูตรมีความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถในการถ่ายทอด ดูแล เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ชี้แนะ จัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้บัณฑิตได้พัฒนางาน

2. ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

ความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เป็นการประเมินจากตัวบัณฑิต ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่เลี้ยง/เพื่อนครู ที่ปฏิบัติงานในสถานที่เดียวกัน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และ 5 ลำดับแรก คือ 1) มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมต่อวิชาชีพครู 2) มีสุขนิสัยที่ส่งเสริมสุขภาพทางกาย วาจา และใจ ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม 3) มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 4) มีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา 5) มีความรักในเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ สอดคล้องกับพอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, ธารทิพย์ ขุนทอง และ ธรรมรัตน์ เรือนงาม (2565) วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในด้านผลผลิต ภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับ มากที่สุด คือมีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นศึกษานิเทศก์ นักพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา ผู้สอนมีคุณธรรมในวิชาชีพ มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการศึกษหลักสูตรและการสอน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาหลักสูตร ประเภทต่าง ๆ ทั้งหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรระดับท้องถิ่นและสามารถนำเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและร่วมมือกันเรียนรู้ มีคุณธรรมในวิชาชีพ มีความเป็นมืออาชีพที่มีคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสาขาวิชานี้เน้นการผลิตนักปฏิบัติตามวิชาชีพและจัดการเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานและเน้นการฝึกปฏิบัติในหน่วยงานทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้จนเกิดประสบการณ์ เช่นเดียวกับ ชลชลิตา แดงนารา (2562) ได้ประเมิน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร พบว่า

ผู้ใช้บัณฑิตในภาพรวมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และทักษะวิชาชีพครูมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครูสูง มุ่งมั่นในการทำงาน สอดคล้องกับเชษฐ ศิริสวัสดิ์ กิตติมา พันธุ์พุกษา และ สมศิริ สิงห์หลพ (2564) วิจัยการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ (ฉบับ พ.ศ.2559) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวว่าในอนาคตครูเป็นเหมือนนักวิจัยที่สามารถพัฒนาความรู้ในศาสตร์ที่เชี่ยวชาญหรือพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นนักคิดอย่างเป็นระบบ สามารถคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองอยู่เสมอในทุก ๆ ด้าน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคณาจารย์ประจำหลักสูตรว่ามีความเมตตาเป็นกันเอง ตั้งใจให้ความรู้ ดูแลนักศึกษาเป็นอย่างดีทั่วถึง ปลูกฝังคุณภาพและความเป็นครูที่ดี ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลืออย่างเต็มใจ มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการสอนอย่างยอดเยี่ยม มีประสิทธิภาพ เป็นครูมืออาชีพ ทุ่มเทการทำงาน ให้ความรู้อย่างชัดเจน สามารถนำไปใช้สอนและทำงานได้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีทำให้บัณฑิตได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้าใจการสอนมากขึ้น กล้าแสดงออก และสามารถนำไปพัฒนาวิชาชีพได้มากขึ้น ส่งเสริมความเป็นผู้นำและความมั่นใจในตนเองต่อการประกอบอาชีพครูให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านเทคนิคและวิธีการสอนที่ดีขึ้น สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้เท่าทันในศตวรรษที่ 21 และมีจิตอาสา รับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับ สุดาพร พงษ์พิชญ และคณะ (2565) วิจัยเรื่องผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความเป็นผู้นำ สามารถนำความรู้ความสามารถไปประยุกต์ใช้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้มาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูควรมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการสอนที่มีเทคนิคหลากหลาย และสามารถเสริมสร้างทักษะการส่งเสริมผู้เรียนให้มุ่งสู่ความเป็นนวัตกรรม

2. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสถานที่และสื่อการสอน ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้บรรยากาศในสถานศึกษายังคงมีรูปแบบเดิม ๆ ดังนั้นหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูจึงควรนำเสนอถึงผู้บริหารมหาวิทยาลัยถึงการปรับปรุงอาคารและส่งเสริมการปรับปรุงกรณีสื่อการสอนใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้ทันสมัยและครอบคลุมต่อความต้องการเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรแยกกลุ่มเป้าหมายระหว่างนักศึกษาปัจจุบันที่กำลังเรียนและบัณฑิตที่จบแล้ว
2. ควรมีการวิจัยติดตามประสิทธิภาพของบัณฑิตทุกระดับของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

รายการอ้างอิง

- กิตติธเนศ พันธุ์ภานุฉัตร. (2566). *การศึกษาอนาคตสู่พลโลก SDGs*. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2566 จาก. <https://www.starfishlabz.com>
- ชลชลิตา แดงนารา. (2562). “หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร”. *วารสารพิกุล ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2562*.
- ชุดิมา วัฒนะศิริ. (2564). “การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์”. *วารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 24 ฉบับที่ 34 มกราคม-มิถุนายน 2564*.
- เชษฐ ศิริสวัสดิ์ กิตติมา พันธุ์พฤษา และ สมศิริ สิงห์หลพ. (2564). *การประเมินหลักสูตรการศึกษา महाบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ (ฉบับ พ.ศ.2559) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. รายงานการวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, ธารทิพย์ ขุนทอง และ ธรรมรัตน์ เรืองงาม (2565). “การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์”. *Journal of Roi Kaensarn Academi ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565*.
- พิชญญา ยืนยาว และคณะ. (2563). “การพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา”. *คุรุสภาวิทยาจารย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2563*.

เพ็ญนภา กุลนภาดล และคณะ. (2563). “การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา”. *วารสารวิจัยทางการศึกษา ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2563*.

วันเพ็ญ ทะสุนทร. (2541). *การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง พุทธศักราช 2536 สาขาวิชา คอมพิวเตอร์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุดาพร พงษ์พิชญ์ และคณะ. (2565). ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. *วารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 25 ฉบับที่ 37 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565*.

สำนักงานกฤษฎีกา. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. คุรุสภาลาดพร้าว: กรุงเทพฯ.

ผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก
ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

The Development of Self – Care Dressing Skills of Children
with Autism Spectrum

Disorder through Self – Care Dressing Skills – Activity Packages

ปรุณฉัตร จุฑัยรัตน์ Prungchat Juthaira*
สุพจน์ เกิดสุวรรณ Suphot Koedsuwan**
สุดาพร พงษ์พิชญ์ Sudaporn Pongpisanu***
ปณัฏฐา ครเดช Panatta Sorndej****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย กลุ่มเป้าหมายคือเด็กออทิสติก ระดับชั้นเตรียมความพร้อม อายุ 4-8 ปี ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี ภาคเรียน 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ชุดกิจกรรมการแต่งกาย จำนวน 3 ชุด ชุดกิจกรรมการสวมและถอดรองเท้าแตะแบบสวม ชุดกิจกรรมการสวมและถอดกางเกงเอวยางยืด ชุดกิจกรรมการสวมและถอดเสื้อยืดคอกกลม 2) แผนการสอนรายบุคคล 3) แบบประเมิน

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการการเรียนรู้ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

**** นักวิชาการอิสระ

The research results revealed that: 1) By using the activity kit of dressing, the target group has a better development. They can perform the three sets of activity kit of dressing some time by themselves and at the other time with verbal prompts by the teachers. 2) From the results of comparison of the development of self-care skills on the dressing of the autistic children at the preparatory level after using the activity kit of dressing, they have better development, representing 84.76 percent. 3) The parents were satisfied with the results of the development of self-care skills on the dressing of the autistic children at the preparatory level after using the activity kit of dressing, representing 87.61 percent.

Keywords: Self-Care Skills, Autism Children, The activity Kit of Dressing

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 และ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 มาตรา 10 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 4)

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้มีการพัฒนาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มการเตรียมความพร้อม และการประสานส่งต่อ มีรูปแบบวิธีการพัฒนาคนพิการในวัยเรียนเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) และแผนการสอนรายบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) การจัดทำแผนการให้บริการช่วงเชื่อมต่อเฉพาะ บุคคล (Individualized Transition Plan : ITP) รวมทั้งระบบการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความ

ทักษะการช่วยเหลือตนเองมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงวัย และถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญด้านหนึ่งของเด็กในแต่ละช่วงวัย เป็นทักษะพื้นฐานต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ อีกทั้งเด็กต้องใช้ทักษะการช่วยเหลือตนเองไปตลอดชีวิต และเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่มีข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเอง ไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการแต่งกาย เช่น การสวมใส่เสื้อผ้า การสวมใส่รองเท้า เป็นต้น หากยังไม่ได้รับการพัฒนาและฝึกฝนจนเป็นกิจวัตร เมื่อโตขึ้นปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบสำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนั้นการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัย จึงเป็นสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้น โดยเฉพาะผู้ปกครองและครูผู้สอนคือ บุคคลที่มีบทบาทร่วมกันพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระของบุคคลอื่นในสังคม (ทมลา บุญกาญจน์, มปป: 5)

การแต่งกายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฝึกทักษะช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถพัฒนาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ ซึ่งในเด็กออทิสติกนั้นมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน มีความสนใจจำเพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีปัญหาทักษะการช่วยเหลือตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย ซึ่งเด็กวัยนี้ควรได้รับการแก้ไขข้อจำกัดเหล่านั้นและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการแต่งกาย เด็กออทิสติกสามารถฝึกฝนทักษะได้จากหลักการสอนซ้ำ ๆ อย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกรวบรวม จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนเด็กออทิสติกในศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี พบว่าจากผลการประเมินพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม ยังไม่สามารถสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ต้องใส่ประจำวันด้วยตนเองได้ เช่น รองเท้าแตะแบบสวม กางเกงเอวยางยืด และเสื้อยืดคอกลม เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กหรือบุคคลในครอบครัวของกลุ่มเด็กออทิสติกมักทำกิจวัตรประจำวันการสวมใส่เสื้อผ้าให้เด็กแทนมากกว่าการฝึกที่ละขั้นตอนจนเด็กสามารถสวมใส่เครื่องแต่งกายเองได้ ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามผู้ปกครองในเรื่องทักษะต่าง ๆ ของเด็ก ได้ความเห็นตรงกันในด้านทักษะการช่วยเหลือตนเอง โดยเน้นเรื่องการแต่งกายซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่ผู้ปกครองอยากให้เด็กได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ๆ อีกทั้งกลุ่มเด็กออทิสติกนั้นมีสมาธิต่อกิจกรรมเป็นเวลานาน ๆ มีความสนใจต่อกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ให้ความสนใจเพียงไม่นาน และมีลักษณะเด่น ๆ ที่เป็นปัญหาหลัก คือ พฤติกรรมอยู่นิ่งเมื่อต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติกิจกรรมเป็นเวลานาน ทำให้ทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายพัฒนาไปได้ช้าและไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก ดังนั้นการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย เพื่อให้

เด็กสามารถสวมใส่เครื่องแต่งกายเองได้นั้น หากมีชุดกิจกรรมการแต่งกายที่เป็นลำดับขั้นตอน การสวมใส่เสื้อผ้า ช่วยฝึกพัฒนาการแต่งกายของเด็กออทิสติก จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการจำจด ส่งผลให้เด็กออทิสติกดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากปัญหาข้างต้นที่ได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อม ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กที่ได้รับการวินิจฉัยโดยบุคลากรทางแพทย์ชัดเจนว่าเป็นเด็กออทิสติกไม่มีภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเป็นเด็กออทิสติกประจำปีการศึกษา 2565 อายุระหว่าง 4-8 ปี และกำลังศึกษาอยู่ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี จำนวน 6 คน
2. ด้านเนื้อหา เนื้อหาในการวิจัย คือ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล ทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการแต่งกายในชั้นเรียนแบ่งเป็น 3 กิจกรรม กิจกรรมละ 10 ชั่วโมง ฝึกวันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 30 ชั่วโมง คือ 1) กิจกรรมการสวมและถอดรองเท้าแตะแบบสวม 2) กิจกรรมการสวมและถอดกางเกงเอวยางยืด 3) กิจกรรมการสวมและถอดเสื้อยืดคอกกลม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กออทิสติก หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 4-8 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับเตรียมความพร้อม ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยโดยบุคลากรทางแพทย์ชัดเจนว่าเป็นเด็กออทิสติกไม่มีภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ร่วมด้วย เป็นเด็กที่มีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม อารมณ์ และสังคม มีความสนใจต่อการฝึกกิจกรรมต่ำกว่าเด็กปกติ จำเป็นต้องได้รับ

การพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ให้ตรงตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนรายบุคคล

2. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่ให้แก่ดูแลตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การทำความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย ทักษะแรกๆที่ควรได้รับการเรียนรู้คือการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นและครอบครัว ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองให้มีอิสระอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ ทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันที่ได้รับพัฒนาให้เป็นไปตามศักยภาพ

3. กิจกรรมการแต่งกาย หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะเด็กออทิสติกในทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมการสวมและถอดรองเท้าแตะแบบสวม
- 2) กิจกรรมการสวมและถอดกางเกงเอวยางยืด
- 3) กิจกรรมการสวมและถอดเสื้อยืดคอกลม

โดยจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้เหมาะสมตามศักยภาพ

4. การวัดและประเมินผล หมายถึง การประเมินพัฒนาการขั้นต้นก่อนเข้ารับบริการ และเมื่อได้รับบริการโดยการจัดการเรียนการสอนนั้นมีการประเมินผลการจัดกิจกรรม กำหนดกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติซึ่งผู้สอนใช้การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ในการประเมินแต่ละครั้ง มีการบันทึกข้อมูลความก้าวหน้า ฝึกกิจกรรมให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ สอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก และประเมินผลเชิงพฤติกรรมครั้งสุดท้ายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือ
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ คือ ชุดฝึกกิจกรรมการแต่งกาย จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วยชุดกิจกรรมการสวมและถอดรองเท้าแตะแบบสวม จำนวน 10 ชั่วโมงชุดกิจกรรมการสวมและถอดกางเกงเอวยางยืด จำนวน 10 ชั่วโมงชุดกิจกรรมการสวมและถอดเสื้อยืดคอกลม จำนวน 10 ชั่วโมง

แผนการสอนรายบุคคลของเด็กระดับเตรียมความพร้อมศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 และแบบประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม จำนวน 1 ชุด นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.91 และนำเครื่องมือไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน

3. ประเมินทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ก่อนเรียนของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้แบบประเมินทักษะช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมทักษะช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายตามแผนการสอนรายบุคคล ใช้เวลา 30 วัน แบ่งเป็นชุดกิจกรรมละ 10 ชั่วโมง เป็นเวลา 1 ชั่วโมงต่อวัน ระหว่างการจัดกิจกรรมได้บันทึกผลการทำกิจกรรมจากชุดกิจกรรมการแต่งกายไว้ทุกครั้ง

5. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการประเมินผลหลังทำกิจกรรมด้วยแบบประเมินทักษะช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายซึ่งเป็นแบบประเมินชุดเดียวกับก่อนทำกิจกรรม และนำแบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกให้ผู้ปกครองลงคะแนน

6. นำผลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและร้อยละของคะแนน เปรียบเทียบก่อนและหลังทำกิจกรรมทักษะช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

2. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและร้อยละของคะแนนที่ได้จากผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

3. วิเคราะห์ผลความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ตารางคะแนนเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อม

เด็กคนที่	ก่อนได้รับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย		หลังได้รับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย	
	คะแนน (105)	ระดับความสามารถ	คะแนน (105)	ระดับความสามารถ
1	33	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	83	ทำได้ด้วยตนเองบ้าง
2	50	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	101	ทำได้ด้วยตนเอง
3	30	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	81	ทำได้ด้วยตนเองบ้าง
4	45	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	99	ทำได้ด้วยตนเอง
5	36	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	85	ทำได้ด้วยตนเองบ้าง
6	35	ทำได้ด้วยตนเองไม่ได้	85	ทำได้ด้วยตนเองบ้าง
รวม	229		534	
ค่าเฉลี่ย	38.16	-	89.00	-
ร้อยละ	36.35		84.76	

จากตารางที่ 1 พบว่า เด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมทั้ง 6 คน หลังได้รับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย มีพัฒนาการสูงขึ้นสามารถปฏิบัติกิจกรรมการสวมและถอดรองเท้าแตะแบบสวม การสวมและถอดกางเกงเอวยางยืดและการสวมและถอดเสื้อยืดคอกกลมด้วยตนเองได้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดรองเท้า และแบบสวม (จำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม)

ที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กคนที่ (คะแนน)						หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กคนที่ (คะแนน)					
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
1	หยิบรองเท้าวางตรงหน้าให้ถูกต้อง	1	2	1	2	1	1	3	5	3	5	4	4
2	ยกเท้าข้างใดข้างหนึ่ง (ข้างซ้าย หรือ ข้างขวาก่อนก็ได้) ขึ้นเพื่อสอดปลายเท้าเข้าไป	2	3	1	2	2	2	4	5	4	4	4	4
3	ส่วนของนิ้วเท้าสวมเข้าไปสุดความยาวของรองเท้า	2	2	1	2	2	2	4	4	3	4	4	4
4	ยกเท้าอีกข้างที่เหลือขึ้นเพื่อสอดปลายเท้าเข้าไป	2	3	1	2	2	2	4	5	4	4	4	4
5	เท้าทั้งสองข้างสวมอยู่ในรองเท้าอย่างถูกต้องและเรียบร้อย	2	3	1	2	2	2	5	5	4	5	5	5
6	ยกเท้าข้างใดข้างหนึ่ง (ข้างซ้าย หรือ ข้างขวาก่อนก็ได้) ออกจากรองเท้า	2	3	2	2	3	2	5	5	5	5	5	5
7	เท้าทั้งสองข้างถอดออกจากรองเท้าอยู่ด้านออกรับเรียบร้อย	2	3	2	2	3	2	5	5	5	5	5	5
	รวม	13	19	9	14	15	13	30	34	28	32	31	31
	ร้อยละ	37.14	54.28	25.71	40	42.85	37.14	85.71	97.14	80	91.42	88.57	88.57

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดรองเท้า และแบบสวม มีคะแนนสูงขึ้น คือ สามารถสวม-ถอดรองเท้าและแบบสวมด้วยตนเองได้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก
ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดกางเกง
เอวยางยืด (จำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม)

ที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย						หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย					
		เด็กคนที่ (คะแนน)						เด็กคนที่ (คะแนน)					
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
1	หยิบกางเกงตรวจสอบถูกต้อง ด้านหน้า - ด้านหลัง	1	2	1	2	1	1	3	4	3	4	3	3
2	นั่งลงนั่งท่าทางสบาย ชันเข้าข้างใดข้างหนึ่งขึ้นเพื่อยกขา สอดเข้าไปในขากางเกง	1	2	1	1	1	1	3	5	3	5	4	4
3	สอดขาข้างซ้ายเข้าไปใส่ขากางเกงข้างซ้าย	1	2	2	2	2	2	4	5	4	5	4	4
4	สอดขาข้างขวาเข้าไปใส่ขากางเกงข้างขวา	1	2	1	2	1	1	4	5	4	5	3	4
5	ลุกขึ้นยืนเพื่อดึงขอบกางเกงเอวยางยืดขึ้นจนถึงบริเวณ ลำตัว	1	2	1	2	1	1	4	5	4	5	4	4
6	มือทั้งสองข้างจับที่ขอบกางเกงเอวยางยืด และดึงกางเกง ลงมาถึงขาลำหรือคอตุ่ม	1	2	1	2	1	2	4	5	4	5	4	4
7	ยกขาทีละข้าง (ขาข้างซ้ายหรือข้างขวา) ออกจากขา กางเกงและกางเกงเอวยางยืดหลุดออกจากลำตัว เรียบร้อย	2	3	2	3	2	2	5	5	5	5	5	5
	รวม	8	15	9	14	9	10	27	34	27	34	27	27
	ร้อยละ	22.85	42.85	25.71	40	25.71	28.57	77.14	97.14	77.14	97.14	77.14	77.14

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็ก
ออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมหลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดกางเกง
เอวยางยืด มีคะแนนสูงขึ้น คือ สามารถสวม-ถอดกางเกงเอวยางยืดด้วยตนเองได้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดเสื้อยืดคอกกลม (จำแนกตามรายละเอียดพฤติกรรม)

ที่	รายละเอียดพฤติกรรม	ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กคนที่ (คะแนน)						หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กคนที่ (คะแนน)					
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
1	หยิบเสื้อยืดคอกกลมตรวจสอบดูถูกต้องด้านหน้า – ด้านหลัง	1	1	1	1	1	1	3	4	3	4	3	3
2	สวมเสื้อยืดจากทางด้านบนผ่านทางศีรษะลงมาถึงบริเวณลำคอ	2	2	2	3	2	2	4	5	4	5	4	4
3	ยกแขนข้างซ้ายเพื่อสอดแขนเข้าไปในแขนเสื้อข้างซ้าย	2	3	2	3	2	2	4	5	4	5	4	4
4	ยกแขนข้างขวาเพื่อสอดแขนเข้าไปในแขนเสื้อข้างขวา	2	3	2	3	2	2	4	5	4	5	4	4
5	ดึงชายเสื้อยืดคอกกลมลงมาให้พอดีลำตัวเรียบร้อย	2	3	2	3	2	2	4	5	4	5	4	4
6	มือทั้งข้างจับปลายเสื้อยืดคอกกลมในลักษณะมือไขว่กันเป็นกากบาท แล้วดึงเสื้อขึ้นผ่านศีรษะ	1	2	1	2	1	1	3	4	3	4	4	4
7	ดึงเสื้อยืดคอกกลมผ่านศีรษะและแขนทั้งสองข้างออกไปเสื้อยืดคอกกลมถูกถอดออกจากลำตัวเรียบร้อย	2	2	2	2	2	2	4	5	4	5	4	4
รวม		12	16	12	17	12	12	26	33	26	33	27	27
ร้อยละ		34.28	45.71	34.28	48.57	34.28	34.28	74.28	94.28	74.28	94.28	77.14	77.14

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมหลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ชุดกิจกรรมการสวม-ถอดเสื้อยืดคอกกลม มีคะแนนสูงขึ้น คือ สามารถสวม-ถอดเสื้อยืดคอกกลมด้วยตนเองได้

ตารางที่ 5 คะแนนความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อม หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

ผู้ปกครอง	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6
คะแนนรวม (35)	31	33	30	31	29	30
ร้อยละ	88.57	94.28	85.71	88.57	82.85	85.71
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	87.61					

ตารางที่ 5 พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของเด็กออทิสติกทั้ง 6 คนที่ได้รับผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 87.61

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย พบว่า ทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมก่อนใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายไม่สามารถสวม-ถอดเครื่องแต่งกาย เช่น กางเกงเอวยางยืด เสื้อยืดคอกลม และรองเท้าแตะแบบสวมด้วยตนเองได้ หลังจากเด็กออทิสติกทั้ง 6 คน ได้ทำกิจกรรมทักษะการช่วยเหลือด้านการแต่งกายโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กออทิสติกทั้ง 6 คน สามารถสวม-ถอดเครื่องแต่งกายได้เองบ้างโดยครูกระตุ้นเตือนด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว และสามารถสวม-ถอดเครื่องแต่งกายด้วยตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 84.76 ซึ่งมีพัฒนาการสูงขึ้น

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม ก่อน-หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย หลังการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย เด็กออทิสติกมีพัฒนาการด้านการแต่งกายสูงขึ้น กว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย จากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อผลการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อม หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 87.61

อภิปรายผล

1. ความสามารถด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกระดับเตรียมความพร้อมที่มีพัฒนาการสูงขึ้นนั้น ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กฝึกกิจกรรมสำเร็จลุล่วง คือ การสร้างชุดกิจกรรมการแต่งกาย โดยผ่านการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีการตรวจสอบแบบประเมินพัฒนาการด้านการแต่งกายก่อน-หลังใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกายและผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยชุดกิจกรรมการแต่งกายมีลำดับจากง่ายไปถึงยาก การสาธิตเป็นตัวอย่างแบบมีลำดับขั้นตอน รวมไปถึงการฝึกกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำเพื่อให้เกิดการจดจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Iscan, Nurcin and Fazlioglu (2016) ศึกษาเรื่องการใช้เทคนิคการชี้แนะเพื่อช่วยเหลือการแต่งกายสำหรับเด็กออทิสติกจำนวน 3 คน อายุ 8, 10 และ 11 ปีตามลำดับ โดยเริ่มต้นจากการ

ชี้แนะทางกายเต็มรูปแบบและคอยลดระดับการชี้แนะลงทีละขั้น จนเหลือเพียงการชี้แนะด้วยวาจา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเด็กออทิสติกที่ได้รับการชี้แนะเรื่องการแต่งกาย สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับงานวิจัยของโรซา ธรรมศิริ (2551) ศึกษาเรื่องการฝึกปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็กออทิสติกโดยใช้ชุดภาพและการเสริมแรง หลังได้รับการฝึกกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเป็นทักษะการช่วยเหลือตนเองโดยใช้ภาพเป็นสื่อ ช่วยเพิ่มทักษะให้เด็กออทิสติกสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ทำกิจกรรมประจำวันได้เพิ่มขึ้น

2. ผู้ปกครองที่มีเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยโดยบุคลากรทางแพทย์ชัดเจนว่าเป็นเด็กออทิสติก ไม่มีภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ร่วมด้วย อยู่ในความดูแลนั้น มีความพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติก ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายของเด็กออทิสติกเวลาอยู่บ้านมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทำให้ผู้ปกครองลดการช่วยเหลือลงไปได้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชชา เครือหิรัญ (2549) ศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตัวของพ่อแม่ที่มีต่อลูกที่เป็นออทิสติก พบว่า พ่อแม่มีความคิดว่า เด็กออทิสติกสามารถมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีขึ้นเมื่อได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง จึงควรพาลูกไปฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการฝึกขั้นตอนการแต่งกายเป็นลำดับจากง่ายไปถึงยาก คือ การสวม-ถอดรองเท้าแตะแบบสวม การสวม-ถอด เสื้อยืดคอกกลม การสวม-ถอด กางเกงเอวยางยืด ช่วยให้เด็กพัฒนาไปเป็นลำดับขั้นตอน และมีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมที่ทำ

2. ชุดกิจกรรมการแต่งกาย สามารถช่วยฝึกทักษะด้านอื่น ๆ ให้กับเด็กไปด้วย ได้แก่ การเก็บเสื้อผ้าเข้าที่เมื่อทำกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ช่วยฝึกการพับเสื้อคอกกลมและการพับกางเกงเอวยางยืด เป็นการเชื่อมโยงเข้ากับกิจวัตรประจำวันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร ได้แก่ การจับช้อน-ส้อม การหยิบถาดอาหาร เป็นต้น การเข้าห้องน้ำ ได้แก่ การแปรงฟัน การล้างมือ เป็นต้น

2. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองด้านการแต่งกายโดยใช้ชุดกิจกรรมการแต่งกาย ที่ประกอบด้วย การสวม-ถอดถุงเท้า การติดกระดุมเสื้อคอกปก การรัดเชือกกางเกง เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____ (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชมลา บุญญาญจน์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเอง สำหรับเด็กกลุ่มองพิการ*. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันชชา เครือหิรัญ. (2549). *ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตัวของพ่อแม่ที่มีต่อลูกเป็นออทิสติก*. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อโรชา ธรรมศิริ. (2551). *การฝึกปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็กออทิสติกโดยใช้ชุดภาพและการเสริมแรง*. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Iskan, G., Nurcin, E., and Fazlioglu, Y. (2016). *Effect of Most-to-Least Prompting Procedure on Dressing Skill of Students with Autism*. *Educational Research and Reviews*.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว
สังกัดกรุงเทพมหานคร

Motivation of Government Teacher's Performance,
Latphrao District Office, Bangkok

จันทร์จิรา พลतीयร์ Junjira Pontean*
จิตติยาภรณ์ เขาวรากุล Jitiyaporn Chaowarakul**
วัลลิกา รุมาคม Vassiga Rumakhom***

บทคัดย่อ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีประชากรได้แก่ ข้าราชการครูจำนวน 267 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี มอร์แกน ได้เท่ากับ 162 คน ตามสัดส่วนจาก 6 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ด้วยความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว

ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่ ได้แก่ เพศหญิง มีอายุไม่เกินหรือเท่ากับ 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 10 ปี ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อันดับแรกได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความ

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

รับผิดชอบ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานตามลำดับ และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ส่วนการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ การปฏิบัติงานของข้าราชการครู

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the performance motivation of government teachers in Latphrao District Office, Bangkok, and 2) to compare the level of motivation of government teachers in performance, Latphrao district office, Bangkok, classified by gender, age, education level and work experience. The questionnaire was used as the research tool. The population was 267 civil servants in academic field, with a sample size of 162 according to Crazy Morgan's table. Proportions were drawn from six schools and randomized by simple sampling. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean and standard deviation, one-way test and analysis of variance.

The study showed that most of the government teachers were female, aged not over 30 years old, with a bachelor's degree and no more than 10 years of work experience. As for the motivation of government teachers in performance, Latphrao district office, Bangkok, it was found that the overall motivation was at a high level. When considering each aspect, the success in work came first, followed by the responsibility, the nature of work performed, the acceptance and the progress in position respectively. Regarding the results of the hypothesis test, it was found that the government teachers who had differences in gender, age, and working experience had different level of motivation for performance. Concerning the education, the difference was statistically insignificant at the 0.05 level.

Keywords: Motivation, Government Teacher's Performance

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยี ด้านความคิดและการทำงานของมนุษย์ก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ประกอบกับอาชีพในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งอำนวยความสะดวก ที่มีความทันสมัยในหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งอาชีพบุคลากรทางการศึกษาหรืออาชีพครูซึ่งเป็นต้นแบบของหลักฐานในการดำเนินชีวิต เป็นผู้สร้างบุคคลต่าง ๆ ให้สามารถประกอบอาชีพหรือแม้แต่การดำรงชีวิตในยุคสมัยปัจจุบันได้ เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นมนุษย์ทุกคนควรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ จากสถานการณ์ในการเปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มในอนาคตสะท้อนให้เห็นความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างสถาบันทางสังคมปัจเจกบุคคล ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาประเทศของเราเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มุ่งเน้นให้ประเทศพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืนและสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างสัมฤทธิ์ผล สามารถที่จะสนับสนุนให้ประเทศสามารถปรับตัวอ่อน ลดข้อจำกัดเดิมที่มีอยู่และพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับพลวัต และเงื่อนไขใหม่ของโลก เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน และความซับซ้อนที่มากขึ้นในโลกยุคใหม่ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13, 2565)

การศึกษาเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างความเจริญและก้าวหน้าทางสังคม ช่วยเสริมสร้างความถนัดเฉพาะด้านของบุคคล ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รู้จักแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้และการนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า “การศึกษา” ว่า หมายถึงกระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา (พระราชบัญญัติการศึกษา, 2545) โดยเฉพาะครูซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญหลักของการขับเคลื่อนและพัฒนาความก้าวหน้าของการศึกษา หากขาดผู้ที่ให้ความรู้ที่เรียกว่าครูนั่น การสืบทอดส่งต่อทางความรู้ก็จะไม่สามารถเกิดขึ้น ครูจึงเปรียบเสมือนผู้ที่มีหน้าที่ยิ่งใหญ่ ผู้มีความสามารถให้คำแนะนำทางการเรียนสำหรับนักเรียนหรือนักศึกษา ทั้งในรัฐและเอกชน (ฉิขพร คำเถียร, 2559)

การบริหารบุคคลในสถานศึกษา การปฏิบัติงานแต่ละส่วน ผู้บริหารจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนั้นในการรักษาคุณภาพ หรือการเพิ่มศักยภาพให้บุคลากรก็เป็นสิ่งสำคัญ การดูแลเรื่องสภาพจิตใจจากการทำงานภายใต้ภาวะความกดดัน อันมีผลจากการทำงานอาจเกิดขึ้นได้ในหลายเรื่อง เช่น ความรักที่มีต่องาน ปัญหาการลาออกจากความเหนื่อยล้า ความไม่เข้าใจของเพื่อนร่วมงาน สิ่งเหล่านี้อาจจะเกิดขึ้นหากการทำงานขาดพลังหรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการครู กรุงเทพมหานคร จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจะดำเนินการควบคู่ไปกับการทำงานของแต่ละกลุ่มงานต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข และพร้อมที่จะร่วมมือกันเพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน พร้อมกับได้ผลงานที่สอดคล้องกับแบบแผน เป้าหมายและนโยบายที่ทางต้นสังกัดได้กำหนดไว้ (Miner,1988) หากแต่ครูในโรงเรียนบางแห่งมีความสุขและมีแรงจูงใจที่จะทำงาน ในขณะที่บางแห่งไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการแสดงภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพราะการบริหารงานสามารถสะท้อนให้เห็นได้ถึงผลงานจากการปฏิบัติงานของครู เมื่อครู เกิดแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจในการทำงานทำให้งานต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ หรือในทางตรงกันข้ามจะมี ความเฉยชา ท้อแท้ ในการทำงาน (สำนักงานเขตลาดพร้าว, 2565)

โรงเรียนในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ โรงเรียนวัดลาดพร้าว โรงเรียนเทพวิทยา โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า โรงเรียนเพชรถนนอมและโรงเรียนคลองทรงกระเทียม เป็นกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 24 จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าการบริหารยังมีปัญหาหลายประการ เช่น 1) การย้ายของข้าราชการครู อาจเนื่องมาจากเกิดแรงกดดันด้านค่าครองชีพ และการใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานครรวมทั้งสภาพการทำงานที่มีความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน 2) ด้านลักษณะของงาน พบว่าปริมาณงานมากเกินไปกำลังความสามารถของครูในขณะที่มีเวลาจำกัด 3) ด้านการได้รับการยอมรับ พบว่าครูที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งไม่เป็นที่ยอมรับนับถือจากครูท่านอื่น และ 4) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน เนื่องจากไม่มีการบริหารจัดการเวลาหรือเอื้อประโยชน์ในการทำตำแหน่งทางวิชาการ แต่ต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตร (ประกันคุณภาพภายในโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า, 2565)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาวิธีการในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร และเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับสถานศึกษาที่อยู่ในบริบทเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางทำให้ทราบถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยนำมากำหนดแผนงานในด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านการกำหนดความรับผิดชอบ หรือความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน
2. ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารการศึกษาทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนในการกำหนดนโยบาย เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมมติฐานของงานวิจัย

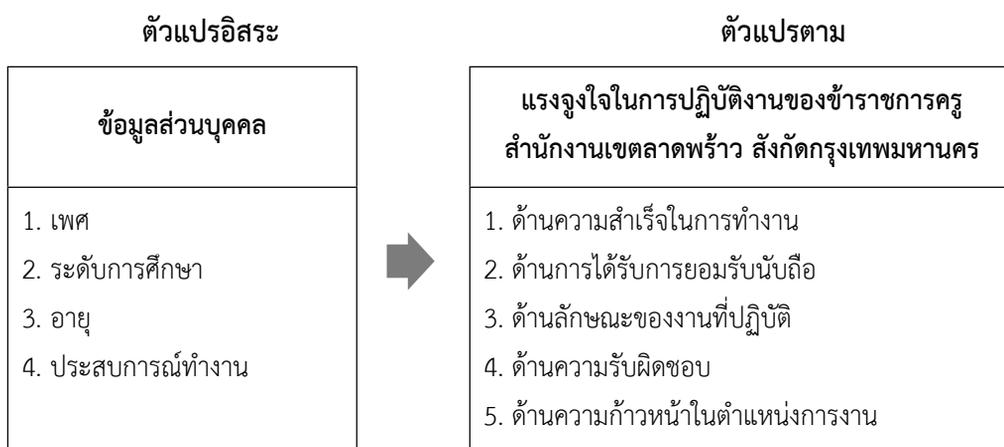
1. ข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. ข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
4. ข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนของสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่สอนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 276 คน จาก 6 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนคลองทรงกระเทียม 2) โรงเรียนเพชรนอม 3) โรงเรียนวัดลาดพร้าว 4) โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ 5) โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า และ 6) โรงเรียนเทพวิทยา (รายงานสถิติการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 162 คน จากตารางของ Krejcie & Morgan (1970) เท่ากับ 162 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จากนั้นทำการเปรียบเทียบสัดส่วนจาก 6 โรงเรียน และการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแรงจูงใจของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นการเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยลักษณะของแบบสอบถามใช้มาตราวัดการประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932: 38 อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดทฤษฎีของ Herzberg (1959) มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดโครงสร้างและคำนิยามของตัวแปร

2. สร้างแบบสอบถามแรงจูงใจของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัด กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ตอน ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู 5 ด้าน และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอรับคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ที่มีคุณสมบัติดังนี้ 1) มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท 2) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัย หรือ 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence : IOC) และในการวิจัย ครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00

4. หาค่าความเชื่อมั่นการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่จะทำการศึกษาจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) และในการวิจัย ครั้งนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

5. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบตามจำนวน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการขอจดหมายจากวิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น โดยเรียนผู้อำนวยการสำนักงานเขตลาดพร้าว เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามกับครูระดับประถมศึกษา

2. นำหนังสือที่ได้รับการอนุญาตจากสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร แนบพร้อมเอกสารส่งให้กับโรงเรียนในสังกัดทั้ง 6 แห่ง เพื่อดำเนินการส่งแบบสอบถามกับครูระดับประถมศึกษา

3. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแจกแบบสอบถามและรับคืนด้วยตนเองจำนวน 124 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 76.54 และในรูปแบบออนไลน์บน Google Form จำนวน 38 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 23.46 ภายใน 15 วัน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. นำผลที่ได้จากการคำนวณมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิธีวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานครโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยใช้การทดสอบค่า (t-test) และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ได้แก่ เพศหญิง มีอายุไม่เกินหรือเท่ากับ 30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 10 ปี

2. ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัด กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	SD	
ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.45	0.52	มาก
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	3.68	0.94	มาก
ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.00	0.91	มาก
ด้านความรับผิดชอบ	4.15	0.83	มาก
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	3.63	0.87	มาก
รวม	3.98	0.81	มาก

การศึกษาข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความสำเร็จในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ท่านมีความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงาน ให้ประสบผลสำเร็จ รองลงมา คือ ท่านใช้ความรู้ความสามารถของท่านอย่างเต็มที่ในการทำงาน ในหน้าที่และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย และอันดับสุดท้ายท่านมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ท่านได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี รองลงมา คือ ท่านได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และมีความสัมพันธ์อันดีมิตรที่ดีต่อกัน และอันดับสุดท้ายท่านได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับเกียรติบัตร ให้เป็นบุคคลที่ทำให้คุณประโยชน์ของโรงเรียน

ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ งานที่ท่านรับผิดชอบหรือปฏิบัติ เป็นงานที่ตรงกับความรู้อ ความสามารถของตนเอง รองลงมา คือ งานที่ปฏิบัติหรือได้รับมอบหมายได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เป็นอย่างดี และอันดับสุดท้ายหน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบงานทุกประเภทที่จัดขึ้น

ด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ท่านปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และปฏิบัติงานเต็มความสามารถ ท่านปฏิบัติงานในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจนประสบผลสำเร็จหรือเสร็จสิ้นภารกิจ และอันดับสุดท้ายผู้บังคับบัญชามอบหมายงานที่ชัดเจน และความรับผิดชอบได้เหมาะสมในแต่ละงาน

ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก ได้แก่ ท่านได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ ด้านการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นพิเศษ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ t-test และ one-way ANOVA (F-Test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปรากฏผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบในรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบในรายด้านพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านความสำเร็จในการทำงานด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการครูที่มีอายุแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบในรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการครูที่มีอายุแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบในรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ แตกต่างกัน

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานครและผลการทดสอบสมมติฐาน

1. การศึกษาแรงจูงใจการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน อภิปรายผล ได้ดังนี้

ด้านความสำเร็จในการทำงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งสอดคล้อง Robbins & Coulter (1996) กล่าวถึงแรงจูงใจ ว่าเป็นการสร้างแรงผลักดันให้บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการส่วนตัว เพื่อเขาจะตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรวดี นุ้ยแหลมหลัก (2561) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ สำนักงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพลี ปวโรภาส (2560)

ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตหนองจอก สังกัด กรุงเทพมหานคร พบว่าด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก

ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและมีความสัมพันธ์อันมิตรที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวดี น้อยแหลมหลัก (2561) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ สำนักงาน เขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก

ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูได้รับการยกย่องชมเชยหรือได้รับเกียรติบัตร ให้เป็นบุคคลที่ทำความประโยชน์ของโรงเรียน เช่น เกียรติบัตรในการอบรมหรือการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและมีความสัมพันธ์อันมิตรที่ดีต่อกัน รวมทั้งมีโอกาสแสดงความสามารถจนเป็นที่ยอมรับให้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maslow (1987) กล่าวว่าบุคคลมีความต้องการทางสังคมเกี่ยวพันกับการมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น และต้องการที่จะสร้างการเคารพตนเอง และการชมเชยจากบุคคลอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา วงษ์แก้ว (2560) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการศึกษาพบว่าด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครู ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานที่ชัดเจนและความรับผิดชอบได้เหมาะสมในแต่ละงานรวมทั้งข้าราชการครูปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนประสบผลสำเร็จหรือเสร็จสิ้นภารกิจ ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และปฏิบัติงานเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สัมมา รธนิตย์ (2556) กล่าวว่า การจูงใจเป็นการรวมพลังเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ หรือพฤติกรรมของผู้ร่วมงานในการทำงาน ถ้าบุคคลมีแรงจูงใจในการทำงานสูง ย่อมทำให้ขยันขันแข็ง กระตือรือร้นกระทำกิจการงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ภูริวิษณุ โทสุรินทร์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรับผิดชอบ มีแรงจูงใจของข้าราชการครูอยู่ในระดับมาก

ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครุ สำนักรงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครุได้รับการเลื่อนตำแหน่งหน้าทีการปฏิบัติงานสูงขึ้นตามระยะเวลาทีเหมาะสม และได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการฝึกรอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ เช่น เปิดโอกาสในการศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Alderfer (1972) กล่าวว้า ความต้องการความเจริญก้าวหน้าได้แก่ ความต้องการมีชื่อเสียง ได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม และเป็นทียอมรับนับถือของคนทั้งหลาย การมีตำแหน่งสูงในองค์การ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรวัตติ นุ้ยแหลมหลัก (2561) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ สำนักรงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ ด้านความก้าวหน้า ในตำแหน่งการงาน แรงจูงใจของข้าราชการอยู่ในระดับมาก

2. จากการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครุในสำักรงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ พบว้า ข้าราชการครุทีมีเพศอายุ ประสบการณ์ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครุไม่ว้าจะเป็น เพศ อายุและประสบการณ์ต่างกัน มีความคาดหวัง ทศนคติ ความประพฤติและการปฏิบัติตนต่างกันในการปฏิบัติงานทำให้เกิดแรงจูงใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown, (1980) กล่าวว้าเพราะแรงจูงใจของเพศชายและเพศหญิง อาจมีความคิด หรือแรงขับอยู่ภายในซึ่งประกอบด้วย อารมณ์ ความปรารถนา ซึ่งเป็นเหตุให้คนแสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งเป็นปริมาณมากหรือน้อยไม่เท่ากัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา วงษ์แก้ว (2560) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครุในระดับมัธยมศึกษา แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าเพศและประสบการณ์แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านลักษณะของงานทีปฏิบัติและด้านความก้าวหน้าในหน้าทีการงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน วลีตา จาริกสถิตวงศ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรครุในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที 16 สำนักรงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีผลการศึกษาพบว่าบุคลากรทีมีเพศและประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ส่วนระดับการศึกษา พบว้าข้าราชการครุในสำักรงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ทีมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปฏิบัติงานภายใต้นโยบายและระเบียบการปฏิบัติงานของข้าราชการครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ว้าจะมีระดับการศึกษาต่างกัน ต้องปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบและข้อปฏิบัติเดียวกัน เป็นไปตามแนวคิด

ของกระทรวงศึกษาธิการ (2564) กำหนดนโยบายกฎเกณฑ์การเลื่อนขั้น ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ ตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ศาลาคาม (2564) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และไพวลิ ปวโรภาส (2560) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรับผิดชอบและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน ควรพัฒนาด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ หรือใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดขั้นตอนการทำงานและประสานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ควรจัดกิจกรรมการยกย่องชมเชยหรือมอบเกียรติบัตรให้เป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ของโรงเรียนให้เห็นชัดเจนทั้งภายในโรงเรียนและเครือข่าย
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ และท้าทายความสามารถในพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น
4. ด้านความรับผิดชอบ ควรพิจารณามอบหมายงานที่ชัดเจนและความรับผิดชอบได้เหมาะสมในแต่ละงาน และเปิดโอกาสให้ได้มีอิสระในการทำงานและมีอำนาจในการตัดสินใจ
5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ควรพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนพิเศษ ตามเวลาที่เหมาะสมด้วยความยุติธรรม โดยการพิจารณาเป็นการเวียนรอบและตรวจสอบรายชื่อการมาบรรจุก่อนหลัง เพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานครกับสำนักงานเขตอื่น ๆ
2. ควรศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ

3. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร. กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ (2564). *สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัด. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ณิขพร คำเถียร (2559). *แรงจูงใจกับการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- นฤมล ศาลาคาม (2564). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัด กรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- บุญชม ศรีสะอาด (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประกันคุณภาพภายในโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า (2565). *การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. สังกัดกรุงเทพมหานคร. โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า สำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร.*
- ไพวลี ปวีโรภาส (2560). *แรงจูงใจในการทำงานของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรื (2565). *กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักการศึกษา (2564). *รายงานสถิติการศึกษา. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร.*
- สำนักงานเขตลาดพร้าว (2564). *แผนปฏิบัติราชการประจำปี*. กรุงเทพมหานคร.
- ภัทรวดี น้อยแหลมหลัก (2561). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ สำนักงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร. JGS. BSRU 4(2).*
- ภูริวิชญ์ โทสุรินทร์ (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์กรของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*

- วลิดา จาริกสถิตวงศ์ (2560). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรครูในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 16 สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริชัย กาญจนวาสี (2544). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). *การวิจัยทางการศึกษา แนวคิดและการประยุกต์ใช้ Educational Research Concepts and Applications*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา วงษ์แก้ว (2560). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Alderfer, C. P. (1972). *Existence Relatedness and Growth: Human Need in Organization Settings*. New York: Free Press.
- Brown, H. Douglas (1980). *Principles of Language Learning and Teaching*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Herzberg (1959). *The motivation to work*. New York: McGraw-Wiler.
- Miner, J. B. (1988). *Organizational Behavior: Performance and Productivity*. New York: Random House.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D.W. (1970). *Determination sample size for research activities*. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), pp.607-610.
- Robbins, S. P (1996). *Management*. New Jersey: Prentice Hall.

Generative AI ในงานสื่อสารมวลชน

Generative AI in Mass Communication

ชินกฤต อุดมลาภไพศาล Chinnagrit Udomlappaisan*

กฤษณะ เชื้อชัยนาท Krisana Chueachainat**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ให้ความรู้ความเข้าใจในนวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสาร Generative AI ประเภทย่อยของปัญญาประดิษฐ์ การใช้ Generative AI กับงานสื่อสารมวลชนซึ่งปฏิวัติวิธีสร้างสื่อกับเทคโนโลยี วิธีการสร้างสื่อกำลังเป็นไปในรูปแบบอัตโนมัติตั้งแต่ บทความ สื่อภาพ และเสียง รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาขั้นตอนการผลิตงานขององค์กรสื่อ โดยเนื้อหาบทความประกอบด้วย ความหมาย พัฒนาการ ประเภท ภูมิทัศน์ของ Generative AI ต่อการนำไปใช้ การประยุกต์ใช้ในองค์กรสื่อชั้นนำ ผลกระทบและข้อจำกัด ข้อเสนอแนะ แนวทางปฏิบัติในการนำไปใช้ในงานสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสาร Generative AI สร้างความท้าทายหลายอย่างทั้งในเรื่องแนวทางปฏิบัติในการใช้ ความถูกต้องและคุณภาพของสื่อก่อสร้างโดยปัญญาประดิษฐ์

คำสำคัญ: Generative AI, ปัญญาประดิษฐ์, นวัตกรรมสื่อสาร, การสื่อสารมวลชน

Abstract

This article aims to provide insights into the aspect of communication innovation technology within Generative AI, a subset of artificial intelligence that involves the integration of Generative AI with mass media. This revolutionary technology automates the content creation process, especially in news articles, audiovisual media, and various other media forms, consequently reshaping the

*** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา นครปฐม

production workflows of media organizations. The article delves into the essence, evolution, categorization, and the landscape of Generative AI implementation. It explores the application across prominent media entities, examining the impacts and constraints within the framework of media operations. The integration of pioneering generative AI techniques presents numerous challenges to the media landscape with Generative AI innovation; there are many challenges to media practices, accuracy and quality of artificial intelligence-generated content.

Keywords: Generative AI, Artificial Intelligence, Innovation Communication, Mass Communication

บทนำ

ภูมิทัศน์ดิจิทัลในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมสื่อเป็นพื้นที่หนึ่งของเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลง การบรรจบของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคในการบริโภคสื่อที่เปลี่ยนไป สื่อจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงและขับเคลื่อนองค์กรในมิติการจัดการ การสร้างสรรค์ การผลิต การสร้างการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยนวัตกรรมโดยมีเป้าประสงค์เพื่อความอยู่รอดในการแข่งขันและการเติบโตขององค์กร เมื่อกล่าวถึงนวัตกรรม (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2561, น. 162) อธิบายไว้ว่า “นวัตกรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสิ่งใหม่ และเมื่อมีการยอมรับนำมาใช้แล้วได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนผู้อื่น นวัตกรรมจึงเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัติมีผลดีขึ้นกว่าเดิม” นวัตกรรมเมื่อนำมาใช้กับงานสื่อหรือที่เรียกว่า “นวัตกรรมการสื่อสาร (Communication Innovation)” ในขอบเขตคำอธิบายนวัตกรรมการสื่อสารของ บุชบา สุธีธร (2561, น. 1-12) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นเรื่องของ “สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร กระบวนการในการสื่อสาร รวมถึงธุรกิจใหม่ ๆ ด้านการสื่อสาร การสื่อสารอันเป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์ที่ทำให้การสื่อสารระหว่างกันของผู้คนแตกต่างกันที่เคยเป็นมาในอดีต และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น”

ดังนั้นนวัตกรรมการสื่อสารในภูมิทัศน์อุตสาหกรรมสื่อร่วมสมัย นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เริ่มเข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล องค์กรธุรกิจ และสังคม คือ นวัตกรรมเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ประเภท “Generative Artificial Intelligence” หรือ “Generative AI” ใช้อักษร

ย่อ “GenAI” หรือ “GAI” จากการสืบค้นปรากฏใช้คำภาษาไทยในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติว่า “เอไอแบบรู้สร้าง” (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565) โดยไม่ปรากฏศัพท์บัญญัติภาษาไทย ในบทความนี้ “Generative AI” จึงเป็นคำนิยามเพื่อสื่อแทนการกล่าวถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ประเภทดังกล่าว Generative AI มีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมสื่อด้วยความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้าง การปรับปรุงกระบวนการผลิต การสร้างสรรค์งาน การเผยแพร่ การบริโภคเนื้อหา รวมถึงการปรับแต่งประสบการณ์ผู้ใช้ จึงเป็นนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ก้าวข้ามขอบเขตกฎเกณฑ์การทำงานแบบเดิม ตัวอย่างแอปพลิเคชัน ChatGPT ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถในการเขียนโค้ดโปรแกรม เขียนบทความ สร้างบทกวี มีสมาชิกผู้ใช้งานมากกว่า 100 ล้านคน ในระยะเวลา 2 เดือนหลังเปิดให้ใช้บริการ ChatGPT จึงเป็นแอปพลิเคชัน Generative AI ที่มีจำนวนผู้ใช้งานเพิ่มสูงขึ้นเร็วที่สุดในโลก (The MATTER, 2023) เช่นเดียวกับ Generative AI อย่าง Midjourney แม้ไม่ใช่ปัญญาประดิษฐ์ตัวแรกที่สามารถเปลี่ยนคำอธิบาย (Prompts) ให้กลายเป็นภาพวาดประกอบ ภาพดิจิทัลเสมือนจริง แต่การพัฒนาความเป็นมิตรกับผู้ใช้และการสร้างผลลัพธ์คุณภาพงานที่ดีจึงเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ในแนวทางเดียวกัน

แนวคิดเกี่ยวกับ Generative AI

ความหมายของ Generative AI

Generative AI เป็นนวัตกรรมเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในผลิตภัณฑ์และบริการ การเพิ่มเติมคุณสมบัติใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในนิยามความหมาย Generative AI มีการให้คำนิยามไว้ดังนี้

“Generative AI” เป็นหมวดหมู่ใหม่ของปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง ความสามารถของเครื่องจักรที่สร้างบางสิ่งบางอย่างที่ใหม่มากกว่าสิ่งที่ได้ถูกวิเคราะห์ซึ่งมีอยู่แล้ว Generative AI เป็นแนวทางที่ช่วยให้การทำงานเร็วขึ้นโดยมีค่าใช้จ่ายที่ลดลงและในบางลักษณะงานยังสามารถสร้างผลลัพธ์ของงานได้ดีกว่าสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยความสามารถของมนุษย์” (Sequoia Capital, 2023)

“Generative AI” เป็นโมเดลการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning Model) ที่สามารถสร้างข้อความ รูปภาพ และคอนเทนต์ลักษณะอื่น ๆ ตามข้อมูลที่ได้รับการฝึกมา (Martineau, 2023)

กล่าวโดยสรุป Generative AI เป็นรูปแบบย่อยของระบบปัญญาประดิษฐ์ อันเกี่ยวข้องกับ การสร้างคอนเทนต์ขึ้นมาใหม่จากข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าไป โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้เทคนิคด้านปัญญาประดิษฐ์ เช่น การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) และโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Networks)

ซึ่งโมเดล Generative AI สามารถฝึกฝนเพื่อให้สามารถสร้างผลลัพธ์ที่หลากหลาย เช่น ข้อความ รูปภาพ วิดีทัศน์ เสียง หรือสเนทลักษณะอื่นที่สังเคราะห์ขึ้นมาใหม่

พัฒนาการ Generative AI

Generative AI เริ่มต้นจากงานวิจัยปัญญาประดิษฐ์ช่วงราวทศวรรษที่ 1950 และ 1960 โดยคำนิยาม “ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)” ปรากฏครั้งแรกในปี 1956 ในการประชุมดาร์ตมัท (Dartmouth) อันเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการศึกษาวิจัยปัญญาประดิษฐ์ Generative AI ในยุคแรกให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคำสั่งการทำงานที่ไม่สลับซับซ้อน เช่น การรู้จำรูปแบบ (Pattern Recognition) การตัดสินใจตามกฎ (Rule-Based Decision-Making) จนราวทศวรรษที่ 1980 และ 1990 การวิจัยปัญญาประดิษฐ์มีความก้าวหน้ามากขึ้น การพัฒนาแบบจำลองความน่าจะเป็น เช่น Hidden Markov Models และ Bayesian Networks โมเดลเหล่านี้ช่วยให้ระบบปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถที่จะตัดสินใจต่อข้อมูลที่ซับซ้อนและสร้างผลลัพธ์ที่หลากหลายมากขึ้นได้ Generative AI เริ่มเป็นที่ประจักษ์และยอมรับต่อการนำไปใช้ในอุตสาหกรรมแขนงต่าง ๆ ในช่วงปี 2010 เมื่อการพัฒนาอัลกอริทึมการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) และโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Networks) เช่น Generative Adversarial Networks (GANs) และ Variational Autoencoders (VAEs) ช่วยให้ระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างเอาต์พุตที่สมจริงและซับซ้อน เช่น รูปภาพเหมือนภาพจริง (Photorealistic Image) และข้อความภาษาธรรมชาติ (Natural Language Text) (โคชินชู, 2563, น.11, Chakraborty, Kumar & Roy, 2023, p.25-26)

ประเภทของ Generative AI

การทำงานของ Generative AI อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) ซึ่งได้รูปแบบวิธีการคิดมาจากการทำงานภายในสมองของมนุษย์อย่าง “โครงข่ายประสาท (Neural Networks)” การฝึกตัวโมเดลโดยใช้การป้อนข้อมูลจำนวนมากให้กับอัลกอริทึมซึ่งทำหน้าที่เป็นส่วนแกนของโมเดลปัญญาประดิษฐ์เรียนรู้จากข้อมูลที่ป้อนให้ ข้อมูลที่ป้อนโมเดลประกอบด้วย ข้อความ รหัสคำสั่งของโปรแกรม กราฟิก หรือสเนทประเภทอื่น ๆ เมื่อโมเดลรวบรวมข้อมูลที่จะใช้สำหรับการฝึกเรียบร้อยแล้ว ขั้นถัดมาโมเดลปัญญาประดิษฐ์จะเริ่มวิเคราะห์รูปแบบและค้นหาความสัมพันธ์ในชุดข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจกฎที่ซ่อนอยู่ในการควบคุมจัดการสเนท โมเดลปัญญาประดิษฐ์จะมีการปรับแต่งค่าพารามิเตอร์อย่างละเอียดของตัวโมเดลอยู่ตลอดเวลาที่กำลังเรียนรู้จากชุดข้อมูล เพื่อพัฒนาความสามารถในการจำลองสเนทที่มนุษย์สร้างขึ้น ยิ่งโมเดลปัญญาประดิษฐ์มีการสร้างสเนทออกมามากยิ่งขึ้นจะทำให้ผลลัพธ์ทวีความซับซ้อนและน่าเชื่อถือมากขึ้น

โมเดล Generative AI มีหลายประเภท แต่ละโมเดลมีกระบวนการวิธีการทำงานเพื่อใช้กับงานเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน Hughes (2023) แบ่งโมเดล Generative AI ออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

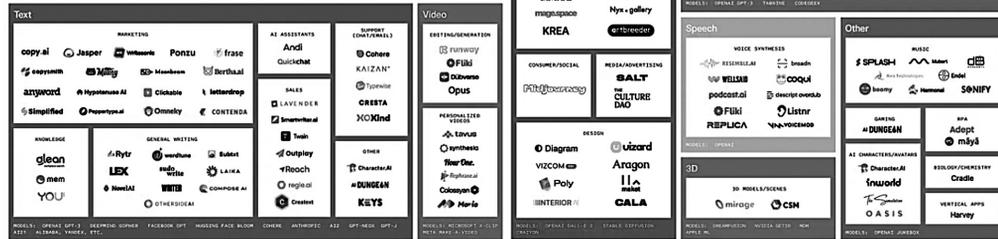
1. Transformer-Based Models ตัวอย่างโมเดลประเภทนี้เช่น ChatGPT ของ Open AI และ GPT-3.5 เป็นเครือข่ายประสาทเทียมที่ถูกออกแบบสำหรับการประมวลผลภาษาธรรมชาติ โมเดลได้รับการฝึกฝนกับข้อมูลจำนวนมากเพื่อเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลตามลำดับ เช่น คำ ประโยค ประโยชน์ของโมเดลเหล่านี้ถูกใช้สำหรับงานสร้างข้อความ (Text-Generation)
2. Generative Adversarial Networks (GANs) ประกอบด้วยเครือข่ายประสาทเทียม 2 เครือข่าย ได้แก่ “Generator” และ “Discriminator” ทั้งคู่มีการทำงานในลักษณะตรงข้ามหรือปฏิปักษ์ต่อกัน “Generator” ทำหน้าที่ในการสร้างข้อมูล ส่วน “Discriminator” ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูลที่สร้างขึ้น การทำงานร่วมกันของเครือข่ายเมื่อผ่านการฝึกไปเรื่อย ๆ ทั้งสองเครือข่ายจะทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นและนำไปสู่การสร้างข้อมูลผลลัพธ์ที่สมจริง
3. Variational Autoencoders (VAE) ใช้ตัวเข้ารหัสคำสั่งและตัวถอดรหัสคำสั่งเพื่อสร้างคอนเทนต์ ตัวเข้ารหัสคำสั่งจะรับข้อมูลนำเข้า เช่น รูปภาพ ข้อความ จากนั้นเป็นกระบวนการทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่เรียบง่ายกะทัดรัดยิ่งขึ้น ตัวถอดรหัสคำสั่งใช้ข้อมูลที่เข้ารหัสจัดโครงสร้างใหม่กลายเป็นสิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกับข้อมูลดั้งเดิมที่ป้อนให้กับโมเดล
4. Multimodal Model โมเดลสามารถประมวลผลข้อมูลนำเข้าได้หลายประเภทอันได้แก่ ข้อความ เสียง และรูปภาพ โมเดลจะผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ ของข้อมูลเข้าด้วยกันเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ซับซ้อนตัวอย่างเช่น DALL-E 2 ชื่อเดิม Image GPT และ GPT-4 ต่างเป็นแพลตฟอร์มของ OpenAI ที่สามารถรับข้อมูลนำเข้าในลักษณะรูปภาพ และข้อความ เป็นต้น

ภูมิทัศน์ Generative AI

นอกจากเทคนิคโครงข่ายประสาทเทียมและอัลกอริทึมการเรียนรู้เชิงลึกที่พัฒนามากขึ้น โมเดลและพลังการประมวลผลคอมพิวเตอร์มีส่วนสำคัญที่ทำให้ Generative AI ขยายวงกว้างออกไปในทุกอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาแอปพลิเคชันที่หลากหลายสำหรับการใช้งานของบุคคลและธุรกิจในรูปแบบฟรีและมีค่าใช้จ่าย

The Generative AI Application Landscape v2

A work in progress

รูปที่ 1 ภูมิทัศน์ Generative AI Application

ที่มา: Sequoia Capital จาก <https://tinyurl.com/2t2n79kd> สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2566

จากรูปที่ 2 ตัวอย่างภูมิทัศน์แอปพลิเคชัน Generative AI จำแนกตามการใช้งาน (Hiter, 2023) ได้แก่

1. การใช้งานส่วนบุคคล การใช้งานในลักษณะนี้ ผู้ใช้งานจะใช้เครื่องมือ Generative AI เพื่อสร้างเนื้อหาในรูปแบบของข้อความหรือเป็นการใช้ในลักษณะงานเฉพาะอันได้แก่ การถามตอบ (Q&A) การวางแผนการเดินทาง การวางแผนกิจกรรม การค้นคว้าวิจัย เช่น Rytr, LEX, Cresta, YOU, Mem
2. ผู้ช่วยปัญญาประดิษฐ์ (AI Assistant) หรือแชทบอท (Chatbot) และการค้นหา โดยเฉพาะเครื่องมือค้นหาที่มีปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวช่วยกำลังได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว สตาร์ทอัพหลายแห่งมีการพัฒนาเครื่องมือค้นหาประเภทนี้รองรับการใช้งานระดับองค์กร เช่น Andi, QuickChat
3. งานพัฒนาโปรแกรม การใช้เครื่องมือ Generative AI เพื่อคาดการณ์ลำดับของคำสั่ง และแก้ปัญหาการจัดเรียงคำสั่งตลอดจนทำให้งานเป็นอัตโนมัติ เช่น GitHub Copilot, Mintlify
4. การสร้างสรรค์เนื้อหา นอกจากความสามารถในการสร้างข้อความ โมเดล Generative AI หลายโมเดลมีความสามารถในการสร้างเสียง วิดีทัศน์ และภาพ แนวโน้มล่าสุดคือความสามารถในการสร้างสเนทในรูปของเพลง วิดีโอเกม หรือสเนทสำหรับพอดแคสต์ เช่น Splash, Google AI, Midjourney
5. วิทัศน์คอมพิวเตอร์ (Computer Vision) เป็นความสามารถของ Generative AI ที่จะสร้างข้อมูลเชิงสังเคราะห์หรือแบบจำลองสามมิติที่สามารถนำไปใช้กับงานวิทัศน์

คอมพิวเตอร์ อันได้แก่ การตรวจสอบผู้ขั้บซี การตรวจจับคนเดินถนน การนำไปใช้กับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ความเป็นจริงเสมือน ความเป็นจริงขยาย และการทดลองเสมือนจริง เช่น Mirage, CSM

6. ความปลอดภัยทางไซเบอร์และความปลอดภัยของข้อมูล เครื่องมือ Generative AI ใช้ในการจำลองสภาพแวดล้อมและการโจมตีทางไซเบอร์ แม้ทำให้การรักษาความปลอดภัยดียิ่งขึ้นแต่ในทางตรงข้ามก็มีความเสี่ยงต่อการถูกควบคุมโดยผู้ประสงค์ร้ายต่อระบบ
7. การสังเคราะห์เสียง เสียงที่สังเคราะห์ขึ้นด้วยปัญญาประดิษฐ์สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมสื่อสารองค์กร วิดีทัศน์การนำเสนอโดยใช้เสียงที่มาจากปัญญาประดิษฐ์อำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้งานที่จะเลือกภาษาและระดับน้ำเสียง เช่น Descript’s Overdub, RESEMBLE.AI, Listenr

นวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI กับงานสื่อ

การพัฒนาของโมเดล Generative AI ถึงปัจจุบัน (ปี 2023) เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อและการสร้างสรรค์สเนเทศพบวาระดับความสามารถและคุณสมบัติโมเดลในแต่ละแบบมีความพร้อมต่อการนำไปใช้เชิงอุตสาหกรรมอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน

	PRE- 2020	2020	2022	2023?	2025?	2030?
TEXT	Spam detection Translation Basic Q&A	Basic copy writing First drafts	Longer form Second drafts	Vertical fine tuning gets good (scientific papers, etc)	Final drafts better than the human average	Final drafts better than professional writers
CODE	1-line auto-complete	Multi-line generation	Longer form Better accuracy	More languages More verticals	Text to product (draft)	Text to product (final), better than full-time developers
IMAGES			Art Logos Photography	Mock-ups (product design, architecture, etc.)	Final drafts (product design, architecture, etc.)	Final drafts better than professional artists, designers, photographers)
VIDEO / 3D / GAMING			First attempts at 3D/video models	Basic / first draft videos and 3D files	Second drafts	AI Roblox Video games and movies are personalized dreams

Large model availability: ● First attempts ● Almost there ● Ready for prime time

รูปที่ 2 ความพร้อมของโมเดล Generative AI ในแต่ละประเภทในการนำไปใช้สร้างสร้งงาน
ที่มา: Sequoia Capital จาก <https://tinyurl.com/mrxxnw6d> สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2566.

จากรูปที่ 2 ความพร้อมของโมเดล Generative AI ในงานแต่ละประเภทจากทัศนะการประเมินของ Sequoia Capital (2023) ต่อการพัฒนาโมเดลทั้งสี่ด้านประกอบด้วย การสร้างข้อความ การเขียนรหัสคำสั่งโปรแกรม ภาพนิ่ง ภาพวิดีโอทัศน์ ภาพสามมิติ และการพัฒนาออกแบบเกม ซึ่งทั้งหมดเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และงานสื่อสารมวลชน จากแผนภาพระยะการพัฒนาจำแนกเป็นสามช่วงประกอบด้วย ระยะเริ่มต้น (First Attempts) ระยะเกือบสมบูรณ์ (Almost Here) และระยะพร้อมใช้งานโดยทั่วไป (Ready for Prime Time) การพัฒนาโมเดลสร้างข้อความมีแนวโน้มพร้อมสำหรับงานมากที่สุด ความสามารถที่จะเขียนข้อความในรูปแบบข้อความยาวและการสร้างข้อความที่มีลักษณะเฉพาะในงานเขียนแต่ละรูปแบบ เช่น เนื้อหาทางเขียนด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในส่วนการพัฒนาโมเดลสร้างภาพนิ่ง Generative AI สามารถสร้างชิ้นงานศิลปะ ตราสัญลักษณ์ ภาพถ่าย การสร้างแบบจำลอง การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสถาปัตยกรรมเกือบสมบูรณ์ ประการสุดท้ายด้านการพัฒนาภาพวิดีโอทัศน์ ภาพสามมิติ และการพัฒนาออกแบบเกม ยังปรากฏข้อจำกัดในการสร้างภาพวิดีโอทัศน์และการขึ้นแบบจำลองสามมิติในระดับพื้นฐาน

การประยุกต์ใช้ในองค์กรสื่อ

เมื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI มีแนวโน้มเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการแข่งขันในโลกทุนนิยม อุตสาหกรรมสื่อซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงและนำนวัตกรรมใหม่มาปรับใช้เพื่อให้สามารถดำรงการแข่งขัน การปรับตัวขององค์กรเพื่อสร้างโอกาสและสนองความต้องการตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI จึงเข้ามามีบทบาทช่วยสร้างขอบเขตพรมแดนใหม่ในการรังสรรค์และสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือให้บุคลากรสื่อมวลชนได้ใช้ประโยชน์จากศักยภาพของอัลกอริทึมการเรียนรู้เชิงลึกที่จะสร้างสรรค์เลียนแบบความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้งานในทัศนะการยอมรับนวัตกรรม การเกิดขึ้นของนวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้น มีการยอมรับและนำไปใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอันเป็นหนทางที่นวัตกรรมเกิดการแพร่กระจายสู่สังคม กลุ่มทางสังคมในแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างต่อการยอมรับและปฏิบัติต่อการใช้นวัตกรรมที่ต่างกันโดย Roger (2013, p.22) แบ่งประเภทผู้รับนวัตกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ริเริ่ม (Innovators) กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมช่วงแรก ๆ (Early Adopters) กลุ่มคนส่วนใหญ่กลุ่มแรก (Early Majority) กลุ่มคนส่วนใหญ่กลุ่มหลัง (Late Majority) และกลุ่มคนล่าช้า (Laggards) เมื่อพิจารณาในอุตสาหกรรมสื่อ องค์กรและบุคลากรในงานสื่อสารมวลชนจัดเป็นกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมช่วงแรก ๆ (Early Adopters) ต่อโอกาสที่จะทดลองใช้งานนวัตกรรม Generative AI และยังมีสถานะบทบาทสำคัญของการเป็นผู้นำทางความคิดในการแพร่กระจายการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI สู่สาธารณะ นอกจากนี้

ข้อมูลข่าวสารการพัฒนา Generative AI ยังถ่ายทอดผ่านสื่อในฐานะตัวกลางและการเป็นพื้นที่สาธารณะของการแบ่งปัน องค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร มุมมองและประสบการณ์จากนักนวัตกรรม ผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยี นักวิชาการ รวมถึงกลุ่มผู้ทดลองใช้งาน ประโยชน์ที่ได้รับ ข้อจำกัด ข้อถกเถียงเชิงวิชาการต่อนวัตกรรม และแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น

การนำนวัตกรรมมาใช้ในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนตามกรอบแนวคิดของโอซุลลิแวนและคูลีย์ (O’Sullivan & Dolly, 2009) (อ้างใน ณัฐรัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2561, น.6-33) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อสารในองค์กรธุรกิจแบ่งเป็นห้าลักษณะได้แก่ การพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการ การปรับปรุงกระบวนการผลิต การสร้างสรรค์ตลาดใหม่ การขยายผลิตภัณฑ์ใหม่ และการสื่อสารภายในองค์กร

จากการรวบรวมข้อมูลการใช้งาน Generative AI ในองค์กรสื่อสารมวลชน ณ ปัจจุบัน จัดเป็นช่วงการทดลองและการเป็นต้นแบบการใช้งานเพื่อหาจุดร่วมของทีมงาน การจัดการระหว่างคนและปัญญาประดิษฐ์ โดยปรากฏตัวอย่างการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในงานสื่อสารมวลชนดังนี้

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ (Product and Service Development) ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์บริการใหม่ขึ้นมา องค์กรสื่อ นำนวัตกรรมมาใช้กับธุรกิจที่ดำเนินอยู่โดยคาดหวังความสำเร็จจากโอกาสใหม่ ๆ เช่น

กรณี Axel Springer ซึ่งเป็นบริษัทสื่อในประเทศเยอรมนี สร้างทีม Generative AI ขึ้นมา จากแต่ละส่วนงานประกอบด้วย บรรณาธิการ ฝ่ายผลิตภัณฑ์ ฝ่ายเทคโนโลยี และฝ่ายธุรกิจ ร่วมกันดูแลและใช้ประโยชน์จาก Generative AI โดยมีการพัฒนาโปรแกรมเสริม (Plugin) รองรับสื่อข่าวออนไลน์ “Bild” และ “Welt” ของบริษัท สำหรับ ChatGPT เผยแพร่ไว้ในเว็บไซต์ของ OpenAI ดังนั้นผู้ใช้งาน ChatGPT ที่ติดตั้งโปรแกรมเสริมจะสามารถถามคำถามเพื่อค้นหาข่าวสารล่าสุดหากผู้ใช้งานเป็นผู้ใช้ที่บอกรับการเป็นสมาชิกของ ChatGPT Plus อยู่ด้วย จึงเป็นรูปแบบการสร้างบริการใหม่ที่ผู้ใช้งานสมาชิกของ ChatGPT Plus สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสื่อออนไลน์ “Bild” และ “Welt” โดยไม่ต้องเข้าผ่านหน้าเว็บเพจข่าว

หรือกรณีสำนักข่าว Associated Press (AP) มีการสร้างความร่วมมือกับ OpenAI โดยทางสำนักข่าวอนุญาตให้ OpenAI สามารถใช้สเนตในอดีตของสำนักข่าวในการฝึกโมเดล Generative AI นอกจากนี้ OpenAI ยังสร้างความร่วมมือกับ Shutterstock ผู้ให้บริการคลังภาพถ่าย วิดีทัศน์ และเพลง โดยอนุญาตให้ Open AI สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลภาพ วิดีทัศน์ ดนตรี และอภิบริบทข้อมูล (Metadata) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการฝึกแลกเปลี่ยนกับการที่ Shutterstock สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีล่าสุดของ OpenAI การรวมเครื่องมือสร้างรูปภาพจากข้อความ (text-to-image Generator) อย่าง DALL-E 2 ไว้ในเว็บไซต์ของ Shutterstock เพื่ออำนวยความสะดวกผู้ใช้บริการให้

สามารถแก้ไขปรับปรุงรูปภาพผ่านเว็บไซต์ได้ ทั้งสองบริษัทจึงต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน OpenAI ได้พัฒนาโมเดลปัญญาประดิษฐ์และ Shutterstock ได้ขยายบริการใหม่สำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการ

2. การปรับปรุงกระบวนการผลิต (Production Process Improvement) เป็นการนำนวัตกรรมการสื่อสารมาใช้ในการปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เร็วขึ้น มีค่าใช้จ่ายน้อยลง และมีคุณภาพงานดีขึ้น

กรณี Reuters สำนักข่าวต่างประเทศชั้นนำของโลกมีการพัฒนาคุณสมบัติการสืบค้นที่ซับซ้อนด้วยปัญญาประดิษฐ์บนแพลตฟอร์ม Reuters Connect แพลตฟอร์มดังกล่าวเป็นศูนย์กลางข้อมูลสื่อ บทความข่าว ภาพถ่าย วิดีทัศน์ และสนเทศในลักษณะอื่น ๆ แพลตฟอร์มถูกสร้างและบริหารจัดการโดย Reuters และกลุ่มบริษัทที่ร่วมพัฒนา บุคลากรทีมงานมีการปรับแต่งโมเดลการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning Model) เพื่อช่วยในการถอดเสียงเป็นข้อความ การแปลความ การระบุตัวบุคคลสาธารณะที่ปรากฏในภาพวิดีโอ เป้าหมายการพัฒนาคือ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการสืบค้นข้อมูล การพัฒนาแพลตฟอร์มโดยใช้ Generative AI ช่วยลดภาระแรงงานมนุษย์ในการจัดระเบียบคัดแยกข้อมูลโดยเฉพาะอภิบริบทข้อมูล (Metadata) ที่มีความสำคัญต่อการจัดการและการสืบค้นข้อมูลสื่อดิจิทัลทุกประเภท การเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือทำให้งานบริการมีความรวดเร็ว ปริมาณและคุณภาพงานสูงขึ้น ผู้ใช้แพลตฟอร์มมีความสะดวกและได้รับข้อมูลสืบค้นที่ถูกต้องแม่นยำ

เช่นเดียวกับกรณีการพัฒนาโปรแกรมเสริม (Plugin) สำหรับ ChatGPT ของบริษัท Axel Springer การนำ Generative AI มาใช้ ได้ช่วยทดแทนแรงงานมนุษย์ในภาระงานส่วนที่ไม่สำคัญ วิธีการนี้ทำให้นักข่าวและบุคลากรในสำนักงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการเวลาที่จะมุ่งความสำคัญไปยังกระบวนการงานข่าวเป็นหลักโดย Generative AI รับผิดชอบปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการทำให้ผลิตภัณฑ์ข่าวมีความน่าสนใจ เช่น การคิดสรรข่าว การปรับแต่งข่าวให้เหมาะกับกลุ่มผู้รับสาร จึงเป็นความเชื่อด้านการใช้ประโยชน์ที่คาดหวังว่าการใช้ Generative AI จะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพของงาน และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร

ข้อถกเถียงและแนวปฏิบัติการใช้ Generative AI

ข้อถกเถียงเกี่ยวกับ Generative AI

ด้านหนึ่งของนวัตกรรมเทคโนโลยี Generative AI ทำให้ผู้ใช้สังเกตเห็นถึงประโยชน์ แต่ในอีกด้านเทคโนโลยีดังกล่าวกำลังก่อให้เกิดการตั้งคำถามและข้อวิตกกังวลในหลายด้านทั้งจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ใช้งาน เหตุผลเพราะว่าพื้นฐานเทคโนโลยี Generative AI เครื่องมือมีความจำเป็น

ที่จะต้องเรียนรู้ฝึกฝนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการทดสอบหลายครั้งเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง นอกจากนั้น ยังเป็นการป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิด เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลความลับหน่วยงาน รวมถึง กฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งผลสำรวจของ WAN-IFRA (World Association of Newspapers and News Publishers) จากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสื่อสารมวลชน ได้แก่ บรรณาธิการข่าว นักข่าว และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 100 คน (Roper, 2023) มีสามประเด็นสำคัญจากการสำรวจที่เป็นข้อกังวลอย่างยิ่ง ต่อการใช้ Generative AI ประกอบด้วย ความแม่นยำของข้อมูลและคุณภาพสนเทศ การคัดลอก และการละเมิดลิขสิทธิ์ ประเด็นการปกป้องข้อมูลและความกังวลเกี่ยวกับภาวะส่วนตัว

1. ประเด็นความแม่นยำของข้อมูลและคุณภาพสนเทศ ในที่นี้ขอกกล่าวถึงการนำ Generative AI ใช้ในบทบาทผู้ช่วยปัญญาประดิษฐ์ขององค์กรสื่อสองแห่ง กรณีแรก การใช้ ChatGPT แก้ไขไวยากรณ์ภาษาสเปน และงานเขียนในบทความข่าวบนสื่อข่าวออนไลน์ La Silla Vacía ประเทศ โคลัมเบีย เครื่องมือ ChatGPT ถูกนำมาใช้ช่วยในงานเขียน การแก้ไขไวยากรณ์ และการสะกดคำผิด เป้าหมายเพื่อลดความผิดพลาดในงานเขียนเพื่อฝ่ายข่าวจะได้บริหารจัดการเวลาในการไปให้ความสำคัญกับงานลักษณะอื่น ผลจากการใช้ ChatGPT สามารถระบุและแก้ไขข้อผิดพลาดส่วนใหญ่ได้ แต่มีข้อจำกัดการเขียนที่จะเขียนให้เหมือนสไตล์การเขียนของทางสำนักข่าว บางกรณีคำแนะนำของ ChatGPT ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาแต่ก็ไม่สอดคล้องกับสไตล์งานเขียน ดังนั้นก่อนการเผยแพร่งานเขียนทุกชิ้น ต้องผ่านการตรวจสอบอีกครั้งโดยนักข่าวและการอนุมัติจากบรรณาธิการ (Hoz, 2023)

กรณีที่สอง การใช้เครื่องมือ ChatGPT เพื่อสรุปเอกสารของเว็บไซต์ข่าว Ekstrabladet.dk ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเขียนข่าวท้องถิ่น เป็นชิ้นงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับรายงานสถานะการเงิน บริษัท รายงานการตรวจสอบสถานประกอบการร้านอาหาร การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ภายใต้ชื่อโครงการ “Platform Intelligence in News” ซึ่งจากการสร้างบทความข่าวขึ้นใน ครั้งแรกพบว่าข้อเขียนจากปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับคุณภาพที่ยอมรับได้มีเพียงประมาณ 60% ปัญหาโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องการสร้างงานเขียนขาดข้อมูลที่สำคัญ การสรุปข้อมูลผิดจากการประเมิน สนเทศของปัญญาประดิษฐ์ มีการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม หรือข้อมูลที่สรุปขาดความเกี่ยวข้องกับ ข้อมูลต้นฉบับ จากกรณีดังกล่าวสรุปได้ว่าการใช้งานมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา และมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะเข้ามาควบคุมจัดการ (Rich, T. G. C., 2023)

2. ประเด็นการคัดลอกและละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นข้อกังวลทางกฎหมายที่สร้างความคลุมเครือ ให้กับภาพที่รังสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ในเรื่องความชอบธรรม เช่น กรณี Midjourney และ Stable Diffusion (TNN Online, 2023) มีการนำภาพจากฐานข้อมูลหลายพันล้านภาพโดยส่วนหนึ่งของ ข้อมูลเป็นการนำเอาภาพงานศิลปะที่รวบรวมและจัดแสดงผลงานของศิลปินดิจิทัลบนเว็บไซต์

DeviantArt มาใช้ในการฝึก หรือกรณีการฟ้องร้องต่อ GitHub CoPilot แอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ช่วยเขียนรหัสคำสั่งโปรแกรม เป็นต้น เกิดการฟ้องร้องการละเมิดลิขสิทธิ์ของศิลปินและผู้สร้างกับ ข้อโต้แย้งผู้สร้างปัญญาประดิษฐ์เรื่องนโยบายการใช้งานอย่างเหมาะสม (Fair Usage Policy) เพราะ ในท้ายที่สุดอยู่ที่กระบวนการทางกฎหมาย

3. ประเด็นการปกป้องข้อมูลและความกังวลเกี่ยวกับภาวะส่วนตัว Generative AI ทำให้เกิดความกังวลเรื่องภาวะส่วนตัวเพราะปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ ข้อมูลติดต่อ มีความเป็นไปได้ที่ข้อมูลผู้ใช้งานจะถูกรวบรวมโดยไม่ตั้งใจระหว่างที่ ผู้ใช้ตอบโต้กับระบบปัญญาประดิษฐ์ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัลกอริทึมของปัญญา ประดิษฐ์สามารถทำให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ตั้งใจหรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิดเช่น การร้องขอ การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลอ่อนไหวสำหรับการฝึกหรือการสร้างผลลัพธ์ นอกจากนี้ก็สามารถ สร้างความกังวลเกี่ยวกับภาวะส่วนตัว หากมีการนำชุดข้อมูลมาฝึกปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะ การเลือกปฏิบัติหรือชุดข้อมูลมีอคติ ผลลัพธ์ที่สร้างขึ้นสามารถสะท้อนและขยายอคติเหล่านี้ นำไป สู่การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือการเลือกปฏิบัติต่อคนบางกลุ่ม

แนวปฏิบัติเบื้องต้นในการใช้ Generative AI

แนวปฏิบัติเบื้องต้นเป็นข้อเสนอแนะต่อการนำ Generative AI ไปใช้ในงานสื่อสารมวลชน ระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร และเมื่อการพัฒนาของเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าแนวปฏิบัติต่าง ๆ ก็ควรมีการพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติมในภายหลัง แนวปฏิบัติการใช้งานมีดังนี้

ระดับผู้ใช้งาน

1. สร้างชุดคำอธิบาย (Prompts) ที่มีความหลากหลายและครอบคลุม หัวใจสำคัญด้าน เทคนิคของการใช้แอปพลิเคชัน Generative AI คือการเขียนคำอธิบาย (Prompts) เพื่อสั่งการทำงานปัญญาประดิษฐ์ การสร้างชุดคำอธิบายที่หลากหลายและครอบคลุม จะมีผลต่อความแม่นยำและถูกต้องของผลลัพธ์ข้อมูลสนเทศที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้น
2. การโต้ตอบแสดงความเห็นกับระบบ เมื่อมีการสร้างชุดคำอธิบายเพื่อสั่งการทำงาน Generative AI ผลลัพธ์ข้อมูลสนเทศจากคำสั่งผู้ใช้งาน การแสดงความยอมรับหรือ ปฏิเสธต่อผลลัพธ์ที่ระบบสร้างขึ้นผ่านส่วนติดต่อผู้ใช้ในแอปพลิเคชันถือเป็นการแสดง ปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กับระบบเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ระบบปัญญาประดิษฐ์
3. ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้หรือเผยแพร่ ในการปฏิบัติงานของมนุษย์เรื่องอคติ สามารถเกิดขึ้นจากตัวผู้ปฏิบัติงาน ความรู้ การแทรกสอดความเห็น การขึ้นนำ ความรู้สึก

ส่วนตัว มีโอกาสสร้างความเอนเอียงและอคติให้เกิดขึ้น การใช้งาน Generative AI ก็เช่นเดียวกันพึงระวังได้เสมอว่าระบบปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นสมองจักรกลไม่ได้สร้างอคติให้เกิดขึ้น แต่อคติมีโอกาสเกิดจากแหล่งข้อมูลที่ถูกนำมาใช้ฝึกโมเดลปัญญาประดิษฐ์ เช่น การปกปิดแหล่งที่มาข้อมูล ดังนั้นในระดับผู้ใช้หรือผู้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะงานวารสารศาสตร์สื่อสารมวลชน ควรยึดหลักตามมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพและหลักวารสารศาสตร์ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2561, น.99) ที่ยึดหลักความถูกต้องและเที่ยงตรง ข้อมูลมีความถูกต้องตรวจสอบได้และมีความชัดเจนในหลักฐานที่มา ดังนั้นข้อความหรือผลลัพธ์ข้อมูลสนเทศที่ได้พึงตั้งข้อสงสัยพิจารณาอย่างระมัดระวังมีการตรวจสอบซ้ำก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะหรือนำไปใช้งาน

ระดับหน่วยงาน

1. กำหนดกลยุทธ์และแนวปฏิบัติการใช้ Generative AI ในองค์กร การนำมาใช้ในงานสื่อสารมวลชนมีหลากหลายลักษณะตั้งแต่ การสร้างสนเทศ การแปลภาษา การสรุปเนื้อหา การโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์อัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างสรรค์การเล่าเรื่อง การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการลดเสียงคำบรรยาย เป็นต้น ดังนั้นองค์กรควรพิจารณา Generative AI เป็นเสมือนเครื่องมือในการทำงานประเภทหนึ่งที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของงานและไม่ควรพิจารณาปัญญาประดิษฐ์เสมือนแหล่งข้อมูล โดยแนวทางการปฏิบัติงานยังคงยึดถือมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณเป็นสำคัญ
2. มีการกำกับ (Label) ชิ้นงานหรือสนเทศประเภทใดก็ตามที่สร้างขึ้นจาก Generative AI ด้วยข้อความหรือกราฟิกเพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับผู้บริโภคสื่อ รวมถึงการเป็นเครื่องชี้บ่งแสดงถึงความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ต่อแหล่งที่มาของสนเทศ
3. จัดฝึกอบรมแก่บุคลากร ในแต่ละองค์กรมีหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่ต่างกันตามทักษะความรู้ ความเกี่ยวข้อง และภาระรับผิดชอบ ดังนั้นการใช้ Generative AI ควรเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานสื่อสารมวลชนให้มีทักษะการใช้เครื่องมือ เข้าใจหลักการทำงาน และการนำไปใช้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

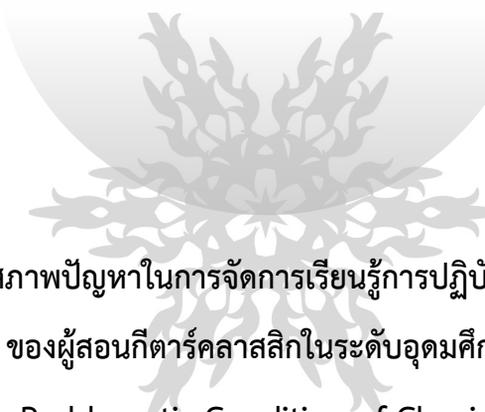
Generative AI เป็นประเภทย่อยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ทำงานด้วยการสร้างสเนทขึ้นมาใหม่จากชุดข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าไปเพื่อฝึกปัญญาประดิษฐ์ Generative AI นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการนำมาใช้ในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและทวีบทบาทสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาปัจจุบัน การนำมาใช้ประโยชน์ในงานสื่อสารมวลชนเป็นไปในหลายมิติลักษณะงาน เช่น การสร้างสเนท การเป็นผู้ช่วยงาน การระดมความคิด ค้นหาข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์งาน การใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิต การวางแผนเผยแพร่สเนท และปรับแต่งประสบการณ์ผู้ใช้ กิจกรรมทั้งหมดกระทำผ่านแอปพลิเคชันประเภทต่าง ๆ ที่มีปัญญาประดิษฐ์อยู่เบื้องหลัง นวัตกรรมเทคโนโลยีการสื่อสาร Generative AI จึงเป็นการก้าวข้ามขอบเขตโลกแบบเดิมของงานสื่อสารมวลชน ปัจจุบันการพัฒนาโมเดล Generative AI ในสี่กลุ่มงานได้แก่ การสร้างข้อความ การเขียนรหัสคำสั่ง โปรแกรม งานภาพนิ่ง กลุ่มภาพวิดีโอ ภาพสามมิติ และการพัฒนาออกแบบเกม โมเดลแต่ละแบบมีความก้าวหน้าและพร้อมต่อการใช้งานในระดับที่ต่างกัน โมเดลปัญญาประดิษฐ์ที่มีบทบาทสำคัญคือโมเดลสร้างภาพและข้อความ องค์กรสื่อมีการนำนวัตกรรมเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสินค้าและบริการ รวมถึงการปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตงาน ในกระบวนการผลิตงาน Generative AI ถูกนำมาใช้ในขั้นเตรียมการผลิต ขั้นผลิต และหลังการผลิต ตามลักษณะงานและนโยบายขององค์กร ดังนั้นสถานะของการนำมาใช้ในงานสื่อสารมวลชนจึงอยู่ในช่วงการกำหนดแนวทางการใช้ที่เหมาะสม พิจารณาได้จากการเกิดข้อถกเถียง และข้อวิตกกังวลในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความแม่นยำและความถูกต้องของข้อมูล การคัดลอกและละเมิดลิขสิทธิ์ การปกป้องข้อมูลและความกังวลเกี่ยวกับภาวะส่วนตัว ในเบื้องต้นต่อข้อเสนอแนะการนำ Generative AI มาใช้ ผู้ใช้งานควรมีความระมัดระวัง และตรวจสอบสเนทที่สร้างขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ก่อนการเผยแพร่หรือนำไปใช้ องค์กรควรมีการกำหนดลักษณะเฉพาะของงานจากสถานการณ์และความเหมาะสมต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และปรับปรุงแนวปฏิบัติอยู่เสมอตามพัฒนาการ ความก้าวหน้าปัญญาประดิษฐ์โดยทั้งนี้ต้องไม่กระทบต่อหลักการ ค่านิยม และมาตรฐานวิชาชีพสื่อสารมวลชน

รายการอ้างอิง

- โคชันชู. (2563). *การปฏิวัติคอนเทนต์ในยุค AI* (ภัททิรา จิตต์เกษม, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์. ฮาวทู. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 2018).
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2561). การประยุกต์ใช้นวัตกรรมสื่อสาร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมสื่อสาร* (หน่วยที่ 2, น. 6-33-6-39). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- บุษบา สุธีธร. (2561). แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสาร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการสื่อสาร* (หน่วยที่ 1, น.1-12). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2561). *งานข่าว: หลักการและเทคนิค (The News: Principles and Techniques)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2022) *Generative AI เอไอแบบรู้สร้าง*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2566. จาก https://www.nstda.or.th/home/news_post/10-tech-generative-ai
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2561). *สื่อศาสตร์ Mediumology: หลักการ แนวคิด นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคกร.
- The MATTER, (2023). *CHATGPT เปิดตัวแค่ 2 เดือน แต่มีผู้ใช้งานเกิน 100 ล้านคนแล้ว กลายเป็นแอปฯ ที่โตเร็วที่สุดในโลก*, สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2566. จาก <https://thematter.co/brief/196209>
- Bradshaw, P. (2023). *Generative AI in journalism: Here are 6 principles that address diversity and inclusion (it's just good journalism)*. Retrieved July 10, 2023 from <https://paulbradshaw.medium.com/generative-ai-in-journalism-here-are-6-principles-that-address-diversity-and-inclusion-its-just-43208b5f2239>
- Chakraborty, U., Kumar, S., & Roy, S. (2023). *Rise of Generative AI and ChatGPT: Understand how generative AI and ChatGPT are transforming and reshaping the business world*. BPB Publication.
- Cools, H. (2023). *Towards guidelines for guidelines on the use of Generative AI in newsrooms*. Retrieved July 31, 2023 from <https://generative-ai-newsroom.com/towards-guidelines-for-guidelines-on-the-use-of-generative-ai-in-newsrooms-55b0c2c1d960>.
- Hiter, S. (2023). *Generative AI landscape: Current and future trends*. Retrieved July 31, 2023 from <https://www.eweek.com/artificial-intelligence/generative-ai-landscape/>
- Hoz, K. D. la. (2023). *Using ChatGPT to correct Spanish grammar and style in news articles*. Retrieved July 31, 2023 from <https://generative-ai-newsroom.com/using-chatgpt-to-correct-spanish-grammar-and-style-in-news-articles-733c9c83de9a>.

- Hughes, O. (2023). *Generative AI defined: How it works, benefits and dangers*. Retrieved July 31, 2023 from <https://www.techrepublic.com/article/what-is-generative-ai/>
- Martineau, K. (2023). *What is Generative Ai?*. Retrieved August 5, 2023 from <https://research.ibm.com/blog/what-is-generative-AI>
- Rich, T. G. C. (2023). *Document summaries in Danish with OpenAI*. Retrieved July 31, 2023 from <https://generative-ai-newsroom.com/summaries-in-danish-with-openai-cbb814a119f2>
- Rogers, E.M. (2003) *Diffusion of innovations: 5th ed.* New York: Free Press.
- Roper, D. (2023) *Gauging generative AI's impact in newsrooms, WAN-IFRA*. Retrieved August 6, 2023 from <https://wan-ifra.org/insight/gauging-generative-ais-impact-in-newsrooms/>
- Sequoia Capital. (2023). *Generative AI: A creative new world*. Retrieved August 6, 2023 from <https://tinyurl.com/2p8mkm7b>
- Taulli, T. (2023). *Generative AI: How CHATGPT and other AI tools will revolutionize business*. Apress.
- Tobitt, C. (2023). *Generative AI and journalism: All we know as AP and Shutterstock sign deals with openai*. Retrieved August 6, 2023 from <https://pressgazette.co.uk/news/generative-ai-journalism-updates/>

การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิก
ของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา

A Study of the Problematic Condition of Classical Guitar Practice
Learning Management for Classical Guitar Instructors in the Higher
Education Level

ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์ Piyarat thamrongrat*

พงษ์พิทยา สัพโส Pongpitthaya Sapaso**

พิทยวัฒน์ พันธะศรี Pittayawat Bansri***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากร จำนวน 60 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอรูปแบบการพรรณนา (Description)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ระดับน้อยแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.31$, $S.D. = 0.18$)

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลางดังนี้ ผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนการเรียนการสอนกับผู้สอน ผู้บริหารมีการจัดให้มีตำรา เอกสาร แหล่งเรียนรู้ กีตาร์คลาสสิก ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้สอนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิก และผู้บริหารมีการสำรวจปัญหา ในการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกของผู้เรียนและผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน ควรพัฒนาตนเองของผู้สอนทั้งด้านความรู้ หลักการ ทฤษฎี และทักษะปฏิบัติรวมถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนควรมีความเข้าใจเบื้องต้นทั้งด้านความรู้และทักษะปฏิบัติดนตรีก่อนเข้ามาศึกษา ควรมีกีตาร์คลาสสิกเป็นของตนเอง ควรมีวินัยและความตั้งใจในการซ้อม 3) ด้านการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้เทคโนโลยีที่มีแนวความคิดการสอนที่เข้ากันได้กับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน 4) ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน โดยเน้นการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงในสาขาอาชีพ 5) ด้านผู้บริหาร ควรรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติดนตรีในลักษณะเฉพาะโดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาปฏิบัติ 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้มีการพัฒนาห้องเรียน และมีการสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับกีตาร์คลาสสิกที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, การจัดการเรียนรู้, ผู้สอนกีตาร์คลาสสิก

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problematic conditions of instructors' learning management for classical guitar practice at the university level, 2) to recommend guidelines on learning management for classical guitar practice to instructors at the university level. The research population was 60 people out of whom the 30 samples were selected through purposive sampling. The study tool was a questionnaire on the problematic conditions. The statistical data were analysed through mean, standard deviation, and description.

The research results showed that:

1. Overall, there were few problems in the learning management of the classical guitar practice at the university level. However, when analyzing each issue separately, it was found that the management side had moderate level of problems ($\bar{X} = 3.31$, $S.D. = 0.20$). When considered each aspect, it was found that the aspects with moderate problems were as follows: the administrators had to hold meetings with the instructors to clarify the teaching and learning plans. The administrators had to provide textbooks, documents, learning sources, and classical guitars. The administrators had to survey the needs of instructors regarding the funds to support classical guitar instruction, and the administrators had to look at the problems associated with classical guitar teaching from both learners and instructors.

2. Suggestions for learning management of classical guitar practice in higher education level were as follows: 1) Instructors should improve themselves in terms of knowledge, principles, theory, practical skills, and teaching techniques. 2) Learners should have a basic understanding of music knowledge and music practical skills before enrolling in the course, as well as having their own classical guitar, and they should have discipline and determination in practicing. 3) Instructors should employ teaching technologies that are compatible with present-day learning styles of students. 4) The curriculum should be updated with an emphasis on practical application in professional fields. 5) The administrators should know and understand about specific music practice, especially in the context of the practical course. 6) The administrators should allocate the funds for classroom development and purchase of good-quality equipment for classical guitars.

Keywords: Problematic Condition, Learning Management, Classical Guitar Instructor

บทนำ

กีตาร์คลาสสิกได้รับการพัฒนาวิธีการและเทคนิคการปฏิบัติ ตลอดจนถึงลักษณะของท่าทาง ในการนั่ง การวางมือขวาและซ้ายจนเป็นรูปแบบและแบบแผน กีตาร์คลาสสิกเป็นเครื่องดนตรีที่มี ผู้คนนิยมเนื่องจากมีขนาดพอเหมาะ เคลื่อนย้ายสะดวก เวสต์บรูก (Westbrook, 2015 : p.6) กีตาร์ คลาสสิกมี 6 สาย ใช้สายเอ็น (Nylon) ลักษณะเสียงนุ่มนวล ไพเราะน่าฟัง ใช้เล่นในการบรรเลง สามารถปฏิบัติบทเพลงได้หลากหลาย ถูกพัฒนาขึ้นจากการออกแบบของ อันโตนิโอ เด ตอร์เรส จูราโด (Antonio de Torres Jurado) ชาวสเปน ในศตวรรษที่ 19 สำหรับนักกีตาร์คลาสสิกที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีมากมายหลายท่าน ได้แก่ เฟอร์นันโด โซร์ (Fernando Sor) มาอูโร จิอูลินิ (Mauro Giuliani) แมททีโอ คาร์คาสซี (Matteo Carcassi) เฟรดินันโด คารุลลิ (Ferdinando Carulli) ฟรานซิสโก ทาร์เรกา (Francisco Tárrega) จอห์น วิลเลียม (John William) และอันเดร เซโกเวีย (Andrés Segovia) เป็นต้น โดยนักกีตาร์คลาสสิกเหล่านี้ได้คิดค้นวิธีการ รูปแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนในการประพันธ์ และเรียบเรียงบทเพลงไว้แก่ผู้สอน กีตาร์คลาสสิกรุ่นหลังมากมาย

ปัจจุบันนักกีตาร์คลาสสิกมีอาชีพหลากหลาย เช่น ศิลปินที่ประกอบอาชีพโดยการบรรเลง โชว์กีตาร์คลาสสิกในสถานที่ต่าง ๆ และครูผู้สอนทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมถึงอาจารย์ผู้สอนใน มหาวิทยาลัย เป็นต้น การเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกมีการเปิดสอนทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนที่ให้ความสนใจในการเรียนกีตาร์คลาสสิก เพื่อนำไปประกอบวิชาชีพต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ดี ความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการฝึกซ้อม เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ผู้สอนควรมีวิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งในระดับต้นไปจนถึงระดับสูง โดยในการจัดการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนที่เลือกเรียนกีตาร์คลาสสิกเป็นเครื่องมือเอกต้องเรียนรายวิชากีตาร์คลาสสิกจำนวนประมาณ 3-7 รายวิชา โดยจำเป็นต้องเรียนรายวิชาเหล่านี้ต่อเนื่องกัน และเพื่อให้มีระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนต้องสามารถเขียนรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2559 : 68) กล่าวว่า การเขียนรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนเริ่มจากวางแผนการสำรวจ ข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ปัญหาและสิ่งต่าง ๆ กำหนดจุดประสงค์และเนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชา กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้สอนแต่ละสถาบันในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีแนวคิดและวิธีการสอนทางดนตรีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและ เนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในระดับต้นถึงระดับสูง การจัดระดับการเรียนรู้อกีตาร์คลาสสิกมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนและสถาบันการศึกษา โดยระดับการจัดการเรียนรู้ เทนแนนท์ (Tennant, 2016) เสนอแนวคิด

เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และวิธีการ ประกอบด้วย การปฏิบัติทฤษฎีดนตรี เทคนิค แบบฝึก และ บทเพลงสำหรับกีตาร์คลาสสิก เป็นต้น ซึ่งผู้สอนกำหนดระดับทฤษฎีดนตรี เทคนิค แบบฝึก และ บทเพลงที่เพิ่มระดับขึ้นสอดคล้องกับระดับการเรียนรายวิชาที่สูงขึ้น ระดับความยากง่ายและ มาตรฐานการผ่านขึ้นอยู่กับการวัดและประเมินผล ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการ เรียนรู้

นอกจากนี้การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติแบบมาตรฐานสากลของสถาบันสอบดนตรี เป็นส่วนหนึ่งในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติกีตาร์คลาสสิก เช่น สถาบันทรินิตี้คอลเลจลอนดอน (Trinity College of Music) สถาบันสอบดนตรีมาตรฐานสากลจากสหราชอาณาจักร ซึ่งระบบการ สอบเกรดแบ่งตามระดับการเรียนรู้ มีทั้งหมด 9 ระดับ ประกอบไปด้วยระดับเริ่มต้น ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง ตั้งแต่ Initial จนถึงเกรด 8 โครงสร้างการสอบกีตาร์คลาสสิกของ Trinity มีโครงสร้าง ทรินิตี้คอลเลจ (Trinity College, 2016; Trinity College, 2020) ดังนี้ 1) เพลงสอบ ต้องปฏิบัติ จำนวน 3 เพลงจากหนังสือสอบของ Trinity ตามกำหนดในแต่ละเกรด 2) เทคนิค การปฏิบัติสเกล อาร์เพจจีโอ หรือแบบฝึกหัดอื่น ๆ ตามกำหนดในแต่ละเกรด 3) แบบทดสอบ ต้อง เลือกทำแบบทดสอบที่ถนัด ตามกำหนดในแต่ละเกรด 4) การให้คะแนน แบ่งเป็นผ่าน (คะแนนรวม 60 คะแนนขึ้นไป) คุณภาพดี (คะแนนรวม 75 คะแนนขึ้นไป) และคุณภาพดีมาก (คะแนนรวม 87 คะแนนขึ้นไป) ผลจากการสอบจะได้รับใบคะแนนที่เขียนโดยอาจารย์ผู้สอบ และผู้สอบที่สอบผ่าน ทุกคนจะได้รับใบประกาศนียบัตร (Certificate) จากประเทศอังกฤษ อย่างไรก็ตาม การจัดการ เรียนรู้ในระดับอุดมศึกษากับสถาบันสอบดนตรีมาตรฐานสากล อาจมีความแตกต่างในด้าน เนื้อหา แผนการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการประเมินผลและการสอบ แต่ระบบการสอบเกรดและการวัดและ ประเมินผลทักษะการปฏิบัติแบบมาตรฐานสากล มีประโยชน์ในการเปรียบเทียบและวัดผลความ สามารถทางดนตรีของผู้เรียนในระดับมาตรฐานสากล และส่งเสริมการปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกในระดับสูง

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียนในแต่ละ ด้าน ผู้สอนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้สูงสุด โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ ศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ เกรียงไกรวงษ์ และนันทรัตน์ เจริญกุล (2565 : 166) ซึ่งพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพเฉพาะบุคคลจะช่วยส่งผลให้พฤติกรรม การสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองเพิ่มขึ้น และสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้และ ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติภาระงานได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษางานวิจัย เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษา คณิเทพ ปิตุภูมิเนาค (2563 : 108) มีการเสนอแนวทางด้านบุคลากร ด้านสิ่งสนับสนุนการสอน และ

งบประมาณ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษา และได้มีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยการบริหารจัดการและทิศทางของสถาบันที่เป็นเลิศ ชัดเจนและมีความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ในยุคปัจจุบันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพทั้งทางด้านวิชาการ การปฏิบัติ การพัฒนาครูผู้สอน ความเป็นมืออาชีพ รวมถึงการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นมีประเด็นที่สำคัญ 6 ด้าน คือ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านหลักสูตร 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน

ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้น โดยเป็นการนำข้อมูลและผลการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพและตรงตามความประสงค์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา นำเสนอโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิก ของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา และเป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้เห็นความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา

ประชากร

ผู้สอนวิชาคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้สอนวิชากีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน จำนวน 30 คนโดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา และตอบแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) อาจารย์ผู้สอนรายวิชากีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2) ประสบการณ์ในการสอนกีตาร์คลาสสิกไม่ต่ำกว่า 3 ปี และ 3) ประสบการณ์การแข่งขันหรือฝึกอบรม มากกว่า 4 ครั้งต่อปี

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา นำเสนอโดยใช้รูปแบบการพรรณนา (Description)

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยประสานงานกับผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างตามที่ระบุไว้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีปัญหามาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

2. ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านหลักสูตร 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอรูปแบบการพรรณนา (Description)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตาร์คลาสสิกของผู้สอนคีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา สรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตาร์คลาสสิกของผู้สอนคีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านของสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนคีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา

ประเด็นสภาพปัญหา	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
1. ด้านผู้สอน	4.28	0.09	น้อย
2. ด้านผู้เรียน	3.52	0.07	น้อย
3. ด้านการเรียนการสอน	4.39	0.13	น้อย
4. ด้านหลักสูตร	3.96	0.20	น้อย
5. ด้านผู้บริหาร	3.31	0.18	ปานกลาง
6. ด้านปัจจัยเกื้อหนุน	3.78	0.17	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	3.87	0.14	น้อย

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านของสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนคีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหในระดับน้อย ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านผู้บริหาร ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.18) และด้านที่มีระดับปัญหาน้อย โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.13) ด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.09) ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.20) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.17) ด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.07)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาด้านผู้บริหารเป็นรายข้อในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา

ด้านผู้บริหาร	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
1. ผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนการเรียนการสอนกับผู้สอน	3.13	1.19	ปานกลาง
2. ผู้บริหารมีการแนะนำให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร	3.27	1.03	ปานกลาง
3. ผู้บริหารมีการแนะนำให้ผู้สอนจัดแผนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.53	0.92	น้อย
4. ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้สอนได้พัฒนาตนเองด้านการสอนอย่างต่อเนื่อง	3.60	0.91	น้อย
5. ผู้บริหารมีการจัดให้มีการสำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอน	3.40	0.74	ปานกลาง
6. ผู้บริหารมีการจัดให้มีตำรา เอกสาร แหล่งเรียนรู้ กีตาร์คลาสสิก	3.13	0.83	ปานกลาง
7. ผู้บริหารมีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยมีห้องปฏิบัติการกีตาร์คลาสสิกโดยเฉพาะ	3.40	1.12	ปานกลาง
8. ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้สอนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิก	3.13	0.74	ปานกลาง
9. ผู้บริหารมีการสำรวจปัญหาในการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกของผู้เรียนและผู้สอน	3.00	1.00	ปานกลาง
10. ผู้บริหารมีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอน	3.53	1.25	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	3.31	0.18	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนคีตาศาสสิกในระดับอุดมศึกษา ด้านผู้บริหารเป็นรายข้อพบว่า โดยภาพรวมมีปัญหในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31, S.D. = 0.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนการเรียนการสอนกับผู้สอน ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 1.19$) ผู้บริหารมีการจัดให้มีตำรา เอกสาร แหล่งเรียนรู้ คีตาศาสสิก ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 0.83$) ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้สอนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนคีตาศาสสิก ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 0.74$) และผู้บริหารมีการสำรวจปัญหาในการเรียนการสอนคีตาศาสสิกของผู้เรียนและผู้สอน ($\bar{X} = 3.00, S.D. = 1.00$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตาศาสสิกของผู้สอนคีตาศาสสิกในระดับอุดมศึกษา มีดังนี้

2.1 ด้านผู้สอน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ หลักการ ทฤษฎี และทักษะปฏิบัติรวมถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน การสนับสนุนงบประมาณเพื่ออบรมคีตาศาสสิก และการแลกเปลี่ยนความรู้อาจารย์ เพื่อวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาการศึกษาคีตาศาสสิกในประเทศไทย รวมถึงการปรับแนวคิดเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการศึกษาดนตรีคลาสสิก และเชื่อมโยงกับดนตรีสมัยนิยม เช่น Fingerstyle และเพลงสมัยนิยม

2.2 ด้านผู้เรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้เรียนควรมีความเข้าใจเบื้องต้นทั้งด้านความรู้และทักษะปฏิบัติดนตรีก่อนเข้ามาศึกษา ควรมีคีตาศาสสิกเป็นของตนเอง ควรมีวินัยและความตั้งใจในการซ้อม อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มความเข้าใจที่ลึกซึ้งแก่ผู้เรียนให้รับรู้ถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ดนตรีและสิ่งสำคัญของดนตรีคลาสสิก

2.3 ด้านการเรียนการสอน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้สอนควรใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมีแนวทางการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สถาบันการศึกษาควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเทียบเท่าต่างประเทศ และมีหนังสือหรือแบบฝึกสำหรับคีตาศาสสิกที่ทันสมัยตีพิมพ์ล่าสุด เพื่อปรับปรุงและปรับเปลี่ยนให้เข้าข่ายกับมาตรฐานระดับสากล

2.4 ด้านหลักสูตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบันโดยเน้นการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงในสาขาอาชีพ โดยสอดคล้องกับหลักสูตรที่เปิดสอน ควรเพิ่มวิชาการรวมคีตาศาสสิกและการเรียนการสอนคีตาศาสสิก (Guitar Pedagogy) เพื่อเสริมสร้างทักษะทางดนตรี และนำไปต่อยอดการทำงานในปัจจุบัน

อาจปรับปรุงรายละเอียดของวิชาให้เชื่อมโยงกับความสนใจของผู้เรียน เช่น Fingerstyle โดยยังต้องเน้นการเข้าใจพื้นฐานการปฏิบัติกีตาร์คลาสสิก

2.5 ด้านผู้บริหาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติดนตรีในลักษณะเฉพาะโดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาปฏิบัติ การเข้าใจอย่างละเอียดในเนื้อหานี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญซึ่งจะมีคุณค่าและส่งผลที่สำคัญต่อผู้เรียน ควรสนับสนุนทางด้านงบประมาณเพื่อจัดการเรียนการสอน รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัดนตรี

2.6 ด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้มีการพัฒนาห้องเรียนและการเรียนการสอน โดยการจัดหาและใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นสำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับกีตาร์คลาสสิกที่มีคุณภาพ เช่น สายกีตาร์คลาสสิก และกีตาร์คลาสสิกไฟฟ้า

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ประเด็นสภาพปัญหา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านผู้เรียน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านหลักสูตร 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ผู้วิจัยพบว่าด้านที่มีระดับปัญหามากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านผู้บริหาร

ผู้วิจัยจะนำเสนอการอภิปรายผลในด้านที่มีระดับปัญหามากที่สุด คือ ด้านผู้บริหารและประเด็นในรายข้อย่อยที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อเท่านั้น เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนการเรียนการสอนกับผู้สอน ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 1.19$) ผู้บริหารมีการจัดให้มีตำรา เอกสาร แหล่งเรียนรู้ กีตาร์คลาสสิก ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 0.83$) ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการของผู้สอนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิก ($\bar{X} = 3.13, S.D. = 0.74$) และ ผู้บริหารมีการสำรวจปัญหาในการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกของผู้เรียนและผู้สอน ($\bar{X} = 3.00, S.D. = 1.00$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารขาดการประชุมและชี้แจงแผนการเรียนการสอนกับผู้สอน ส่งผลต่อความชัดเจนและความมั่นใจในการดำเนินงานและการสอนทั้งในมุมมองของผู้บริหารและผู้สอน และขาดการสนับสนุนตำราเอกสารและแหล่งเรียนรู้ส่งผลต่อการสอนและข้อมูลที่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังอาจขาดการสนับสนุนงบประมาณ

สำหรับคีตารคลาสสิกทำให้ผู้สอนไม่สามารถใช้อุปกรณ์และสื่อวัสดุที่เหมาะสมได้อย่างเต็มที่ และผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของมานะ พิณจะโปะ (2557 : 153) ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาการสอนวิชาดนตรีพบว่า ผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนการเรียนการสอนดนตรีของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะประเด็นการจัดสรรงบประมาณและโอกาสอบรมสัมมนาทางดนตรีของผู้สอนดนตรี ดังนั้น เรื่องการสนับสนุนให้ผู้สอนดนตรีมีโอกาสในการเข้ารับอบรมสัมมนาหรือการศึกษาต่อจึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างเพียงพอจากผู้บริหาร รวมถึงผู้บริหารอาจขาดการสำรวจปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ โพธิ์รุทซ์ และคณะ (2564 : 264) เรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ด้านบริหาร พบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารควรเข้าร่วมในการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการระดมทุนเพื่อการรับสมัครผู้เรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมวงดนตรี นอกจากนี้ควรสนับสนุนบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนในการบรรเลงดนตรี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติคีตารคลาสสิกของผู้สอนคีตารคลาสสิกในระดับอุดมศึกษา ดังนี้

2.1 ด้านผู้สอน พบว่า ผู้สอนควรพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ หลักการ ทฤษฎีและทักษะปฏิบัติรวมถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้สอนและผู้บริหารควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้โดยเรียงลำดับความสำคัญซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ควรพัฒนาความรู้และทักษะปฏิบัติด้วยการอ่านหนังสือ บทความวิชาการ ดูวิดีโอ และเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติ ผู้บริหารควรสนับสนุนทักษะการเรียนรู้แก่ผู้สอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และให้โอกาสให้กับผู้สอนที่ต้องการพัฒนาความรู้ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ศรีอริญ (2558 : 168-169) เรื่องบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านดนตรีของกลุ่มโรงเรียนไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนมีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านดนตรีสำหรับด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดนตรีด้วยการให้ความรู้และเสริมทักษะ เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับการสอนให้เข้ากับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

2.2 ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนควรมีความเข้าใจเบื้องต้นทั้งด้านความรู้และทักษะปฏิบัติดนตรีก่อนเข้ามาศึกษา ควรมีกีตาร์คลาสสิกเป็นของตนเอง ควรมีวินัยและความตั้งใจในการซ้อม สอดคล้องกับ การศึกษางานวิจัยของ ฉัญญ์รภัศร์ ดิศจ์ดาร์งกุล และคณะ (2564 : 52) เรื่อง การจัดการเรียนการสอนดนตรีของเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งพบว่า การส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางด้านดนตรี นอกจากเนื้อหาสาระเฉพาะของรายวิชา ควรปรับทัศนคติของผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญของรายวิชาเพื่อเชื่อมโยงและประยุกต์ความรู้ การส่งเสริมการบรรเลงดนตรี และการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ด้านทฤษฎีและความสามารถด้านทักษะการปฏิบัติและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัช อัครเดชาฤทธิ์ (2562 : 10-11) เรื่อง แนวทางการฝึกซ้อมดนตรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการเรียน พบว่า ผู้เรียนดนตรีจะมีพัฒนาการปฏิบัติดนตรีที่ดี นอกจากการวางแผนการฝึกซ้อมบทเพลงที่ปฏิบัติ จะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะของบันไดเสียง การปฏิบัติสเกล โครงสร้าง เพลง ข้อมูลประวัติ ผู้แต่ง นอกจากนี้ผู้สอนดนตรีมีบทบาทสำคัญในการแนะนำแนวทางในการเรียน ดนตรีให้ผู้เรียนได้พัฒนาการปฏิบัติดนตรี ผู้เรียนที่เพิ่งเริ่มเรียนดนตรีอาจต้องการทางลัดในการเรียน แต่ควรคำนึงถึงโครงสร้างและวิเคราะห์ความสำคัญในส่วนอื่น ๆ ของบทเพลงที่ปฏิบัติด้วย การเรียน ดนตรีที่มีเวลาฝึกซ้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการปฏิบัติดีขึ้น

2.3 ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนควรใช้เทคโนโลยีที่มีแนวคิดการสอนที่เข้ากันได้กับ ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน ทั้งนี้ควรมีการใช้แอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์สำหรับการเรียนรู้เพื่อเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา จัดทำวิดีโอการสอนและเอกสาร เพิ่มเติมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น จัดทำชุดฝึกฝนที่มีระดับความยากต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันการสนทนาหรือช่องทางการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับการสอนและ แก้ไขข้อสงสัยได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ฉัญญ์รภัศร์ ดิศจ์ดาร์งกุล และคณะ (2564 : 52) เรื่อง การจัดการเรียนการสอนดนตรีของเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ครูผู้สอนมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนผ่าน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการ เรียนรู้ด้วยตนเอง

2.4 ด้านหลักสูตร พบว่า ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน โดยเน้นการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงในสาขาอาชีพ ทั้งนี้การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของผู้เรียนในสมัยปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ทักษะในวิชากีตาร์ คลาสสิกในการทำงาน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนรู้กีตาร์คลาสสิกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเรียนรู้และเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะให้กับผู้เรียน จัดทำสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในสมัยปัจจุบัน เช่น วิดีโอการสอน และเอกสารเพิ่มเติม พัฒนาชุดฝึกฝนที่มีระดับความยากต่าง ๆ ให้เหมาะกับผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะ ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันการสนทนาหรือช่องทางการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เคลน บุนยานันต์ และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2563 : 250) เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ควรปรับเปลี่ยนรายวิชาต่าง ๆ ให้หลากหลาย เช่น เทคโนโลยีดนตรี การสอนเครื่องดนตรีที่มีวัฒนธรรมในพื้นที่ท้องถิ่นกับการประกอบอาชีพในปัจจุบันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียติ นามสง่า (2562 : 28) เรื่อง การจัดการเรียนรู้เปียโนระดับอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การทำหลักสูตร การเตรียมการสอน การเตรียมสื่อการสอนและห้องเรียน การเลือกวิธีการสอน การแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน การวัดและประเมินผล

2.5 ด้านผู้บริหาร พบว่า ควรรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติดนตรีในลักษณะเฉพาะโดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาปฏิบัติ ทั้งนี้ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของการเรียนดนตรี ในรายวิชาที่ศาสตร์คลาสสิก และผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะและอาชีพที่เกี่ยวข้อง ประชุมกับผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี เพื่อศึกษาและเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของรายวิชา และวิธีการสอนในการส่งเสริมการเรียนรู้ หาโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถด้านดนตรีโดยจัดกิจกรรมเสริมความรู้และการพัฒนาทักษะด้านดนตรี ให้มีความสำคัญกับการให้คำแนะนำและสนับสนุนในการเรียนรู้ด้านดนตรีและจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านดนตรีของผู้เรียน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เคลน บุนยานันต์ และอรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2563 : 253) เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผู้บริหารคณะและมหาวิทยาลัยควรสนับสนุนหลักสูตร พร้อมเข้าใจ การเรียนการสอน จัดหาบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนการจัดจ้างอาจารย์พิเศษในรายวิชาดนตรีเฉพาะ ตามความจำเป็น

2.6 ด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้มีการพัฒนาห้องเรียน และมีการสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับกีตาร์คลาสสิกที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ควรมีการวางแผนจัดทำงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน โดยจัดทำแผนงบประมาณเพื่อประมาณค่าใช้จ่ายและพิจารณาการเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เช่น การใช้โปรแกรมที่สามารถช่วยในการสอนและเรียนรู้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ โพธิ์รุข และคณะ (2564 : 264) เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า หน่วยงานควรวางแผนการใช้งบประมาณในวงดนตรีอย่างมีระบบและระมัดระวัง งบประมาณ

จากห้างร้านต้องตรวจสอบได้ ในด้านอุปกรณ์เพื่อรองรับการจัดซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ การตรวจสอบสภาพเครื่องดนตรีเป็นประจำ เป็นการรักษาคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องดนตรีให้พร้อมใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมดนตรีเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญและส่งเสริมพัฒนาด้านผู้บริหาร เช่น การสำรวจความต้องการของผู้สอนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิก การสำรวจปัญหาในการเรียนการสอนกีตาร์คลาสสิกของผู้เรียนและผู้สอน ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมวงดนตรี เพื่อให้เข้าใจปัญหาในการดำเนินงานทั้งในเรื่องงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และการจัดกิจกรรมดนตรีให้กับผู้เรียน

1.2 มหาวิทยาลัยสามารถนำข้อมูลของการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิกของผู้สอนกีตาร์คลาสสิก ไปใช้เป็นแนวทางในการเรียนกีตาร์คลาสสิกหรือพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติกีตาร์คลาสสิก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และประสานกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อให้กระบวนการการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านความคิดเห็นของผู้เรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

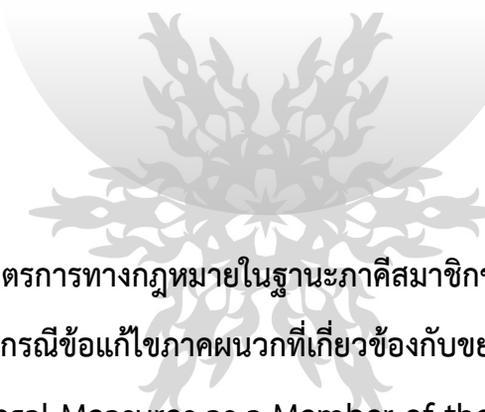
การวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์พิทยา สัพโส และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญวัฒน์ พันธะศรี อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่าน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ได้ให้ทุนในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

คณิเทพ ปิตุภูมิภาค. (2563). “สภาพการจัดการศึกษาดนตรีระดับอุดมศึกษาในภาคเหนือของประเทศไทย”. *วารสารศึกษาศาสตร์สาร.*, 4(3): 106-119.

เคลน บุญยานันต์, อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ (2563). “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ”. *วารสารครุพิบูล.*, 7(2): 141-157.

- ณัฐพงษ์ เกรียงไกรวงษ์, นันทรัตน์ เจริญกุล (2565). ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดเลย ตามแนวความคิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพเฉพาะบุคคล. *วารสาร ครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์*, 9(3): 158-170.
- เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์. (2559). *หลักการและแนวความคิดการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. สืบค้นจาก <https://www.ookbee.com>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปรียัติ นามสง่า, พงษ์พิทยา สัพโส, พิทยวัฒน์ พันระศรี. (2562). “การจัดการเรียนรู้เปียโนระดับ อุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา*, 6(2): 19-30.
- มานะ พินิจโปะ. (2557). “การศึกษาสภาพปัญหาการสอนวิชาดนตรีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31”. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*, 6(2): 141-157.
- ชัยณรงค์ ดิษฐ์ดำรงกุล, ปรีญานันท์ พรหมสุขกุล, อำไพ บุรณประพุกษ์. (2564). “การจัดการ เรียนการสอนดนตรีของเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล”. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 13(26): 46-56.
- ธวัช อิศวเดชาฤทธิ์. (2562). “แนวทางการฝึกซ้อมดนตรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการเรียน”. *วารสาร มหาวิทยาลัยพายัพ*, 29(1): 1-11.
- ยุทธศักดิ์ โพธิ์รุกข์, สุภารัตน์ สารสว่าง, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2564). “ความต้องการจำเป็นใน การบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2”. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(4): 258-270.
- อดิศร ศรีอรัญญ์. (2558). “บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้าน ดนตรีของกลุ่มโรงเรียนไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4”. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์*, 2(1): 152-172.
- Tennant, S.(2016). *Pumping Nylon: The Classical Guitarist’s Technique Handbook*. USA, CA: Alfred Music Publishing
- Trinity College (2016, December 24). Retrieved September 05, 2023, from <https://trinityexamsthailand.com/grades>
- _____ (2020, September 24). Retrieved September 05, 2023, from <https://www.trinitycollege.com/qualifications/music/grade-exams/classical-guitar>
- Westbrook, J.(2015). *An illustrated history and directory of acoustic guitars*. London : Annes publishing lt.

ประเทศไทยกับมาตรการทางกฎหมายในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล :
 ศึกษากรณีข้อแก้ไขภาคผนวกที่เกี่ยวข้องกับขยะพลาสติก

Thailand and Legal Measures as a Member of the Basel Convention:
 A Case study of Plastic waste Amendments

ณัฐวัฒน์ ปิยเรืองวิทย์ Natawat Piyaruengvit*

นพร โพธิ์พัฒนชัย Naporn Popattanachai**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางมาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติตามพันธกรณีในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล (อนุสัญญา) ตลอดจนความร่วมมือในด้านกฎหมาย หรือแนวทางปฏิบัติจากการที่อนุสัญญาฯ ได้มีการออกข้อแก้ไขภาคผนวกใหม่ โดยมีการแบ่งประเภทขยะพลาสติกจากเดิมที่ไม่ใช่ของเสียอันตราย เป็นของเสียอันตราย โดยมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ในภาคผนวก 2 ภาคผนวก 8 และภาคผนวก 9 อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงแก้ไขของภาคผนวกดังกล่าว นั้น มีประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาอยู่ที่การแบ่งประเภทของขยะพลาสติก ที่ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติใหม่สำหรับขยะพลาสติกบางประเภท ซึ่งมาตรการที่รัฐภาคีจะต้องนำมาปรับใช้และอนุวัติการกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกัน

อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว มีประเด็นเงื่อนไขในการส่งออกและนำเข้าขยะพลาสติกสำหรับขยะพลาสติกที่อยู่ภายใต้ภาคผนวก 9 ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่การส่งออกและนำเข้าของเสียในรายการที่กำหนดไว้ตามที่ระบุไว้ในรายการ B3011 ภาคผนวกที่ 9 ทำอนุสัญญาบาเซลนั้น ไม่ต้องมีการแจ้งการบอกกล่าวล่วงหน้าจากรัฐต้นทางไปยังรัฐปลายทาง (PIC: Prior Informed Consent) แต่มีเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นการนำเข้ามาเพื่อไปใช้ในการรีไซเคิลในลักษณะการจัดการที่ดีเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และจะต้องเป็นขยะพลาสติกที่เกือบจะปราศจากการปนเปื้อน โดยคำว่าเป็นการจัดการที่ดีเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือ Environmentally Sound Manner ตาม

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ที่กำหนดนั้น ไม่ได้มีนิยามความหมายที่เป็นสากล ทำให้ต้องมีการกำหนดนิยามคำจำกัดความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาบาเซล จึงเป็นเรื่องประเทศไทยจะต้องมีการวางมาตรการและกำหนดนิยามของคำดังกล่าวเพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติ

คำสำคัญ: ขยะพลาสติก อนุสัญญาบาเซล มาตรการทางกฎหมาย

Abstract

The purpose of this article is to study Thailand legal measures to comply with obligations as Thailand is a member of the Basel Convention (the Convention), as well as Thailand readiness in legal matters or guidelines because the Convention has issued a new annex amendment categorizing plastic waste from non-hazardous waste to hazardous waste. The revisions are included in Annex 2, Annex 8, and Annex 9. However, in the amendment of the said Annexes there is an issue that needs to be considered in the classification of plastic waste. New guidelines for certain types of plastic waste which contain measures that party states must adopt and implement laws or guidelines accordingly.

*However, in such amendments there are plastic waste export and import requirements for plastic waste covered under Annex 9, which are essentially the export and import of waste listed in Annex B3011 list 9 at the end of the Basel Convention, advance notice from a state of origin to a state of destination (PIC: Prior Informed Consent) is not required, but on condition that the plastic waste must be imported for recycling in a manner that is friendly to the environment, and it must be plastic waste that is almost free from contamination. The words that **it is good management, that is friendly to the environment, or environmentally sound manner** as defined do not have a universal definition of meaning. Therefore, Thailand definitions must be in accordance with the objectives of the Basel Convention. Thus, Thailand must put measures in place and set definitions of such terms in order to create clarity in the practice guidelines.*

Keywords : Plastic Waste, Basel Convention, Legal Measures

บทนำ

การนำเข้าขยะพลาสติกสำหรับประเทศไทยนั้น เป็นการนำเข้ามาเพื่อดำเนินการรีไซเคิล แต่แม้ว่าประเทศไทยเองจะเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาบาเซลก็ตาม ปัญหาการลักลอบการนำเข้าของเสียอันตรายรายปะปนมากับขยะพลาสติก ก็ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศจีนได้มีการออกประกาศมาตรการห้ามนำเข้าของเสียอันตราย โดยหนึ่งในมาตรการดังกล่าวมีการห้ามนำเข้าขยะพลาสติกอยู่ด้วยทำให้ของเสียดังกล่าวนี้ เกิดเป็นปัญหาต่อนานาประเทศ เนื่องจากการเส้นทางการส่งออกขยะพลาสติกนั้น ได้มีการเปลี่ยนถ่ายไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้าของเสียที่อ่อนแอกว่า เป็นเหตุให้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme-UNEP) ได้มีการจัดประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 14 เพื่อแก้ไขอนุสัญญา โดยได้มีการบรรลุ ข้อตกลงในการควบคุมและจำกัดการส่งออกขยะพลาสติกระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในภาคีสมาชิก 188 ประเทศทั่วโลก ย่อมมีพันธกรณีผูกพันตามข้อแก้ไขใหม่ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประเภทของเสียในภาคผนวกทำอนุสัญญา เพื่อที่จะสามารถใช้สิทธิตามกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นภาคีสมาชิกตามอนุสัญญาบาเซล ในการที่จะกำหนดมาตรการในการนำเข้าของเสียพลาสติกได้

โดยสาระสำคัญของข้อแก้ไขอนุสัญญาฉบับนี้ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำ “ขยะพลาสติก” ยกเว้นขยะพลาสติกบางประเภทที่มีลักษณะชัดเจน มากำหนดไว้ในประเภทของเสียที่ต้องถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญาบาเซลว่าเป็น “ของเสียอันตราย” หรือ “ของเสียที่จะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ” โดยการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าวนี้ เรียกว่าข้อแก้ไขอนุสัญญาเกี่ยวกับพลาสติก (Plastic Waste Amendments) ซึ่งสาระสำคัญของข้อแก้ไขนั้น เป็นการแบ่งประเภทพลาสติกเป็นของเสียอื่น กับของเสียอันตราย ว่าจะต้องมีกระบวนการดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยบทความนี้จะมุ่งเน้นศึกษาถึงแนวทางและมาตรการของอนุสัญญาบาเซลในข้อแก้ไขอนุสัญญา ดังกล่าว และจะวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์ที่ข้อแก้ไขฯ ดังกล่าวกำหนดเกี่ยวกับประเภทของเสียพลาสติกใหม่ เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการในการนำเข้าขยะพลาสติกของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล และให้มีความชัดเจนในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการในการนำเข้าขยะพลาสติก รวมถึงแนวทางมาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติตามพันธกรณีในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการที่เป็นข้อแก้ไขใหม่ของภาคผนวกทำอนุสัญญาบาเซล โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการที่ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามข้อแก้ไขที่มีการปรับปรุงใหม่ดังกล่าว

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาอนุสัญญาบาเซล ในส่วนของมาตรการของข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลใหม่ (Amendment Plastic) โดยเน้นศึกษาผลกระทบจากการที่ประเทศไทยต้องปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท และรองรับกับหลักการใหม่ของมาตรการในการนำเข้าขยะพลาสติก

วิธีการศึกษา

บทความนี้ ใช้วิธีการศึกษาหรือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาวิจัยผ่านการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) รวมทั้งข้อมูลที่ค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการนำเข้าขยะพลาสติกระหว่างประเทศ ในส่วนของข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญและผลกระทบของประเทศไทยที่สืบเนื่องมาจากการแก้ไขอนุสัญญาบาเซล โดยเฉพาะข้อแก้ไขภาคผนวกทำอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเภทของเสียที่เป็นพลาสติก ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ปรากฏอยู่ในทั้งรูปแบบเอกสาร บทความ วารสารทางวิชาการด้านกฎหมายต่าง ๆ และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงสิทธิและพันธกรณีตามอนุสัญญาบาเซล รวมถึงมาตรการทางกฎหมาย และผลกระทบของข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลใหม่ (Amendment Plastic) ที่มีต่อประเทศไทยในทางปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายขยะพลาสติกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และวางมาตรการในทางปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องตามพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล ในฐานะประเทศไทยสมาชิก

พันธกรณีต่ออนุสัญญาบาเซล

โดยหลักการของอนุสัญญาบาเซล (อนุสัญญาฯ) นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลดการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด รวมไปถึงลดการก่อให้เกิดของเสียอันตราย ซึ่งจะนำไปสู่การกำจัดของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิดให้มากที่สุด จึงนำมาซึ่งมาตรการในการจัดการการเคลื่อนย้ายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยอนุสัญญาฯ ได้มีการกำหนดให้มีระบบการแจ้งและให้การยินยอมล่วงหน้า (Prior Informed Consent) หรือที่เรียกว่าระบบ PIC ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย โดยการแจ้งบอกกล่าวล่วงหน้าไปยังรัฐปลายทางที่จะส่งของไป ซึ่งสาระสำคัญของกระบวนการ PIC อยู่ที่ก่อนที่จะมีการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่น ๆ จะต้องดำเนินการแจ้งขออนุญาตไปยังประเทศปลายทาง

ที่จะนำส่งของเสียอันตราย เพื่อให้ประเทศดังกล่าวได้มีการอนุมัติเสียก่อน โดยที่ประเทศต้นทางที่จะส่งออกนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศปลายทางเป็นลายลักษณ์อักษรเสียก่อน จึงจะทำการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายได้ ซึ่งในการขนส่งเคลื่อนย้ายนั้น จะต้องทำการบรรจุ ตัดฉลาก และขนส่งด้วยวิธีการตามมาตรฐานที่กำหนดในระดับสากล รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบ หากเกิดความเสียหายขึ้นจากการขนส่งด้วย

ทั้งนี้ สาระสำคัญของอนุสัญญาบาเซล ประกอบด้วยมาตรการทางกฎหมาย เครื่องมือ และกลไกในการจัดการกับของเสียอันตรายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (นรากร นันทไทรภาพ, 2561 : 3-4)

1. มาตรการทางกฎหมาย เพื่อเป็นการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนโดยการกำหนดระบบการแจ้งข้อมูลล่วงหน้า คือ

- ก่อนการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่นนั้น ประเทศต้นทางจะต้องแจ้งรายละเอียด และขออนุญาตตามขั้นตอนจากหน่วยงานที่มีอำนาจของประเทศปลายทางหรือประเทศที่เกี่ยวข้องเสียก่อน

- ก่อนการขนส่ง รวมถึงระหว่างขนส่ง จะต้องจัดให้มีเอกสารการเคลื่อนย้ายการบรรจุหีบห่อ การตัดฉลาก และการขนส่ง ด้วยวิธีการที่กำหนดตามมาตรฐานสากล ตลอดจนต้องจัดให้มีการประกันภัย พินัยบัตร หรือหลักประกันทางการเงิน รวมไปถึงความรับผิดชอบในการที่จะนำของเสียนั้นกลับภายใน 30 วัน

- หากมีการลักลอบขนย้ายอย่างผิดกฎหมาย จะต้องรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุรั่วไหลและปนเปื้อน

- ไม่อนุญาตให้มีการส่งออกหรือนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล

2. เครื่องมือและกลไกในการจัดการของเสียอันตรายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาและใช้เทคโนโลยี โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมซึ่งจะต้องเป็นการก่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด การปรับปรุงเทคโนโลยีการกำจัด การพัฒนาแนวทางและหลักปฏิบัติทางวิชาการที่เหมาะสม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี และระบบจัดการของเสียอันตราย โดยผ่านศูนย์ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีและสนับสนุนการปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซล

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายและเครื่องมือกลไกในการจัดการของเสียอันตรายตามหลักการที่อนุสัญญาบาเซลวางเอาไว้ แต่จากการที่มีวัสดุประเภทพลาสติกมีการใช้แพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จึงเกิดเป็นข้อแก้ไขอนุสัญญาเกี่ยวกับพลาสติก (Plastic Waste Amendments) ขึ้นตามมา

ข้อแก้ไขภาคผนวกอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับพลาสติก (Plastic Waste Amendments)

ที่มาก่อนที่จะมีการแก้ไขบทบัญญัติอนุสัญญาในข้อแก้ไขเกี่ยวกับขยะพลาสติกนั้น เดิมอนุสัญญาบาเซลได้จัดให้ขยะพลาสติกถูกระบุอยู่ในประเภทของของเสียที่สันนิษฐานว่าเป็นของเสียอื่น (ไม่เป็นอันตราย) อย่างไรก็ตาม จากปัญหาการนำเข้าส่งออกของขยะพลาสติกที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คน แม้ว่ากรนำเข้านั้นจะด้วยเหตุว่าเป็นการนำเข้ามาเพื่อรีไซเคิล ตามเงื่อนไขของอนุสัญญาบาเซลก็ตาม ก็ยังพบว่ามีกรลักลอบนำเข้าขยะพลาสติกที่ไม่ได้มาตรฐาน มีการปนเปื้อนของเสียอื่น ทำให้สภาพของพลาสติกนั้น เป็นลักษณะของ “ของเสียอันตราย” และจากปัญหาดังกล่าวนั้น นำมาซึ่งการประชุมครั้งที่ 14 ของการประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล (COP-14) เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2562 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2562 ซึ่งได้มีการรับรองการแก้ไขภาคผนวก 2 ภาคผนวก 8 และ ภาคผนวก 9 ทำอนุสัญญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมาตรการในการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของขยะพลาสติก รวมถึงได้มีการชี้แจงถึงรายละเอียดขอบเขตของอนุสัญญาฯ ที่ใช้กับประเภทขยะดังกล่าว และแนวทางการพิจารณาแบ่งประเภทของขยะพลาสติกด้วย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

มีการแก้ไขบัญชีรายชื่อ A (List A) หรือ ภาคผนวก 8 ซึ่งได้มีการบัญญัติรายการประเภทใหม่ คือ A3210 ขึ้น โดยในรายละเอียดขอบเขตของขยะพลาสติกที่ได้มีการกำหนดเพิ่มขึ้นมานั้น บทบัญญัติให้สันนิษฐานว่าเป็น “ของเสียอันตราย” โดยตัวอย่างขององค์ประกอบที่เป็นอันตรายที่อาจพบในขยะพลาสติกจนกลายเป็นของเสียอันตราย ได้แก่ การใช้จำพวกสารเติมแต่งเพื่อการใช้งานต่าง ๆ ได้แก่ สารประกอบตะกั่ว (ใช้เป็นสารให้ความร้อนหรือแสง) และสารประกอบบอร์กาโนแฮโลเจน (เช่น สารประกอบอินทรีย์ที่ใช้แฮโลเจน ซึ่งใช้เป็นสารหน่วงไฟ) ดังนั้น เมื่อบทบัญญัติกำหนดประเภทตามคุณสมบัติดังกล่าวเป็นของเสียอันตราย ของเสียที่จัดอยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าว จึงต้องอยู่ภายใต้กระบวนการขั้นตอนของระบบการแจ้งและให้การยินยอมล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเคลื่อนย้าย (PIC)

ซึ่งกระบวนการขั้นตอนแจ้งการบอกกล่าวล่วงหน้านั้น จะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนการอนุญาตให้มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้รัฐสามารถทราบได้ว่า กิจกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายข้ามพรมแดนอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยรัฐจะเป็นผู้กำหนดว่ากิจกรรมใดเข้าลักษณะที่จะต้องมีการประเมินความเสี่ยง โดยอาจพิจารณาจากประเภทของเชื้อเพลิงพลังงาน สถานที่ตั้ง และสารเคมีที่ใช้ในกิจกรรม เพื่อให้รัฐจะได้ประเมินความเสี่ยง และกำหนดวิธีการในการป้องกันได้อย่างเหมาะสม (จตุรนต์ ธีระวัฒน์, 2565 : 72)

สำหรับการแก้ไขบัญชีรายชื่อ B (List B) หรือภาคผนวก 9 นั้นได้มีการกำหนดรายการประเภทใหม่ คือ B3011 แทนที่รายการ B3010 (ของเสียประเภทพลาสติกที่เป็นของแข็ง) ที่มีอยู่

เดิม และได้มีการกำหนดถึงประเภทของขยะพลาสติกที่ให้สันนิษฐานว่าเป็น “ของเสียไม่อันตราย” โดยมีสาระสำคัญ คือ ได้มีการกำหนดประเภทรายการขยะพลาสติกใหม่ เป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับรายการ Y48 ในภาคผนวก 2 และรายการ A3210 ในภาคผนวก 8 ซึ่งขยะพลาสติกตามรายการ B3011 ใหม่ นี้ ยังคงไว้ในประเด็นสำคัญเดิม คือจะต้องเป็นของเสียที่ถูกกำหนดให้นำกลับมาใช้ใหม่ด้วย “วิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” และ “เกือบจะปราศจากการปนเปื้อนจากของเสียประเภทอื่น”

เมื่อพิจารณาจาก Plastic Waste Amendments ที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขขึ้นใหม่นั้น ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาฯ ย่อมมีพันธกรณีผูกพันต่ออนุสัญญาตามที่กำหนดไว้ข้อ 18 ว่าด้วยเรื่อง การรับเอาและแก้ไขภาคผนวก โดยอนุสัญญาข้อดังกล่าวกำหนดไว้ว่า “เว้นแต่จะเป็นกรณีอย่างอื่นในพิธีสารหรือเกี่ยวกับภาคผนวกของพิธีสาร การรับเอาและมีผลบังคับใช้ของภาคผนวกที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ หากรัฐภาคีใดไม่สามารถยอมรับภาคผนวกเพิ่มเติมของอนุสัญญา รัฐภาคีนั้นต้องแจ้งแก่ผู้เก็บรักษาสัตยาบันเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้เก็บรักษามีหนังสือแจ้งการรับเอาผู้เก็บรักษาเอา หากสิ้นสุดเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้เก็บรักษาได้มีหนังสือเวียนให้ทราบ ภาคผนวกต้องมีผลใช้แก่ภาคีที่ทั้งปวงของอนุสัญญานี้ โดยที่มีพันธกรณีผูกพันทุกรัฐภาคี” ดังนั้นแล้ว ข้อแก้ไขภาคผนวกอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับพลาสติกดังกล่าว จึงย่อมมีผลผูกพันภาคีสมาชิกทันที หากสิ้นสุดระยะเวลา 6 เดือนนับแต่ได้มีหนังสือเวียนให้ทราบ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย

ผลการศึกษา

1. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับคำว่า “การจัดการที่ดีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม”

เมื่อมาพิจารณาถึงข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลที่เกี่ยวกับพลาสติกแล้วนั้น จากข้อเท็จจริงของข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ จะเห็นได้ว่าขยะพลาสติกบางประเภท ก็ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของขั้นตอนกระบวนการ PIC โดยได้มีการกำหนดประเภทของเสียดังกล่าว ตามที่ระบุไว้ในรายการ B3011 ภาคผนวกที่ 9 ทำอนุสัญญาบาเซล โดยเป็นของเสียที่ไม่อันตราย ซึ่งการที่จะไม่อยู่ภายใต้ขั้นตอนของกระบวนการ PIC นอกจากจะต้องอยู่ในประเภทรายการขยะพลาสติกดังกล่าวแล้วนั้น จะต้องเป็นการนำเข้าส่งออก โดยเป็นการนำไปใช้เพื่อการรีไซเคิลในลักษณะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และจะต้องเป็นขยะพลาสติกที่เกือบจะปราศจากการปนเปื้อนและขยะประเภทอื่น ๆ

ทำให้สิ่งที่ต้องพิจารณาในประเด็นต่อมาคือ เรื่องของการจำกัดนิยามของคำว่า “การจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” นั้น อย่างไรก็ตามจะถือได้ว่าเป็นการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังไม่มีแนวทางหรือข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจนว่าการจัดการที่ดีนั้นเป็นอย่างไร มีเพียง “แนวทางทางเทคนิคในการระบุตัวตนและสิ่งแวดล้อม” หรือ Guidance Document on the Preparation of

Technical Guidelines for the Environmentally Sound Management of Wastes Subject to the Basel Convention ซึ่งเป็นเหมือนแนวทางแนะนำการปฏิบัติอย่างหนึ่งในการรีไซเคิลขยะพลาสติกเพื่อให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ได้เป็นข้อตกลงที่ชัดเจน หรือเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศและหากพิจารณาจากข้อแก้ไขของอนุสัญญาบาเซลใหม่เกี่ยวกับพลาสติก ที่ได้มีการกำหนดให้ของเสียตามภาคผนวกที่ 9 (List B) นั้น จะต้องเป็นของเสียที่จะนำไปรีไซเคิล และจะต้องได้รับ “การจัดการที่ดี” หรือ Environmentally Sound Manner ซึ่งการจัดการที่ดีนั้น ต้องเป็นการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการรีไซเคิล จึงมีประเด็นให้พิจารณาต่อว่าคำว่า “การจัดการที่ดี” หรือ Environmental sound manner ตามที่ข้อแก้ไขอนุสัญญาฯ ระบุไว้นั้น ในบริบทของอุตสาหกรรมการรีไซเคิล ควรมีคำจำกัดความหรือนิยามอย่างไร

เมื่อพิจารณาจากอนุสัญญาบาเซลเอง ที่ได้มีการนิยามคำว่า การจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไว้ในข้อ 2 (8) โดยวางหลักเอาไว้ว่า “การจัดการของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” หมายถึง “การดำเนินการตามขั้นตอนในทางปฏิบัติ เพื่อรับรองว่าของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นจะได้รับการจัดการที่ดี ในลักษณะอันเป็นการคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ต่อผลกระทบด้านลบที่อาจเป็นผลมาจากของเสียดังกล่าว” จะเห็นได้ว่า นิยามดังกล่าวในอนุสัญญาบาเซล มีคำว่า “การจัดการที่ดี” (managed in a manner) อยู่เช่นเดียวกัน

โดยจากการสืบค้น พบว่าในการประชุมโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติแผนปฏิบัติการเมดิเตอร์เรเนียน (UNEP/MED WG.462/7) “การประชุมระดับภูมิภาคว่าด้วยการรายงานการปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งจากกิจกรรมแหล่งที่มาบนบกและตัวชีวิตที่เกี่ยวข้อง” เป็นการประชุมเกี่ยวกับโครงการ Horizon 2020 ซึ่งเป็นโครงการระดมทุนของสหภาพยุโรปสำหรับการวิจัยและนวัตกรรม โดยใช้ระยะเวลา 7 ปี (ค.ศ. 2014 ถึง ค.ศ. 2020) ในวาระการประชุมที่ 7 : โครงการประเมิน Horizon 2020 : เรื่องการประเมินผล แผนปฏิบัติการระดับชาติและการดำเนินการตามแผนระดับภูมิภาค นั้น ได้มีการกล่าวถึง IND 6.3: Industrial hazardous waste disposed in environmentally sound manner เอาไว้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า Shared Environmental Information System (SEIS)

โดยจุดเริ่มต้นของ SEIS นั้น เกิดจากการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปครั้งที่ 7 ณ เมือง Astana ค.ศ. 2011 โดยการประชุมดังกล่าว ได้มีการตัดสินใจที่จะพัฒนาระบบข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่ใช้ร่วมกันในสหภาพยุโรป (UNECE, 2020) จึงเกิดเป็น SEIS ขึ้นมา ซึ่งระบบข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่ใช้ร่วมกันนั้น เป็นแนวคิดที่สนับสนุนในหลักการที่ออกแบบมาเพื่อให้แน่ใจว่า ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะได้รับการจัดระเบียบอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับคำว่า “แทบจะปราศจากการปนเปื้อน”

ในส่วนของคำว่า “ปราศจากการปนเปื้อน” ว่าควรมีมาตรฐานวัดแบบใดอย่างไร เนื่องจากในแต่ละประเทศนั้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของเศษพลาสติกที่จะนำเข้ามาแบบปราศจากการปนเปื้อนที่แตกต่างกันออกไปนั้น ได้มี Compilation of National and International Specifications Related to “Almost Free from Contamination and Other Types of Wastes” and “Almost Exclusively” for Shipments of Plastic Waste Destined for Recycling (UNEP, 2021) ซึ่งเป็นเอกสารที่รวบรวมข้อกำหนดระดับชาติและนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับนิยามคำว่า “เกือบจะปราศจากการปนเปื้อนและของเสียประเภทอื่น ๆ” และสำหรับการขนส่งขยะพลาสติกที่มุ่งสู่กระบวนการรีไซเคิล โดยเอกสารดังกล่าว เป็นเอกสารข้อมูลที่น่าเชื่อถือจัดทำโดยภาคีและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตอบแบบสอบถามในหัวข้อนี้ที่ออกโดยสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือด้านขยะพลาสติก

ซึ่งจากการที่มีเอกสารที่รวบรวมข้อมูลของนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการวางมาตรการของคำว่าเกือบจะปราศจากการปนเปื้อนและของเสียประเภทอื่น ๆ ทำให้เห็นได้ว่าแต่ละประเทศเองมีการกำหนดนิยามหรือหลักเกณฑ์ของการปนเปื้อนที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากอนุสัญญาบาเซลไม่ได้มีการกำหนดคำจำกัดความ และอัตราการปนเปื้อนเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นการทำให้ประเทศที่มีอำนาจการต่อรองทางการค้าสูงกว่า สามารถที่จะกำหนดอัตราการปนเปื้อนในลักษณะใดก็ได้ ในขณะที่ประเทศที่มีอำนาจการต่อรองทางการค้าที่ด้อยกว่า อาจไม่สามารถทำได้เท่าใดนัก ข้อสังเกตคือ การส่งออกของเสียเพื่อนำไปรีไซเคิลยังประเทศปลายทางนั้น เป็นการใช้เกณฑ์มาตรการของประเทศปลายทางผู้รับ กล่าวคือ การจะส่งออกขยะไปเพื่อทำการรีไซเคิลนั้น ผู้ส่งออก (ประเทศต้นทาง) เพียงแค่ต้องมีคุณสมบัติเกณฑ์ในการปนเปื้อนที่เทียบเท่า หรือดีกว่าของประเทศปลายทาง (ผู้รับ) เท่านั้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความลักลั่นในเชิงของการเคลื่อนย้ายของเสียเพื่อไปรีไซเคิลได้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการกำหนดหลักเกณฑ์อัตราการปนเปื้อนในเบื้องต้นก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่ เพื่อให้หน่วยงานภายในมีการบังคับควบคุมการนำเข้าของเสียได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการจำแนกประเภทของเสีย โดยอาศัยพิกัตอัตราศุลกากร เพื่อแบ่งประเภทของที่ปนเปื้อนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ก็มีความสำคัญอย่างมากในการคัดกรองระหว่างของเสียที่มีการปนเปื้อน กับของเสียที่ปราศจากการปนเปื้อน ก่อนที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักร เนื่องจากตามประกาศกระทรวงพาณิชย์นั้น เป็นการนำเข้ามาในราชอาณาจักรตามพิกัตอัตราศุลกากร 39.15 ซึ่งอำนาจในการอนุญาตนำเข้า เป็นของอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม และผู้อำนวยการสำนักควบคุมวัตถุอันตราย ซึ่งผู้มีอำนาจอนุญาต จะต้องพิจารณาประเภทของขยะพลาสติกที่ปรับปรุงแก้ไขใหม่ ประกอบกับการทำหลักเกณฑ์ในการอนุญาตการนำเข้า (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2561)

ดังนั้นแล้ว ควรกำหนดให้หน่วยงานกรมโรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่รับผิดชอบการปรับปรุงแก้ไขประเภทของขยะพลาสติก ที่เป็นของเสียอันตรายตามรายการภาคผนวกใหม่ของบาเซลให้ชัดเจน รวมถึงกรมศุลกากรที่จะต้องมีการปรับปรุงพิกัดอัตราศุลกากร 39.15 ใหม่ เนื่องจากปัญหาด้านการจัดการนั้น เกี่ยวเนื่องกันกับการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร 39.15 ที่กำหนดประเภทของเศษพลาสติกที่สามารถนำเข้ามาในราชอาณาจักรได้ตามเงื่อนไข แต่จากปัญหาที่พบคือ มีการสำแดงพิกัดอัตราศุลกากรเป็นเท็จ และพบการลักลอบนำเข้าขยะพลาสติกประเภทอื่นที่อาจถือเป็นของเสียอันตรายได้ เข้ามาปะปนกับเศษพลาสติกที่สำแดงการนำเข้า จึงเป็นปัญหาในเชิงของการจัดการจำแนกประเภทพิกัดอัตราศุลกากรและการตรวจสอบของกรมศุลกากร โดยจะต้องมีการดำเนินการจำแนกพิกัดประเภท 39.15 ให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการตรวจสอบสินค้าที่เข้ามาในราชอาณาจักรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงเห็นว่ากระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลการดำเนินการด้านอุตสาหกรรม ควรมีการกำหนดอัตราการปนเปื้อนที่เหมาะสม และประกาศออกเป็นหลักเกณฑ์ในการนำเข้าของเสียที่ปราศจากการปนเปื้อนเพื่อให้เกิดความชัดเจน และสอดคล้องกับแนวทางของอนุสัญญาบาเซลต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป การปรับปรุงแก้ไขอนุสัญญาบาเซลที่เกี่ยวกับพลาสติกนั้น เป็นการปรับปรุงแก้ไขประเภทของขยะพลาสติกใหม่ที่มีการกำหนดประเภทขยะพลาสติกจากเดิมที่เป็นของเสียอื่นกลายเป็นของเสียที่อันตราย โดยสาระสำคัญของการปรับปรุงแก้ไขมีดังนี้

1. เพื่อเป็นแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้าส่งออกขยะพลาสติกที่มีการปนเปื้อนของเสียออกจากขยะพลาสติกประเภทที่ใช้ในการรีไซเคิลได้
2. การปรับปรุงแก้ไข ได้มีการกำหนดมาตรการสำหรับประเภทของของเสียที่แตกต่างกันออกไป ประเด็นที่จะต้องพิจารณา คือของเสียที่ไม่ต้องทำการแจ้งการบอกกล่าวล่วงหน้า (PIC) นั้นควรที่จะต้องมีการวางมาตรการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการในส่วนของนิยามความหมายของ “การจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” และ “แทบจะปราศจากการปนเปื้อน”

ทั้งนี้ จากการศึกษาผู้เขียนได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็นดังนี้

1. กรณีการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินการทางอุตสาหกรรมในการนำเข้าของเสียพลาสติกมาเพื่อการรีไซเคิล เห็นควรกำหนดนิยาม โดยอาศัยหลักการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของอนุสัญญาบาเซล ตามข้อ 2 (8) ประกอบกับ นิยามของคำว่า environmentally sound manner ที่กำหนดเอาไว้ใน IND 6.3: Industrial hazardous

waste disposed in environmentally sound manner โดยเสนอให้มีการกำหนดนิยามใน “การจัดการที่ดีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” หมายถึง:

“การดำเนินการตามขั้นตอนในทางปฏิบัติทั้งหมด เพื่อรับรองว่าของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นจะได้รับการรวบรวม ขนส่ง และกำจัดของเสีย รวมถึงการดูแลสถานที่ภายหลังการกำจัด ในลักษณะอันเป็นการคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ต่อผลกระทบด้านลบที่อาจเป็นผลมาจากของเสียดังกล่าว”

2. สำหรับการพิจารณาคำจำกัดความของคำว่า “แทบจะปราศจากการปนเปื้อน” เป็นอย่างไรนั้น เนื่องจากอนุสัญญาไม่มีนิยามของคำดังกล่าว ประกอบกับไม่ได้กำหนดอัตราการปนเปื้อนที่เป็นสากลเอาไว้ เห็นว่า ควรกำหนดให้กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะกำกับดูแลการดำเนินการด้านอุตสาหกรรม เป็นผู้กำหนดอัตราการปนเปื้อนที่เหมาะสม และประกาศออกเป็นหลักเกณฑ์ในการนำเข้าของเสียที่ปราศจากการปนเปื้อน ให้เกิดความชัดเจน และสอดคล้องกับแนวทางที่อนุสัญญาบาเซลกำหนด อีกทั้งเสนอแนะให้กรมศุลกากรควรมีการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร 39.15 ที่กำหนดประเภทของเศษพลาสติกใหม่ให้ชัดเจน เพื่อการจำแนกประเภทและตรวจสอบของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรได้ดียิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

บทความจากวารสารและหนังสือ

จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2565). *อาจารย์บุชา*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 1.

นรากร นันทไตรภพ. (2561). *ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์*. สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

หนังสือจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ อก 0302/15240 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2561

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- World Customs Organization Organisation mondiale des douanes. (December 2020) . *New international rules for import and export of plastic waste come into effect on 1 January 2021*. Retrieved February 20, 2021. from <http://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2020/december/new-international-rules-for-import-and-export-of-plastic-waste-come-into-effect-on-1-january-2021.aspx>

ปัญหาการตีความอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วย
การค้าอาวุธและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

Interpretative Problems of an Autonomous Weapons System under
the Arms Trade Treaty and International Humanitarian Law

อิทธิพร กันทะอุโมงค์ Ittiporn Kantaumong*
จตุรนต์ ธีระวัฒน์ Jaturon Thirawat**

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์ถูกนำไปใช้ทั่วโลกและเพื่อไม่ให้อาวุธดังกล่าวตกอยู่ในมือของผู้ที่ไม่ประสงค์ดีที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงในทางระหว่างประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำสนธิสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 มาพิจารณาในกรณีที่มีการซื้อขายอาวุธ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดที่ควบคุมการใช้อาวุธดังกล่าวอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำวิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการมาปรับใช้โดยการตีความตามเจตนารมณ์ของรัฐภาคี บนพื้นฐานของวิธีการตีความสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 นอกจากนี้ในกรณีการขัดกันทางอาวุธในทางระหว่างประเทศ สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธอาจมีข้อจำกัดหรือไม่ครอบคลุม กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศจึงถูกนำมาใช้ในการพิจารณาในกรณีดังกล่าว

ทั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวทางในการควบคุมอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์โดยอาวุธดังกล่าวควรถูกห้ามมิให้นำมาโจมตีฝ่ายตรงข้ามในสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธโดยสิ้นเชิง หรือควรมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการสร้างปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติซึ่งสามารถบังคับใช้กับรัฐทั้งหลายได้ภายใต้สนธิสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ใช้อาวุธในปัจจุบัน และรองรับกฎเกณฑ์เหล่านี้ทั้งในกรณีที่เป็นภาคีฝ่ายสนธิสัญญา รวมถึงกรณีต้องการที่จะเข้าเป็นภาคีในอนาคตอีกด้วย

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

คำสำคัญ: อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์, สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ, กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

Abstract

Currently, lethal autonomous weapon (LAW) systems are used internationally. Incorrect deployment would threaten national peace and international security. The New York Arms Trade Treaty (ATT) of 2013 requires adaptation to address the case of buying or selling LAW systems against written rules. No provisions in ATT explicitly governed the use of such weapons in writing. It is therefore imperative to adopt an evolutionary approach to treaty interpretation to discern the intent of the State Parties according to the Vienna Convention on the Law of Treaties (1969). In cases of armed conflict in international affairs, arms trafficking treaties may be limited or uncomprehensive. Therefore, international humanitarian law is used in such cases.

These findings suggest that to control LAW system use, such weapons should be prohibited from being employed against opponents in situations of armed conflict, or clear guidelines should be outlined for creating artificial intelligence control of automatic weapons which could be enforced on states under The New York Arms Trade Treaty (ATT) of 2013 and international humanitarian law to cohere with current use in weapon-related events and these rules must be supported by the present and future parties to relevant treaties.

Keywords: Lethal Autonomous Weapon (LAW) Systems, Arms Trade Treaty, International Humanitarian Law

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่จำลองความฉลาดของมนุษย์ โดยการพัฒนาาระบบอัจฉริยะที่มีความสามารถในการรับรู้ เรียนรู้ ใช้เหตุผล

และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พิจารณาทางเลือกต่าง ๆ และผลลัพธ์ของทางเลือกนั้น ๆ ที่เป็นไปได้ทั้งหมด ภายใต้สภาวะแวดล้อมหรือเงื่อนไขที่กำหนดตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา มีการริเริ่มการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสู้รบ โดยเฉพาะการนำมาใช้ในการควบคุมอาวุธมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อาศัยระบบการบังคับควบคุมทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถสร้างความเสียหายอย่างมาก เช่น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2020 มีการใช้โดรน KARGU-2 ของประเทศตุรกี ในการโจมตีมนุษย์โดยใช้ระบบอัตโนมัติระหว่างกองทัพรัฐบาลลิเบียและกลุ่มทหารที่แยกตัวออกมา โดรนดังกล่าวเป็นระบบอัตโนมัติที่สามารถยิงระเบิดเพื่อทำลายเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ไม่ต้องมีมนุษย์มาควบคุมการทำงาน ซึ่งระบบถูกตั้งค่าโปรแกรมให้โจมตีเป้าหมายได้โดยไม่ต้องเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้ควบคุมและตัวอุปกรณ์โดรน จึงทำให้โดรนสามารถค้นหาเป้าหมายได้อย่างอิสระ

อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการใช้อาวุธ โดยเฉพาะการซื้อขายและการใช้อาวุธในการสู้รบ ถูกร่าง จัดทำ หรือพัฒนาในช่วงก่อนที่มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมระบบการทำงานอาวุธ เช่น อนุสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 (The Arms Trade Treaty : ATT) ซึ่งอนุสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 มีพัฒนาการอย่างยาวนาน ตั้งแต่พัฒนามาจากอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่เป็นอาวุธในตลาดซื้อขาย ซึ่งจัดทำโดยองค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) โดยมีข้อสังเกตว่ากระบวนการจัดทำอนุสัญญาดังกล่าว เริ่มต้นการเจรจาเมื่อค.ศ. 2007 สิ้นสุดการยกร่างอนุสัญญาเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2013 (Peter Woolcott, 2014, p. 3) จะเห็นว่า 3 ปีก่อนที่การยกร่างอนุสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธฯ จะเสร็จสิ้นเป็นช่วงที่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ควบคุมการทำงานของอาวุธเริ่มมีความซับซ้อนขึ้น หลักเกณฑ์ในอนุสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธฯ ขณะนั้นจึงอาจยังไม่ตกผลึกสำหรับการปรับใช้กับการควบคุมการซื้อขายอาวุธที่ควบคุมโดยปัญญาประดิษฐ์แต่อย่างใด

นอกจากนี้ หลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) ปรากฏในอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1899 (The Hague Convention for Pacific Settlement of Disputes) และอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1864 (Geneva Conventions) เน้นที่กฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติการทางทหารโดยเฉพาะเพื่อกำหนดหน้าที่สำหรับพลรบและสิทธิ ตลอดจนความคุ้มครองสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมในสงคราม โดยเฉพาะพลเรือนและผู้ที่ไม่อยู่ในสภาพที่จะทำการสู้รบได้อีก เช่น ผู้บาดเจ็บและนักโทษสงคราม อีกทั้งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมีบริบทที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างแนวคิดที่ขัดแย้งกันสองประการ คือ ความจำเป็นทางทหารกับข้อพิจารณาทางมนุษยธรรม (จตุรนต์ ธีระวัฒน์, 2550: 20) เป็นต้น

การใช้ระบบอาวุธอัตโนมัติจึงมีความสำคัญที่อาจก่อความยากลำบากในการควบคุมการใช้งานและการซื้อขายอาวุธ โดยปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นในกรอบการทำงานของระบบอาวุธอัตโนมัติและกึ่งอัตโนมัติทั้งหมด ปัจจุบันอนุสัญญาเวียนอร์กว่าด้วยการค้าอาวุธฯ และหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้น มีความโบราณ ล้าหลัง ไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับปัญหาประติษฐานในสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การไม่มีระบบอาวุธอัตโนมัติที่ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ และความสามารถในการรับผิดชอบต่อการก่ออาชญากรรมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่ออาวุธปัญหาประติษฐานถูกนำไปซื้อขายเพื่อใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริงอันเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาประติษฐาน โดยเน้นศึกษาเฉพาะในประเด็นของระบบปัญหาประติษฐานที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติ เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหาของการใช้อาวุธดังกล่าวและปัญหาของผลกระทบอันเกิดจากการใช้อาวุธชนิดนี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวกับการควบคุม การใช้อาวุธ โดยศึกษาและวิเคราะห์ประกอบกับข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดจากการใช้ระบบปัญหาประติษฐานที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติ ว่าการใช้อาวุธดังกล่าวเป็นไปตามสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศหรือไม่ และมีข้อจำกัดในการควบคุมอาวุธดังกล่าวอย่างไร

2.3 เพื่อศึกษาข้อจำกัดและเสนอแนะแนวทางหรือเสนอกฎเกณฑ์ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องข้อจำกัดของสนธิสัญญาเวียนอร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้ในการควบคุมอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญหาประติษฐาน

3. ขอบเขตและวิธีการศึกษา

บทความฉบับนี้ใช้การศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเป็นการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากตำราทางวิชาการ หนังสือ บทความ ตำบลดทฤษฎี เอกสารงานวิจัย วารสารวิชาการ หนังสือพิมพ์และเอกสารการค้นคว้าข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ข้อมูลด้านสถิติ รายการสัมมนาและวิทยานิพนธ์ประกอบกัน โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นผลกระทบจากการใช้ระบบปัญหาประติษฐานที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์และการตีความระบบปัญหาประติษฐานที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทางปฏิบัติของนานาประเทศ องค์การระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับระหว่างประเทศ

ในประเด็นของระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติในภาวะปลอดภัยสงครามและในภาวะสงครามหรือการขัดกันทางอาวุธ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 เพื่อให้ทราบถึงสถานะทางกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติ

4.2 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายสนธิสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เพื่อจำกัดความรุนแรงเกี่ยวกับการใช้อาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์

4.3 เพื่อเสนอแนะและควบคุมอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์ เพื่อก่อให้เกิดแนวทางในการควบคุม และแนวทางในการจำกัดความรุนแรงของระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์ที่อาจมีการพัฒนาขึ้นไปในอนาคต

ส่วนที่ 1

ปัญหาการตีความระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติภายใต้สนธิสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 โดยวิธีการตีความตามหลักทั่วไปของการตีความสนธิสัญญา

ปัญหาการควบคุมอาวุธที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ พิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มของสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาของปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้เป็นอาวุธ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อชีวิตของมนุษย์ จึงต้องพิจารณาโดยการตีความภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ตามหลักทั่วไปของการตีความสนธิสัญญา ซึ่งระบบอาวุธอัตโนมัติ (Autonomous Weapons Systems) คือ ระบบที่ควบคุมอาวุธเมื่อเปิดใช้งานแล้ว จะเลือกและโจมตีเป้าหมายโดยปราศจากการควบคุมของมนุษย์ ระบบดังกล่าวทำงานโดยใช้เซนเซอร์ (sensor) ตรวจจับสภาพแวดล้อม และส่งข้อมูลที่เซนเซอร์ตรวจจับได้ไปยังระบบคอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่ประมวลผล จากนั้นคอมพิวเตอร์จะออกคำสั่งว่าจะโจมตีเป้าหมายที่ถูกเลือกหรือไม่ อีกทั้งคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) ให้ความหมายของ ระบบหุ่นยนต์ติดอาวุธอัตโนมัติ คือ ระบบอาวุธใด ๆ ก็ตามที่ทำงานได้อย่างอิสระเป็นสำคัญ ระบบสามารถเลือก (เช่น ค้นหา ตรวจจับ แยกแยะ ติดตามหรือตรวจสอบได้) และ โจมตี (เช่น การใช้กำลัง การต่อต้าน ความเสียหายหรือการทำลาย) เป้าหมายได้โดยปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์ (Jarna Petman, LL.D., 2017, p.16-17) กล่าวคือ ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่จำลองความฉลาดของมนุษย์ มาปรับใช้กับอาวุธดังกล่าว

ซึ่งจะเห็นได้ว่าอนุสัญญาเนวียอร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 (The Arms Trade Treaty : ATT) หรืออนุสัญญาเนวียอร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างมาตรการ และปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้าอาวุธตามแบบในประชาคมโลก ป้องกันและลดจำนวน การค้าขายอาวุธตามแบบอย่างผิดกฎหมายและป้องกันการใช้อาวุธในรูปแบบอื่น ๆ โดยมุ่งหวังให้ เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงขึ้นในภูมิภาค รวมทั้งลดสาเหตุการทุกข์ทรมานของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้อาวุธดังกล่าว ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ สร้างความโปร่งใสและ ความรับผิดชอบระหว่างประเทศภาคีในการค้าขายอาวุธตามแบบระหว่างประเทศ รวมทั้งเสริมสร้าง ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศภาคีด้วยกัน ซึ่งอนุสัญญาเนวียอร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 (ปัสตรา ปุตุรงค์, 2559: 36) แบ่งอาวุธตามแบบออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ รถถัง (Battle Tanks) ยานรบหุ้มเกราะ (Armored Combat Vehicles) ปืนใหญ่ (Large-Caliber Artillery Systems) อากาศยานขับไล่ (Combat Aircraft) เฮลิคอปเตอร์โจมตี (Attack Helicopters) เรือรบ (Warships) ขีปนาวุธและฐานยิงขีปนาวุธ (Missiles and Missile Launchers) และอาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา (Small Arms and Light Weapons) จึงเห็นได้ว่า สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธก็มีได้บัญญัติ ปัญหาประติษฐ์และหุ่นยนต์ติดอาวุธอัตโนมัติ แม้ได้มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวเข้ามาใช้ด้าน การทหารสนับสนุนการรบเช่นเดียวกับอาวุธก็ตาม อีกทั้งการกำหนดนิยามของอาวุธภายใต้อนุสัญญา การค้าขายอาวุธ ก็มีได้กล่าวถึงอาวุธที่ควบคุมด้วยปัญหาประติษฐ์ไว้อย่างแน่ชัดเฉพาะเจาะจงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาการค้าขายอาวุธได้กำหนดให้รัฐนำบทบัญญัติไปปรับใช้ในบริบทที่กว้างและ ครอบคลุมอาวุธตามแบบทุกชนิดและทุกประเภทเช่นกัน

สำหรับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ ปรากฏอยู่ในข้อ 1 (จตุรนต์ ธีระวัฒน์, 2563: 14) ของสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งมีสาระสำคัญว่า วัตถุประสงค์ของสนธิ สัญญาฉบับนี้เพื่อกำหนดมาตรฐานสากลที่มีความเป็นมาตรฐานสูงสุดสำหรับการควบคุมหรือปรับปรุง กฎระเบียบของการค้าอาวุธตามแบบระหว่างประเทศ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เจตนารมณ์ของสนธิสัญญา ดังกล่าวต้องการควบคุมการค้าอาวุธที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผ่านการกำหนดมาตรการสากลและ ปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้า การโอนย้าย การขนย้าย และการถ่ายลำอาวุธตามแบบใน ประชาคมโลก ป้องกันและลดจำนวนการค้าขายอาวุธตามแบบอย่างผิดกฎหมายและป้องกันการใช้อาวุธในรูปแบบอื่น ๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงขึ้นในภูมิภาค รวมทั้ง ลดสาเหตุการทุกข์ทรมานของมนุษย์ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้อาวุธดังกล่าว ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ สร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบระหว่างประเทศภาคีในการค้าขายอาวุธตามแบบระหว่าง ประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างเชื่อมั่นระหว่างประเทศภาคีด้วยกัน เพราะฉะนั้น หากตีความโดย หลักสุจริตประกอบด้วย จะเห็นว่า สนธิสัญญาดังกล่าวมุ่งที่จะควบคุมอาวุธตามแบบ อันได้แก่ อาวุธ

หนัก อาวุธขนาดเล็ก และอาวุธเบา เท่านั้น ไม่ได้รวมถึงระบบปัญญาประดิษฐ์ซึ่งเป็นระบบอาวุธที่ได้จากการเขียนโปรแกรม (Software) เพื่อควบคุมและสั่งการการทำงานของอาวุธตามแบบในการเลือกเป้าหมายและการโจมตี

เมื่อตีความโดยอาศัยข้อ 31 วรรค 1 แห่งอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการตีความสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นหลักการตีความขั้นพื้นฐาน โดยต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์แห่งสนธิสัญญา พบว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์ยังไม่เข้าข่ายคำว่า “อาวุธ” ตามสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์หรือข้อเท็จจริงที่แตกต่างไปจากขณะจัดทำสนธิสัญญา จึงเกิดวิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการขึ้น เพื่อให้สนธิสัญญายังคงใช้บังคับต่อไป และยังคงเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาไว้ แม้สถานการณ์หรือข้อเท็จจริงได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักสุจริตในการตีความ เพราะรัฐภาคีไม่สามารถใช้สถานการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นยกอ้างเพื่อไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้

ส่วนที่ 2

ปัญหาการตีความอาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ภายใต้สนธิสัญญานิวออร์กว่าด้วยการค้าอาวุธ ค.ศ. 2013 โดยใช้วิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการ

หากพิจารณาแล้วว่าการตีความในหลักการตีความสนธิสัญญาตามตัวบทหรือตามตัวอักษรตามหลักทั่วไปของการตีความสนธิสัญญานั้น ไม่สามารถครอบคลุมถึงปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธ จะพิจารณาการตีความแบบวิวัฒนาการ นำมาใช้ในการตีความปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จากการวิเคราะห์และพิจารณาจากตัวอย่างคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการตีความแบบวิวัฒนาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในทางระหว่างประเทศ

เมื่อตีความโดยอาศัยข้อ 31 แห่งอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยการตีความสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นหลักการตีความขั้นพื้นฐานไปแล้วนั้น คือ สนธิสัญญานั้นให้ตีความโดยสุจริตตามความหมายธรรมดาแห่งถ้อยคำในสนธิสัญญาตามบริบท และโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่หมายรวมทั้งความมุ่งหมาย รวมทั้งความมุ่งประสงค์แห่งสนธิสัญญา (นพนิธิ สุริยะ, 2559: 106) ประกอบกับ มาตรา 32 แห่งอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งการตีความอาจต้องใช้ปัจจัยเสริมเพิ่มเติมจากงานชั้นเตรียมการสนธิสัญญาและจากพฤติการณ์แวดล้อมการทำสนธิสัญญา เพื่อยืนยันความหมายที่ได้จากการใช้บังคับ มาตรา 31 หรือเพื่อกำหนดความหมายเมื่อกำหนดความหมายในการตีความตามมาตรา 31 ในกรณีที่เกิดความหมายคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน หรือนำไปสู่ผลซึ่งปรากฏแน่ชัดว่าตันทุรัน (Absurd) หรือไม่มีเหตุผล วิธีการเสริมในการตีความสนธิสัญญา จำต้องพิจารณาจากขั้นตอนเตรียมการสนธิสัญญาและจากพฤติการณ์แวดล้อมการทำสนธิสัญญา

อย่างไรก็ตาม การตีความดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากหากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ข้อความในสนธิสัญญาอาจไม่ครอบคลุมถึงบริบทนั้นได้เท่าที่มนุษย์ ความหมายของคำย่ออาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการมาปรับใช้กับการตีความสนธิสัญญา

การตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการตีความสนธิสัญญา ขึ้นอยู่กับเจตนาของภาคีในสนธิสัญญา ซึ่งเจตนาของภาคี หรือข้อบทใด ๆ ในสนธิสัญญาดังกล่าวสามารถพัฒนาความหมายได้ตามกาลเวลา โดยคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์ทางกฎหมาย หรือเป็นหลักที่อนุญาตให้สนธิสัญญาทั้งฉบับพิจารณาให้มีการพัฒนาเรื่องการตีความของข้อความที่ได้ตกลงกันไว้ในสนธิสัญญาบนฐานของเจตนาของภาคีในสนธิสัญญาดั้งเดิม โดยอาศัยพัฒนาการทางกฎหมายระหว่างประเทศ ในเบื้องต้นคำว่า วิวัฒนาการ ในความหมายของการตีความสนธิสัญญา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้สนธิสัญญามีประสิทธิภาพ และเหมาะสมในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาภายใต้เจตนาของภาคีในสนธิสัญญา ทั้งนี้ต้องตีความที่ภาคีในสนธิสัญญาเห็นชอบโดยพิจารณาเป็นกรณีอย่างมีข้อจำกัด (ธนภัทร ชาตินันทร, 2557: 45)

เมื่อพิจารณา “ระบบอาวุธอัตโนมัติ” จากแนวทางปฏิบัติในทางระหว่างประเทศในประเด็นวิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทและองค์การอุทธรณ์ขององค์การการค้าโลก ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการ โดยนำมาปรับใช้กับหลักสุจริตว่า การระงับข้อพิพาทต้องทำโดยสุจริตภายใต้พันธกรณีขององค์การการค้าโลกตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา คำว่า “อาวุธ” นั้นคือ ยุทโธปกรณ์ที่หลากหลายไม่จำกัดเฉพาะเจาะจง เช่น ยานรบหุ้มเกราะ เฮลิคอปเตอร์ต่อสู้ เครื่องบินรบ เรือรบ อาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา ทุ่นระเบิด กระสุนคลัสเตอร์ บอมบ์ และปืนใหญ่ ซึ่งเป็นอาวุธธรรมดาและอาวุธยุทธโปกรณ์ที่พบมากที่สุดในโลก และการทำสงครามในอดีตนั้นอาวุธเหล่านี้ถือว่ามีก่อให้เกิดความขัดแย้งกันมากที่สุด วิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการดังกล่าว เมื่อนำมาตีความในกรณีที่เจตนารมณ์ของรัฐภาคี หรือข้อบทใด ๆ ในสนธิสัญญาสามารถพัฒนาในความหมายได้ตามกาลเวลา โดยยังคงอยู่บนพื้นฐานของวิธีการตีความสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เมื่อพิจารณาการที่นำปัญหาประดิษฐ์มาเป็นส่วนหนึ่งของอาวุธ หรือระบบอาวุธอัตโนมัติ ไม่ว่าจะเป็นตัวกลไกหรือตัวระบบ มาเป็นส่วนหนึ่งของอาวุธ ทั้งในรูปแบบของอาวุธอัตโนมัติ หรือกึ่งอัตโนมัติก็ตาม เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของรัฐภาคีในการเข้าร่วมอนุสัญญาค้าขายอาวุธ เพื่อเป็นการสร้างมาตรการและปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้าอาวุธตามแบบในประชาคมโลก ป้องกันและลด

การค้าขายอาวูร์ตามแบบอย่างผิดกฎหมาย และป้องกันการใช้อาวูร์ในรูปแบบอื่น ๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงขึ้นในภูมิภาค อีกทั้งตามข้อ 4 ของอนุสัญญาค้าขายอาวูร์ในการเป็นส่วนควบหรือชิ้นส่วนของอาวูร์ สามารถนำไปใช้ร่วมกับอาวูร์ที่ถูกควบคุมตั้งที่ได้กล่าวมาด้วย กล่าวคือครอบคลุมอาวูร์ตามแบบทุกประเภทและเปิดโอกาสให้รัฐภาคีพิจารณาและตีความได้โดยอยู่ในกรอบของอนุสัญญาค้าขายอาวูร์

ส่วนที่ 3

การปรับใช้กฎหมายที่ว่าด้วยการปฏิบัติต่อพลเรือนของหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับการโจมตีโดยอาวูร์อัตโนมัติที่ควบคุมด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์

ปัญหาในระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวูร์อัตโนมัติในสถานะสงครามหรือการขัดกันทางอาวูร์ โดยอธิบายถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เนื่องจากส่วนที่ 2 และ 3 ได้พิจารณาในประเด็นการค้าอาวูร์ แต่ในกรณีเกิดการขัดกันทางอาวูร์ การตีความและการพิจารณาระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวูร์อัตโนมัติ จำต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ในการใช้กับรัฐคู่สงครามอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในส่วนที่ 3 พิจารณาจากการตีความระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวูร์อัตโนมัติ ภายใต้หลักการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพลเรือน กล่าวคือหลักการห้ามปฏิบัติต่อพลเรือนและผู้ที่ไม่อยู่ในฐานะจะทำการสู้รบอย่างไรมนุษยธรรม หลักการโจมตีโดยไม่เลือกเป้าหมายและหลักการใช้ความระมัดระวังก่อนการสู้รบ

สำหรับนิยามของการโจมตี ได้ถูกกำหนดไว้ในข้อ 49 ในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 ฉบับที่ 1 ซึ่งมีใจความสำคัญว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงต่อฝ่ายตรงข้ามในการสู้รบ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจมีลักษณะเป็นเชิงรุกหรือเชิงรับ กล่าวคือการโจมตีมี 2 ลักษณะ คือ เชิงรุกซึ่งมุ่งสร้างความเสียหายต่ออีกฝ่ายหนึ่งก่อน หรือเชิงรับ ซึ่งเป็นการสร้างความเสียหายต่ออีกฝ่ายหนึ่งเช่นกันแต่เป็นการป้องกันการโจมตีของฝ่ายนั้น เพราะฉะนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการโจมตีโดยอาวูร์อัตโนมัติที่ควบคุมโดยปัญญาประดิษฐ์ หากโดรนและอาวูร์ยิงขีปนาวุธซึ่งก็คือหนึ่งในอาวูร์อัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติที่ถูกควบคุมโดยปัญญาประดิษฐ์ ได้เกิดความผิดพลาดในการไม่สามารถจำแนกระหว่าง พลรบ และพลเรือน ออกจากกันอย่างชัดเจน ก่อให้เกิดความรุนแรงและเกิดความเสียหายต่อสิ่งที่ไม่ใช่เป้าหมายทางทหารที่เกิดขึ้นจากผลของการโจมตีนั้น การกระทำดังกล่าวรัฐจึงควรระงับและจำกัดการใช้อาวูร์เหล่านี้ในการขัดกันทางอาวูร์ เนื่องจากการโจมตีของรัฐคู่สงครามขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้งกฎหมายพื้นฐานในการโจมตี กล่าวคือการแยกพลเรือนออกจากพลรบ และแยกทรัพย์สินของพลเรือนไม่ให้เกิดเป็นเป้าหมายทางทหาร และหลักการโจมตีโดยไม่เลือกปฏิบัติ และการใช้อาวูร์อัตโนมัติทั้งโดรนหรือขีปนาวุธติดตามดังกล่าวอาจจะมีปัญหาที่ตัวระบบการทำงานหรือโค้ดคำสั่ง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความแม่นยำในการโจมตีมากขึ้น ซึ่งช่วยจำกัดความเสียหาย เช่น ลดความผิดพลาดในการโจมตีผิดพลาดเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ตัวระบบปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถวิเคราะห์หรือแยกแยะตามกฎเกณฑ์ของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศได้ ระบบดังกล่าวปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งการเท่านั้น ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทั้งหลายของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ทั้งการแยกแยะระหว่างพลรบกับพลเรือน การแยกทรัพย์สินของพลเรือนไม่ตกเป็นเป้าหมายทางการทหาร และการโจมตีอย่างได้สัดส่วน ต้องพิจารณาเป้าหมายการโจมตี อาวุธที่ใช้ เทคนิคการโจมตี และผลความเสียหายที่เกิดกับพลเรือน เป็นหน้าที่ของผู้สั่งการในการใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ ประกอบการพิจารณา อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการใช้อาวุธอัตโนมัติที่ปราศจากการควบคุมโดยมนุษย์ยังคงมีปัญหา เพราะระบบควบคุมอาวุธดังกล่าวไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างมนุษย์ และในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางเป็นรูปธรรมสำหรับการกำหนดวิธีการตั้งค่าหรือเงื่อนไขประการอื่น ๆ ในการนำอาวุธอัตโนมัติที่ปราศจากการควบคุมโดยมนุษย์มาใช้ในสถานการณ์การขัดกันทางทหารระหว่างประเทศ

ส่วนที่ 4

การปรับใช้กฎเกณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติต่อพลรบของหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับการโจมตีโดยอาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์

พิจารณาจากการตีความระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ควบคุมอาวุธอัตโนมัติ ในหลักการเกี่ยวกับพฤติการณ์และปัจจัยในการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรม โดยประโยชน์ทางด้านทหารจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายทางการทหาร กล่าวคือ หลักความได้สัดส่วนในการโจมตี หลักความจำเป็นทางการโจมตี และหลักการห้ามใช้อาวุธที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บปวดทุกข์ทรมานเกินความจำเป็น

กฎเกณฑ์การห้ามโจมตีโดยไม่ได้สัดส่วนนั้นเป็นกฎเกณฑ์ที่สืบเนื่องจากกรณีพลรบนั้นต้องใช้ความระมัดระวังในการสู้รบ แม้พลรบสามารถแยกแยะได้ระหว่างพลรบและพลเรือน แต่บางส่วนอาจใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสงครามและถูกเป็นเป้าหมายทางการทหารโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงการโจมตีของฝ่ายตรงข้ามได้ รวมถึงการที่พลรบโจมตีพลาดเป้าหมายไปถูกพลเรือนซึ่งความผิดพลาดดังกล่าวนี้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ซึ่งการโจมตีโดยพลาดนี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ในทางกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และถูกบัญญัติไว้ในกฎเกณฑ์ความได้สัดส่วนในการโจมตี (จตุรนต์ ภิระวัฒน์, 2550: 96-97) ซึ่งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้สรุปว่า “การคุกคามหรือการใช้อาวุธนิวเคลียร์มักจะขัดกับกฎเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ในการสู้รบ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับหลักและกฎเกณฑ์ของกฎหมายมนุษยธรรม ประกอบกับคดี Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons ค.ศ. 1996 กล่าวถึงการห้ามทำให้เกิดอาการบาดเจ็บหรือเจ็บปวดทุกข์ทรมานเกินความจำเป็นต่อพลรบในหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ การใช้

กำลังที่ได้สัดส่วนตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันตนเองนั้น ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่ใช้บังคับในการขัดกันด้วยอาวุธตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ กล่าวคือแม้จะเป็นเป้าหมายทางทหารแต่ก็ไม่สามารถโจมตีได้ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อพลเรือน รวมถึงทรัพย์สินของพลเรือน ไม่ได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ทางทหารที่ได้รับ (จตุรนต์ ธีระวัฒน์, 2550: 97) ซึ่งกฎเกณฑ์การห้ามโจมตีโดยไม่ได้สัดส่วนนี้ ปรากฏอยู่ในข้อ 51 (5) ในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 มีสาระสำคัญว่า การโจมตีหากคาดการณ์ได้ว่าการโจมตีดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อพลเรือน ทำให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิตของพลเรือนก็ดี พลเรือนได้รับบาดเจ็บก็ดี หรือทรัพย์สินของพลเรือนได้รับความเสียหายจากการโจมตีดังกล่าวก็ดี เมื่อพิจารณาจากการเสียหายดังกล่าวรวมกันแล้วก่อให้เกิดความสูญเสียและความเสียหายมากกว่าความได้เปรียบทางการทหารโดยตรงตามที่ได้คาดการณ์ไว้ การโจมตีในรูปแบบดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการโจมตีที่มีลักษณะไม่เลือกปฏิบัติ ในการตัดสินใจโจมตีใด ๆ ที่คาดการณ์ได้ว่าอาจจะทำให้เกิดความสูญเสียที่มากเกินไปเกินความจำเป็น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ในทางการทหารที่ได้รับ เห็นว่าก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหาศาล ดังนั้น ด้วยสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงอย่างมหาศาลทั้งต่อพลเรือน และสภาพแวดล้อมได้รับความเสียหายเป็นวงกว้างจากการโจมตีในครั้งนี้ การกระทำดังกล่าวจึงขัดต่อข้อ 51 (5) ในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 หลักการห้ามโจมตีโดยไม่ได้สัดส่วนภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ แม้ว่าจะเป็นฝ่ายที่โจมตีหรือรัฐที่ถูกโจมตีแล้วทำการโต้กลับ คู่พิพาทในสงครามจึงต้องห้ามใช้อาวุธชนิดดังกล่าวในการขัดกันทางอาวุธ

การโจมตีโดยอาวุธอิสระที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์ต้องคำนึงถึงหลักความจำเป็นทางทหารและการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลในการโจมตีเป้าหมายทางการทหารซึ่งอาจมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อพลเรือนหรือทรัพย์สินของพลเรือน โดยการปฏิบัติการทางทหารจึงต้องคำนึงถึงสถานการณ์ทางทหารและความต้องการในการเอาชนะ การโจมตีดังกล่าวจึงคำนึงถึงหลักความจำเป็นทางทหารในการโจมตีภายใต้กฎหมายสงคราม ซึ่งการรบดังกล่าวนี้จะต้องได้รับการพิจารณาว่าถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวคือ การปฏิบัติการทางการโจมตีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางทหารเท่านั้นโดยไม่สร้างความเสียหายหรือไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็นสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการทหารนั้น

หลักความจำเป็นทางทหารปรากฏในข้อ 8 (3) ของอนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 1 ได้กล่าวถึงกรณีผู้แทนหรือผู้ได้รับมอบอำนาจของประเทศที่คุ้มครอง ไม่ว่าในกรณีใดจะกระทำการเกินหน้าที่ของตนตามอนุสัญญาฉบับนี้หาได้ไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นอันบังคับเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐซึ่งตนไปปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลเหล่านี้จะถูกจำกัดเป็น

กรณีพิเศษ และเป็นการชั่วคราวเมื่อมีความจำเป็นทางทหารเกิดขึ้นเท่านั้น และหลักการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรม คืออีกหนึ่งกฎเกณฑ์สำคัญที่เมื่อพลรบต้องปฏิบัติตามการโจมตี การโจมตีดังกล่าวจะต้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางทหารเท่านั้นโดยไม่สร้างความเสียหายหรือไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็นสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการทหารอย่างมีมนุษยธรรม ซึ่งหลักการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรมปรากฏอยู่ในข้อ 23 (g) ข้อบัญญัติกรุงเฮก ฉบับที่ 4 ค.ศ. 1907 ดังนั้น หากการโจมตีโดยอาวุธอิสระที่ใช้ระบบของปัญญาประดิษฐ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง โดยโจมตีผิดพลาดไปยังบุคคลที่ไม่ใช่เป้าหมายทางทหาร หรือโจมตีพลรบที่ไม่สามารถทำการสู้รบได้แล้วนั้น เนื่องจากระบบดังกล่าวไม่สามารถคิดประมวลผลหรือคาดการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมือนมนุษย์ แม้ว่าระบบของปัญญาประดิษฐ์ในอาวุธเหล่านี้จะมีเทคโนโลยีจะตรวจสอบ ตรวจสอบ และต่อต้านภัยคุกคามได้ดีเพียงใด ก็ไม่มีหลักฐานว่าเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถให้เหตุผลที่ละเอียดอ่อนและยืดหยุ่น ซึ่งจำเป็นต่อการบังคับใช้ได้ การกระทำดังกล่าวจึงขัดต่อหลักความจำเป็นทางทหารและการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรมภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ อาวุธอัตโนมัติที่ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวจึงต้องห้ามถูกนำมาใช้ในการขัดกันทางอาวุธภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

จากบทบัญญัติของการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรม ได้แก่ (1) พลรบไม่ทำการข่มขู่ว่าจะไม่ไว้ชีวิตแก่อีกฝ่ายที่แสดงเจตนาว่ายอมแพ้แล้วทั้งกับพลรบอีกฝ่ายหนึ่งหรือพลเรือนก็ตาม (2) การป้องกันศัตรูผู้ที่ไม่อยู่สถานะในการสู้รบได้ โดยให้ทำการจับตัวไว้และถ้าหากไม่สามารถจับตัวไว้ได้ก็ต้องทำการปล่อยตัวไป กรณีดังกล่าวได้ครอบคลุมถึง ผู้ที่ได้รับการบาดเจ็บ เจ็บป่วยหรือหวาดกลัว ซึ่งได้แสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่ายอมแพ้ สังเกตได้จากการโบกธงขาว การยกมือขึ้นและการวางอาวุธ รวมถึงผู้ที่หมดสติไม่สามารถทำการต่อต้านได้ รวมถึงฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถทำการสู้รบได้โดยอีกฝ่ายนั้นทำข้อเสนอให้ยอมแพ้ และ (3) ต้องปกป้องผู้ที่ไม่อยู่ในฐานะที่จะทำการสู้รบได้ กล่าวคือพลรบห้ามจงใจทำให้บุคคลในข้อ (1) และ (2) ได้รับความบาดเจ็บ รวมถึงพลรบต้องไม่ถูกโจมตีขณะที่โดดจากเครื่องบิน เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

เมื่อนำวิธีการตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการมาปรับใช้ โดยการตีความในกรณีที่เกิดนารมณของรัฐภาคิ หรือข้อบพใด ๆ ในสนธิสัญญาสามารถพัฒนาในความหมายได้ตามกาลเวลา ซึ่งยังคงอยู่บนพื้นฐานของวิธีการตีความสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เมื่อพิจารณาการที่นำปัญญาประดิษฐ์มาเป็นส่วนหนึ่งของอาวุธ หรือระบบอาวุธอัตโนมัติ ไม่ว่าจะเป็นตัวกลไกหรือตัวระบบ มาเป็นส่วนหนึ่งของอาวุธ ทั้งในรูปแบบของอาวุธอัตโนมัติ

หรือกึ่งอัตโนมัติก็ตาม อีกทั้ง พิจารณาเจตนารมณ์ของรัฐภาคีในการเข้าร่วมอนุสัญญาค้าขายอาวุธ ที่เป็นการสร้างมาตรการและปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการค้าอาวุธตามแบบในประชาคมโลก ป้องกันและลดการค้าขายอาวุธตามแบบอย่างผิดกฎหมาย และป้องกันการใช้อาวุธในรูปแบบอื่น ๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงขึ้นในภูมิภาค อีกทั้งตามข้อ 4 ของอนุสัญญาค้าขายอาวุธ กล่าวถึงในการที่เป็นส่วนควบหรือชิ้นส่วนของอาวุธ จะสามารถนำไปใช้ร่วมกับอาวุธที่ถูกควบคุม กล่าวคือครอบคลุมอาวุธตามแบบทุกประเภทและเปิดโอกาสให้รัฐภาคีพิจารณาและตีความได้โดยอยู่ในกรอบของอนุสัญญาค้าขายอาวุธ ดังนั้น อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำมาใช้ในการสู้รบนั้น จึงถูกควบคุมภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ

อีกทั้งในกรณีเกิดการขัดกันทางอาวุธในทางระหว่างประเทศ สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ เป็นวิธีการโดยทั่ว ๆ ไปในการควบคุมการค้าขายอาวุธในสถานการณ์ปกติ แต่หากพฤติการณ์เปลี่ยนไป กรณีเกิดสภาวะสงครามหรือการขัดกันทางอาวุธ สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธอาจมีข้อจำกัดหรือไม่ครอบคลุมถึงอาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศจึงถูกนำมาพิจารณาในกรณีดังกล่าว

จากปัญหาข้างต้น อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ เมื่อทหารได้พัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการรบ หากก่อให้เกิดปัญหาทางด้านปฏิบัติของอาวุธว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์นั้นจะสามารถแยกแยะผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การสู้รบ และผู้ที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับการสู้รบได้อย่างไร เนื่องจากกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศได้สร้างหลักการเพื่อให้การทำสงคราม สู้รบ เป็นไปอย่างมีมนุษยธรรม โดยการแบ่งแยกกลุ่มเป้าหมายของการโจมตี คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบ และผู้ที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับการสู้รบ อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ จึงถูกควบคุมในกฎเกณฑ์ดังนี้ กฎเกณฑ์จำเป็นทางทหารและการสู้รบอย่างมีมนุษยธรรม กฎเกณฑ์การแยกแยะระหว่างพลเรือนกับพลเรือนและการแยกทรัพย์สินของพลเรือนไม่ให้ตกเป็นเป้าหมายทางทหาร กฎเกณฑ์การห้ามโจมตีโดยไม่เลือกปฏิบัติ กฎเกณฑ์การห้ามโจมตีโดยไม่ได้สัดส่วน และกฎเกณฑ์การใช้ความระมัดระวังในการโจมตี ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะด้านเทคนิค

อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์นั้น เป็นระบบอาวุธที่สามารถคัดเลือกและปฏิบัติการต่อเป้าหมายได้โดยปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์ โดยผู้ใช้อาวุธดังกล่าว เมื่อเริ่มใช้งานจะไม่ทราบว่ามีใคร สิ่งใด หรือสถานที่ใดที่อาวุธมุ่งโจมตี และมีความแม่นยำหรือไม่เมื่อ

มีการโจมตีเกิดขึ้น ด้วยเหตุที่อาวุธถูกกระตุ้นให้เริ่มทำงานโดยเซ็นเซอร์และซอฟต์แวร์ที่ตรงกับสิ่งที่เซ็นเซอร์ได้ตรวจจับภาพลักษณะแวดล้อมของเป้าหมายนั้น ๆ จะเห็นว่าการใช้อาวุธดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ช่วยในการปฏิบัติในทางการทหารโดยใช้ระบบเซ็นเซอร์และซอฟต์แวร์ในการตรวจจับเพื่อก่อให้เกิดความแม่นยำและลดความผิดพลาดในการโจมตีในเป้าหมายทางการทหาร ลดความสูญเสียจากการโจมตีที่ผิดพลาดจากการควบคุมของมนุษย์เอง อีกทั้งยังเห็นได้ว่าระบบอาวุธปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้ในอาวุธอัตโนมัติเป็นแนวทางส่งเสริมและริเริ่มแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ก่อก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของเทคโนโลยีและความตระหนักรู้เทคโนโลยีทางการสงครามในภารกิจในทางการทหารต่อไปในอนาคตเช่นกัน แต่หากการใช้อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น อาวุธดังกล่าวเมื่อใช้งานแล้ว ไม่สามารถแยกแยะระหว่างพลรบกับพลเรือน หรือทรัพย์สินของพลเรือนออกจากเป้าหมายการโจมตีทางทหารนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพลเรือนหรือทรัพย์สินของพลเรือน ซึ่งขัดต่อหลักเกณฑ์ของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ การใช้งานอาวุธดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ควบคุมอย่างเข้มงวดด้วยความสามารถในการปิดระบบการทำงานของอาวุธหากว่าสถานการณ์ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือมีสิ่งที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น เช่น อาจดำเนินการโดยการพัฒนาระบบอาวุธในส่วนของระบบ Machine Learning ให้สามารถเรียนรู้วิธีการแยกแยะเป้าหมายทางการทหารออกจากพลเรือนอย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

อาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์จะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ โดยสร้างหลักเกณฑ์และกลไกเพื่อควบคุมการค้าและแพร่ขยายของอาวุธดังกล่าว ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ รวมถึงการใช้อาวุธดังกล่าวในกรณีขัดกันทางอาวุธระหว่างประเทศ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ หากอาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าต่อพลเรือนหรือทรัพย์สินของพลเรือนที่ไม่ได้เป็นเป้าหมายทางการทหาร บุคคลหรือรัฐอาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมายในการกระทำละเมิดกฎเกณฑ์ของอาวุธดังกล่าวนั้น ซึ่งอาวุธอัตโนมัติที่ควบคุมโดยระบบปัญญาประดิษฐ์สร้างความท้าทายจากมุมมองของความรับผิดชอบทางกฎหมาย กล่าวคือการควบคุมอาวุธเหล่านี้อยู่ภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธและกฎเกณฑ์ของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ รวมถึงการเสนอกฎเกณฑ์ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ กฎเหล่านี้ อาจถูกกำหนดไว้ในพิธีสารใหม่ที่สามารถบังคับใช้กับรัฐทั้งหลายได้ เช่น กฎเกณฑ์ดังกล่าวควรกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรให้อาวุธเหล่านี้ที่มีความรุนแรงเป็นพิเศษ โดยในการออกแบบอาวุธต้องกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนใช้เพื่อโจมตีเป้าหมายทางการทหารและเพื่อปฏิบัติการทางทหารโดยตรง หรือบัพัญญัติห้ามนำอาวุธที่มี

ความอิสระในการโจมตีและคาดเดาสถานการณ์ไม่ได้ เช่น ไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์หรือ
คาดการณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่วงหน้าได้ รวมถึงไม่สามารถอธิบายผลกระทบภายหลังจากการใช้
อาวุธดังกล่าวได้ กฎหมายควรยับยั้งการนำอาวุธเหล่านี้หากลนำมาใช้ในการขัดกันทางอาวุธอย่าง
สิ้นเชิง รวมถึงอาวุธที่มีเป้าหมายในการโจมตีพลเรือน ทรราชระบับดังกล่าวต้องกำหนดให้อาวุธ
ดังกล่าวไม่นำไปใช้กับพลเรือนโดยตรง อีกทั้ง ทรราชระบับดังกล่าวควรมีข้อจำกัดในการออกแบบ
ถ้าจะนำมาใช้ควรมีข้อจำกัดในเรื่องของการลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการโจมตีของอาวุธให้เกิด
น้อยที่สุด

รายการอ้างอิง

- จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2550). *กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- จตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2563). *รายงานฉบับสมบูรณ์การควบคุมการค้าและการแพร่ขยายอาวุธโดย
องค์การสหประชาชาติ*. คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ธนภัทร ชาตินักรบ. (2557). *การตีความสนธิสัญญาแบบวิวัฒนาการ: กรณีศึกษาคำชี้ขาดขององค์กร
ระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลกและคณะอนุญาโตตุลาการทางการลงทุนระหว่าง
ประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- นพนธิ สุริยะ. (2559). *กฎหมายระหว่างประเทศ 2 (Lecture Notes)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปภัตสรสา ปุตุรงค์. (2559). *สนธิสัญญากรุงนิวยอร์ก ค.ศ. 2013 ว่าด้วยการค้าอาวุธและผลกระทบ
ต่อกฎหมายของไทยในการเข้าเป็นภาคี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมาย
ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Appellate Body Report, European Communities-Trade Description of Sardines,
WT/DS231/AB/R, adopted 23 October 2002.
- Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex:
Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague,
18 October 1907.
- Geneva Convention for the Amelioration of the Condition for the Wounded and Sick
in Armed Forces in the Field, 1f August, 12, 1949.
- Jarna Petman, LL.D (2017). *Autonomous Weapons Systems and International
Humanitarian Law: 'Out of the Loop'?*. Helsinki: Unigrafia Oy.

Peter Woolcott, (2014). *The Arms Trade Treaty* United Nations Audiovisual Library of International Law.

Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I) 8 June 1977.

UNRCPD, (2021). *Conventional Weapons*. Retrieved April 3, 2021 from <https://unrcpd.org/conventional-weapons/>

แนวโน้มการจัดการกีฬาและอีสปอร์ตในประเทศไทย

Trend of Sports and E-Sports Management in Thailand

ภัทระ เขียรสมิทธิ์ Patarat Tiansmith*

ประสพโชค โชคเหมาะ Prasobchoke Chokemor**

ณภพ ธนาธัชรัตน์ Naphob Tanatatcharat***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการกีฬาและอีสปอร์ตในประเทศไทย โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทความนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการกีฬาและอีสปอร์ต ที่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าการตลาดของอุตสาหกรรมกีฬาของประเทศไทย โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกีฬา (Sport Management) เป็นการนำหลักการจัดการมาปรับประยุกต์ในการบริหารและจัดการองค์กรหรือธุรกิจด้านกีฬา พร้อมกับยกกรณีตัวอย่างการจัดการธุรกิจกีฬาระดับโลกที่สามารถให้ผลตอบแทนคุ้มค่าในเชิงธุรกิจและขยายไปทั่วโลก ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการกีฬาไทยให้ประสบความสำเร็จและยกกรณีศึกษาการจัดการกีฬาของจังหวัดบุรีรัมย์ในการเป็นเมืองกีฬาที่สามารถจัดการแข่งขันกีฬาระดับสากล สามารถดึงดูดผู้ชมกีฬาในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก ในการนี้ได้นำเสนอแนวโน้มการจัดการกีฬาและอีสปอร์ตของประเทศไทย ดังนี้ 1. ผู้ประกอบการธุรกิจด้านกีฬา องค์กรธุรกิจ กีฬา หรือสโมสรกีฬาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญกับองค์กรธุรกิจแทบทุกอุตสาหกรรมในการสร้างการเชื่อมต่อระหว่างแบรนด์กับกลุ่มลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ 2. การจัดการแข่งขันกีฬาจะมีรูปแบบที่หลากหลายและกระจายการจัดการแข่งขันกีฬาในพื้นที่ต่างจังหวัดทั่วประเทศเพื่อช่วยให้เกิดการกระตุ้นและขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ 3. รูปแบบการเผยแพร่ภาพหรือถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาจะมีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถสร้างสรรค์ช่องทางหรือรูปแบบธุรกิจใหม่ได้ 4. ผลตอบรับจากคนรุ่นใหม่จะส่งผลให้กีฬาอีสปอร์ตเกิดผู้ประกอบการหรือองค์กรธุรกิจด้านอีสปอร์ตเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว และ 5. สถานศึกษาระดับต่าง ๆ จะเปิดสาขาเฉพาะทางด้านกีฬาเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการกีฬาและอีสปอร์ต

* อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** ,*** นักวิชาการอิสระ

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the sports and e-sports management in Thailand. The article deals with the importance of sports and e-sports management in raising the marketing value of Thailand sports industry through the literature reviews related to the application of the management principles to sports administration of business organization by citing a case study of the world-class sports business with commercially worthwhile returns and ability to expand worldwide, 2) to study the factors in promoting successful sports management in Thailand such as those of the Burirum province in managing international sports competitions attracting spectators both from Thailand and around the world. Trend for sports and e-sports competition in Thailand can be presented as follows: 1) Business operators in sports, sports business organization or sports clubs will play important role alongside with almost every business organization in the sports industry in building connectivity between brands and customer groups or service users. 2) Sports competition will be varied and cover local areas in the provinces nationwide so as to help economic promotion and expansion in each locality. 3) The pattern of broadcasting or live sports coverage will be via online platforms, allowing individual or group of people to be able to create new channels or business opportunities. 4) Feedbacks from new generation will help speeding the growth of e-sports business operators or organizations. 5) Education institution of various levels would offer more sports courses.

Keywords: Sports Management, Sports Business, E-Sports

บทนำ

อุตสาหกรรมกีฬาและอีสปอร์ตสามารถสร้างเม็ดเงินได้อย่างมหาศาลและเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจของประเทศได้ สโมสรทุกประเภทกีฬาและอีสปอร์ตจำเป็นต้องมีทีมงานทั้งด้านกีฬาและธุรกิจที่ทำงานควบคู่กัน เพื่อชนะในการแข่งขันและสร้างกำไรหรือผลประโยชน์ในด้านธุรกิจ องค์กรธุรกิจและสโมสรกีฬาอาชีพทั่วโลกมีการจ้างงานหลายตำแหน่ง และการจัดแข่งขันกีฬายังมีส่วนช่วยให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อาทิเช่น ธุรกิจท่องเที่ยว ร้านอาหาร และที่พักแรม เป็นต้น

ข้อมูลจากนิวซู (Newzoo) รายได้ปี 2018 ของธุรกิจอีสปอร์ตอยู่ที่ 1,096 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีอัตราการเติบโตอยู่ที่ 38.2 เปอร์เซ็นต์ อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬาใหม่ที่ได้รับค่านิยมจากคนทั่วโลก สามารถก่อให้เกิดรายได้ให้กับผู้เล่น หรือนักกีฬาที่เล่นได้เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับกีฬาทั่วไป (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2561)

รายงานของกรมพัฒนาธุรกิจทางการค้า พบว่า อุตสาหกรรมกีฬาของประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่องจากนโยบายการส่งเสริมเมืองกีฬาของภาครัฐแห่งประทศไทย ทำให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมกีฬาและจากกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตาม มูลค่าของอุตสาหกรรมกีฬาและอีสปอร์ตของไทยยังต่ำกว่าต่างประเทศมาก การยกระดับและเพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมกีฬาในประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมในหลายมิติ ทั้งจากองค์กรภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจด้านกีฬาให้ทัดเทียมนานาประเทศ

การกีฬาแห่งประเทศไทยมีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางพัฒนาการกีฬาของประเทศ ครอบคลุมตั้งแต่กีฬาขั้นพื้นฐาน กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ และกีฬาอาชีพ รวมถึงการบริหารจัดการด้านกีฬา ที่จะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาเพื่อเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่สังคมไทย

การจัดการกีฬา

การบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับบุคลากร ระบบการทำงาน ระบบค่าตอบแทน ไปจนถึงระบบสวัสดิการ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่แรงงาน และสร้างความสำเร็จต่อองค์กรมีหลักการสำคัญอยู่ 5 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) (Henri Fayol, 1972)

หลักการจัดการสู่ความสำเร็จด้วยทฤษฎีการพัฒนาแบบต่อเนื่องระบบการบริหารงานผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบสิ่งที่ได้ปฏิบัติ (Check) และการปรับปรุง นำกลับไปปฏิบัติเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น (Act) (Edwards Deming, 1986)

การตลาดกีฬา (Sport Marketing) มีสองรูปแบบ คือ การสื่อสารตลาดที่ทำการสื่อสารกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกีฬาโดยตรง รูปแบบที่สอง คือ การทำการตลาดของสินค้าหรือบริการที่ไม่เกี่ยวข้องกับกีฬาแต่ทำการสื่อสารผ่านตัวนักกีฬา (Smith, 2008)

การจัดการธุรกิจกีฬาระดับโลก

ทีมสโมสรอเมริกันฟุตบอลดัลลัสคาวบอยส์ (Dallas Cowboys) มีมูลค่าทีมที่ 5,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเจ้าของสโมสรปัจจุบันได้ซื้อกิจการทีมสโมสรเมื่อปี 1989 ด้วยจำนวนเงิน 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ที่มาของมูลค่าและการเติบโตของสโมสรมาจากการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ อาทิเช่น การเพิ่มมูลค่าตัวเข้าชม การปรับปรุงสนามให้ทันสมัย การมีห้องรองรับสำหรับแฟนคลับผู้มั่งคั่ง รวมทั้งการทำสัญญาข้อตกลงกับทางผู้จัดการแข่งขันเอ็นเอฟแอลที่เกี่ยวข้องสินค้าลิขสิทธิ์ ในฤดูกาล 2019 สโมสรมีรายได้รวม 980 ล้านดอลลาร์สหรัฐและมีกำไร 425 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Mike Ozanian, 2021)

เรอัลมาดริด เป็นองค์กรกีฬาแนวหน้าของโลก ตั้งอยู่ที่กรุงมาดริดในประเทศสเปน องค์กรกีฬาแห่งนี้มีทีมฟุตบอลและทีมบาสเกตบอลที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งในโลก ในปี 2023 ทีมสโมสรฟุตบอลเรอัลมาดริดเป็นทีมฟุตบอลที่มีมูลค่าทีมสูงที่สุดในโลก 5.1 พันล้านดอลลาร์ มีจำนวนผู้ติดตามทั่วโลกทางสื่อสังคมออนไลน์กว่า 252 ล้านคน มีแฟนสโมสรชาวจีนจำนวนกว่า 100 ล้านคน ซึ่งเป็นที่มาของการจัดตั้งทีมอีสปอร์ตในประเทศจีน เพื่อลงแข่งขันในลีกฟุตบอลอาชีพแบบออนไลน์ ด้วยการสรรหาผู้เล่นในประเทศจีนเพื่อดึงเข้าสังกัดสโมสร จากประสบการณ์การบริหารจัดการกีฬาระดับโลก สโมสรกีฬาเรอัลมาดริดได้สกัดองค์ความรู้สู่การเปิดสถาบันการศึกษาด้านการบริหารจัดการกีฬาและนันทนาการซึ่งมีหลักสูตรสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมกีฬาที่มีเครือข่ายระหว่างประเทศทั้งในยุโรป เอเชียและอเมริกา อีกทั้งรองรับการให้บริการสำหรับผู้สนใจทั่วโลกในการพัฒนาศักยภาพเพื่อนำไปเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรหรือธุรกิจทางกีฬา

รองเท้าไนกี้จอร์แดน มีที่มาจาก ไมเคิล จอร์แดน นักกีฬาวงการกีฬาบาสเกตบอลประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเป็นผู้เล่นจากทีมระดับมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนาและได้ย้ายเข้าร่วมทีมชิคาโก บูลล์ส (Chicago Bulls) ซึ่ง ไมเคิล จอร์แดน เป็นผู้เล่นที่สามารถสร้างผลงานได้ยอดเยี่ยมในการแข่งขันบาสเกตบอลอาชีพและการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนที่แคลิฟอร์เนีย ส่งผลให้มีผู้ชื่นชอบและติดตามเป็นจำนวนมากทั้งในสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก จนเป็นที่สนใจของผลิตภัณฑ์กีฬาชั้นนำของโลก โดยบริษัทไนกี้ได้ให้ข้อเสนอเชิงธุรกิจแก่นักกีฬาที่เป็นผู้นำเสนอและใช้สินค้า (Presenter) โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีสินค้าที่โดดเด่นพอที่จะสามารถสร้างการเติบโตในตลาดกีฬาบาสเกตบอล จึงเป็นที่มาของบริษัทไนกี้ในการผลิตรองเท้าตระกูลแอร์จอร์แดนตามออกมาอีกถึง 37 รุ่น สามารถสร้างยอดขายรวมกว่า 1.9 หมื่นล้านดอลลาร์ หรือราว 6.23 แสนล้านบาทในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (เริ่มต้น เขมะเพชร, 2566)

อีสปอร์ตเป็นกีฬาชนิดใหม่ในยุคดิจิทัล หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เครือข่ายสัญญาณและการให้บริการอินเทอร์เน็ตขยายทั่วโลก เป็นที่มาของกีฬาอิเล็กทรอนิกส์หรืออีสปอร์ต

โดยแข่งขันด้วยวิดีโอเกมหรือคอมพิวเตอร์ มีการแข่งตามประเภทของวิดีโอเกมตามชนิดกีฬาต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล เทนนิส กอล์ฟ มวยสากล รวมถึงเกมประเภทวางแผนการรบ เกมต่อสู้ เกมยิงมุมมองบุคคลที่หนึ่ง เป็นต้น ซึ่งการแข่งขันนั้นแบ่งออกเป็นระดับสมัครเล่น กึ่งอาชีพ และระดับมืออาชีพ รวมถึงมีรายการแข่งขันและลีกต่าง ๆ เช่นเดียวกับกีฬาทั่วไปซึ่งได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ในปี 2010 มีจำนวนผู้ชมอีสปอร์ตประมาณ 454 ล้านคนทั่วโลก มีการจัดการแข่งรายการอีสปอร์ตในรูปแบบลีกใหญ่ 260 รายการ ต่อมาได้รับการบรรจุเป็นกีฬาชิงเหรียญทองในการแข่งซีเกมส์กีฬาอีสปอร์ตตั้งแต่ปี 2019 ที่ประเทศฟิลิปปินส์ ซีเกมส์ 2021 ที่เวียดนาม ซีเกมส์ 2023 ที่ประเทศกัมพูชา และในกีฬาเอเชียนเกมส์ปี 2023 ที่ประเทศจีน

การจัดการกีฬาในประเทศไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 หมวด 5 ตามมาตรา 14 กำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกีฬา การศึกษา ด้านกีฬานันทนาการ และราชการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีการกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านกีฬา ซึ่งมีการตราพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 โดยได้กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติขึ้นในการกีฬาแห่งประเทศไทย กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมกีฬา และมาตรการในการกำกับดูแลการดำเนินการของสมาคม คณะกรรมการสมาคมกีฬาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจุบันการกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดอยู่ในประเภทส่งเสริม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ แบบไม่มุ่งผลกำไรและได้รับเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและกีฬาอาชีพ รวมถึงการบริการโครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬา ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์ และองค์ความรู้ด้านกีฬาและวิทยาศาสตร์การกีฬา แก่นักกีฬา บุคลากรทางการกีฬา สมาคมกีฬา ตลอดจนประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันที่การกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ รวมทั้งสนับสนุนการแข่งขันกีฬาในระดับต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการกีฬาของประเทศไทยในทุกระดับ

แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ

การจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางพัฒนาการกีฬาของประเทศ ครอบคลุมตั้งแต่กีฬาขั้นพื้นฐาน กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ และกีฬาอาชีพ รวมถึงการบริหารจัดการ

ด้านกีฬา ที่จะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการกีฬาเพื่อเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยสามารถแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาออกเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มธุรกิจประเภทสถานที่บริการออกกำลังกาย
2. กลุ่มสโมสรกีฬาสมัครเล่น
3. กลุ่มสื่อสารมวลชนกิจกรรม การตลาดและโฆษณา การประชาสัมพันธ์ทางการกีฬา
4. กลุ่มการจัดการแข่งขันกีฬา
5. กลุ่มการจัดการท่องเที่ยว เชิงกีฬาและนันทนาการ
6. กลุ่มการจัดการสิทธิประโยชน์และลิขสิทธิ์ทางการกีฬา
7. กลุ่มการบริการทางวิทยาศาสตร์การกีฬา
8. กลุ่มสถาบันผู้ผลิตบุคลากรการกีฬา
9. กลุ่มผู้ค้าปลีกและค้าส่งอุปกรณ์กีฬา
10. กลุ่มผู้ผลิตอุปกรณ์กีฬา
11. กลุ่มผู้นำเข้าและส่งออกอุปกรณ์กีฬา
12. กลุ่มกีฬาอาชีพ

นโยบายเมืองกีฬา

การจัดตั้งเมืองกีฬาตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาแบบครบวงจรให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ ในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมการกีฬา การกีฬาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มีจังหวัดที่เสนอตัวเป็นเมืองกีฬา รวม 10 จังหวัด ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกเมืองกีฬา ได้พิจารณาข้อมูลตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกเมืองกีฬา พ.ศ. 2562 และการนำเสนอความพร้อมของแต่ละจังหวัด และคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกเมืองกีฬา ได้มีมติเห็นชอบให้คัดเลือกเมืองกีฬา ทั้ง 10 จังหวัด เป็นเมืองกีฬา ประจำปี พ.ศ. 2562 โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านกีฬาเชิงสุขภาพและออกกำลังกาย (Sports for Health & Exercise) ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดยะลา กลุ่มที่ 2 ด้านกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว กีฬาเชิงศิลปวัฒนธรรม และกีฬาด้านการส่งเสริมกีฬาไทย (Sports Tourism and Sports Culture) ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพัทลุง และจังหวัดภูเก็ต กลุ่มที่ 3 ด้านกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ (Sports for Excellence) ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสงขลา และจังหวัดตรัง กลุ่มที่ 4 ด้านกีฬาขั้นพื้นฐานและกีฬามวลชน (Basic Sports and Sports for all) ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี

บุรีรัมย์โมเดล

จังหวัดบุรีรัมย์มีชื่อเสียงทางด้านกีฬาก้าวเข้าสู่เมืองกีฬามาตรฐานโลก ด้วยการใช้กีฬาและการท่องเที่ยวเป็นโมเดลในการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มต้นที่มีทีมกีฬาอาชีพ มีสนามกีฬาที่มีมาตรฐานทัดเทียมต่างประเทศสามารถจัดการแข่งขันระดับโลก ทำให้มีการลงทุนไม่ว่าจะเป็นโรงแรม ร้านอาหารเกิดขึ้นมารองรับนักท่องเที่ยวอย่างคึกคัก สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ จนปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์ได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬา การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3 ประการ ได้แก่

1) ทีมฟุตบอลสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด เป็นสโมสรฟุตบอลที่ได้แชมป์ฟุตบอลลีกอาชีพสูงที่สุดของประเทศไทย มีการบริหารจัดการแบบมืออาชีพมาตรฐานสากล มีการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ มีนักกีฬาฟุตบอลอาชีพชั้นนำทั้งในและต่างประเทศสร้างความตื่นตาตื่นใจในสนาม มีสนามแข่งขันฟุตบอลที่ทัดเทียมลีกต่างประเทศและมีทีมจากต่างประเทศมาแข่งขันตลอดทั้งปี มีศูนย์ฝึกเยาวชนที่มีผู้ฝึกสอนจากต่างประเทศ มีร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก และมีการจัดการการตลาดด้านกีฬาแบบมืออาชีพที่ทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกร่วมในความสำเร็จเป็นทีมของชาวบุรีรัมย์ สโมสรสร้างความผูกพันกับคนทั้งจังหวัดให้รู้สึกได้ประโยชน์ถึงการเกิดทีมฟุตบอลที่มันขึ้นมา สร้างความเจริญสะท้อนจากการใส่เสื้อทีมฟุตบอลบุรีรัมย์ ถือเป็นสัญลักษณ์และความภาคภูมิใจของคนบุรีรัมย์

2) บุรีรัมย์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์กิต สนามแข่งขันรถมาตรฐานสมาพันธ์รถยนต์นานาชาติ สนามที่ได้รับรองมาตรฐาน เอฟไอเอ เกรด 1 ซึ่งเป็นระดับสนามที่อนุญาตให้ใช้จัดการแข่งขันรถสูตรหนึ่งหรือฟอร์มูลาวัน และได้รับการรับรองจากสมาพันธ์จักรยานยนต์นานาชาติ ว่าเป็นสนามแข่งรถระดับมาตรฐาน เอฟไอเอ็ม เกรด เอ ซึ่งเป็นระดับสนามที่อนุญาตให้ใช้จัดการแข่งขันโมโตจีพี ซึ่งได้มีการจัดการแข่งขัน โมโตจีพี ฤดูกาล 2018 ครั้งแรกในปี 2561 ซึ่งเป็นสนามที่ 15 จากทั้งหมด 19 สนาม โดยมีการเซ็นสัญญาจัดการแข่งขันเป็นเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2561-2563) โดยมีการประเมินผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ พบว่า ในการจัดการแข่งขันแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมงานทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวนกว่า 180,000 คน สร้างเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์

3) บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด อีสปอร์ต ทีมกีฬาอาชีพอีกชนิดหนึ่งที่เป็นการขยายแบรนด์ของบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด แบบไร้ขีดจำกัดและไร้พรมแดน อีสปอร์ตเป็นกีฬาที่อยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่จำกัดเพศ วัย สถานที่ คนสามารถดูนักกีฬาอีสปอร์ตได้ทุกที่ตลอดเวลา บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด อีสปอร์ต ได้ลงทุนให้ทีมทำวิจัยทางการตลาด และพัฒนาวิธีการ แนวคิดการบริหาร รวมถึงการหาหุ้นส่วนทางธุรกิจ การระดมสมอง และสร้างสรรค์กิจกรรมทางการตลาด เพื่อเข้าถึงแฟนคลับ สร้างต้นแบบนักกีฬาอีสปอร์ตแบบมืออาชีพ พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา มีการสร้างช่องทางในการขายสินค้าที่ระลึกของทีมอีสปอร์ต นอกเหนือจากนักกีฬาและโค้ชมืออาชีพ ทางสโมสรยังสร้างอาชีพใหม่ ๆ เพื่อ

เพิ่มช่องทางรายได้ให้ธุรกิจ เช่น ผู้ถ่ายทอดสดการเล่นผ่านหน้าจอ (Streamer) นักพากย์เกม (Caster) ฯลฯ โดยมีเป้าหมายในการชิงแชมป์โลก มีการจัดตั้งอีสปอร์ต อะคาเดมี่เพื่อพัฒนานักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ มีการสร้างอีสปอร์ต สเตเดียม ที่จะใช้จัดการแข่งขันในระดับประเทศ ระดับทวีป และระดับโลก

กีฬาอาชีพในประเทศไทย

พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 จำกัดความคำว่า กีฬาอาชีพ หมายถึง กีฬาที่จัดการแข่งขันอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานสากล และมีนักกีฬาอาชีพเข้าร่วมแข่งขันกัน โดยมีรายได้จากการแข่งขัน ตามชนิดหรือประเภทที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยกำหนดให้คณะกรรมการกีฬาอาชีพเป็นผู้กำหนดชนิดหรือประเภทกีฬาอาชีพ ในระยะแรกได้กำหนดกีฬาอาชีพไว้ 13 ชนิดกีฬา ประกอบด้วยฟุตบอล, กอล์ฟ, เจ็ตสกี, วอลเลย์บอล, ตะกร้อ, โบว์ลิง, แข่งรถจักรยานยนต์, จักรยาน, แข่งรถยนต์, สนุกเกอร์, แบดมินตัน, เทนนิส, บาสเกตบอล ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมชนิดกีฬา อีสปอร์ต เป็นกีฬาอาชีพในประกาศคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เรื่อง กำหนดชนิดหรือประเภทกีฬาที่เป็นกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2561 มีผลใช้บังคับ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสมาคมกีฬาอาชีพ สโมสรกีฬาอาชีพ นักกีฬาอาชีพ และบุคลากร กีฬาอาชีพที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย ซึ่งกีฬาอาชีพเหล่านี้จะมีมาตรฐานควบคุม และการสนับสนุนอย่างชัดเจนจากการกีฬาแห่งประเทศไทย

แนวโน้มการจัดการกีฬาอาชีพในประเทศไทย

จากรายงานภาวะเศรษฐกิจการกีฬาของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งครอบคลุมผลการสำรวจผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกีฬาในประเทศไทยและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกีฬา สามารถวิเคราะห์ให้เห็นแนวโน้มการจัดการกีฬาอาชีพในประเทศไทย ได้แก่

1) **ฟุตบอล** สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ 53,971 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 35.21 ของมูลค่ากีฬาของประเทศไทย มีการจ้างงานกว่า 109,025 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.88 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมกีฬาของประเทศไทย มูลค่าที่กล่าวถึงเป็นผลจากฟุตบอลไทยเกิดการปรับโครงสร้างครั้งสำคัญใน พ.ศ. 2552 เมื่อสมาพันธ์ฟุตบอลเอเชีย ออกระเบียบว่าด้วยความเป็นสโมสรฟุตบอลอาชีพอย่างสมบูรณ์แบบเป็นผลให้สมาคมฯ ต้องดำเนินการจัดตั้งนิติบุคคลเพื่อบริหารลีกและจัดการแข่งขันแทนที่สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย โดยได้มีการจัดตั้งบริษัท ไทยพรีเมียร์ลีก จำกัด ขึ้น เป็นจุดเริ่มต้นของการออกระเบียบให้ผู้บริหารสโมสรฟุตบอลอาชีพ

ต้องจัดตั้งในรูปนิติบุคคลเพื่อดำเนินการบริหารสโมสร ส่งผลให้มีการแข่งขันเชิงรูปแบบการบริหารจัดการให้เป็นมืออาชีพยิ่งขึ้น เกิดการแข่งขันเชิงรูปแบบ และมีการดำเนินการขยายการแข่งขันออกไปยังส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการจัดตั้ง บริษัท ไทยลีก จำกัด ขึ้นมาแทนโดยมีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพสโมสรฟุตบอลลีกอาชีพอย่างยั่งยืน และยกระดับลีกภายในประเทศให้ก้าวไปสู่ลีกชั้นนำของอาเซียนและเอเชีย โดยในเชิงธุรกิจมีการเปิดประมูลผู้ดูแลสิทธิประโยชน์ของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยและบริษัท ไทยลีก จำกัด

2) มวยไทย เป็นกีฬาที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ 11,966 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 7.81 ของมูลค่ากีฬาของประเทศไทย มีการจ้างงานกว่า 24,323 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.51 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมกีฬาของประเทศไทย มวยไทย ใน พ.ศ. 2559 พบว่า มูลค่าเศรษฐกิจของสนามมวยเวทีลุมพินีและสนามมวยเวทีราชดำเนินมีมูลค่ามากกว่า 189 ล้านบาท นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีรูปแบบการแข่งขันมวยไทยปรับรูปแบบให้ทันสมัย มีการผสมผสานระหว่างความบันเทิงและกีฬาทำให้เป็นที่ติดตามของผู้ชมมวยไทยทั้งในประเทศ และต่างประเทศเป็นจำนวนมาก รายงานนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับแนวทางและข้อเสนอแนะถึงแผนในการขับเคลื่อนมวยไทย เพื่อให้มีการสร้างมูลค่า สร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับคนไทยในประเทศ และเพื่อพัฒนาศิลปะมวยไทยซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทยไปสู่ระดับสากล กล่าวถึงการสร้างแพลตฟอร์มที่ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยไว้ทั้งหมด เช่น การเรียนการสอนมวยไทย การฝึกและแข่งขันมวยไทย ตำรามวยไทย และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมวยไทย ตลอดจนการใช้ศิลปะมวยไทยในการสร้างสุขภาพที่ดีในการออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุ พร้อมเสนอให้มีการเรียนการสอนมวยไทยแก่เด็กทุกโรงเรียน รวมทั้งยังได้เสนอแนวทางให้มีการจัดเทศกาลมวยไทย เพื่อแสดงศักยภาพศิลปะการต่อสู้เพื่อสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมไทยให้มีความมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือจะสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับประเทศอีกด้วย

3) กอล์ฟ เป็นกีฬาที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3,581 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 2.34 ของมูลค่ากีฬาของประเทศไทย มีการจ้างงานกว่า 7,729 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.47 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมกีฬาของประเทศไทย กอล์ฟมีการเติบโตของมูลค่าทางเศรษฐกิจถึงร้อยละ 6 ต่อปี ในช่วงปี 2561 เนื่องจากสนามกอล์ฟของประเทศไทยเป็นที่นิยมในชาวต่างชาติ เช่น สนามกอล์ฟที่จังหวัดภูเก็ต สามารถทำรายได้เข้าจังหวัด มากถึง 500 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ พบว่า ยังมีจำนวนนักกีฬาสมัครเล่นอาชีพของไทยที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันในรายการเมเจอร์ของการแข่งขันกีฬาอาชีพอย่างต่อเนื่อง(กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

4)อีสปอร์ต ในประเทศไทย ปัจจุบันมีการฝึกซ้อมชัดเจนตามการดูแลของต้นสังกัด รวมถึงมีการให้เงินเดือนและมีการซื้อตัวผู้เล่นแบบกีฬาอาชีพ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทอย่างมาก

ในสังคมในด้านความบันเทิงและกีฬา นำไปสู่อาชีพที่หลากหลาย สามารถสร้างรายได้ในอนาคต อีกทั้งปัจจุบัน การแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตถูกยกย่องระดับขึ้นไปถึงระดับโลก สร้างรายได้ให้กับนักกีฬาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การเป็นนักกีฬาอีสปอร์ตในระดับอาชีพจึงกลายเป็นอีกหนึ่งอาชีพในฝันของเด็กรุ่นใหม่ ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำอีสปอร์ตเข้าสู่ระบบการศึกษา จึงมีจุดหมายในการผลักดันให้เด็กเกิดการพัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมายและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น อีสปอร์ต คือ หนึ่งในวาระเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำความร่วมมือกับผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล สมาคมกีฬาอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย ในโครงการส่งเสริมสนับสนุนกีฬาอีสปอร์ตต่อยอดนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกีฬาอีสปอร์ต เข้าสู่สถานศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุกมิติ พร้อมทั้งส่งเสริมนักเรียนที่มีความชอบและความถนัดเฉพาะทางให้สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มความสามารถ โดยได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน กติกา กฎระเบียบต่าง ๆ ในการจัดตั้งชมรมและชุมนุมในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในการดูแลของครูผู้สอนและในสายตาผู้ปกครอง รวมถึงส่งเสริมการต่อยอดในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมรองรับอาชีพที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของสังคมโลกยุคใหม่ นักเรียนที่มีความสนใจกีฬาอีสปอร์ต ได้ฝึกฝนความมีวินัย การทำงานเป็นทีม มีความอดทน ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ตลอดจนการตัดสินใจที่รวดเร็ว เชื่อมโยงไปสู่การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับ Digital Content Creator ในอนาคต (ฐิติมา ชาลีกุล, 2566)

บทสรุป

การจัดการกีฬาและอีสปอร์ตของประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตและสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยมีลักษณะดังนี้

1) ผู้ประกอบการธุรกิจด้านกีฬา องค์กรธุรกิจ กีฬา หรือสโมสรกีฬาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญกับองค์กรธุรกิจแทบทุกอุตสาหกรรมในการสร้างการเชื่อมต่อระหว่างแบรนด์กับกลุ่มลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ จะเกิดการจ้างงานในตำแหน่งใหม่ ๆ หลายตำแหน่งทางด้านจัดการกีฬาโดยมีรูปแบบใกล้เคียงกับต่างประเทศ

2) การจัดแข่งขันกีฬาจะมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ด้วยนโยบายเม็ดเงินกีฬาจะส่งผลให้เกิดการกระจายการจัดการแข่งขันกีฬาในพื้นที่ต่างจังหวัดทั่วประเทศเพื่อช่วยให้เกิดการกระตุ้นและขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว ร้านอาหาร และที่พักแรม ฯลฯ

3) รูปแบบการเผยแพร่ภาพหรือถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาจะมีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพิ่มขึ้นซึ่งจะลดขั้นตอนและอุปสรรคจากในอดีตหลายขั้นตอน ส่งผลให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถสร้างสรรค์ช่องทางหรือรูปแบบธุรกิจใหม่ได้

4) ผลตอบรับจากคนรุ่นใหม่จะส่งผลให้กีฬาอีสปอร์ต ถูกนำเข้าสู่ระบบการศึกษาและการจัดการแข่งขันมากขึ้นทั้งในระดับสมัครเล่น กึ่งอาชีพ และระดับมืออาชีพ และจะมีการเพิ่มชนิดในการแข่งขันเพิ่มขึ้นตามความนิยมของผู้เล่นและผู้ติดตามบนสื่อออนไลน์ เช่น กีฬานักเรียน กีฬามหาวิทยาลัย กีฬาแห่งชาติ กีฬาซีเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์ ฯลฯ ซึ่งจะก่อให้เกิดผู้ประกอบการหรือองค์กรธุรกิจด้านอีสปอร์ตเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว

5) สถานศึกษาระดับต่าง ๆ จะเปิดสาขาเฉพาะทางด้านกีฬาเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น ห้องเรียนอีสปอร์ต โรงเรียนฟุตบอล โรงเรียนกอล์ฟ คณะวิชาด้านการจัดการกีฬาและอีสปอร์ต สถาบันสอนมวยไทย ฯลฯ

รายการอ้างอิง

- ฐิติมา ชาลีกุล. (2566). ศธ จับมือ 8 หน่วยงาน หนุนกีฬาอีสปอร์ตต่อยอดนวัตกรรมการศึกษา สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/765396>
- เริ่มต้น เขมะพีชร. (2566). แปรนตร์ Jordan ของ Michael Jordan สามารถสร้างยอดขายให้ Nike รวมกว่า 1.9 หมื่นล้านดอลลาร์ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/nike-jordan-5-years-19-billion/>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560) แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2561). eSports เกมที่เป็นมากกว่าเกม. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/esports>
- Deming, W. Edwards (1986). *Out of the Crisis*. MIT Center for Advanced Engineering Study.
- Drucker, Peter F. (1954). *The Practice of Management*. New York : Harper& Row, Publishers.
- Henri Fayol.(1972). *General and industrial management* ; revised by Irwin Gray. London: Pitman
- Mike Ozanian. (2021). *World's Most Valuable Sports Teams*. From <https://www.forbes.com/sites/mikeozanian/2021/05/07/worlds-most-valuable-sports-teams-2021/?sh=6d5731873e9e>
- Smith, A. (2008) *Introduction to Sport Marketing*. Oxford: Elsevier Butterworth Heinemann

Influencing Factors of Chinese Users' Intention to Use Mobile Health Service

Yanxiang Li*

Bijay Sigdel**

Ruedeethip Champathin***

Abstract

The objectives of this paper are 1) to analyze the influencing factors on the intention to use and the satisfaction in using the mobile health services, and 2) to analyze the mediating effect of user satisfaction on product quality and perceived risk on the user intention to use mobile health services. This paper explores the factors that influence the use of mobile health services. A combination of theoretical models on willingness to use such as UTAUT, health belief model (HBM), D&M model, and risk theory, hypothesis, and research model are proposed. The target population is 11,600 residents over the age of 18 living in Yingze Community, Taiyuan City, Shanxi Province, China. A total of 429 samples were selected by simple random sampling method. This study adopts the method of a questionnaire survey for quantitative research, and uses SPSS 24.0 to perform statistical analysis. AMOS 24.0 is verified by the structural equation model. The empirical results show that performance expectancy, health concerns, and product quality positively affect user intention, and that product quality and perceived risk have an impact on user intention to use through the mediating variable of user satisfaction. User satisfaction mediates the correlation between product quality, perceived risk, and intention to use. Finally, based on the empirical results, relevant suggestions are put forward

* Ph.D, Candidate, Management, School of Management, Metharath University

** Advisor

*** independent scholar

and research prospects are made, hoping to promote the development of the mobile health service industry in China.

Keywords: Influencing Factors, Chinese Users, Intention to Use Mobile Health Service

1. Introduction

The WHO has acknowledged mobile health as a positive approach to health administration (Albabbain, AlMulhim, Yunus, & Househ, 2014). Mobile health service (MHS) efficiently incorporates mobile electronics science into the clinical occupation to useful resources in the discount of medical expenses, the enchantment of medical standards, and the facilitation of patients' get admission to medical services. The successful integration of digital technology with medical care to improve individualized care is the most promising future for mobile health services, but at the same time, it also faces many problems. Some online consulting and health service platforms (such as Chunyu Doctor, Haidao Doctor, Dingxiang Garden, etc.) have many users, but only a small number of them are active users. Despite the somewhat widely recognized nature of mHealth services, the size of users using mHealth services has not met the expectancy. Discussion of the influences that influence the intention to use mHealth services not only contributes to the advancement of e-science to a certain extent but more importantly, has far-reaching implications for the health and medical field.

User adoption studies focus on the adoption of smart mobile health services such as wearable devices, online medical services, and intelligent health management. J. Li, Ma, Chan, and Man (2019) investigated the factors influencing the acceptance of smart wearable systems among older adults and showed that cognitive usefulness, compatibility, convenience, and self-reported health status had a significant positive effect on the willingness of older adults to use such mHealth services. Xue et al. (2012) examined the perceived attitudes of women over the age of 50 toward the adoption of health intervention software and found that perceived usefulness, perceived ease of use, compatibility, and subjective norms had significant effects in

predicting older women's willingness to adopt. Zhang, Luo, Nie, and Zhang (2017) studied users' intention to adopt wearable medical technologies from three perspectives: technical attributes (i.e., perceived convenience, perceived irreplacability, perceived trustworthiness, and perceived usefulness), health attributes (i.e., health beliefs), and consumer attributes. C.-R. Li, Zhang, and Han (2021) found in their study that physician service quality, interpersonal relationship quality, and electronic word of mouth had a positive effect on patients' intention to adopt online follow-up services. In addition, disease privacy and the availability of private physician services significantly moderated the relationship between physician service quality and e-word-of-mouth and patient intention to adopt online follow-up services.

This article takes mobile health services as an example, studies the willingness of Chinese users to use mHealth services, establishes an innovative research model, and empirically studies and validates the assumptions in the model. This provides security and support for the promotion of mHealth services and the development of related devices.

2. Literature Review and Hypothesis

2.1 Performance expectancy and intention to use MHS.

Performance expectancy (PE) refer to the fact that by using mobile health services, users can effectively improve their physical fitness, enjoy disease monitoring, early warning, alerts, and consultation services, and stay informed about their health status and have access to valuable medical information resources. Numerous studies have proven that performance expectancy has a favorable impact on users' behavioral intentions. In general, users tend to use mHealth services when they believe that they can assist them in obtaining more quality and efficient services (Alam, Hoque, Hu, & Barua, 2020). Therefore, hypothesis 1 is proposed.

H1: Performance expectancy has a significant relationship with use intention to use mobile health services.

2.2 Health concern and use intention to use MHS.

The demand for health information is not only limited to people with diseases, but healthy people also need to use health knowledge for disease prevention and disease risk assessment. Health concern (HC) is defined as the degree of attention users pay to their own health status and health problems. When people pay attention to health, there is a need for health information. The likelihood of using mHealth is positively impacted by the level of health concern (Cho, Quinlan, Park, & Noh, 2014). As a result, hypothesis 2 is formulated:

H2: Health concerns have a significant relationship with use intention to use mobile health service.

2.3 Product quality and use intention to use MHS.

Product quality(PQ) refers to the overall performance of a medical-related mobile application in terms of systems, information, and services((Huang, Zhang, & Peng, 2020). Due to the particularity of mobile applications, product quality not only includes the smoothness of system operation, user experience, and whether the information provided is true and reliable, but also whether the medical services provided are timely to ensure the real-time interaction between doctors and patients. Therefore, the system quality, information quality and service quality of products together constitute the product quality of mobile medical services. Its positive effect on user behavior, intention and user satisfaction has been confirmed by many researchers. The better the product quality, the higher the user satisfaction and the stronger the intention to use (Haryaka, Agus, & Kridalaksana, 2017). As a result, hypotheses 3 and 5 are formulated:

H3: Product quality has a significant relationship with use intention to use mobile health services.

H5: Product quality has a significant relationship with users' satisfaction with mobile health services.

2.4 Perceived risk and use intention to use MHS.

Perceived risk is a concept first derived from research in the field of psychology. There is an unpredictable consequence of any purchase decision made by a user, and this unpredictable consequence is risk. If the result of an individual's actions is unpleasant or unfavorable to oneself, then the magnitude of the potential loss of such an outcome is the perceived risk. Mobile medical care involves personal health and life safety issues. Compared with other technological services, users will pay greater interest to the protection and reliability of mobile health services (Reychav et al., 2019). When using mobile services in the online environment to carry out entertainment, social, medical, and shopping activities, it is bound to reveal sensitive information such as your account, health, needs, preferences, etc., especially when it is related to your own vital interests, you will pay greater interest to the reliability and protection of mobile services. The hazards that consumers anticipate will come with utilizing mobile services are referred to in this study as the perceived risk (PR), including information privacy security, functions, physical and mental health, etc. The more risk users feel in the process of using, the more reluctant they are to use, that is, the user's decision to use mobile services is adversely affected by these risk factors (Junnonyang, 2021). As a result, hypotheses 4 and 6 are formulated:

H4: Perceived risk has significant relationship with use intention to use mobile health services.

H6: Perceived risk has a significant relationship with users' satisfaction with mobile health services.

2.5 User satisfaction and user intention to use MHS.

The long-term development and effectiveness of emerging technologies and systems is closely related to users' adoption willingness and behavior, which is already one of the most significant and important topics in the field of user reception research. The TAM is a research model on behavioral intention, mainly based on individual psychological behaviors. It is currently widely used in various fields, including e-commerce, mobile payment, software applications, website platforms, and online

learning systems. The following summarizes the main theoretical models of its development process. Expectation Confirmation Theory (ECT) considers satisfaction as a user's assessment of a service experience, which may or may not be satisfactory. The major factor influencing the continuation of a good or service is user happiness. If users are satisfied when using the product, they will continue to use it; Conversely, if they are dissatisfied, they will stop using it and switch to other products. In the area of information systems, user satisfaction(US) is the final emotional attitude of users who directly interact with the application program towards the system, which affects users' attitudes and acceptance of technology, the success of information systems, and their willingness to continue using the system (Vaezi, Mills, Chin, & Zafar, 2016). The more all their needs are met in using mHealth services for health consultation, health information inquiry, and treatment experience exchange, the greater the consumer satisfaction, and the more intent there is to use online health and medical applications (Keikhosrokiani, Mustaffa, Zakaria, & Abdullah, 2020). As a result, hypothesis 7 is formulated:

H7: User satisfaction has a significant relationship with user intention to use mobile health services.

2.6 Mediating Effect of User satisfaction

In the model of UTAUT, the direct influencing factors of use behavior include behavioral intention and facilitating conditions; The mediator factors of gender, age, and experience interfere with the impact of effort expectation on behavioral intention; the moderator variables of gender, age, experience, and voluntariness of use interfere with the effect of social influence on behavioral intention. Performance expectation, effort expectation and social influence effect use behavior through their influence on behavioral intention; The effect of performance expectations on behavioral intention is interfered by gender and age; The moderator variable's experience disrupts the effects of facilitating conditions on use behavior. The influencing components of behavioral intention include performance expectation, effort expectation, and social influence (Venkatesh et al., 2003). Different from traditional commodities, mobile phone applications are new products in the Internet era.

The quality of the product may also have an effect on the user's satisfaction, thereby affecting the willingness to use the product (Oppong, Hinson, Adeola, Muritala, & Kosiba, 2021). The product quality of mobile services has a positive impact on purchase intention and user satisfaction. Product quality influences intention to use by strengthening mediating factors such as user satisfaction. As a result, hypothesis 8 is formulated:

H8: User satisfaction plays a mediating role in the relationship between product quality and use intention.

Mobile health service, as an innovative service that adapts to the times, can bring convenience to the people, improve the work efficiency of medical institutions, ease doctor-patient relationship and promote social development, is bound to gain more and more popularity and attention in the future (Alam, Alam, Uddin, & Mohd Noor, 2022). However, considering the sensitivity of health information privacy and the complexity of the network environment, users' concerns about health, functions, and finances are likely to affect their satisfaction with mobile health services, and thus affect users' attitudes toward using them. When users believe that the service puts them at risk, satisfaction may decrease, resulting in lower intention to use. As a result, hypothesis 9 is formulated:

H9: User satisfaction plays a mediating role in the relationship between perceived risk and use intention.

3. Conceptual Framework

Based on the characteristics of mobile service and the health service, the health belief model and perceived risk theory are introduced based on UTAUT and D&M IS Success Model. Taking performance expectancy in UTAUT (Venkatesh, Morris, Davis, & Davis, 2003), product quality in D&M model (DeLone & McLean, 2003), health concern in health belief model (Glanz, Rimer, & Viswanath, 2015) and perceived risk (Van der Heijden, Verhagen, & Creemers, 2003) as independent variables, and user satisfaction as mediating variables, the influencing factor model of usage intention of mobile health was constructed, as shown in Figure 1.

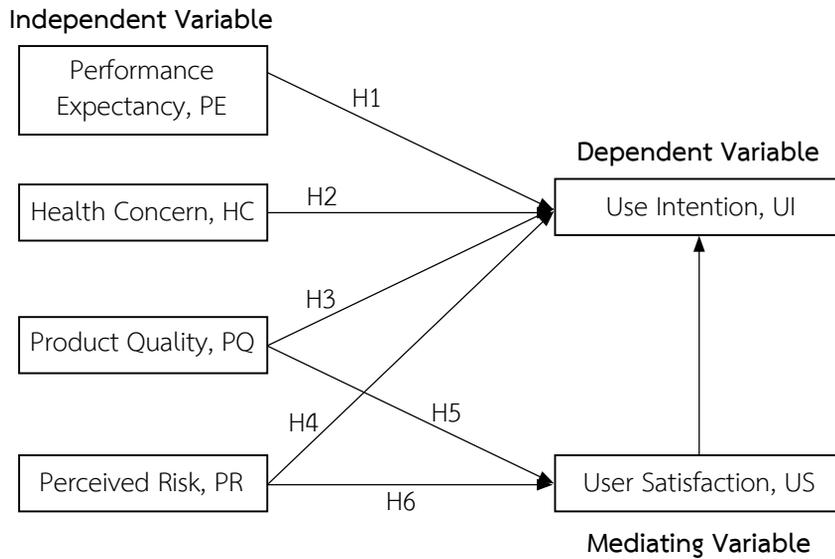

Figure 1 Research Conceptual Framework

4. Method

4.1 Research Design

The research method of this paper is quantitative research methodology. Quantitative research was carried out by questionnaire survey. A questionnaire was designed according to the variables, and data were collected through the questionnaire survey. A simple random sample of 429 was obtained using simple random sampling. Finally, the collected data are analyzed empirically. SPSS and AMOS software were used to conduct descriptive statistical analysis, reliability and validity test, confirmatory factor analysis and correlation analysis on the collected data. Then the structural equation model for path analysis was constructed to calculate the effect of each variable, analyze the influence of each factor on mobile medical services, and test the mediating role of mediating variables, to verify the validity of each hypothesis proposed.

4.2 Respondents

The participants are residents of Yingze District in Taiyuan, Shanxi Province, China. Among the valid samples of the respondents, male accounted for 60.6% and female accounted for 39.4%, and the proportion of male was slightly higher than that of female. In terms of age, 12.4% are under 25 years old, 27% are 26-35 years old, 28% are 36-45 years old, 24.2% are 46-60 years old, 8.4% are over 60, and the most people are 26-45 years old. From the perspective of educational background, the population with bachelor's degree is the largest, with a total of 172 people, accounting for 40.1%, followed by the population with college degree, a total of 112 people, accounting for 26.1%, and the number of people with master's degree or above and high school or below is less. They accounted for 24% and 9.8% respectively. In terms of occupations, students, organs and institutions, enterprise employees account for the majority, accounting for 19.8%, 24.5%, 22.4%, which represents 66.7% of the total number of people, while freelance, manual workers, retirees and others are less, which represents 33.3% of the total number of people.

4.3 Measures/Instruments

In this study, performance expectancy is a kind of health expectation, which means that mobile medical services can provide effective medical and health services. It was measured by 3 items that are adapted from (Davis, 1989). Health concern refers to the degree of concern an individual has about his own physical health and health-related problems, including his knowledge of his own health status and the health problems he faces, as well as his ability to maintain a good level of health or improve it. It was measured by 3 items that are adapted from (Cho, Quinlan, et al., 2014). Product quality refers to the system quality, service quality and information quality of mobile health products. It was measured by 3 items that are adapted from (Aljaberi et al., 2018). Perceive risk refers to the psychological expectation of negative or adverse outcomes that may occur during the propensity for conduct of mobile health services by users. It was measured by 3 items that are adapted from (Stone & Grønhaug, 1993). User satisfaction refers to the user's satisfaction with the product or service in the process of using mobile medical services. It was measured by 3 items

that are adapted from (Kim, Chang, Park, & Lee, 2015). Use intention refers to the possibility or subjective willingness of users to feel that they will use mobile medical services at a certain time in the future. It was measured by 3 items that are adapted from (Yu et al., 2021).

5. Results

Table 1 provides the reliability results of all the study constructs, the average variance extracted (AVE) and the values of construct reliability (CR).

Table 1 Constructs validity and reliability

Variable	Item	Loading	AVE	CR
Performance expectancy	PE_1	0.720	0.490	0.742
	PE_2	0.697		
	PE_3	0.682		
Health Concern	HC_1	0.719	0.650	0.847
	HC_2	0.881		
	HC_3	0.810		
Product Quality	PQ_1	0.747	0.688	0.868
	PQ_2	0.875		
	PQ_3	0.861		
Perceived Risk	PR_1	0.905	0.814	0.929
	PR_2	0.930		
	PR_3	0.870		
User Satisfaction	UI_1	0.893	0.753	0.902
	UI_2	0.838		
	UI_3	0.872		
Use Intention	US_1	0.933	0.824	0.933
	US_2	0.923		
	US_3	0.865		

Table 1 shows that the CR calculated from the standardized factor loadings of the questionnaire items were all greater than 0.7 and the AVE was greater than 0.5 except for performance expectancy. The AVE values for the variables of this study exceeded 0.5 and the CR values exceeded 0.7, so the sample data had good convergent validity and were suitable for future path analysis(Hair Jr, Black, Babin, & Anderson, 2010). PE is also acceptable because it achieves what is suggested by (Fornell & Larcker, 1981): $AVE > 0.4$ is acceptable and CR needs to be higher than 0.6.

According to the theoretical assumption model proposed above, AMOS 24.0 is used to build a mobile medical service usage intention model, in which performance expectation (PE), health concern (HC), product quality (PQ), and perceived risk (PR) are external factors and potential variables. Satisfaction (US) and use intention (UI) are internal latent variables, Figure 2 show the SEM of mobile health use intention and regression weights of the model.

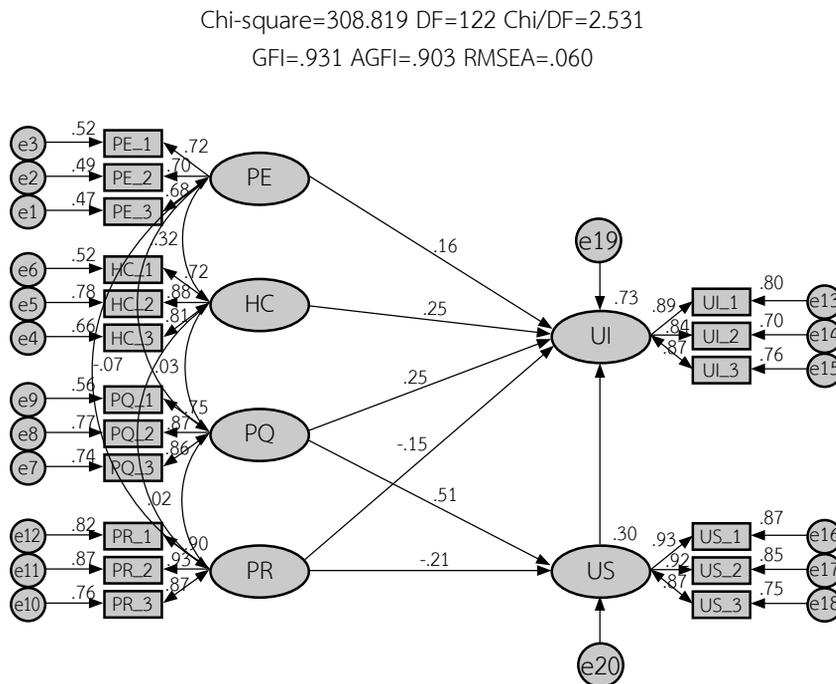

Figure 2 Regression Weights of Mobile health Use Intention

According to the model and AMOS24.0, how well the model graph matches the data is measured by the model fit index. This is done to determine how well the covariance matrix generated by the hypothesis model fits the covariance matrix generated by the sample data. This study uses AMOS 24.0 to estimate the model parameters by the maximum likelihood method. The obtained model fit results are shown in Table 2.

Table 2 Fit Satisfaction

Fit Measures	Recommended Value	Sample Value
Chi-square/df	<5.0	2.531
GFI	>0.9	0.931
AGFI	>0.9	0.903
NFI	>0.9	0.942
CFI	>0.9	0.964
RMSEA	<0.08	0.06

From table 2, the model is fit for the research.

The eight research hypotheses' contents are examined considering the findings of the route coefficient analysis, and the findings are shown in Table 3.

Table 3 Path Coefficient and Hypothesis Result

Hypothesis	Path	Estimate	S.E.	C.R.	P	Decision
H1	UI<---PE	0.163	0.06	3.645	***	Supported
H2	UI<---HC	0.250	0.056	6.433	***	Supported
H3	UI<---PQ	0.246	0.05	5.48	***	Supported
H4	UI<---PR	-0.152	0.034	-4.359	***	Supported
H5	US<---PQ	0.514	0.07	10.503	***	Supported
H6	US<---PR	-0.208	0.056	-4.592	***	Supported
H7	UI<---US	0.523	0.033	12.275	***	Supported

It showed that hypothesis H1 to H7 are all supported.

The user satisfaction mediation effect is examined in this article using the Bootstrap approach. Use AMOS 24.0, set Bootstrap = 1000, confidence = 95%.

As shown in table 4, direct effect is 0.275, indirect effect is 0.300, total effect is 0.575(total effect = direct effect + indirect effect). In addition, the mediating effect of product quality on use intention through user satisfaction is significant. H8 is supported.

Table 4 Mediating Effect Test of PQ-US-UI

Path	Effects	Coefficient	95% Confidence Interval		P	Mediation Judgment
			Lower	Upper		
PQ-US-UI	Total	0.575	0.235	0.382	***	
	Direct	0.275			***	Mediation
	Indirect	0.300			***	

As shown in table 5, direct effect is -0.146, indirect effect is -0.105, total effect is -0.251(total effect = direct effect + indirect effect). In addition, the mediating effect of perceived risk on use intention and through user satisfaction is significant. H9 is supported.

Table 5 Mediating Effect Test of PR-US-UI

Path	Effects	Coefficient	95% Confidence Interval		P	Mediation Judgment
			Lower	Upper		
PR-US-UI	Total	-0.251	-0.156	-0.064	***	
	Direct	-0.146			***	Mediation
	Indirect	-0.105			***	

6. Conclusion

The main objective of this paper is to investigate the factors influencing the intention to use mobile health services. It is found that performance expectancy had a positive effect on intention to use, health concern had a positive effect on intention to use, product quality had a positive effect on intention to use, and perceived risk had a negative effect on intention to use. The study also shows that user satisfaction mediates the paths of product quality, perceived risk, and use intention, respectively. The results of this study can provide a reference for promoting mHealth applications. Mobile health services have become one of the most significant channels for online information and health services because of the rapid growth of mobile Internet technology. Therefore, research on the use of influencing factors to carry out the intention of mobile medical service users is very important. By combining the existing research results, combining the characteristics of mobile medical services and communicating with experts and scholars in the industry, on the basis of UTAUT model and D&M model, adding health belief model and perceived risk theory, constructing the theoretical model of mobile medical service users' intention to use from the influencing factors of performance expectation, health concern, product quality, perceived risk and user satisfaction, and designing The questionnaire data were collected and distributed through online and offline methods, and using SPSS software, the validity and reliability of the recovered questionnaire data were assessed, and the theoretical model and research hypotheses were verified using AMOS software.

7. Discussion

To investigate the factors influencing the intention to use mHealth services, this paper validates that performance expectancy, health concern, product quality, perceived risk, and user satisfaction have an impact on users' use of Health services through a quantitative research approach. This is consistent with earlier studies. Examples of the antecedents explored include technological artifacts from UTAUT, consumer environments from UTAUT2, and psychological behavior theories such citizens' channel preferences and product selection criteria (Dwivedi et. al., 2016).

It also explores the impact of cultural domination on citizens' perception. The research target is residents from the U.S., Canada, and Bangladesh. The findings of the research are congruent with those of this work in that performance expectancy has a substantial influence on the motivation of mobile healthcare. In order to determine the key factors influencing older customers' motivation to accept and utilize mHealth services, (Hoque & Sorwar, 2017) made a substantial contribution by creating a theoretical model based on UTAUT and experimentally testing it. The results of the study show that performance expectancy affects the intention of mobile medical services. The conclusion is consistent with the results of this paper. By quantitative study, (Cho, Park, & Lee, 2014) discovered that people's health knowledge directly affects how they utilize health applications. (Cho, Quinlan, et al., 2014) discovered that usage intention was significantly impacted by health awareness. Intention to use mobile health services is influenced by health concerns, according to the findings of these research, which are congruent with those of this study. (Chung & Park, 2019) suggest a cloud-based healthcare network with a mobile health service with assured QoS. (Nisha, Iqbal, & Rifat, 2019) looks at how knowledge and service quality, along with other underlying factors, affect future intentions to use m-Health services in the context of Bangladesh. These research findings corroborate those in this study, and product quality has an impact on consumers' intentions to utilize mobile health services. In order to increase users' intention to use mHealth services, (Liu, Lu, Zhao, Li, & Shi, 2022) set out to look at the direct and indirect effects that users' self-efficacy and privacy concerns have on their desire to utilize mHealth services. They also offered advice for mHealth service providers. It proves that user privacy concerns affect the behaviors of mobile terminal users (Rowan & Dehlinger, 2014). These research findings support the findings of this paper: use intention is influenced by perceived risk.

However, due to the restrictions on research capabilities and costs, this study cannot analyze all factors affecting mobile health services. For instance, (Deng, Mo, & Liu, 2014) used a study paradigm based on the TPB, the value disposition behavior model, and four aging-related components to examine how older and middle-aged

adults adopted mobile health services. Age thus has the potential to be a new influencing element. Additionally, to understand why older customers want to keep using the service, consider the traits of older consumers, such as health status and technological anxiety can be factors (Meng, Guo, Zhang, Peng, & Lai, 2020). (Cocosila & Turel, 2019) found that non-adoption risk is a moderately strong antecedent of motivational factors in contrast to adoption risk that hinders the acceptance of a mobile service supporting health promotion. In other words, risks can also arise when mobile services are not applicable. These are very innovative perspectives, and they can be considered continuing to discuss in the future.

8. Recommendation

From the result of the research, we found several recommendations as follows:

Management Recommendations. Evaluation of a new product into the market after the success or not, the user perspective is not to be ignored the most important, good product quality, wide user coverage, high willingness to use, then these products will be accepted by the market. The findings of the empirical study demonstrate that consumers' happiness with mHealth services and, consequently, their desire to utilize them, are highly influenced by product quality and perceived risk. This study evaluates the critical elements that influence how consumers utilize mHealth services based on the findings of the empirical investigation. It then gives the following suggestions to mHealth service providers.

This study had several limitations that could be addressed in future studies. First, the scope of the sample can be expanded. China is a vast and populous country, and there are differences between regions. To obtain a more comprehensive picture of users' perceptions of mHealth, the data collection area was expanded to make the study results more representative. Second, the study participants were categorized according to different health conditions. Users with different health states have different needs and different intentions to use mHealth services. Whether studies on the use of mHealth services by different groups can lead to different conclusions also deserves further research.

References

- Alam, M. Z., Alam, M. M. D., Uddin, M. A., & Mohd Noor, N. A. (2022). Do mobile health (mHealth) services ensure the quality of health life? An integrated approach from a developing country context. *Journal of Marketing Communications*, 28(2), 152-182.
- Alam, M. Z., Hoque, M. R., Hu, W., & Barua, Z. (2020). Factors influencing the adoption of mHealth services in a developing country: A patient-centric study. *International Journal of Information Management*, 50, 128-143.
- Albabbain, A. F., AlMulhim, D. A., Yunus, F., & Househ, M. S. (2014). The role of mobile health in the developing world: a review of current knowledge and future trends. *Journal of Selected Areas in Health Informatics*, 4(2), 10-15.
- Aljaberi, M. A., Juni, M. H., Al-Maqtari, R. A., Lye, M. S., Saeed, M. A., Al-Dubai, S. A. R., & Shahar, H. K. (2018). Relationships among perceived quality of healthcare services, satisfaction and behavioural intentions of international students in Kuala Lumpur, Malaysia: a cross-sectional study. *BMJ open*, 8(9), e021180.
- Cho, J., Park, D., & Lee, H. E. (2014). Cognitive factors of using health apps: systematic analysis of relationships among health consciousness, health information orientation, eHealth literacy, and health app use efficacy. *Journal of medical Internet research*, 16(5), e125.
- Cho, J., Quinlan, M. M., Park, D., & Noh, G.-Y. (2014). Determinants of adoption of smartphone health apps among college students. *American journal of health behavior*, 38(6), 860-870.
- Chung, K., & Park, R. C. (2019). Cloud based u-healthcare network with QoS guarantee for mobile health service. *Cluster Computing*, 22, 2001-2015.
- Cocosila, M., & Turel, O. (2019). Adoption and non-adoption motivational risk beliefs in the use of mobile services for health promotion. *Internet research*, 29(4), 846-869.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 319-340.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: a ten-year update. *Journal of management information systems*, 19(4), 9-30.

- Deng, Z., Mo, X., & Liu, S. (2014). Comparison of the middle-aged and older users' adoption of mobile health services in China. *International journal of medical informatics, 83*(3), 210-224.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research, 18*(1), 39-50.
- Glanz, K., Rimer, B. K., & Viswanath, K. (2015). *Health behavior: Theory, research, and practice*: John Wiley & Sons.
- Hair Jr, F., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective, 7th Edn* New York. NY: MacMillan.[Google Scholar].
- Haryaka, U., Agus, F., & Kridalaksana, A. H. (2017). User satisfaction model for e-learning using smartphone. *Procedia computer science, 116*, 373-380.
- Hoque, R., & Sorwar, G. (2017). Understanding factors influencing the adoption of mHealth by the elderly: An extension of the UTAUT model. *International journal of medical informatics, 101*, 75-84.
- Huang, X., Zhang, M., & Peng, J. (2020). A Study on the Adoption Intention of WeChat Public Platform Users of Think Tanks-Based on the Perspective of Integrating UTAUT and D&M Models. *Research on library science*(15), 47-55.
- Junnonyang, E. (2021). Integrating TAM, perceived risk, trust, relative advantage, government support, social influence and user satisfaction as predictors of mobile government adoption behavior in Thailand. *International Journal of eBusiness and eGovernment Studies, 13*(1), 159-178.
- Keikhosrokiani, P., Mustaffa, N., Zakaria, N., & Abdullah, R. (2020). Assessment of a medical information system: the mediating role of use and user satisfaction on the success of human interaction with the mobile healthcare system (iHeart). *Cognition, Technology & Work, 22*, 281-305.
- Kim, M., Chang, Y., Park, M.-C., & Lee, J. (2015). The effects of service interactivity on the satisfaction and the loyalty of smartphone users. *Telematics and Informatics, 32*(4), 949-960.
- Li, C.-R., Zhang, E., & Han, J.-T. (2021). Adoption of online follow-up service by patients: An empirical study based on the elaboration likelihood model. *Computers in human behavior, 114*, 106581.

- Li, J., Ma, Q., Chan, A. H., & Man, S. (2019). Health monitoring through wearable technologies for older adults: Smart wearables acceptance model. *Applied ergonomics*, *75*, 162-169.
- Liu, Y., Lu, X., Zhao, G., Li, C., & Shi, J. (2022). Adoption of mobile health services using the unified theory of acceptance and use of technology model: Self-efficacy and privacy concerns. *Frontiers in Psychology*, *13*.
- Meng, F., Guo, X., Zhang, X., Peng, Z., & Lai, K.-H. (2020). Examining the role of technology anxiety and health anxiety on elderly users' continuance intention for mobile health services use.
- Nisha, N., Iqbal, M., & Rifat, A. (2019). The changing paradigm of health and mobile phones: An innovation in the health care system. *Journal of Global Information Management (JGIM)*, *27*(1), 19-46.
- Oppong, E., Hinson, R. E., Adeola, O., Muritala, O., & Kosiba, J. P. (2021). The effect of mobile health service quality on user satisfaction and continual usage. *Total Quality Management & Business Excellence*, *32*(1-2), 177-198.
- Reychav, I., Beerli, R., Balapour, A., Raban, D. R., Sabherwal, R., & Azuri, J. (2019). How reliable are self-assessments using mobile technology in healthcare? The effects of technology identity and self-efficacy. *Computers in human behavior*, *91*, 52-61.
- Rowan, M., & Dehlinger, J. (2014). Observed gender differences in privacy concerns and behaviors of mobile device end users. *Procedia computer science*, *37*, 340-347.
- Stone, R. N., & Grønhaug, K. (1993). Perceived risk: Further considerations for the marketing discipline. *European Journal of Marketing*, *27*(3), 39-50.
- Vaezi, R., Mills, A., Chin, W. W., & Zafar, H. (2016). User satisfaction research in information systems: Historical roots and approaches.
- Van der Heijden, H., Verhagen, T., & Creemers, M. (2003). Understanding online purchase intentions: contributions from technology and trust perspectives. *European Journal of Information Systems*, *12*(1), 41-48.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 425-478.

- Xue, L., Yen, C. C., Chang, L., Chan, H. C., Tai, B. C., Tan, S. B., . . . Choolani, M. (2012). An exploratory study of aging women's perception of access to health informatics via a mobile phone-based intervention. *International journal of medical informatics*, *81*(9), 637-648.
- Yu, C.-W., Chao, C.-M., Chang, C.-F., Chen, R.-J., Chen, P.-C., & Liu, Y.-X. (2021). Exploring behavioral intention to use a mobile health education website: An extension of the utaut 2 models. *Sage Open*, *11*(4), 21582440211055721.
- Zhang, M., Luo, M., Nie, R., & Zhang, Y. (2017). Technical attributes, health attribute, consumer attributes, and their roles in the adoption intention of healthcare wearable technology. *International journal of medical informatics*, *108*, 97-109.

Exploration of Service Quality, Satisfaction, and Behavioral Intentions of Inbound Visitors in Nepal

Bal Ram Bhattarai^{*}
Manoch Prompanyo^{**}
Ruedeethip Champathin^{***}

Abstract

The tourism industry of Nepal has been kept the priority all the time but the importance of service quality for visitors' satisfaction is the neglected subject of investigation. For getting loyal visitors they must receive quality service and be satisfied with the services. This study aims to explore the service quality of the Nepalese tourism industry in the visitors' perception level of satisfaction and behavioral intention. Both qualitative and quantitative methods have been employed to collect primary data from the inbound visitors. There were 457 full-respond questionnaires and 12 in-depth interviews for the sources of data. The study found that Nepali tourism service quality has been perceived as moderate service above the average. Destination attractiveness and employee behavior are the positive indicators while prompt service management, transportation, and other infrastructural indicators are slightly below the average. A significant number of visitors are satisfied and loyal and would like to convey positive word of mouth to their friends and family about the destination Nepal.

Keywords: Service Quality, Satisfaction, Behavioral Intention, Nepal, Tourism, Inbound Visitors

^{*} Ph.D, Candidate, Management, School of Management, Metharath University

^{**} Advisor

^{***} independent scholar

Introduction

Services are deeds, processes, and performances. Service marketing strategies differ from physical goods as they focus on delivering experiences, processes, and intangibles to their customers. According to Wilson et al., (2016) in many cases, satisfaction and service quality are found using interchangeably but they are different satisfaction is a broader concept while service quality is the result of five dimensions namely reliability, responsiveness, empathy, assurance, and tangibles from the service provider. Satisfaction is the fulfillment response of the service receivers on their judgmental evaluation as per their needs and expectations. Service quality is the fundamental antecedent of satisfaction and satisfaction is the consequence of service quality. They have further mentioned that referring to Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988) that these five dimensions of service quality were proposed after the exploratory and quantitative study of financial services, repair and maintenance services, security services, and other services like retail store services. Thus, this philosophy in tourism services would be a worthwhile matter of investigation.

For improvements in service quality and establishing Nepal as a popular tourist destination, understanding customer behavior, and providing services as per the customers' expectations is crucial. There are very limited studies on the tourism industry of Nepal those studies that have been carried out are limited on the other aspects like the vulnerability of the Nepalese tourism destinations because of not protecting the environment and focusing on adventure tourism (Genç, 2021). Sharma, (2021) limits his study to tourism as the external stimulus that is playing the role in transformational change in Nepalese society.

Tourism is a totality of experiences rather than a set of services. The tangibility dimension of service quality influence domestic tourist and the responsiveness dimension influence foreign tourist (Ramya, Kowsalya, and Dharanipriya 2019; Prabhakaran et al., 2008). The customer-centric marketing philosophy is undoubtedly found to be an important driver for the service industry that envisages establishing lasting business relationships with customers (Kotler et al., 2019).

Service quality, satisfaction, and behavioral intentions are the most researched area of service marketing discipline but in the case of Nepal such research is neglected while the government and other service providers particularly tourism services pronounced for qualitative tourism services for visitors' satisfaction and getting a positive behavioral intention from the inbound visitors. Service providers will be able to address the customers' expectations more precisely which may lead to satisfaction and loyalty (positive behavioral intention) to the destination of Nepal. The identified gap will help to understand the customer and formulation inter change appropriate strategies for customer satisfaction. The findings of the research will also be helpful to policymakers who design programs in different aspects of tourism. It is an attempt to explore how visitors perceive the Nepalese tourism service quality, and satisfaction, and demonstrate the behavioral intention. The main objective of the study is to explore visitors' perception of Nepalese tourism service quality, level of satisfaction, and behavioral intention of the inbound tourists of Nepal.

Review of literature

Bolton and Drew (1991) develop a model for measuring service quality based on expectation, perceived performance, and disconfirmation experience. They have proposed satisfaction and perceived quality as the antecedent of perceived value. Customer satisfaction can be determined by different situations because of the complexity of the extrinsic and intrinsic cues. Mattsson (1992) has proposed a model for measuring service quality based on idea value. Customers perceive the quality against the value standard they laid on it. He further explains attributes, consequences, and relationships as the mean-end-chain model to identify customer categories. Mattsson's model is for value base measurement rather than attribute base measurement.

Service quality measurement techniques provide the basic idea for quality improvement strategies. The techniques provide a base for performance measurement. There is a need for applying the need for scale validity and reliability before using the important performance analysis technique for measuring attributes. The critical incident technique (CIT) is more applicable when content analysis is the method for

analyzing the information. Conjoint methods are also used for service quality measurement as per the demand of the situation. Service quality and customer satisfaction are interdependent. It is primarily based on the disconfirmation theory. This theory is considered more neutral than the gap theory but from a psychological perspective, the desired service is treated as the want of the service receiver, and adequate service as the willingness to accept the proposed service and predicted service is the likely hood of occurrences of the service point of view, the gap theory is more compatible than the disconfirmation theory (Ekinci, 1999). Rust and Chung (2006) have suggested the three-component model service quality model cooperating with Lehtinen and Lehtinen (1991), Gronroos (1984) Berry, Parasuraman. and Zeithaml, (1994) have proposed as a process or a functional quality with customer employees' interaction, the environment of service delivery and the outcome as technical quality as the overall perceived service quality.

The performance base measurement triggers service quality research. The five dimensions of service quality namely tangibility, reliability, assurance, responsiveness, and empathy were criticized which will make it complicated to replicate in different situations of services. The expectation of the service receiver plays an important role in service quality and the technical and functional dimensions may be difficult to segregate (Parasuraman, Zeithaml, and Berry, 1988). They proposed that the service performance scales as efficient scales to appropriately address the service quality measurement and reduce the items.

Bitner, (1990) has highlighted the importance of frontline employees in the delivery of superior service quality. The frontline employees are generally underpaid and undertrained and have a low level of motivation and they frequently leave the organization, which leads to customer dissatisfaction. Thus, training motivating, and rewarding frontline employees are very important in every service business. They conducted a study to identify events and related behaviors of contract employees and found the important role of contract employees in customer satisfaction in a service organization. Kim and Lee, (2011) in a Korean study of low-cost carriers show that perceived service quality is derived from word-of-mouth

communication, purchase intentions, and complaining behavior regarding satisfaction. There is no relation between price loyalties with the perception of the perceived quality of services.

Wilson et al., (2016) mentioned that perceived service quality may determine customer satisfaction. Marketing of services always pays due attention to the customers' expectations and satisfaction, service, as affected by many factors, can occur at any time from inquiry to see off service providers must be aware in every step. Service recovery generally gets little attention in the eyes of marketers and scholars of the area, but it is very important for customer satisfaction (McCollough et al., 2000). The service sector is important in modern business. It plays a dominant role in every economy. Clifton et al., (2014) conducted an empirical study about the impact of socioeconomic background on satisfaction in the service sector of twelve European nations and found that the socioeconomic condition of consumers has a greater effect on satisfaction. Having lower education, elderly not employed consumers have a lower level of satisfaction with their peers' mates and vice versa. So suggested that policies should be adopted as per the socio-economic background of the customer while determining the price of the service and "one size fits all" policies should not be adopted. Reasons for dissatisfaction are important for adopting a particular policy based on socio-economic background.

A study in Japan shows that local visitors have a more positive evaluation of the destination than non-local visitors. Which is according to the perceived service quality and satisfaction of the visitors about the destination (An, Harada, and Sato, 2020). Satisfaction must lead to positive behavioral intention in the Triathlon event visiting behavior. Service providers' care and lesion have the greatest impact on visitors' satisfaction with the Chinese visitors in Hong Kong (Chan, Hsu, and Baum (2015) behavioral intention of the visitors has been determined by the tour guides' behavior. According to Hwang, Asif, and Lee (2020), the motivation of the visitor strongly influences the tour quality of Chinese visitors to South Korea which leads to satisfaction and pronouncing positive word of mouth with other potential visitors.

Behavioral intention (BI) is the customers' response after service consumption. It may be a positive or negative response like complaining behaviors or negative word of mouth on the contrary loyalty building activities like positive word of mouth or recommendations of other people about the consumption of the service or revisit intention. The higher the perceived service quality, the higher the positive word of mouth, and the lower the perceived service quality lower the positive word of mouth, or vice versa. The attribution theory or cost-benefit theories explain the experience-based norms. Satisfaction may lead to loyalty and positive word of mouth at the same time dissatisfaction switch the destination and negative word of mouth. In some cases, satisfaction may cause attitude formation and behavioral emotion toward the destination. Both situations bring perceptual change and word of mouth. Behaviorists' view is based on behavioral psychology like motivation on doing or not doing. Better motivated consumers buy the product and show loyalty to the service providers. The cognitive approach is rooted in individual, cognition, and social psychology (Decrop, 2014). It assumes that consumers are not passive, they show choices, reactions, and behaviors. It has a huge influence on perception and individuals' information processes.

Methodology

A cross-sectional survey method was employed to collect both interviews as well as questionnaire data for the study. The understanding that the quantitative approach alone may not be appropriate to generate tourism results thus including the qualitative approach can add to generating more reliable results from the tourism study (Hewlett Brown, 2018). The mixed method has been considered the more appropriate method for a comprehensive study to minimize the limitations of both qualitative as well as quantitative methods. Thus, the research design of the study has been based on a mixed research approach (Creswell 2013; Veal, 2018; Hewlett and Brown, 2018). Veal (2018) further argues that the mixed method has been getting popular these days because of pragmatism in social science research. It is having both methods that fare a deeper understanding of the subject matter and a quantitative method for statistical validation of the result of the study.

For the quantitative study, 3500 printed questionnaires were distributed to visitors in the year 2021 from January to April in the tourist areas of Pokhara and Kathmandu. It was also a convenient sampling method for collecting data at the places where tourists were waiting for services and willing to give their responses to the questionnaire. Questionnaires of five-point Likert scales were developed for the collecting of the quantitative data from the respondents. Items of the questionnaire are based on Parasuram Zeithaml, and Berry's (1988) psychometric batteries after the adjustment of the tourism-related items into the five service quality dimensions namely reliability, responsiveness, empathy, assurance, and tangibles. A 20-response pilot test was also carried out to ensure the reliability of the questionnaire. There were 413 full-response questionnaires received for the analysis of the study. 44 responses were online Google forms during the pandemic lockdown in September- December 2020 by collecting emails of visitors who visited in previous years as a tourist in Nepal. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) had been employed to ensure sampling adequacy. KMO measure greater than .7 ($KMO > .7$) is considered the sampling adequacy for the further process. A sample of 12 visitors was interviewed to verify the questionnaire as the triangulation of the study on convenient sampling. Most of the interviews were carried out by taking prior permission from the visitors and a few were intercepting visitors while they were waiting for services and having time to talk with the researcher. All 12 interviews were after the preliminary result of the questionnaire survey.

Means, standard deviation, ranking, t-statistics, and p-value have been employed to analyze the quantitative data collected from questionnaire responses. Cronbach Alpha was calculated to ensure the reliability and internal consistency of the questionnaire responses, and all are equal to .7 or above. Manual narrative content analysis was employed to analyze the interview data. Manual narrative content analysis is a way of identifying patterns, concepts, themes, and the word stress of the respondent's responses on the mentioned topic and their deeper understanding of the subject matter and identified themes and categories (Sekaran and Bougie, 2016). Thus, both quantitative as well as qualitative analyzing techniques have been employed according to the requirement of the data and result.

Result

The analysis has been made with all the responses of 457 questionnaires, the service quality dimensions of reliability, responsiveness, empathy, assurance, and tangibles as Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988) which is the foundation of the study. The satisfaction-related items are developed with the different literature and interviewing the key informants of the service providers. Behavioral intentions are the loyalty status that is positive or negative behavioral responses after the service.

Examination of Service Quality Dimensions

The service quality dimensions are the tested dimension indicators in the various service industries of the world. This research is testing according to the Nepalese tourism industry indicators for inbound visitors. There are five dimensions of service quality according to Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988) named reliability, responsiveness, empathy, assurance, and tangibles.

Reliability Dimension

These are the dimensions to explore the perceived reliability of the visitor. Like the reliability of the promise made to the visitors at the initial sales talk, service failure during the service delivery, and other such indicators that denote the reliability of the service. Table one shows the indicators and corresponding values of the perceived service reliability of the Nepalese tourism service for inbound visitors.

Table 1 Reliability Dimensions

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t-statistics	p-value
I always delivered what I promised at the beginning visit to Nepal.	3.91	.960	1	20.224	.000
I found Nepalese tourism services error-free.	3.37	1.058	4	7.472	.000
The service providers understand my problems precisely.	3.29	1.169	5	5.364	.000
Service providers delivered timely what they promised.	3.83	.893	2	19.809	.000
There is a proper compensation system if any deficiency in the delivery of the stipulated service.	3.43	.962	3	9.578	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021 (N=457)

Reliability has five items for ensuring the visitor’s perceived reliability, like how far the service providers’ promise can be fulfilled to the customer. How frequently do visitors face service failure? How far do the service providers precisely understand the visitor’s expectations and timely delivery of the service? Table one shows that the average reliability is ($\bar{X}=3.57$) which represents that Nepali tourism services are perceived as reliable however it is not high reliability perceived by the visitors.

Responsiveness Dimension

Responsiveness is another dimension of service quality that is widely practiced in service quality research after Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988), which indicates the demonstration of responsive behaviors to visitors during the actual service delivery. Table two demonstrates the indicators of the responsiveness dimensions and the resulting mean, standard deviation, and t-statistics.

Table 2 Responsiveness Dimensions

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t- statistics	p- value
Nepalese service providers are properly committed to pleasing visitors.	3.98	.818	1	25.632	.000
The tourism service employees explained all the necessary information at the entrances of the stipulated services.	3.66	1.076	4	13.123	.000
I got properly explained with energy when I asked about any doubts.	3.90	.986	2	19.412	.000
The services in various activities were prompt and organized.	3.03	1.146	6	.612	.541
They promptly rectify the problems if any occurred.	3.86	.971	3	18.973	.000
I found all charges transparent on the package.	3.26	1.227	5	4.538	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021 (N=457)

The main responsiveness indicators are commitment to pleasing the visitors, right and sufficient information on time, properly explaining the questions and doubts of the visitors, timely and organized ways of service delivery, promptly rectifying the problems raised, and transparent pricing policies adopted in various service deliveries. From table two the average responsiveness of the items is ($\bar{X}=3.62$) which shows that Nepali tourism service providers are more responsive toward their guests. The mean responsiveness is a little higher than the reliability meaning Nepalese service providers are more responsible than reliable. But visitors point out that services are not delivered promptly in an organized way.

Assurance Dimension

Assurance is the perception of reduced risk for the service receiver from the service provider, especially the providers' demonstrated confidence, knowledge, and professional behavior.

Table 3 Assurance

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t-statistics	p-value
The staff of Nepalese tourism services is properly trained for customer services.	3.92	.964	4	20.375	.000
I found confidence in their performance.	4.06	.890	3	25.432	.000
I felt safe while traveling to Nepal.	4.11	.879	2	26.973	.000
Nepalese service providers are polite and courteous.	4.17	.891	1	28.035	.000
Nepalese service providers have knowledge of their service.	3.39	1.240	5	6.791	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021 (N=457)

From table three Nepali tourism service providers are being able to win the visitors' confidence by having training and performance, polite and courteous sales talk, demonstrating the appropriate knowledge while delivering the services, and assuring the visitors' safety is the main concern in the assurance dimension of the service quality. The average ($\bar{X}=3.93$) shows that visitors are assured and easily accept the tourism services of Nepal.

Empathy Dimension

Empathy has been considered the fourth important dimension of service quality. To justify empathy there are five items namely caring for the guest, understanding the matter the guest looking for, timely availability of the service

providers, the best interest of the service provider the guest, and being willing to handle visitors' complaints precisely and properly. Table four the result of the five indicating statements of empathy demonstrating significantly positive results.

Table 4 Empathy

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t- statistics	p- value
I got always care from the service providers.	4.03	.843	1	26.040	.000
Service providers understand what I was looking for.	3.97	.854	2	24.318	.000
Employees of the service sectors of Nepal are always available.	3.21	1.220	5	3.720	.000
Employees of Nepalese services have the tourist's best interests in their mind.	3.77	.913	3	17.936	.000
Nepalese tourism service providers handle tourist complaints promptly.	3.76	.941	4	17.255	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021 (N=457)

The average empathy dimension is ($\bar{X}=3.75$) which provides evidence of better empathetic service providers. The calculated result of t-statistics is significantly higher. However, the availability of the service employees is just above the average, it is also significantly higher on the statistical calculation only.

Tangibles Dimension

Tangibles represent the items that visitors can notice or observe while receiving and evaluating the service. Table five depicts the items and resulting values of the respective item of the tangible dimensions.

Table 5 Tangibles Dimension

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t-statistics	p-value
Vehicles and devices for Nepalese travel and tourism are good in condition.	3.46	1.057	2	9.337	.000
I found all service providers' neat and professional dress up.	3.80	.951	1	17.812	.000
Sites are visually appealing.	3.29	1.183	3	5.296	.000
Nepali hotels have modern amenities.	3.29	1.169	3	5.241	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021 (N=457)

The observed conditions of vehicles and devices used to deliver service to the visitor, the professional appearance of the service providers, the visually appealing of the destination sites, and modern amenities in hospitality services are the primary determinants of the dimensions of tangibles. The average of the tangible dimension is ($\bar{X}=3.46$) showing moderately convincing visitors to attract Nepal as the destination. All the items except, “the services in various activities were prompt and organized have a significantly positive impact on enhancing the Nepalese tourism industry to the inbound visitors.

Dimensions of Satisfaction

It is visitors' felt pleasure from the destination based on monetary payment and other efforts made to fulfill the destination's expectations. These indicators are from the theory of satisfaction, other literature related to satisfaction, and interviewing the key informants.

Table 6 Satisfaction

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t- statistics	p- value
The accommodation services are as per my expectation	3.84	.982	6	18.300	.000
The food and beverage services are as per my expectation	3.84	.942	5	19.118	.000
I get transportation services as per my expectations	3.31	1.106	9	6.046	.000
I like friendly and polite service providers in Nepal	4.24	.773	1	34.191	.000
I am safe and comfortable while staying in Nepal	4.19	.852	2	29.921	.000
I got professional services from service providers	4.01	.852	4	25.368	.000
I got a pleasing environment in Nepal	4.18	.937	3	26.973	.000
I got service delivery on time	3.54	1.106	7	10.493	.000
I found cleanliness as per my expectation in Nepal	3.49	1.157	8	8.978	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021

The parameters of satisfaction dimensions are for identifying visitors' level of satisfaction with different services like accommodation, food and beverage, transportation, friendliness and courteous behaviors with the guest, punctuality, and professionalism of the service employees, and cleanliness of the places they have visited. Table six demonstrate that Nepali service providers are friendly and polite toward their guest with a maximum mean of visitors' response (\bar{X} =4.24) and a minimum standard deviation (SD=.773). Nine items in the satisfaction item are significant in positively defining construct.

Dimensions of the Behavioral Intentions

The behavioral intention here means visitors' response to the received services. Chances of pronouncing positive or negative word of mouth and demonstrating behaviors about the destinations. These indicators are also developed through interviewing key informants and related literature. Table seven presents the indicators and results.

Table 7 Behavioral Intentions

Statements	\bar{X}	SD	Rank	t-statistics	p-value
How likely will you again visit Nepal	3.50	.927	4	11.550	.000
How likely do you recommend your friends and relatives to visit Nepal?	3.76	.767	2	21.111	.000
How likely do you recommend your friends and family to follow the listed price of the tourism services of Nepal?	3.13	1.085	5	2.630	.009
How likely will you pronounce it as Nepalese tourism services are of good quality?	3.51	.770	3	14.098	.000
How likely will you share with your friends/family about the good experience of your visit to Nepal?	3.86	.763	1	24.020	.000

p-value Significant (2-tailed)

Source: Field Survey 2021

Behavioral intentions are the level of loyalty towards the destination Nepal after visiting it. Though many of the interviewed entrepreneurs had claimed that about 40% of the visitors are repeating visitors, table seven confined that visitors' likelihood of the revisit is just above the neutral response ($\bar{X}=3.5$). Whatever their personal intention to revisit the response result demonstrates that there are chances

of recommending and sharing the positive experience to friends and relatives to visit Nepal and another positive word of mouth about the destination Nepal. The indicators of behavioral intention also have a p-value significance that justifies the significant impact of all items on the dimension.

From the interview result, almost all respondents found having quite reliable services as promised, especially in the case of trekking, the guide services were good and informative. They found rural areas more reliable than the cities. transportation services are not reliable, which made them unhappy. Service personnel are quite responsive to their duties. Nepalese tourism service providers are quite knowledgeable about performing their duties with appropriate support and understanding to their guests. They were not happy with the mechanical condition of the vehicles and the cleanliness of the surroundings, but the natural beauty appealed to them to revisit the decision. Visitors are quite satisfied with the individual services of the tourism service provider and the virgin naturalness of the destination, but the pricing and urban activities are not encouraging for the revisit intention. Most of the respondents pointed out the proper garbage management system as the immediate action for improvement.

Parasuraman, Zeithaml, and Berry (1988) named five service quality dimensions: reliability, responsiveness, empathy, assurance, and tangibles. for surveying service quality of the Nepalese tourism industry. The reliability dimension of the Nepalese tourism services is found above the average of it having t-statistics 20 at a 99% confidence level showing the encouraging result of the service quality of Nepalese tourism for the positive further advancement in a moderate way. The service quality dimension of responsiveness also shows a positive result indicating that Nepalese service providers are relatively responsible for delivering the services to their guests. As Bitner, (1990) suggested that service employees, especially frontline, are not found to demonstrate prompt and organized service delivery. Other dimensions are also positive on the visitors' response, but the tangible dimension has not been found so encouraging. It is because of the work cleanliness of the destination, not proper vehicles and not having demonstrated professionalism at the work, as mentioned in the interview with visitors.

Conclusion

The service quality dimension of the Nepalese tourism service sector was found significantly positive on visitor perception. Visitors perceived Nepalese service providers to be reliable in their promises. The responsiveness construct was also found significantly positive, demonstrating the service providers' responsiveness behavior except for prompt and organized service delivery. The assurance and empathy perspective of the visitor's evaluation of the service providers is significantly positive, but the tangibility of the service provider is found least evaluated by the visitors. The research objective was to explore visitors' perception of Nepalese tourism service quality, level of satisfaction, and behavioral intention. From all measured variables visitors of the constructs' reliability, responsiveness, assurance, empathy, and tangibles perception of Nepalese tourism quality is above the average indicating they have rated as a quality service destination. Visitors are found satisfied with the service offered in the Nepalese tourism industry. Though the satisfaction level varies in different variables, employees' behavioral aspects variables are rated high, and transportation aspects variables have been rated low. From the calculation, we can conclude that tourists demonstrate positive behavioral intentions about Nepal's destination. They found willing to visit again, recommending to friends and family by sharing a positive experience about the visit but they found suspicious about the listed price of the tourism services of Nepal. It could be because of different discounts and the nature of lowering the listed price of the services.

Implications of Research

This study has both theoretical as well as practical implications. The findings of the study are based on both quantitative and qualitative data to justify the higher degree of reliability. The finding of the study will contribute to the generalization of the service quality dimensions, factors affecting visitor satisfaction, and behavioral intention in the tourism industry of a least-developed country. It will equally be important to the practitioners who are involved in the tourism industry of Nepal and want to understand the current situation of the Nepalese tourism service quality,

level of visitor satisfaction, and how likely they will be pronounced a positive or negative word of mouth with the probable visitor.

References

- An, B., Harada, M., & Sato, S. (2020). Service quality, satisfaction, and behavioral intention in a triathlon event: The different experiences between local and non-local participants. *Journal of Sport & Tourism*, 24(2), 127-142.
- Berry, L. L., Parasuraman, A., & Zeithaml, V. A. (1994). Improving service quality in America: lessons learned. *Academy of Management Perspectives*, 8(2), 32-45.
- Bitner, M. J. (1990). Evaluating service encounters: the effects of physical surroundings and employee responses. *the Journal of Marketing*, 69-82.
- Bolton, R. N., & Drew, J. H. (1991). A longitudinal analysis of the impact of service changes on customer attitudes. *the Journal of Marketing*, 1-9.
- Chan, A., Hsu, C. H., & Baum, T. (2015). The impact of tour service performance on tourist satisfaction and behavioral intentions: A study of Chinese tourists in Hong Kong. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(1-2), 18-33.
- Clifton, J., Díaz-Fuentes, D., & Fernández-Gutiérrez, M. (2014). The impact of socio-economic background on satisfaction: evidence for policymakers. *Journal of Regulatory Economics*, 46, 183-206.
- Creswell, J. W. (2013). *Steps in conducting a scholarly mixed methods study*.
- Decrop, A. (2014). Theorizing tourist behavior. In *The Routledge Handbook of Tourism Marketing* (pp. 273-289). Routledge.
- Ekinci, Y. (1999). *An examination of generic service quality criteria for the evaluation of hotels Doctoral dissertation, University of Surrey*.
- Genç, R. (2021). Adventure Tourism in Nepal Himalayas: Environmental Effects. *Journal of Tourism & Adventure*, 4(1), 47-57.
- Grönroos, C. (1984). A service quality model and its marketing implications. *European Journal of Marketing*, 18(4), 36-44.
- Hewlett, D., & Brown, L. (2018). Planning for tranquil spaces in rural destinations through mixed methods research. *Tourism Management*, 67, 237-247.

- Hwang, J., Asif, M., & Lee, K. W. (2020). Relationships among country image, tour motivations, tour quality, tour satisfaction, and attitudinal loyalty: The case of Chinese travelers to Korea. *Sustainability*, 12(8), 3182.
- Kim, Y. K., & Lee, H. R. (2011). Customer satisfaction using low-cost carriers. *Tourism Management*, 32(2), 235-243.
- Kotler, P., Keller, K. L., Brady, M., Goodman, M. & Hansen, T. (2019). *Marketing Management*, 4th European Edition. New Jersey: Pearson Education. Ltd.
- Lehtinen, U., & Lehtinen, J. R. (1991). Two approaches to service quality dimensions. *Service Industries Journal*, 11(3), 287-303.
- McCullough, M. A., Berry, L. L., & Yadav, M. S. (2000). An empirical investigation of customer satisfaction after service failure and recovery. *Journal of service research*, 3(2), 121-137.
- Mattsson, J. (1992). A service quality model based on an ideal value standard. *International Journal of Service Industry Management*, 3(3), 18-33.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). Alternative scales for measuring service quality: a comparative assessment based on psychometric and diagnostic criteria. *Journal of retailing*, 70(3), 201-230.
- Prabhakaran, B., Arulraj, A., & Rajagopal, V. (2008, May). Service quality on tourism: Application of structural equation modeling. *In Conference on Tourism in India—Challenges Ahead* (Vol. 15, p.17).
- Ramya, N., Kowsalya, A., & Dharanipriya, K. (2019). Service quality and its dimensions. *EPRA International Journal of Research & Development*, 4(2).
- Rust, R. T., & Chung, T. S. (2006). Marketing models of service and relationships. *Marketing Science*, 25(6), 560-580.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016) *Research Methods for Business: A skill building approach*. John Wiley & son
- Sharma, R. (2021). Tourism and Community Perception: Quest of Sustainability from Happiness Paradigm. *Journal of Tourism & Adventure*, 4(1), 1-23.
- Veal, A. J. (2018). *Research methods for leisure and tourism*. Pearson UK.
- Wilson, A., Zeithaml, V., Bitner, M. J., & Gremler, D. (2016). *EBOOK: Services Marketing: Integrating customer focus across the firm*. McGraw Hill.

Saint John's Journal

หลักเกณฑ์การเสนอบทความทางวิชาการหรือบทความจากงานวิจัย

รายละเอียดบทความ

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 - สาขาการจัดการทั่วไป สาขาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ สาขาสื่อสารการตลาด สาขาการตลาด สาขานิติศาสตร์ ภาควิชาภาษาและภาษาศาสตร์ สาขาคอมพิวเตอร์กราฟิก สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาภาษาตะวันออก ภาษาสันสกฤต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม เป็นต้น
2. บทความจากงานวิจัย (นักศึกษา) ต้องผ่านการรับรองของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนทุกบทความ โดยทางวารสารฯ จะส่งเอกสารการรับรองของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เขียนนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเซ็นชื่อ แล้วส่งกลับคืนให้ทางวารสารฯ
3. ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยต้นฉบับ ภาษาไทย ขนาดอักษร Angsana 16 และภาษาอังกฤษ ขนาดอักษร Times New Romans 12 บนหน้ากระดาษ A4 เว้นห่างจากขอบ 1 นิ้วโดยรอบ ความยาวไม่เกิน 13 หน้า
4. ให้จัดส่งข้อมูลทางอีเมล โดยส่งมาที่ sjujournal@stjohn.ac.th
5. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้ต่อจากชื่อเรื่องให้ชัดเจน และให้ใส่ชื่อ-นามสกุลของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และที่ปรึกษาร่วม (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พิมพ์ใต้ชื่อผู้เขียนตามลำดับ ส่วนคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการและสังกัดที่อยู่ของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก (ภาษาไทย) หากเป็นบทความจากงานวิจัย ที่ทำมากกว่า 1 ท่าน ให้ระบุชื่อผู้ร่วมวิจัยด้วย
6. ทั้งบทความวิชาการและบทความจากงานวิจัยภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4 โดยมีจำนวนคำ 300-320 คำ
7. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
8. บทความต้องเป็นบทความที่ **ไม่เคย** ตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
9. บทความที่ส่งมาเพื่อให้พิจารณาตีพิมพ์จะได้รับกรณีก่อนรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเกี่ยวข้องกับบทความอย่างน้อย 2 ท่าน ในกรณีที่ผู้ขอส่งบทความตีพิมพ์ต้องการขอตำแหน่งทางวิชาการ ขอให้แจ้งวารสารฯ ด้วย เพื่อจะได้ดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 ท่าน ตรวจสอบบทความ

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

- ภาษาไทย : (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544: 20)
- ภาษาอังกฤษ : (Walker, 1992, p. 102)

1.2 ผู้แต่ง 2 คน หรือมากกว่า

- ภาษาไทย : (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์ และสมพงษ์ สิงหะพล, 2542: 16)
- ภาษาอังกฤษ : (Troy, Lewis-Smith, & Laurenceau, 2006, p.68)

1.3 ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

- ภาษาไทย : (จุมพล วณิชกุล และคณะ, 2543: 72)
- ภาษาอังกฤษ : (Knapp et al., 2002, p.2)

อนึ่ง สำหรับภาษาอังกฤษหากไม่ใช่เป็น direct quote ไม่ต้องใส่หมายเลขหน้า เช่น ใส่ท้ายข้อความ (Molina, Estrada, & Burnett, 2004) หากเป็น direct quote ให้เขียนดังนี้

The masking technique involves “repression of the expressions that are acceptable under the circumstances” (Richmond & McCroskey, 2000, p. 80)

หรือ

Richmond and McCroskey (2000) found that under the circumstances the “repressions of the expressions are acceptable (p. 80)

หรือ

Van Beek (2004) compares Thai communication style of confrontation avoidance and social harmony to the Chao Phya River:

The river also provides an allegory for the Thai mode of negotiating life’s **obstacles:**

it does not confront them, it flows around them. Thais do not live as independent entities, they blend their lives together, melding through consensus and compromise to preserve a liquid continuity whose surface, while often masking turmoil and contradiction, lubricates social interaction. (p. 8)

2. เอกสารอ้างอิง

2.1 เรียงลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ

2.2 เรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้าผู้แต่งคนเดียวกันให้เรียงตามลำดับ ปีที่พิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษ ให้ใช้ชื่อสกุลในการเรียงลำดับ

รูปแบบเอกสารอ้างอิง

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ/เอกสาร*. สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์/ผู้พิมพ์.

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความในหนังสือ” ใน ผู้แต่ง/บรรณาธิการ. *ชื่อหนังสือ*. สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์/ผู้พิมพ์.

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์, เดือน). “ชื่อบทความในวารสาร” *ชื่อวารสาร* ปีที่, ฉบับที่ (เล่มที่) : หน้าที่พิมพ์.

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิง

หนังสือ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2539). *หลักสูตร: แนวคิดทฤษฎีและการวิจัย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์พริ้นติ้ง.

บทความจากวารสาร

จินตนา มนเทียรวิเชียรฉาย. (2548, มกราคม-ธันวาคม). “การสร้างเครื่องมือวัดยัมแบบไทย” *วารสารวิชาการ เซนต์จอห์น* 8 (8): 1-20.

บทความในหนังสือพิมพ์

ภาคภูมิ ป่องภัย. (2542, 3 กรกฎาคม). มุมที่ถูกลืมในพระราชวังบางปะอิน. *มติชน*. 12.

รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการ

นิทัศน์ ภัทรโยธิน. (2540). *ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า*: เอกสารประกอบการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15 วิสัยทัศน์นักบัญชีไทย. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับเงินอนุญาตแห่งประเทศไทย.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2549). *การเสริมสร้างอุดมการณ์ความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่เยาวชนในสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2549. จาก <http://www.moe.go.th/honest>

วิทยานิพนธ์

พรพิมล เฉลิมพลาณภาพ. (2535). *พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มีต่อยอดขายสูงสุดของไทย*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Books

- Berger, C. R. (2000). *Planning strategic interaction: Attaining goals through communicative action*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Ekman, P., & Friesen, W. V. (1975). *Unmasking the face: A guide to recognizing emotions from facial expressions*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Caughlin, J. P., & Vangelisti, A. L. (2006). Conflict in dating and marital relationships. In J. G. Oetzel & S. Ting-Toomey (Eds.), *The SAGE handbook of conflict communication: Integrating theory, research, and practice* (pp. 129-157). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Galambos, J. A., Abelson, R. P., & Black, J. B. (1986). Goals and plans. In J. A. Galambos, R. P. Abelson, & J. B. Black (Eds.), *Knowledge structures* (pp. 101-102). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Knapp, M. L., & Daly, J. A. (Eds.). (2003). *Handbook of interpersonal communication* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Articles

- Canary, D. J., & Spitzberg, B. H. (1989). A model of competence perceptions of conflict strategies. *Human Communication Research, 13*, 630-649.
- หากแต่ละฉบับเริ่มต้นด้วยหน้า 1 โดยไม่มีการนับหน้าต่อเนื่องจากฉบับก่อน ให้เขียนดังนี้
- McDaniels, C. (1992). Enhancing nursing student communication: Experimental study. *Nurse Educator, 17*(2), 6.
- จากหน้าหนังสือพิมพ์
- Tesco eyes more Japanese assets. (2004, July 28). *The Nikkei Weekly*, P.10.

Theses/Dissertations

- Punturaumporn, B. (2001). *The Thai style of negotiation: Kreng Jai, Bhunkhun, and other socio-cultural keys to business negotiation in Thailand*. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University, Athens.

Internet

Piller, I. (2000). *Language choice in bilingual, cross- cultural interpersonal communication*. Retrieved September 15, 2003 from http://www.linguistik-Online/1_00/Piller.HTM

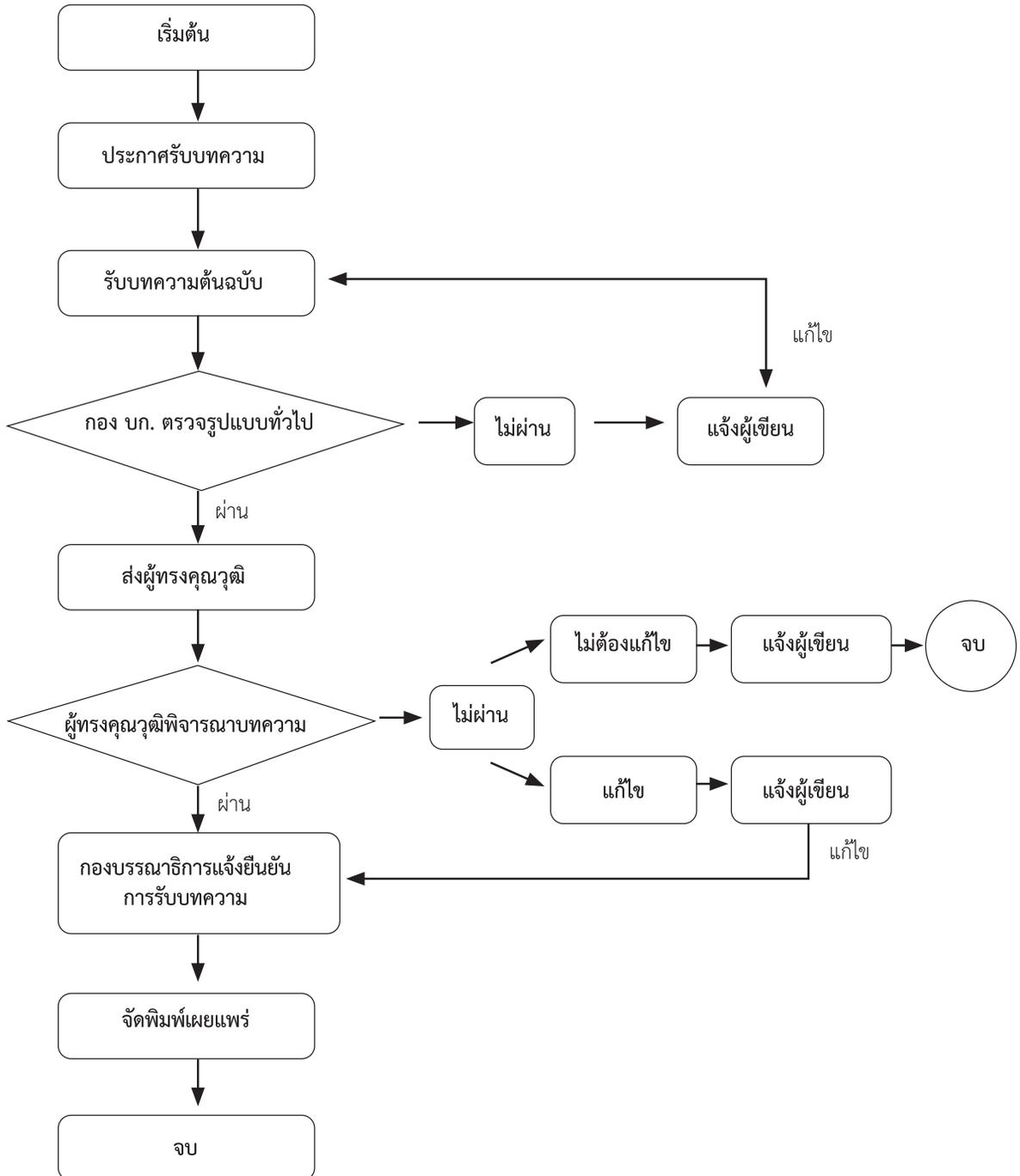
Jitpleecheep, S. (2002). Survival of the fittest. *Bangkok Post Midyear Economic Review*. Retrieved October, 2003, from <http://www.bangkokpost.com/midyear2002/retailing>

International Institute for Management Development (2003, April 30). Retrieved May 13, 2003, from <http://www.imd.ch/wcy>

ขั้นตอนการจัดทำ

วารสารเซนต์จอห์น

Saint John's Journal

Saint John's Journal

วารสารเซนต์จอห์น

ใบสั่งซื้อวารสารเซนต์จอห์น

ชื่อผู้สั่งซื้อ

ชื่อ-สกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

ชื่อ-สกุล (MR./MRS./MISS. ตัวพิมพ์ใหญ่)

หน่วยงาน.....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่..... หมู่..... หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....

สนใจสั่งซื้อวารสารวิชาการ วารสารเซนต์จอห์น

ปีที่..... ฉบับที่..... จำนวน..... เล่ม

ชำระเงินโดย

ส่งจ่ายในนาม มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

โอนเข้าบัญชีเลขที่ 129-3-116123 ธนาคารกรุงเทพ (สาขาลาดพร้าว 129)

(พร้อมแนบสำเนาไปด้วย)

ใบเสร็จรับเงิน

ไม่ต้องการ ต้องการในนาม.....

ที่อยู่.....

.....

.....

.....

ส่งใบสั่งซื้อกลับมายัง

วารสารเซนต์จอห์น

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

1110/5 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม. 10900

โทร. 061 323 5469 E-mail: sjujournal@stjohn.ac.th

ISSN 0859-9432

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
Saint John's University

1110/5 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
1110/5 Vibhavadi-Rangsit Rd., Chompol, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand.
https://sju.ac.th/web_new/magazine
Tel. 08 9783 1591